

Боне Величковски

**МАКЕДОНСКО-АНГЛИСКИ
И
АНГЛИСКО-МАКЕДОНСКИ
ПОСЛОВИЧНИ ПАРАЛЕЛИ**

Скопје, 2002

ИНСТИТУТ ЗА ФОЛКЛОР „МАРКО ЦЕПЕНКОВ“ - СКОПЈЕ

Посебни изданија
Книга 49

INSTITUTE OF FOLKLORE “MARKO CEPENKOV” - SKOPJE

Special Editions
Volume 49

Bone Veličkovski

**MACEDONIAN-ENGLISH
AND
ENGLISH-MACEDONIAN**

PARALLELS OF EQUIVALENT PROVERBS

Skopje, 2002

ИНСТИТУТ ЗА ФОЛКЛОР „МАРКО ЦЕПЕНКОВ“ - СКОПЈЕ

Посебни изданија
Книга 49

Боне Величковски

**МАКЕДОНСКО-АНГЛИСКИ
И
АНГЛИСКО-МАКЕДОНСКИ
ПОСЛОВИЧНИ ПАРАЛЕЛИ**

Скопје, 2002

ДЕЛ I / PART I

**МАКЕДОНСКО-АНГЛИСКИ
ПОСЛОВИЧНИ ПАРАЛЕЛИ**

**MACEDONIAN-ENGLISH PARALLELS
OF EQUIVALENT PROVERBS**

ВОВЕД

Со објавувањето на оваа книга имав намера да и' приопштам на научната и пошироката јавност труд со пословици на македонски и английски јазик. Посебно се надевам дека со нејзиното публикување ќе може да отпочне една скромна соработка со стручњаците од областа на пословичарството од различни земји на светот.

Минатите неколку години успеав да споредам повеќе од две илјади македонски традиционални пословици на тема вистина, правда, солидарност, доблест, љубов, како и на неомилените, но за жал неодминливи теми како што се лагата, омразата, зависта итн., кои имаат еквивалентна или идентична сродност со оние на английски јазик. Се надевам дека во добар дел од нив е остварена респективната презентација пред читателите и евентуалните корисници.

За англиската верзија која кореспондира со македонскиот корпус се пронајдени сличните или истите пословици за истите човечки доблести, мани и состојби. Трудот е замислен како мал придонес во кој би се промовирал духот на универзалноста, со цел да се покаже дека кај различните цивилизации и националните култури постојат заеднички и исковетни вредности. Со тоа истовремено се потврдува познатата теза на хуманистите за потребата од соработка меѓу народите, истакнувајќи ја по којзнае кој пат премисата дека во различни општества, од оние што се најблиску до природата па се' до најразвиените, насекаде во светот нужно е да се зборува вистината, да се биде храбар, да им се помага на немоќните, да се биде великолушен и добар, а да се биде зол и да им се напасуваат повреди и навреди на другите, да се краде и да се биде себичен не се доблести што би требало да се на цена во овие времиња на крупни промени што со голема брзина се случуваат на глобален план. Останувам со уверението дека ваквиот потфат ќе наиде на одек во напорите, верувам не напразно, да и' се застане на патот на моралната релативност со што ќе се подобри хуманистичкиот став за универзалната димензија на сечија татковина одделно.

Со начинот на кој е презентиран материјалот би се покажало дека секој народ будно ја чува и се грижи за својата обичајна, морална и јазична традициска особеност и дека тоа е во сообразност со настојувањата на другите народи, зашто нашите културни придобивки со векови и' припаѓаат на истата цивилизациска традиција. Хуманистичките, моралните вредности се наоѓаат во цивилизациското наследство на секој народ. Духот на универзалноста е всаден во роднокрајноста на сите народи.

Боне Величковски

Сите ние учествуваме во наследството кое им припаѓа на многу нации на светот, а го споделува и цела Европа чиј дел сме и ние.

Се разбира, сите луѓе не секогаш се држат до истите заеднички вредности. Но битно е да се знае дека лубето се свесни за тоа дека секоја цивилизација ќе се распадне во случај кога порочното, лажното станува правило на однесување. Истата таа Европа, па така и ние, настојуваме да востановиме стабилни морални вредности како и да имаме сериозни и силни личности, кои не само со зборови туку и со дела, ќе побудат надеж во еден свет во кој ќе владеат морални вредности во кои радикално ќе бидат отстранети причините за отстуството на човечкото достоинство, толку девалвирано и сведено на неговата речиси тотална негација, да завладее правото со кое ќе биде гарантирано постоењето на вистински човечки и хуман живот.¹

Уште еднаш, овој обид да се претстави само дел од македонското традиционално духовно богатство, во кое недвосмислено се повторува и варира лајтмотивот за човечноста, ќе биде скромен прилог кон прогресивните движења што не мотивираат нашата егзистенција да се обидеме да ја издигнеме на едно похумано ниво.

Компаратистичките аспекти и методскиот плурализам во паремиолошките истражувања

За областа на паремиологијата, како и за другите области од фолклористиката воопшто, се наметнува и прашањето за значењето на компаратизмот во науката, а за усната литература посебно, чија цел е одговорот на следните непознати: како, со која намера и на кој начин со таа постапка може да се согледа сложената проблематика на паремиологијата, односно, што може при истражувањата да се согледа, а што да се превиди.

Најпогодна почва за компаративните истражувања и теоријата на варијантите, освен прозните облици на усната народна книжевност со својата широко развиена и интересна раскажувачка мотивика и тематика, претставуваат и паремиолошките форми.² Компаратизмот, и како метода и како концепција, на подрачјето на паремиолошките истражувања сеуште не го постигнал заслуженото место коешто веќе доминантно се наметнал како единствен научно мериторен начин на ис-

¹ Božica Sedli}, Lijepa lijepu donosi : Rječnik poslovica na dvadeset različitih europskih jezika, Zagreb, Matica Hrvatska, 2001.

² Tvrčko Čubelić, Povijest i historija usmene narodne književnosti: Historijske i literarno-teorijske osnove te genološki aspekti - Analitičko-sintetički pogledi, Zagreb, 1988, str. 188-196.

тражување во останатите жанрови на народната литература, како со своите значајни така и завидни резултати, не само во високо развиените англосаксонски научни институции, туку и во истражувачките центри на следните држави кои се познати по несомнениот придонес во фолклористиката: Руската Федерација, Естонија, Латвија, Летонија и, секако, Финска.

Поаѓајќи од повеќепати потврдената логичка премиса дека помеѓу предметот на проучување и неговата методска обработка мора да постојат внатрешни и релевантни логички корелации, за присуството на компаративниот аспект на подрачјето на паремиолошките форми има оправдани причини, што е условено од: 1) сложеноста на паремиолошката граѓа како по јазичниот карактер, формално-поетскиот, културно-историскиот, литературно-историскиот и национално-историскиот карактер и 2) разновидните влијанија од поблиските и подалечените култури. Во појавата, континуитетот и опстојувањето на паремиологијата, покрај многу важните компоненти на мотивите, темите и самата провербијална граѓа, делуваат и други значајни и пресудни фактори. Паремиолошките облици се сложени производи на умот кои го претпоставуваат постоењето на цела низа чинители пред нивната појава, цела серија компоненти во процесот на нивниот постанок и обликување.

Иако насловот го најавува компаративниот аспект во истражувањето на пословиците на респективните јазици, македонскиот и англискиот, тој не е и ексклузивниот период на проучување, бидејќи проблемот на паремиологијата во својата суштина е проблем на интердисциплинарните видови, на разнородните методолошки приоди и не е можно да се остане во рамките на општите етнолошки концепции, а со тоа и на нејзините компаративни испитувања без да постои обид успешно да се решава проблематиката на народните пословици и поговорки, којашто претставува само еден мал дел од делокругот на етнолошките проблеми.

Со тоа се отвара модерниот проблем на методолошкиот плуранизам, бидејќи се повеќе станува изразена потребата од поинаков методолошки приод во проучувањето на преостанатите проблеми. Само една единствена методска обработка води кон едностраница и очигледно кон нецелосни заклучоци. На таков начин, значително се стеснува осознавањето на одреден книжевен феномен во неговата полноважност и сложеност.

Сепак, потребата од компаративни проучувања на паремиолошките форми е раководена од можноста за проникнување во некои скриени елементи на народните пословици, поговорки и слични паремиолошки облици до чие откривање не би можело да се дојде со никакви општи студии ниту со проучување на регионалните и националните провербијални корпуси: на примерот на една пословица или поговорка и нејзиното ширење низ вековите и континентите, во сите аспекти на нејзи-

Боне Величковски

ните ситни, наизглед беззначајни, а навистина многу карактеристични измени коишто настанале во текот на повеќевековните врски меѓу народите и нивниот историски развој, може да се почувствува вистинскиот пулс на фолклорното книжевно творештво. Токму на тој пример може да се набљудува како се кршат рамките на тесниот национален егоцентризам коишто секоја фолклорна творба ја гледа како исконски производ на својот сопствен национален гениј, при коишто дошле до израз и оние сè-когаш витални творечки придонеси, што секој народ одделно на посебен начин ги внесува во обликувањето на меѓународната фолклорна традиција.

Значи, од целокупиот корпус на македонското народно творештво, еден значаен негов дел го сочинува и пословичното творештво. Но тоа му е малку познато или сосема непознато на останатиот свет. За да се излезе од таквата затвореност треба да се искористи моментумот кога широко ни' се отворени вратите во ова време на глобални случувања, коишто предизвикуваат и неизбежни промени на поширок план. Запознавањето на останатиот свет со нашето пословично богатство е остварливо преку неговото претставување на англиски јазик, како една од директните можности за непосредна афирмација во светот, бидејќи значењето на овој светски јазик како своевидна *lingua franca* во светски рамки е повеќе од очигледно.

Селектиралиот корпус на македонски пословици со адекватните англиски еквиваленти е подреден азбучно, односно абецедно, а секоја пословица или грозд од пословици носи соодветен реден број заради нивно полесно наоѓање, потпомогнато од приложените индекси.

Преводот не е стриктна вербална интерпретација, затоа што пословицата може да ја пренесува истата порака со други зборови, што значи дека треба да го содржи нејзиното точно значење.

За особеноста на македонските пословици

Ограничени на усното изразување и колективното помнење, Македонците успеале да сочуват значителен дел од своите традиционални пословици, поговорки и фразеолошки изрази коишто главно се однесуваат на некои појави, предмети и ситуации коишто пак, од своја страна, одиграле важна и одлучувачка улога во нивниот начин на живеење. Бидејќи пословиците и пословични изрази претставуваат важен дел од македонското фолклорно наследство, мојата цел беше да наведам некои позабележителни пословични примери кои се користат денес и коишто слободно можат да влезат во еден релевантен паремиолошки корпус.

Бидејќи пословиците се фолклорен жанр, тие првенствено циркуираат меѓу народот по устен пат, па оттука овој потфат би требало да се наблудува во склад со некои поранешни опсервации коишто го постулираат постоењето на различни аналитички рамништа на фолклорните појави, вклучувајќи ги и нивоата на "текстот" и "текстурата" на специфичниот општествен, социјален и интеракциски "контекст". Неможно е да се одреди опсегот на значењето на пословицата без да се повикаме на контекстуалните фактори. Таквата ситуација условува употребата на пословицата да зависи од два различни тесно поврзани процеса, имено:

- 1) Процесот којшто ја поврзува провербијалната ситуација за контекстуалната ситуација и
- 2) Чинот на говорењето со примена на пословицата во интеракциска ситуација.

Се чини дека врз основа на оваа шема, може да се диференцира концептот на функцијата на пословицата како фолклорен жанр, којашто, всушност се анализира на различни начини при истражувањето на пословиците.

За поимот на пословичните типови

Сега неколку општи забелешки во врска со проблемите за пословичните типови и компилацијата на текстовите за научно презентирање на збирките со пословици, за систематизацијата на националните корпуси на пословици, за истражувачите и нивните методи, за варијантите и развојот на нивната општествена содржина и уметнички форми, како и за паремиолозите кои се занимаваат со компаративното истражување на пословиците.

Всушност, терминот 'пословичен тип' ретко се среќава во паремиолошката литература, а уште поретко се расправа за неговата содржина, иако низ проучувањата на класификаторите на народните приказни или другите фолклорни жанрови, не е тешко тој да се дефинира. Се работи за сет од национални варијанти (на меѓународно ниво стапнува збор за повеќејазични еквиваленти) на една одредена пословица.³

Во текстовите до пословици податоците од неколку рамништа често се испреплетуваат, повторуваат или се совпаѓаат на извесен начин, од една, или пак се оддалечуваат и се развиваат во одделни насоки, од

³ Сетот се подразбира условно, бидејќи е апсолутно неможно да се опфатат сите поранешни и сегашни записи на пословици и случаите кога тие се користеле во пишана форма. Кога се систематизираат пословиците и се врши компилација од фундаментални изданија, обично се користат расположивите текстови од ракописните збирки и најважните објавени извори.

друга страна. Поради тоа, воопшто не е лесно да се има јасен увид во тоа како може да се одреди крајот на една пословица и почетокот на друга. При класификацијата на пословиците и нивното подредување за систематизирано публикување, може да се применат најразлични постапки. Може да се сртнат контрадикторности во теоретските проучувања, односно при самата систематизација на текстовите, во воведните забелешки при објавувањето на пословиците и во посебните трудови за нив. Во некои позначајни студии, паремиолозите веќе се осврнале на проблемот за пословичниот тип и тоа до извесен степен, за систематирањето на пословиците, во главни црти, за авторската концепција на типот како и за можностите за класификација на пословиците.

Познатиот американски паремиолог Арчер Тейлор е првиот што го вовел терминот 'пословичен тип'. Во неговата книга *За пословицата*,⁴ објавена во 1931 година, којашто доживеа широко меѓународно признание, тој се занимава со пословиците како меѓународна појава од различни аспекти, користејќи примери од англиски, германски, латински и француски дела. Осврнувајќи се на пословицата како сопственост на повеќе национални култури, тој еквивалентите од една иста изрека изразена на еден одреден јазик или на неколку јазици ги нарекува 'варијанти' на пословицата, додека сетот на варијантите го именува како 'тип'. Дискутирајќи за начините на варијацијата, Тейлор укажува на разнообразноста на некои специфични детали и на главните особености на пословиците, како и на волшебните приказни, баладите или другите фолклорни видови. Тие се поврзани со нивните сличности, изреките се проширени било со удвојување на аналогиите или со додавање на контрастивни елементи или со промена на застарените и неразбирливи детали.

Финскиот паремиолог Мати Кууси ја подвлекува важноста од монографски анализи на одделни, репрезентативни пословици во 1957 година, а пословицата ја набљудува како сет од варијанти, запишани на различни места и во различни временски периоди. Тој го свртел своето внимание врз групите варијанти, коишто се јавуваат како примарни и секундарни.⁵ Анализата и споредбата на еквивалентите, според Кууси, може да помогне во решавањето на проблемите сврзани со потеклото на претставата, еволуцијата и општествените функции на пословицата. Во 1965 година тој ја изнесува идејата за индекс на типови на меѓународни пословици,⁶ а во 1966 година тој ги предложува главните критериуми и термини за анализа на структурата на пословицата.⁷ Тој ги истакнува

⁴ Archer Taylor, *The Proverb*, Cambridge, Massachusetts, 1931.

⁵ Matti Kuusi, *Parömiologische Betrachtungen*, FF Communications, no. 172: 1-52, Helsinki, 1957, pp. 47-48.

⁶ Matti Kuusi, "Suum cuique", *Proverbium*, no. 1, Helsinki, 1965, pp. 11-14.

⁷ Matti Kuusi, "Ein Vorschlag für die Terminologie der parömiologischen Strukturanalyse", *Proverbium*, no. 5, Helsinki, 1966, pp. 97-104.

компонентите што ја определуваат пословицата на три нивоа, а тоа се: 1) идејата, 2) структурата⁸ и 3) јадрото.

Кууси се повикува на текстовите на различни народи кадешто идејата и јадрото коинцидираат како варијанти на една иста пословица. Текстовите поврзани со заедничката идеја и структура предлага да се видија еквиструктурални синонимни пословици; текстовите со иста структура и со исто јадро во пораката, но коишто изразуваат различна идеја, би можеле да се наречат конгруентни или слични пословици. Во трудот тој се осврнува и на начините на развојот на варијантите во кои се инкорпорирани дополнителни мотиви, контаминативни пословици, а се описаны и комплексните пословици. Исто така, тој покажува дека во варијантите некои елементи се компаративно стабилни, додека други се подвижни.

Истовремено се јавуваат редица теоретски студии и прашања во врска со текстовите, обидувајќи се да ги објаснат и практично покажат можностите за систематизирање на пословиците. Советскиот паремиолог Григориј Пермјаков експериментира врз теоријата на класификацијата, Кууси ги изложува своите проекти за индексот на типови на меѓународни пословици, а некои полемични опсервации се објавуваат од естонскиот фолклорист Арво Крикман и латвискиот паремиолог Елза Кокаре.

При класифицирањето на пословиците на различни народи, Пермјаков не обрнува внимание на тоа дали се интернационални или не. Тој ги групира руските преводи на пословиците на источните народи според логичко-семиотичките карактеристики кои, покрај другото, настојува да се совпаднат со т.н. релевантни парови. Анализирајќи ги разните аспекти на строежот на пословиците како знаци на соодветни ситуации или меѓув зависности на предметите,⁹ Пермјаков ја применува својата сопствена шема која се темели на Брегеловиот труд "Пословици и пословични изрази на источните народи"¹⁰ и на разни други текстуални примери. Во неговиот систем се издеференцирани четири класи на ситуации или ситуациски инваријанти, вклучувајќи ги постоечките и можни начини на генерализација изразени во вид на пословица.

Поделувајќи го материјалот на два дела, Пермјаков ги претставува текстовите во два оддела во неговото последно издание на пословиците и пословичните изрази на источните народи. Образуваните групи го сочинуваат првиот оддел. Неговата суштина е описана во поднасловот:

⁸ S. Neumann предлага терминот 'структура' што го користи Кууси, земајќи ги предвид синтаксичките форми на реченицата да се замени со зборот 'формула', "Zur Terminologie der parömiologischen Strukturanalyse", *Proverbium*, no. 6, Helsinki, 1966, p.130.

⁹ Григориј Пермјаков, *Пословици и юзоворки народов Востока*, Москва, 1979, стр. 17.

¹⁰ "Proverbs and Proverbial Phrases of Oriental Nations", In: *Пословици и юзоворки народов Востока*, Somr. by Yu. Bregel, Moscow, 1971.

"Пословици и пословични изрази на источните народи, подредени според видот на внатрешните врски што постојат меѓу нештата, со помош на логичката трансформација". Во вториот оддел текстовите се поделени на предметни групи, а помалите оддели во двета дела се изразени низ метатекстови.

Кууси го критикува системот на Пермјаков, објавувајќи ги своите сопствени проекти за индексот на типови на интернационални пословици. Тој истакнува дека и хетерогените пословици спаѓаат во типовите опфатени од Пермјаковиот систем¹¹ и заклучува дека да се пронајде една дадена пословица според овој систем е како да се бара игла во пласт сено.¹² Во своите проекти М. Кууси не дава опис на структурата на целиот планиран индекс (макроструктура), туку наведува илустрација за базичните делови (микроструктура). Земајќи го предвид фактот дека секоја пословица се состои од податоци кои се однесуваат на повеќе нивоа, при барањето на стабилните нивоа на универзалната скала, Кууси го опишува типот во еден од неговите најелaborирани проекти кои се однесуваат на врските на бинарните опозиции.

А. Крикман го нагласи присуството на основното и комплементарното значење на овие системи, како и фактот дека тие се однесуваат на формулаичните описи во однос на класификацијата на пословичните текстови.¹³ Тој исто така укажува на некои неадеквантности и сомнителности во однос на двета система. Неискрпноста на семантичките карактеристики и обрасците на хиерархиските системи предизвикаа огромни сомневања. Како што на тоа гледа самиот Крикман, поетската како и фолклористичката страна на пословиците страда и во двета система. Пословиците не се логички или филозофски искази туку фрази кои со себе го носат преносното значење. Тој вели дека е сомнително дали воопшто има "некаква основа да се зборува за постоење на пословичните значења како "потенцијалности", покрај оние реални значења што тие ги имаат или ги имале во традицијата на некои конкретни народи, култури, итн." Пословиците се сложени структури, а метатекстовите претставени во описите на типовите не се способни да ги описват сите односи кои се манифестираат во пословиците. Кога би се обиделе да дадеме еден исцррен опис на една семантичка структура, тогаш таквиот опис би станал многу комплициран и не би можел да се разбере. Меѓутоа, тој јасно би покажал дека "апстрахирањето и генерализирањето на пословичниот семантички опис не е ништо друго освен извлекување на извесна суп-

¹¹ Matti Kuusi, "How Can a Type-index of International Proverbs Be Outlined?", *Proverbium*, no. 15, Helsinki, 1970, pp. 473-476.

¹² Matti Kuusi, "Towards an International Type-system of Proverbs", *Proverbium*, no. 19, Helsinki, 1972, pp. 699-736.

¹³ Arvo Krikmann, "Some difficulties arising at semantic classifying of proverbs", *Proverbium*, no. 23, Helsinki, 1974, pp. 865-879.

структурата или одредена релација од целосната структура на сметка на прекинувањето на нејзините врски со она што останало од неа (односно запоставување на сите други семантички информации)". Крикман забележал дека многу слични целини во Пермјаковото дело можат да се сместат под различни класи и дека некои класи се повторуваат едни со други.¹⁴

Е. Кокаре го наблудува системот на Пермјаков од аспект на компаративната паремиологија. Таа смета дека неговата книга главно е корисна и се базира врз стриктни критериуми, иако не може да не подлежи на извесни критики. Според неа, насловите на одделите и поддодделите во книгата на Пермјаков се премногу апстрактни во многу случаи, оддалечени од уметничките генерализации на пословиците коишто содржат фигуративни значења.¹⁵ Комбинирајќи ги двата критериума (логичкиот и лингвистичкиот) при групирањето на текстовите, Пермјаков не можел да го избегне повторувањето. Таа забележува само неколку случаи на исти примери кои можат да потпаднат под различни оддели. Премногу внимание и' е посветено на модалноста на речениците; премногу мали подгрупи се образувани. Многу различни примери му се припишуваат на еден ист тип. Насловите понекогаш обврзуваат на некои специфични значења коишто тие не ги поседуваат. Тука Кокаре дискутира и за прашањето за димензијата на содржината на типот. Таа истакнува дека само целосните типови, вклучително и синонимните пословици и нивните варијанти, отколку одделните варијанти на пословиците, мора да бидат вклучени при публицирањето на споредбените текстови.¹⁶ При споредбеното проучување на пословиците, националните пословици се споредуваат со оние на другите народи. Во тој случај треба да се дискутира и за проблемот на типот, со формулирање на следните критериуми при дефинирањето на типот: 1) Сличноста на синтактичката и поетската структура; 2) Семантичката адекватност на системот на претстави.

Стабилноста на некои компоненти на образецот, на пример на оној од синтаксичка природа, Кокаре го описува како релативен, зашто различни варијанти и еквиваленти во комплексот на типот обично се изразени со реченици од неколку модели; податоците од останатите рамништа, односно структурата на поетската слика се попостојани. Според Кокаре, случаите кадешто се користат пословици со еден адекватен уметнички образец, а со различни значења, се многу ретки, иако понекогаш е неможно да се избегне атрибуцијата на текстовите, изразена преку истите мотиви на претставата врз различни типови.

---

¹⁴ Ibid., p. 865.

¹⁵ Эльза Кокаре, "Теория и практика сравнительной паремиологии", *Фольклор: Образ и поэтическое слово в контексте*, Москва, 1984, стр. 274-289.

¹⁶ Ibid., стр. 282.

Проблемите при формулирање на типот се засегнати со некои аспекти во теоретските трудови. Унгарскиот паремиолог Вилмош Воит, при анализирањето на една пословица во вид на прашалник, ја изложил идејата дека значењата на пословиците, изразени преку сосема адекватни лингвистички форми варираат во значителна мерка.¹⁷ Нивните ситуациски функции зависат и од т.н. ситуациски варијанти.

На еден или на друг начин, изобилството од трудови за анализата на структурата на пословицата води кон проблемот во однос на типот. Така, на пример, американскиот фолклорист Алан Дандинс, во потрагата по константни компоненти во структурата на пословицата, наведува која би требало да биде основната единица при структуралната анализа. За таа цел тој ги набројува: претставата, значењето или формулата при моделирањето на пословицата. Според него, последното заслужува најголемо внимание.¹⁸ Тој го свртува вниманието кон фактот што во текстовите — коишто се состојат од еден дескриптивен елемент и содржат само еден предмет на интерес и еден коментар — не е можна опозиција. Тој ја об разложува неможноста на принципите на Пермјаков и Кууси во однос на бинарните антиподи за да можат да бидат применливи на сите пословици во процесот на нивната класификација.

Значаен придонес за разбирањето на типот се среќава кај Д. Буркхарт. Во нејзиниот труд за пословицата како пример од науката за комуникацијата и семиотиката, таа укажува на тоа дека е бескорисно да се отфрлаат класификациските индикации од сферата на реалноста, како што тоа се случувало порано.¹⁹ Материјалот го нуди самата стварност на едно одредено општество и неговата култура, одредувајќи ја суштината на микро и макро метафорите на пословиците. На тој начин споменатата идеја на Пермјаков индиректно е дисквалификувана, според која реалноста формира еден индиферентен конструкциски материјал во однос на класификацијата.

При првиот обид да се состави една исцрпна публикација на пословици авторите се среќаваат со проблемот на пословицата како комплекс од варијанти и нивните интернационални еквиваленти. Некои составувачи на пословични публикации, на пример Дурингсфелдови,²⁰ обрнале повеќе внимание на појавата според која еквивалентите на пословицата претставуваат текстови кои понекогаш нудат различни претстави,

---

¹⁷ Vilmos Voigt, "Variantenschichten eines ungarischen Proverbiums", *Proverbium*, no. 15, Helsinki, 1970, pp. 125-128.

¹⁸ Alan Dundes, "On the Structure of the Proverb", *Proverbium*, no. 25, Helsinki, 1975, pp. 961-973.

¹⁹ Dagmar Burkhardt-Chatzeeliades, "Das Sprichwort als Factum der Kommunikationswissenschaft und der Semiotik", *Proverbium*, no. 2, Helsinki, 1981, pp. 141-172.

²⁰ O. F. Düringsfeld, I.; Reinsberg-Düringsfeld, *Sprichwörter der germanischen und romanischen Sprachen*, vol. I/ 1872, 2/1875, Leipzig, 1875.

додека други составувачи, на пример Вандер,²¹ му давал предност на формалниот критериум, држејќи се единствено до принципот на клучни зборови.

Кокаре го следи својот сопствен принцип на одредување на типот, за кој станува збор во нејзината книга со латвиски и литвански пословици. Во неа таа ги приклучила синонимните пословици кон еден заеднички тип и и' дава предност на заедничката идеја отколку на единството на сликовната структура. Затоа, покрај типовите во кои споменатата сродност од синтаксичка и поетска природа е повеќе или помалку почувствува, се јавуваат акумулации од текстови во кои се манифестираат повеќе различни и неповрзани поетски претстави.

Во информацијата од меѓународниот симпозиум на паремиолозите објавена во списанието *Провербиум* бр. 25 од 1975 година, на составувачите на национални и регионални публикации на пословици им се препорачува да се раководат според класификациските системи на Тили,²² Вајтинг²³ и Адалберг-Кшижановски.²⁴ Кај сите овие прашања со кои се соочуваат авторите, учествуваат цели комплекси од варијанти во кои главните елементи носат поетски слики и се претставени како независни пословици. Еден заеднички основен збор е најден за секоја пословица (тип); типовите се методски распределени во изданието, водејќи сметка за алфабетското подредување на зборовите на соодветниот јазик.

Бидејќи збирките објавени од Вајтинг и Тили не се големи, собранныте текстови кои содржат одделни пословици (типови) се умерено едноставни. Текстовите во типовите се подредени според хронологијата на изворите. Адалберг-Кшижановското големо издание на полски пословици и пословични изрази, од друга страна, вклучува големи групи на текстови кои содржат одделни пословици. Тие се поделени на помали оддели, означени со буквите на алфабетата; текстовите во помалите делови се означени хронолошки. Функциите на основниот збор ги имаат зборовите што најчесто се повторуваат во текстовите, иако оние кај кои отсуствува основниот збор функциите ги носи целата пословица, та-кашто на тој начин и тие се вклучени.

Материјалот од варијантите избран според овој принцип ги сочинува типовите пословици, иако ниту Адалберг во XIX-от век, ниту

²¹ Karl Friedrich Wilhelm Wunder et al., *Deutches Sprichwörter-Lexikon*, vol. 1/1867, 2/1870, 3/1873, 4/1876, 5/1880, Leipzig.

²² M. P. Tilley, *A Dictionary of the Proverbs in England in the Sixteenth and Seventeenth Centuries*, Michigan, 1950.

²³ *Proverbs, Sentences and Proverbial Phrases from English Writings Mainly Before 1500* by Barlett Jere Whiting with the collaboration of Helen Wescott Whiting, Cambridge, Massachusetts, 1968.

²⁴ Nowa księga przysłów i wyrazen przysłów polskich, vol. 1/ 1969, 2/1970, 3/1972, W oparciu o dzieło Samuela Adalberga opracował Zespół redakcyjny pod kierunkiem Juliana Krzyzanowskiego, Warsaw.

Кшижановски во неговата неодамна објавена публикација го употребуваат терминот 'тип'. И како во секоја систематизирана публикација, некои дискутибилни и сомнителни случаи на поврзување или испуштање на текстовите искрснуваат тука, но практично сосема е неможно да се избегнат во секој систем на класификација.

Пословиците се предмет на истражување на фолклористите и Пермјаков ги описал како предмет интересен и за лингвистите и филозофите-логичари.²⁵ Самиот тој бил многу заинтересиран за оформувањето на логичката мисла во пословиците.²⁶ Истовремено, треба да се истакне дека тој пословиците не ги класифицирал од фолклористичка гледна точка. Поради тоа неговата метода на систематизација не соодветствува при истражувањето на пословиците како фолклорни феномени. Со известна резерва би можело да се рече истото и за принципот на систематизација прилагоден на глобалниот индекс на пословици на Кууси, несомнено корисен за истражувачите кои во пословиците ги бараат начините за стилистичко-структурално моделирање, заеднички за сите народи, иако со тоа не се води сметка за многу други компоненти на структурата на пословицата, релевантни за фолклористите. Основата за системот на Пермјаков како и за системот на Кууси е оформена од податоците за повисоките структурни нивоа на пословицата.

Уште од самите почетоци на фолклористиката, истражувачите најмногу се интересирале за традиционалните заплети, личностите како производи на историската стварност и општествените односи, одразени во верувањата, обичаите, етичките и естетските погледи свртени кон таквите односи. Фолклористиката еволуира и се разви како наука благодарение на собирањето, систематизирањето и проучувањето на фолклорното наследство, со користење на историското паметење сочувано во традициската, уметничката и обредната реч. За другите науки, како што се семиотиката, лингвистиката, социологијата, психологијата итн., фолклорот е помошно средство, извор на илустративни примери. Класификацијата на фолклорот согласно аспектите кои се важни за нив е многу ограничена. Од своја страна пак, фолклористиката се бави со истражување на потеклото и развитокот на фолклорните единици, со проблемите на нивните врски со етничките култури и бара методи кои ќе бидат ориентирани кон нејзината суштина.

Иако се многу различни од другите фолклорни жанрови во однос на функцијата и релацијата со општествената стварност, пословиците се, пред се', фолклорна појава. Тие се традиционални комбинации на умет-

²⁵ Григорий Пермяков, "О логическом аспекте пословиц и поговорок", *Proverbium*, no. 10, Helsinki, 1968, pp. 225-235.

²⁶ Григорий Пермяков, "О лингвистическом аспекте пословиц и поговорок", *Proverbium*, no. 11, Helsinki, 1968, стр. 276-285.

ничките зборови, нивната историја го одразува развојот на општествената и естетската мисла и тие се тесно поврзани со биографиите на разни етничитети од пошироките области на културата. Па затоа, фолклористичкиот аспект докажува дека е најважен при систематизацијата на пословиците.

Фолклорот, којшто се состои од поголемите жанрови како што се приказните, преданијата, легендите, песните, баладите, е од наративна природа. Заплетот, којшто е најважната компонента на националните варијанти и нивните интернационални еквиваленти, е јадрото на секое креативно дело, основната компонента на уметничката структура. При анализирањето на текстуалните варијанти со помош на компаративната метода се стигнува до најдлабоките слоеви на минатото. Текстовите на заедничките заплети се претставени во каталогите како типови. Терминот 'тип' бил за првпат применет со таквото значење при теоретската анализа само на приказните, а подоцна е користен и за останатите наративни жанрови. Кatalogите на наративниот фолклор најчесто се нарекувани каталоги на типови, а меѓународните броеви на типови воведени во нив се погодни за компаративно истражување.

За така мали и општи единици како што се пословиците, би било неефикасно да се воведе нумерација на меѓународно рамниште, а од друга страна, вербалните формули на одделни пословици не се подолги од само неколку зборови, коишто пак се лесно помливи и веднаш ја откриваат суштината на делото. Во традицијата на одделни народи приличен број на пословици, исклучително национални или заеднички се користат кај многу близките или сродни јазици, па така меѓународните типови би можеле да се изгубат меѓу нив. Главните критериуми при разликувањето на типот, меѓутоа, треба да бидат конкретни, постојани и лесно потврдени како при класификацијата на другите фолклорни жанрови.

Се чини дека Кууси веќе дискутираше и ги илустрираше овие елементи и тоа многу јасно во погоре споменатите сугестиии во врска со прашањата за паремиологијата;²⁷ меѓутоа, поради нему познати причини тој ги запоставил при подготовката на меѓународниот индекс на пословичните типови. Тој тврди дека текстовите, поврзани со заедничката идеја и јадрото, треба да бидат сфаќени како варијанти на една иста пословица. Следствено, тие ги сочинуваат основните единици на типот. Во неговите примери јадрото е мотивот, заедничко за сите варијанти, образувајќи соодветна метафора кај пословиците носители на сликата или претставата и постојаниот аргумент на неуметничката генерализација кај нив се сфаќа буквально.

---

²⁷ Matti Kuusi, "Ein Vorschlag für die Terminologie der parömiologischen Strukturanalyse", *Proverbium*, no. 5, Helsinki, 1966, pp. 97-104.

Идејата, т.е. мислата изразена преку уметничката слика или неуметничката генерализација во текстовите на истото вербално јадро обично е истата. Тоа е одредено од чудесната способност на јазикот како средство за кодирање на мислите за ограничување и регулирање на денотативните и конотативните значења на зборовите и нивните комбинации во соодветни контексти. Тоа ја отстранува опасноста од недоразбирање во случаите на т.н. слободни или константни комбинации на зборовите. Тоа е причината што во примерите анализирани од Кууси, т.н. конгруентни текстови, т.е. оние со иста структура и јадро, а коишто изразуваат различни идеи, се многу ретки.

Синонимните пословици се сосема друга работа. Текстовите, поврзани со заеднички или слични идеи, а имаат различно јадро, се чести. Како што тоа така убедливо е изразено во примерите на Кууси, тие не образуваат една и иста пословица. Идејата, предметот и семантиката се деривативни, апстрактирани компоненти на структурата од највисоко ниво. Тие стануваат заеднички црти кога ќе се оттргнат од конкретната слика.

Споменатите составувачи на публикации на пословичните текстови ја согледале базичната компонента која ја оформува пословицата на ист начин како Кууси. Самиот материјал наменет за истражувачите кои работеле индивидуално ја сметале пословицата како акумулација на варијанти. Веќе во XIX-от век оваа идеја скоро била достигната од составувачите на големите публикации, како Вандер, авторот на големата збирка на германски пословици,²⁸ Дурингсфелдови, авторите на споредбеното издание на пословици на германски и романски јазици.²⁹ Во последните десетлетија од XIX-от век истиот принцип на типско обликување консистентно е применувано и потврдувано од естонските составувачи на споредбени збирки и национална едиција на пословични текстови.³⁰

Јадрото на сликата на пословицата е фраза, којашто е оформена од структурата на вербалните варијанти. Тоа е конкретна и релативно стабилна единица, лесно достапна и податна за опсервација, на која може да и' се определи органското единство на сликата и потеклото на исказот. Зборовите се кодови на реалноста и апстракни поими кои и' припаѓаат на категоријата од пониските рамништа на структурата. Зборовите и нивните комбинации образуваат конкретна и стабилна основа текстовите да можат да се споредуваат, да се прават паралели или да се анализираат.

²⁸ Karl Friedrich Wilhelm Wander et al., *Deutsches Sprichwörter-Lexikon*, vol. 1/1867, 2/1870, 3/1873, 4/1876, 5/1880, Leipzig.

²⁹ I. Düringsfeld; O. F. Reinsberg-Düringsfeld, *Sprichwörter der germanischen und romanischen Sprachen*, vol. I/ 1872, 2/1875. Leipzig.

³⁰ Vadja vanasõnad eesti, soome, karjala ja vene vastetega, Somr. by Vaina Mälk. Tallinn, 1976; *Liivi vanasõnad eesti, vadja ja läti vastetega*, vol. 1-2, Somr. by Vaina Mälk, Tallinn, 1981; *Eesti vanasõnad*, vol. 1/1980, 2/1983, 3/1985, Tallinn, 1985.

зираат нивните разлики, т.е. да се организираат типовите на пословици. Семантичките податоци, на пример, за оние од повисоките нивоа се деривативни. Истражувачите, а најчесто самите корисници, може да се случи различно да ги толкуваат пословиците, дури и на контрадикторен начин. Посматрајќи ги како вистински критериум за систематизација, неможно е да се избегне опасноста од различно разбирање и потеклото на идејата. Тие се премногу општи и широки за да се добие опис на типот како органско единство.

Искуството од систематизирањето и проучувањето на пословиците, а особено од составувањето на споредбени изданија на текстови на пословици, покажува дека податоците за површинската структура на текстовите редовно се повторува или се јавува не само кај националните (еднојазични) туку и кај меѓународните (многујазични) типови на пословици. Заедничките мотиви во сродните јазици, а исто така во оние кои припаѓаат на различни јазични фамилии се создадени при користењето на иста или слична реалност и апстрактни поими, изразувајќи ги лексичките еквиваленти. Тие се моделирани со помош на реченици со аналогни синтаксички конструкции. Колку пошироко пословицата е распространета во различни јазици и културни зони, дотолку поголем е бројот на варијантите, адаптациите или регионалните верзии настанати од неа. Меѓутоа, единството на главните компоненти, воспоставувањето на структурата на сликата е, сепак, очигледно. Тоа е докажано во многу случаи со забелешките, објаснувањето на значењата на уметничките текстови и ситуациите при нивното користење кај многу збирки на пословици.

Сосема јасен концепт на структурниот тип на популарните меѓународни пословици може да се сртне при консултација на споредбеното издание на Дурингсфелдови, во кое е направена паралела на извесен број на еквивалентни пословици на романските и германските јазици.³¹ Со цел да се елаборира оваа мисла, претставена е структурата на една меѓународна и особено стара пословица, а која гласи: "Кој копа гроб на другого, сам паѓа у него" (МНУ 3032) или "Кој копат другему гроб, сам (тој) падвите во него" (МНУ 3034); (бр. 846 од I дел од актуелната книга). Пословицата е земена од Св. Писмо и нејзиното преносно значење гласи: "Кој мисли или му готви на друг зло, сам ќе си пострада од него". Сите европски народи ги знаат нејзините еквиваленти, а се среќава и на Блискиот Исток. Јадрото на пословицата се состои од темата на копање гроб или јама во која паѓа самиот нејзин копач. Таа се среќава во многу варијанти со менување на местата на нејзините компоненти, а исто така органски има многу заеднички елементи во однос на структурата на ти-

---

³¹ I. Düringsfeld; O. F. Reinsberg-Düringsfeld, *Sprichwörter der germanischen und romanischen Sprachen*, vol. I/ 1872, 2/1875. Leipzig.

пот. Единството на идејата на еквивалентите убедливо е изразена преку контекстот во Библијата или во некои други извори ако се користи во било која друга кохерентна наратива. Единството на јадрото на претставата во сите верзии е исто така очигледно. Поимот различни верзии, со комбинација на мотивите имплицира дека само копањето на јама постоејано се јавува. Единствената разлика се состои во тоа што компонентата на копањето јама се сфаќа повеќе како уметнички аргумент додека паѓањето во неа се подразбира како уметничко воопштување или предупредување. Главно, во однос на верзиите изразени на различни начини и со различни видови на реченици, од една страна ги согледуваме адекватните разлики на модалитетот на исказите кодирани од нив, но во зависност од јазичниот контекст и екстрагравистичките ситуации од друга страна.

При набљудувањето на корелацијата на еквивалентите, можно е да се претпостави постоењето на некои особености на надворешната структура условена од историскиот развој и етничкото окружување. Фактот што една верзија се здобила со голем број на еквиваленти во европските јазици не е тера на помислата дека нејзиниот лингвистички модел може да биде основата на најстарата пословица. Но не сите верзии стануваат популарни до таа мерка кај сите јазици.

Ако јадрото на претставата се подразбере како фундаментална компонента на структурата на пословицата, а само оние текстови во кои јадрото се повторува се нарекуваат варијанти и еквиваленти на пословицата, тогаш е несоодветно да се надополнува типската композиција со пословици изразени со други, иако слични, мотиви. Затоа, текстовите во кои се содржи мотивот за копањето гроб/јама се разликуваат од оние во кои истата идеја е изразена, на пример, со претставите за поставување стапица: "Народите паднаа во јамата, што сами ја ископаа; стапицата што ја ставија тајно, ја фати нивната нога." (Сирах 27, 26; Псалми 9, 15; (бр. 1223 од I дел на книгава). Нејзините еквиваленти се среќаваат во пословиците на многу европски јазици³².

И двата комплекса од еквиваленти и варијанти, иако близки на рамништето на семантиката, функционираат независно уште од најстари времиња. Нивните слики, коишто изразуваат различна реалност и сосема поинакви поими, често се користени на паралелен начин во еден ист јазик. Тие не можат да се сметаат како две модулации на една иста слика, бидејќи на нив се применуваат различни метафори. Изразувајќи ја истата идеја, тие можат да послужат како супститути, но никогаш не се повторуваат сликовните мотиви на другите. Поради тоа, би било згодно да се назначат семантичките врски на двата типа во класификацискиот систем, но нема причина да се спојат во еден заеднички тип.

---

³² За македонските варијанти види ги примерите бр. 666 и 1248.

Во однос на погоре изнесеното, како заклучок би можело да се каже следното:

1. Проучувањето на типот како основна единица е еден од првите чекори во составувањето на научни збирки на пословици или во нивното споредбено истражување. Правилното сфаќање на основната компонента на структурата на пословицата, консистентната референца кон нејзините податоци се условите коишто одлучуваат за научната вредност на таквата активност. Компонентата што ја прави пословицата автономна единица и ни' пружа можност да ја разликуваме од другите пословици, е всушност јадрото на уметничката слика, додека во изразите коишто го задржале непосредното значење лежи логичката комбинација на поимите. Нејзината суштина се оценува според вербалната структура на текстот.

2. Дефинирајќи ја интеракцијата на другите компоненти и јадрото во неговиот теоретски труд за проблемите на структурата на пословиците, М. Кууси сфатил дека јадрото е најважната компонента којашто го образува типот. Знаејќи добро дека материјалот треба да се систематизира, составувачите на најдобрите научни збирки на пословици, јадрото го сметале за основната компонента на пословицата и се повикувале на него. Податоците се користени и при изработката на каталогите на репертоарот на националните пословици. Значењето на самото јадро е покажано во споредбените студии на одделни пословици.

3. Оценувајќи го типот според компонентите коишто им припаѓа на повисоките структурални нивоа, неизбежно е истражувачите да заскитаат во неограничените димензии на заедничките црти својствени на пословиците. Содржината на поимот на типот станува премногу сложена, изразите, дури и од најразлично потекло се здобиваат со статусот на варијанти и еквиваленти. Затоа, истражувачот е принуден да се повика на единството од значења и на идејата, ако податоците ги надминуваат границите на единството на јадрото на сликата.

При систематизацијата на текстовите секогаш се јавуваат некои сомнителни и нејасни случаи. Тешкотиите произлегуваат при набљудувањето на испреплетеноста на мотиви на јадрото, кои им се својствени на различни типови на пословици, коишто се соочуваат со контаминација, којашто понекогаш значително ја менува сликата на пословицата. Периферните текстови коишто егзистираат во опсегот на два или повеќе типови доаѓаат до посебен израз. Сето тоа го принудува истражувачот условно да постапува, да се одлучи за некој од постоечките принципи, или пак, да комбинира два или повеќе типа. Меѓутоа, тоа не го намалува значењето на јадрото на пораката.

Ова е само еден од обидите да се разјаснат некои аспекти на проблемот на примерот на еден краток жанр како што е пословицата и на еден поим, поточно пословичниот тип. Паремиологијата и паремио-

Боне Величковски

графијата досега првенствено се користеле со веќе објавени изданија на пословици (и претходно собрани ракописни збирки), како и со архивски материјали како свои извори. Не многу народи можат да се пофалат со поседување на обемни фолклорни архивски материјали. Две концепции за типолошката природа на пословиците станаа познати благодарение пред се' на изворниот материјал.

Од дотука изложеното се виде дека до неодамна, теоретските истражувања на пословиците и пословичните изрази предимно беа лингвистички ориентирани, со ставање на акцентот пред се' на структуралните и семиотичките аспекти на пословиците приоѓајќи им од компаративен аспект. Често наведуваниот советски лингвист и фолклорист Григориј Пермјаков со објавувањето своето сега класично дело "Од пословици до приказни" во '70-те години од минатиот век, изврши несомнено големо влијание врз меѓународните паремиолошки проучувања. Поаѓајќи од значењето на неговиот труд, многубројни научници продолжија да работат во истата насока и заедно со него ја поставија модерната паремиологија, односно науката за пословиците, на цврсти темели.

Иако овие постигнувања претставуваат голем придонес во однос на дефиницијата, јазикот, структурата и значењето на пословиците, тие во многу нешта не успеаја да се всредоточат на две особено важни прашања коишто ги надминуваат чисто лингвистичките аспекти на првербијалните текстови. Едното прашање се однесува на дијахронскиот проблем на традиционалноста, односно на фактот дека секој текст што може да се оквалификува како пословица мора да има некаква употреба за еден одреден временски период. Тесно со ова е сврзано и синхронистичкото прашање за честотата на користењето или познавањето на пословиците, односно на дадениот текст во определено време. Ниедна од многубројните дефиниции за пословиците не може да одговори на овие прашања, па сепак како основно се поставува барањето секоја пословица да мора да покаже дека поседува барем извесна традиционалност и честота, односно застапеност во говорот за да може да се смета за вербален фолклорен вид.

Што се однесува до пословиците од минатите, односно претходните поколенија, прашањата во однос на нивната вистинска пословичност може да се потврди, и веќе е потврдено, со постоењето на историски речници на пословици во коишто се содржат податоци и варијанти на одредени пословици од пишани извори.³³ Паремиографите од целиот свет имаат собрано грандиозни дијахрониски збирки на пословици,

---

³³ Душан Недељковић, "Народне пословице и појава њихових речника у предреволуционом покрету просвећености Француске XVIII-ог века", Гласник Етнографског института САНУ, Београд, 1957, стр. 29-52.

чијшто модел се масивните англо-американски збирки, макотрпно составени и редактирани од веќе спомнатиот истражувач Вајтинг.³⁴ Со користењето на современите компјутери таквите историски ориентирани зборници и понатаму се објавуваат на разни јазици во светот, па сепак овој вид на паремиографска работа обично не може да одговори на некои исклучително важни прашања во однос на ситуацијата со современите пословици, како и за состојбата на пословиците од претходните генерации коишто се употреба, потоа за упатеноста на современиците во пословичната проблематика итн.

Тврдењето дека пословиците многу малку се користат во комплексните култури со забранен тренд на општествени промени, повеќе не е валидно од аспект на поновите проучувања. Имајќи го предвид сознанието дека македонската популација се наоѓа во вителот на глобалните слушувања, благодарение пред се' на својата полилингвалност, не беше неочекувано што од моите истражувања на македонските пословици произлезе корпус кој ја надминува бројката од 2.000 најмногу користени пословици и поговорки, добиен од анкета спроведена меѓу информаторите. Тој број на пословици кои ги запишав за целите на моите истражувања, а кои ги убицираат во веќе објавените збирки и зборници како производи на народната мудрост, влезени се во оваа книга насловена како "Македонско-англиски и английско-македонски пословични паралели".

Пословичниот репертоар е регистриран во последните неколку години од поголем број на жители од повеќе места на Македонија. Од моите теренски истражувања меѓу македонските информатори можев да заклучам дека еден возрасен информатор знае ad hoc минимум сто пословици, пословични изрази, пословични споредби и други фразеолошки изрази. Повеќето од нив се среќаваат не само на македонски, туку и на јазиците на останатите балкански народи, што го потврдува не само нивниот национален карактер во однос на јазичната изразност, туку и нивното богатство во поглед на интернационалната тематска застапеност.

Поради тоа се наметнува размислувањето дека можеби ниедно друго постигнување на човечкиот ум не го предизвиквало толку многу вниманието на големите интелектуалци како пословиците во текот на многу векови на постоењето на најразлични цивилизации. Филозофи, ерудити, поети и генијални прозаисти и познати дејци од сите времиња и сите земји во нив наоѓале извори на огромно задоволство, а оние кои се занимавале со нив уживале голема чест; тие ги инкорпорирале во нивните бесмртни дела, со нив ги илустрирале своите мисли, па дури и ги со-

³⁴ Bartlett Jere Whiting, *Modern Proverbs and Proverbial Sayings*, Cambridge, Massachusetts, Harvard University Press, 1989.

Боне Величковски

бирале.³⁵ За таа цел да го спомнеме Плаут, генијалниот латински поет, потоа, одејќи хронолошки, Сервантес, шпанскиот поет познат ширум светот, како и многу други големи умови, во чиишто дела читателот многу често најдува на овој книжевен жанр. Но најеклатантен е примерот со Шекспир, кој не само што пословиците ги расеал низ своите дела, туку и ги зел за наслови на две познати негови драми,³⁶ а низ устата на Хамлет.³⁷ се изречени пословици во коишто се содржи толку здрава и рационална филозофија што го интригира духот се' до денешни дни. И навистина, во овие кратки литературни видови се содржат толку многу никулци на блескава имагинативност, отворена мудрост и здрав морал што бил развиен постапно од најголемите светски филозофи во нивните значајни и бројни дела.

Многу форми на човечката мисла се среќаваат уште во пословиците на Соломон, како архетипи на највозвишиениот израз. И најголемиот дел од учењето на Исус Христос е искован во пословична форма, особено во првите три Евангелија, што подоцна преминало кај народот и продолжило да сешири преку неговите усни. И воопшто не е необично да се рече дека, ако некој сака да истражува како еден народ мисли и чувствува, каков е неговиот гениј и неговата природна мудрост, треба само да фрли еден попродлабочен поглед врз аксиомите со кои се исполнети овие суптилни производи на човечкиот ум. А бидејќи повеќе од извесно е дека многу од пословиците потекнуваат од многу дамнешни времиња, тие претставуваат само верен одраз на еден идентичен заеднички концепт на многу други народи, поим кој денес под друга облека се сочувал неизменет низ бавниот проток на вековите, така што останува валидно уверението дека наспроти етничките и општествените бариери, потеклото на човековиот ум и морал е единствено, токму какво што е потеклото на неговите пословици кое може споредбено да се истражува.

Според тоа, компаративната паремиологија, односно проучувањето на пословиците покажува дека сите народи на светот им-

---

³⁵ Според зборовите на Еразмо, "првиот кој почнал да се занимава со собирање на пословиците бил Аристотел, а освен него и Крисип, Зенодот и Клеант. Освен тоа се среќаваат некои збирки под кои стои името на Плутарх. Атенеј меѓу најпознатите паремиографи го споменува Клеарх Соленс и Аристид; Зенодот составил компендиум од пословиците на Диодим и Тареј. Во коментарите за Демостен се зборува и за пословиците на Теофраст. Покрај него се наведува и паремиографот Милон и извесен Демон. На крајот да го споменеме уште и постојењето на збирките на Диогениан, а за многу други збирки со пословици зборуваат Есикij и Суида кои му ги припишуваат на Тетет, за кого не постојат никакви поподробни податоци", Adagiorum D. Erasmi Roterodami epitome Apud Seb. Gryphium, Lugduni, 1550 (според: Augusto Arhaber, Dizionario comparato di proverbi e modi proverbiali italiani, latini, francesi, spagnoli, tedeschi, inglesi e greci antichi con relativi indici sistematico-alfabetici, Ulrico Hoepli, Milano, 1981, стр. Vii).

³⁶ "Mesure for mesure" - "All is well that ends well".

³⁷ "Hamlet", Act I, Scene 5.

аат многу заеднички нешта наспроти границите и просторната оддалеченост кои ги делат едни од други, и дека тие се како едно големо семејство кое егзистира независно од различните животни услови на својот развој и различните форми на општествено-политички системи. Споредбеното проучување на пословиците, во извесна мерка, може да се смета за фактор кој придонесува за подоброто заемно разбирање и приближување на народите.³⁸

Македонците имаат релативно богато наследство од народната култура и мудрост кои што го споделуваат со останатите народи на светот. Актуелната збирка на пословици говори во прилог на нашата традиционална мудрост. Тие и денес практично се употребуваат од сите слоеви на општеството. Покрај тоа, во неа се вклучени и постари пословици претходно објавени во разни збирки и зборници, како и такви кои се лично забележани или потекнуваат од богатиот фонд на Архивот на Институтот за фолклор "Марко Цепенков" во Скопје.

Овој труд се состои од два дела. Во првиот дел се поаѓа од македонскиот репертоар на пословици кој претставува негов превод како и толкување онаму кадешто буквалниот навод не е доволен да му го доближи на англискиот корисник правото значење на македонскиот пример, додека во вториот дел се дава корпусот од англиско-македонски еквивалентни или идентични паралели.

При претставувањето на пословиците применет е комбинираниот пристап: азбучниот, односно алфабетскиот, при што нивните еквиваленти и идентични примери се надополнети со соодветни варијанти каде што можат да се најдат појмовни сличности меѓу примерите на двете респективни култури. Оваа метода се покажала како најсоодветна за ваквите цели, па затоа и се користи во овој случај. На крајот од секој дел се наоѓа индекс на најфреквентните клучни зборови, фразеолошки изрази и карактеристични термини кои можат да послужат за полесно наоѓање на бараната пословица.

Се надевам дека овие бисери на народната мудрост насобрани во текот на изминатите векови ќе го привлечат вниманието на мнозина корисници кои од најразлични причини ќе се заинтересираат за нив. Можеби оваа двојазична и двонасочна збирка на пословици се јавува со извесно задоцнување, зашто тие денес не се толку интересни како што беа до неодамна, како за оние кои непосредно потекнуваат од народната култура, така и за припадниците од градската средина, бидејќи тие со нив го збогатуваат својот говор, а нивната мисла се издига над секојдневната прозаичност. Овој избор на пословици е можеби прилично арбитрарен,

---

³⁸ Jerzy Gluski, "Proverbs, A Comparative Book of English, French, German, Italian, Spanish and Russian Proverbs with a Latin Appendix", 1971.

Боне Величковски

но сепак во него има добар дел кој заслужува да биде приопштен не само на македонскиот корисник, туку и во пошироки рамки.

Овие пословици кои се несомнено извор на народната мудрост, но со поглед свртен кон минатото, односно кон историјата на којашто и' го должиме тоа што сме денес, го претставуваат начинот на изразување на јадрото на народот, што за некого во ова време на целокупни промени можеби ќе звучи застарено, кога ги слуша овие фрази кои се повикуваат на авторитативноста. Но тоа е така зашто нивната намена е првенствено да го заклучат секој разговор или расправија што нашироко се води, почнувајќи од обичната секојдневна комуникација па се' до дебатите и полемиките на разни нивоа (јавни настапи, медиуми итн.). Последните неколку децении, некои учени кругови почнаа да се дистанцираат од нив, можеби не од презир, туку повлечени од тековите на лажниот интелектуализам на современиот свет кој за себе смета дека мисли со своја глава и одбива да чуе некоја добра мисла, па така го тера да кажува секакви нешта без покритие, чисти клишеа или крајни апсурдности, бидејќи како никогаш досега човекот не бил подложен на тутите слогани, пропаганда, реклами, униформизацијата што избликува од дното на духот и телото.

Ваквата состојба не е никаква новост. Тоа е хронична болест на цивилизациите кои мислат дека се паметни, а кои се и веројатно такви, но сепак се снобови, задоволни со себеси самите па поради тоа и омразени, а тоа се оние од изминатите векови од интелектуалната Европа кои исфрија многубројните мисли и максими во книжевните дела, впрочем не помлку восхитувачки, за да ги заменат пословиците. Често тоа било причина да се дојде до општи катаклизми, војни и револуции, за на крајот повторно да се вратиме на старите вредности. Кога конечно треска-вичната јуфрија стивнува, гордоста се заситува од себеси самата, се' се враќа на стариот поредок, а зборовите на претците одсвонуваат во нашето сеќавање, и сосема природно повторно ја наоѓаат наклоноста што никогаш и не ја загубиле. Така тоа се одвивало со милениуми.

Се разбира некои пословици исчезнале додека други го зазеле нивното место со изрази кои осветлуваат сосема нови ситуации, или се јавиле некои навистина меморабилни изреки искажани во некои исклучителни прилики, а кои широките народни маси сосема спремно ги прифатиле и усвоиле. Други минувале триумфално низ минатите векови како да им припаѓаат на сите епохи, така што претставуваат неразделен дел од народниот гениј.

Денес напразно се противат силните духови велејќи дека не може да и' се верува на една пословица кога таа се порекнува со друга и како е можно да се повика човек на една изрека чиешто најочигледно искуство ја покажува нејзината неточност? Тоа е така поради тоа што пословицата не е математичка теорема и не претендира да изрази некоја абсолютна

вистина. Таа е похумана и го отсликува човекот и животот чијашто комплексност, наспроти изгледот, е бескрајно поголема отколку сложеноста на т.н. егзактни науки; а тоа е и поради тоа што нејзините корења се длабоко проникнати во нашата душа такашто не е можно оттаму лесно да се отстранат.

Ако поединечниот случај никогаш не е повод за нејзиното создавање, пословицата секогаш се држи до стварноста, а главниот јунак им го остава на бајките, приказните и на другите жанрови, нужно не се држи до општото и не пропушта да ги истакне познатите нешта, човечките настојувања дури и тогаш кога немаат универзална вредност. "Далеку од очите, далеку од срцето", вели пословицата, иако често оддалеченоста може да ја зголеми љубовта, а од близкоста да се роди омразата и нетрпението. Таа може со право да забележи дека детето може да личи на своите родители ("Крушата под круша паѓа", односно, "Каков татко татков син"), од нив да ги наследи нивните пороци или мани и да се однесува токму како нив. Но на оваа пословица може да и' се забележи дека детето може наполно да се разликува од родителите и да делува спротивно од нивното однесување ("На скржав татко, расипник син"), подвлеќувајќи на тој начин два контрадикторни факта, но сосема точни, во однос на тежината на наследниот фактор, од една, и на важноста и потребата од образоването, од друга страна. Оттука, треба ли да ја оптужиме за некохерентност или за неточност? Независните и силни духови кои тоа не-ма да го пропуштат, ќе речат дека се во право, покажувајќи на тој начин дека се всушност слаби по својот карактер. Пословицата може, без притоа да и' се земе како нејзина слаба страна, да го покаже и спротивното од она што се случува во животот, зашто нејзината намера во тој случај е да поучи, да предложи еден идеал или да понуди некој совет во однос на претпазливоста или предострожноста. Дали може да и' се верува кога тврди дека "Лошо спечаленото не оди ни до третото колено"? Но дали е лошо тоа што со тоа се сака да се убеди дека да се стори неправда е на-вистина в ред? Кога пословицата тврди дека првин "треба да се отепа мечката па потоа да и' се продава кожата", тој што ја кажува оваа пословиц исто така многу добро знае дека храбриот, наспроти ризикот и опасностите, ќе оди до крај со својата решителност, додека циникот мисли дека подобро е да се земат парите, а да не се испорача стоката. Но дали тутка пословицата е таа што греши?

Многу почесто, меѓутоа, таа го констатира, понекогаш не без известна горчина, можеби со иронија или со известна доза на револт, а исто така и со срдечен изблив на смеа, постоењето на реалноста таква каква што е, реалност којашто е важечка барем за социјалната средина од кадешто искрснува и чијшто регистар се протега од најскромното до најрафинираното, зашто би се излагале ако во неа не би го согледале изразот на духот како на пониските, така и на повисоките словеви на

Боне Величковски

општеството, реалност којашто е важечка и за тој на кого таа му се обраќа и од кого потекнува. Една пословица би можела различно да се примени во Македонија во однос на Англичаните, особено кога се работи, а тоа е прилично чест случај, за климатските, социјалните, па дури и семејните прилики: "Каде има чад, има и кавга", или: "Каменот што се тркала не собира маховина/трева".

Поседувајќи врховна слобода која восхитува, пословицата си дозволува се': ја одбива секоја препрека којашто би можела да ја држи во заточеништво, оди од една крајност во друга, стигнува до една концентрирана и концизна литерарна форма којашто често и' дава извонредна убавина. Таа задира во сите области на животот, расправа за се' и отсечно дебатира, но никогаш не станува жртва на своите сопствени експресии. Таа е народот - крал, еден каприциозен крал кој може да си го дозволи таквото однесување, бидејќи владее, а не управува. А секој може да си го задржи правото да ја слуша или воопшто да не и' обрнува никакво внимание.

Пословицата може да се смета за посебен жанр само ако е безимена, или е станата анонимна само ако се заборави нејзиниот автор, и таа главно е машка творба за што говори нејзината постојана мизогинија, универзална и често сурова, но којашто претставува средство кое се пренесува од генерација на генерација најчесто со посредство на жените. Исто како и приказните и приспивните песни, пословицата без сомнение е стара колку и светот и морала да ги изрази човечките чувства уште тош кога тие можеле да ја оформат, на ист начин како и уметноста. Главната особеност на пословицата е нејзината универзална појава. Не постои време ниту народ што не ја познава. Стариот Египет ја гаел исто како што тоа се правело во Кина, во јудејските и грчко-римските обрасци во кои се оформила нејзината денешна форма кај европските народи.

Секогаш и на секаде, таа се повинува на истите начела и закони-тости на жанрот на којшто му припаѓа. А тие принципи не се така единственни за дефинирање како што се чини на прв поглед. Многу научници уште од најстарите епохи се потрудиле да ја стават во калупи без да успеат да ги опфатат нејзините рамки ниту пак да дадат конечно формулатија за неа којашто би била задоволителна. Уште попародоксално е тоа што во суштина секој од нас совершено чувствува што е таа и не ризикува да ја помеша со афоризмот, максимата, изреката, освен во извесен број на екстремни случаи, што всушност е причината за тешкотиите со коишто се среќаваме при нејзиното проучување. Таквиот нејзин карактер поради којшто не може да се дефинира не и' одзема ништо од нејзината привлечност која се надоврзува на оние особености што веќе ги поседува, а тоа е мудроста што понекогаш изгледа зачудувачка во однос на тоа како таа владее со јазикот, со онаа разновидност на тоновите и формите, секогаш концизна, лесно помлива, со нејзиното непрестано произ-

ведување на нови претстави, слики, стилски фигури и споредби, со нејзината чудесна виталност, толку интензивна и разновидна исто како онаа што може да се сртне само во природата, со нејзината постојаност и долговечност, заедно со нејзината неуловливост, краткост, спонтан изблик и, секако, брзо заборавање. Тоа е она заборавање коешто се јавува кога се листа една збирка на пословици и се добива впечаток како да сме во посета на ретки и скапоценни антички споменици.

Меѓутоа, она што ја сочинува нејзината највисока вредност и заслужува да го задржи најмногу нашето внимание е тоа што таа на еден мошне едноставен и непосреден начин го изразува она што се нарекува народна мудрост и што едноставно повеќе би одговарало да се нарече длабока совест на човекот. Тука наидуваме на еден голем проблем. Никој не би можел сериозно да порекне дека пословицата како народна умотворба во најшироката и најблагородната смисла на зборот не го изразува начинот на чувствување и мислење на еден колективитет. Само прашањето е во тоа да се знае дали секоја заедница мисли и чувствува на начин на кој може да се изрази себеси наспроти неизбежните провинцијализми, на еден ентитет што се протега од најблискиот до најоддалечениот од нас. Со други зборови, дали е тоа еден Англичанец или Македонец.

Начинот на живеење, климата, општествено-економските услови, јазичната структура, а можеби уште и религијата секако дека во голема мера повлијаеле врз претставата за светот околу нас, па поради тоа и на начинот на изразување. Значи, цел еден корпус на пословици нужно ги одразуваат националните или провинциските преокупации. Дали тоа се однесува на сите? Обично се вели, поради упростување на проблемот, дека се работи за, на пример, "македонски пословици", без да се прецизира дека меѓу нив има и струшки пословици кои не можат да бидат и прилепски, скопски или кумановски. Сепак може да се види дека меѓу нив постојат сродности и заеднички црти со другите индоевропски народи, давајќи им овојпат предност на лингвистичката структура. На истиот начин би можело да се испита постоењето на христијански пословици, давајќи им овојпат предност на религиозните критериуми. Така барем би можел да се прошири хоризонтот и да се пренесе компаративното проучување на два или повеќе народи.

Во овој труд, со доближувањето на еден одреден квантум од македонски и англиски пословици и поговорки на извесен начин може да се насети постоењето на единството на човечката мисла, иако се работи за компарација на овие кратки жанрови само на две јазични целини. За почеток, останува убеденоста дека паремиографијата и паремиологијата можат да помогнат во меѓусебното запознавање и приближување на народите, што очигледно зависи и од многу други фактори.

Запознавање на народите? Ако пословицата е самата душа на народот која се изразува на најнепосреден и наједноставен начин, што значи дека е најмалку вештачки, како што погоре беше поставено како премиса, тогаш како една збирка на пословици не би можела да биде најдоброто средство за стапување во најблизок однос со народот? Македонците на коишто им претстои период на комплексни промени, сеуште имаат можност да се соочат со еден речиси негибнат и прилично голем слој на припадници од селската средина, зашто се знае дека во таквата средина најмногу отколку во другите средини се јавиле и сеуште се рафаат пословиците. И не е случајно што македонскиот народ којшто до неодамна водеше традиционален начин на живеење, народ на земјоделци и сточари, е еден од оние кој им придавал особено значење на пословиците, ги создал во голем број, вклучувајќи се како достоен творец на овој признат литературен жанр што го дели со големото светско семејство. Голем број од пословиците што тука се избрани не се само панорама на едно минато време, туку тие се сеуште се во жива употреба и заслужуваат, поради нивната очигледна вредност и неспорно значење, да бидат претставени на пошироката јавност во нивната изворна форма, зашто во нив е задржана свежината на јазикот и неговите слободни и сирови изразни можности наследени од минатите епохи, кога не постоеле средства и начин да бидат графиски фиксирали.

Се разбира, постојат и други начини да се запознае Македонија и Македонците покрај нивните пословици и јазикот на кои тие се изразени. Но изучувајќи ја историјата, разгледувајќи ги спомениците на културата и уметничките дела во коишто неспорно се очитува дарбата на еден народ, не може одблизку да се запознае народот и земјата ако подолго не се контактира со нејзините луѓе. А тоа најлесно може да се оствари со намерно или случајно дружење со овие малечки фрази кои тука се собрани со одредена цел, а што може патем може да пружи огромно задоволство. Нивниот број е ограничен, дадени се во оригинал и како превод на англиски или е наведена нивната идентична или еквивалентна англиска верзија, класифицирани според еден од вообичаените критериуми прифатени во науката за пословиците. Тие сочинуваат релативно мала збирка со надеж дека ќе претставува неопходна референца за најразлични корисници.

Дали се работи за компаративно проучување? Основните прерогативи се тука и нема сомневање дека паремиографот или паремиологот, читајќи ги македонските пословици самиот ќе извлече некои приближувања кои се наметнуваат во однос на англиските пословици. Но сите не се специјалисти за пословиците! А, бидејќи понекогаш изразот не е ист, односно не кореспондира буквално во двата јазика, македонскиот, односно англискиот еквивалент веднаш не ни паѓа на памет. Со компаративното наведување на македонските и англиските пословици во двете

насоки, ќе и' се помогне на нашата меморија подобро и полесно да се снајдеме (користејќи ги и неопходните индекси), како и да ги оживееме и освежиме нашите сеќавања за едно време и една состојба на духот. Со предавањето на еквивалентите на двата респективни јазика, македонскиот и англискиот, пред нашите очи искрснува панорамата на богатото провербијално културно наследство. Бидејќи подготвувањето на еден таков труд бара значителен напор и внимателност, се надевам дека неговите вистински димензии ќе го најдат своето место меѓу оние на кои тие ќе им бидат неоподни за најразлични цели. Пословиците како: "Во царството на слепите едноокиот е цар", "Што очи бргу не видат, бргу ќе забораваат", "Кога мачката не е дома, глувците оро водат", понекогаш се преведени, а понекогаш се еквивалентна или индентична јазична реализација.

Таквите сличности, секако, го наметнуваат прашањето за евентуалните позајмици од заеднички извори, за имитација на начинот на мислење и изразување итн. Во секој случај тие го поттикнуваат истражувачкиот дух и отвораат огромни перспективи и, можеби, неограничено поле на идни истражувања. Тие се само една бразда, прв чекор кон едно поопсежно компаративно проучување такашто овој труд е само една сума, една етапа со која се отвораат нови врати за други дела кои можеби уште утре ќе бидат напишани.

Македонски и англиски юзловици и юзоворки

A

1. **А со грнето по камен, а со каменот по грне - тешко на грнето.** (Кав. 184). Whether the pitcher strikes the stone or the stone the pitcher, it is bad for the pitcher.
2. **Ајванот се врзвит со ј́же, а чвек со збор.** (Кав. 4). **Ајванот се врзвит со огламник, а чвекот со ј́зик.** (Кав. 5). An animal can be tied with a rope; a human being with a word. An ox is taken by the horns and a man by the tongue.
3. **Ако арно прајме, арно ќе оставме.** (Кав. 8). If we perform good works, we will leave something worthwhile behind.
4. **Ако биде баба мома, понапред дедо ќе биде ергенин.** (МНУ 21). If my granny had been a girl, my grandpa would have been a boy. If my aunt had been a man, she'd have been my uncle.
5. **Ако бидиш магаре, секој ќе те вјат.** (Кав. 11). If you're a donkey, everyone will ride you.
6. **Ако врнит се жаљат на влага, ако не врнит се жаљат на суша.** (Кав. 12). If it rains, they complain about the wet; if it doesn't, they complain about the drought.
7. **Ако го ватиш пријател камилијата, брого прај ја повисоко портата.** (МНУ 28). If you want to become a camel owner's friend, start quickly to build your gates higher. He who builds by the roadside has many masters. A house built by the wayside is either too high or too low.
8. **Ако го пуштиш под кревет, ќе ти се качи на кревет.** If you let him under the bed, he will come into it. Take the bit and the buffet with it.
9. **Ако горит куќата од комшијата, варди ја и твојата.** (Кав. 17). Look to thyself when thy neighbour's house is on fire.
10. **Ако да знаев кога ќе умреј, сам гробот ќе си го ископав.** (МНУ

30). If I knew the exact hour of my death, I would dig my own grave immediately.

11. **Ако дојди редо да го тоарапши, "врапче сум ти", вели; а пак ако му речиш: "е де, летни де, коа си врапче!" - "е да камила сум", ти вели.** (МНУ 33). He bellows like a bull, but is as weak as a bulrush.
12. **Ако е кус денот, д'лга е годината.** (Кав. 23). If the day is short, at least the year is long.
13. **Ако е оцедо без пари, он е посладок и од медо.** (МНУ 42). Vinegar that doesn't cost anything is sweeter than honey.
14. **Ако е чоекот кус од алиштето, можиш да му придаиш; ама ако е од умот - не можиш.** (МНУ 50). If somebody is short of clothes, you can help them - if they're short of brains, you can't.
15. **Ако еден будала фрлат камен в бунар, сто паметни не можат да го извадат.** (П.Д. 48). A fool may throw a stone into a well, which a hundred wise men cannot pull out.
16. **Ако и' згазиши на змијата на опашката, ќе се свртит да те укасат.** (МНУ 55). If you step on a snake's tail, it will turn around and bite you.
17. **Ако ѝ слушаше Господ кучињана, пастрма ќе врнеше.** (Кав. 47). If God listened to the dogs, it would rain dog food (pastrami).
18. **Ако ѝ слушаше Господ магарињана, ниеден самарџија не ќе останеше жив.** (Кав. 48). If God listened to the donkeys, not a single saddle maker will be left alive.
19. **Ако има некаде поарно, викај ме и мене.** (МНУ 63). If there's a better place than this world somewhere else, call me.
20. **Ако има пари, има секаде; ако нема пари, нема никаде.** (МНУ 64). With money, there's an everywhere. Without money, there's nowhere.
21. **Ако имаш вујко владика, лесно ќе се сториш поп.** (Кав. 42). If your uncle is the bishop, you won't have a problem getting an appointment as a priest.
22. **Ако имаш маша, не ваќај го огно со рака.** (МНУ 71). If you have a pair of tongs, there is no need to pick up the embers with your bare hands.
23. **Ако је служиш на парата, си најсиромав.** (Кав. 50). If you are a slave to money, you are the poorest of people.
24. **Ако ме бесите, пробесите ме (побргу), оту ми плачат децата.** (МНУ 81). If you're going to hang me, do it quickly, because my children are crying.
25. **Ако ми биеш сенката, кога не ми биеш снагата.** (МНУ 88). I don't have a problem so long as you beat my shadow and not my body. Sticks and stones may break my bones, but words will never hurt me. Hard words break no bones. Call me cousin but cousin me not. Words may pass, but blows fall heavy.
26. **Ако ми е весел комшијата, побргу ќе си ја испредам каделката.** (МНУ 92). **Ако ми е весел комшијата, побргу ќе си ја свршам работата.** (МНУ 93). If my neighbour is merry, I'll do my work quickly. A

good neighbour, a good morrow. All is well with him who is beloved of his neighbours. You must ask your neighbour if you shall live in peace. A near neighbour is better than a far-dwelling kinsman.

27. **Ако ми е крив оџако, кога ми излегува напрао чадот.** (МНУ 94). Although my chimney is crooked, the smoke goes straight away. Crooked logs make straight fires.
28. **Ако можиш да трпиш, како бег ќе си поминиш.** (МНУ 98). If you are tolerant, you will live well (like a lord).
29. **Ако му го подајши прстот, ќе ти ја грабнит и р'ката.** (Кав. 62). Give him your finger, and he will take your hand. Give him an inch, and he'll take an ell.
30. **Ако му даваш на малото дете се' што сакат, ќе те натерат да му ја симниш и месечината.** (МНУ 100). A spoilt child, who is given everything, will ask you to get the moon down from the heavens.
31. **Ако му дадеш педа, ќе ти бара цел аршин.** Give him an inch, and he'll take an ell.
32. **Ако му дадеш поклупката ќе ти сака и грнето.** (МНУ 101). Give him the cover, and he'll take the pot. Give him an inch, and he'll take an ell. Give a clown your finger, and he will take your hand.
33. **Ако на магарето не може да удре, на самаро ќе удре.** (МНУ 104). He can't beat the donkey, so he beats the saddle instead. He that cannot beat the ass beats the saddle. He that cannot beat the horse beats the saddle.
34. **Ако на младост ништо не си собирал, на старост ништо нема да најдеш.** An idle youth, a needy age. (Сирах 25, 5 / Ecclesiasticus 25, 3). A young courtier, an old beggar. If you lay upon roses when young, you'll lie upon thorns when old.
35. **Ако научиш да плачеш, ќе знаеш и како да се смееш.** (Оние што сејат со солзи, жнеат со песни). Learn weeping, and you shall gain laughing. (Псалми 126, 5 / Psalms 126, 5).
36. **Ако не ми беа очиве да видам, можеше и да се излажам.** (МНУ 125). I would have been deceived if it weren't for these very eyes.
37. **Ако не може да го фане за гривата, нека го фане за опашката.** (МНУ 128). **Ако не мојш да ја фатиш за грива, фати ја за опашка.** (Оваа пословица се однесува на работата и значи: Работај во секое време.). (Кав. 74). If you can't grab it by the mane, at least grab it by the tail.
38. **Ако не можит чоек да бидит личен и богат, да за умен и чесен можит.** (МНУ 131). If it's not possible to be beautiful and rich, it certainly is possible to be intelligent and honourable.
39. **Ако не мојш да напрајши како сакаш, напрај како мојш.** (Кав. 75). If you can't do what you want, do what you can.
40. **Ако не раниш мачки, ќе раниш глувци.** (МНУ 133). If you don't feed cats, you'll certainly feed mice.

41. **Ако не умре у краставици ќе умре у тикви.** (МНУ 139). If doesn't die in the time of cucumbers, he will die in the season of pumpkins.
42. **Ако некој не сака да работи, нека и не јаде!** He that will not work shall not eat. (II Солунјани 3, 10 / II Thessalonians 3, 10). If you won't work, you shan't eat. No pains, no gains. No sweet without some sweat. No mill, no meal. A horse that will not carry the saddle must have no oats.
43. **Ако немаше темница, ич не ќе се милуваше виделината.** (МНУ 121). If there were no darkness, people would not be fond of the light.
44. **Ако ојш по далечнијот п'т, порано ќе фтасаш.** (Кав. 83). The longest way round is the shortest way home.
45. **Ако паднам, па ќе станам; не сум грне да се скршам.** (МНУ 143). If I fall, I can pick myself up again as I am not a pot that can be broken.
46. **Ако пријателот ти е од мед или шеќер, не го јади целиот.** If your friend is made of honey or sugar, don't eat him completely. (If our friends are good people, we ought to respect them and not to exploit their goodness).
47. **Ако сакаш камено да пушка од горештина, јас ќе трајам.** (МНУ 155). Let the rock burst from the heat, I will endure.
48. **Ако сакаш да го отепаат некој пес, речи, оти е од бес.** (МНУ 156). If you want a dog killed, spread a rumour that it has gone mad. He that would hang his dog gives out first that he is mad. It is easy to find a stick to beat a dog. A staff is quickly found to beat a dog. If you want a pretence to whip a dog, say that he ate the frying-pan.
49. **Ако сакаш некого да го збудалиш, пофали го.** (Кав. 94). If you want to make a fool of someone, praise him to the skies.
50. **Ако сакаш некого да го познајш, напрај го (стори го) големец.** (Кав. 96). If you want to get to know someone, make him out to be important.
51. **Ако сакаш некого да го познајш, требит едно врешче соль да изејш со него.** (Кав. 95). If you want to get to know someone really well, you need time - as much time as it takes to eat a huge bag of salt with him.
52. **Ако се боеше дедо од врапците, просо не ќе посееше.** (МНУ 159).
Ако се плашеше дедо од рапчиња, не ќе посееше просо. (Кав. 100). Forbear not sowing because of birds. He that counts all costs will never put plough in the earth.
53. **Ако се омрсам, барем за јагне печено да се омрсам, а не за јајце варено.** (МНУ 175). If you should sin by breaking my Lenten fast, let it be for roast lamb rather than a mere boiled egg.
54. **Ако се сториш мед, и муите ќе те јадат (или ќе те пљуваат).** (МНУ 178). Make yourself all honey and the flies will devour you. The wolf shall eat him that makes himself a sheep.
55. **Ако се сториш овца, секој ќе те стрижит.** (МНУ 179). If you're a sheep, everybody will shear you.
56. **Ако си в'лк, секој ќе бегат од тебе.** (Од лошјот чвек секој бегат.). (Кав. 103). If you're a wolf, everyone will run from you.

57. **Ако си ми татко, не си ми Господ, да што сакаш да ми се качиш како петел на врато?** (МНУ 184). You are my father, not my God, so why do you want to stand on my neck like some rooster?
58. **Ако си мос', секој преку тебе ќе врвит.** (ГК, II, стр. 179). Make yourself a bridge and everyone will step on you.
59. **Ако си помагаме еден на други, и Господ ќе ни помогнит.** (МНУ 188). If we help each other, God Himself will help us.
60. **Ако си посеал, ќе пожнеш.** (ГК, II, стр. 179). As you sow, so you shall reap.
61. **Ако си сиромав, барем не биди мрсулав.** (МНУ 192). Don't go around with a runny nose, even if you are poor.
62. **Ако слепец слепца водит, двајцата в ендек ќе паднет.** (Кав. 113). **Ако слепец води слепец, обата ќе паднат во јама.** If the blind leads the blind, both will fall in the ditch. (Матеј 15, 14 / Matthew 15, 14). A blind leads the blind.
63. **Ако сме браќа ќесињата не ни' се сестри.** (Кав. 114). If we are brothers, our purses are not sisters. Brothers should always keep good accounts with each other. Business is business. One hand will not wash the other for anything.
64. **Ако снема чавки, ќе снема и кокошки.** (МНУ 200). If there were no crows, there would also be no chickens.
65. **Ако сум сиромав, ама кабул не чинам туѓо да изеам.** (МНУ 207). I will not consent to eat another's food, even if I am poor.
66. **Ако сум ти жена, не сум ти робинка.** (Кав. 120). I may be your wife, but I'm certainly not your slave.
67. **Ако те види со отворени очи, тој ќе ти завиди.** (МНУ 210). If he sees that your eyes are still open, he will envy you.
68. **Ако те удри некој со камен, ти удри го со леб.** (МНУ 212). If someone hits you with a stone, you throw back a loaf of bread at him.
69. **Ако ти е жената млада, не седи многу на туѓина.** (МНУ 215). If your wife is young, don't stay too long in foreign lands.
70. **Ако ти е криво лицето, не лъти му се на огъвалото.** (Кав. 122). If your face is crooked, don't blame the mirror.
71. **Ако ти е слаб ума, да ти еjak грба.** (МНУ 219). If your mind is weak, make sure you have a strong back.
72. **Ако ти ја клаат алката на носот, како мечка ќе ми те водат.** (МНУ 221). Once they put the ring on your nose, you will be dragged around everywhere like a bear.
73. **Ако трпиш, ко бег ќе живејш.** (Кав. 134). If you can forbear, you will live like a lord. Be still, and have thy will.
74. **Ако умрам, зер векот ќе го сотрам.** (МНУ 226). If I die, it's not as if the whole world would be annihilated.
75. **Ако чоекот ет во снага како скот, ама во душата ет како бог.**

(МНУ 228). A man is like an animal in body, and like a god in spirit.

76. **Алал да ти (му) е млекото мајчино.** (Кав. 137). A blessing on the milk he imbibed from his mother!

77. **Али се стори чоек арамија, по себеси ја влече ортомата.** (МНУ 236). Once a man has taken the path of crime, he drags his own noose.

78. **Алиштата го покажуваат чоека за богат и сиромав.** (МНУ 239). The dress makes the man rich or poor.

79. **Ама што брич му тргнав, дури кожата му ја содрав.** (МНУ 254). I shaved him so closely that I removed his skin!

80. **Апетитот доаѓа со јадењето.** Appetite comes with eating. Eating and scratching wants but a beginning.

81. **Арам стока спечалена, ќе истечит како вода.** (МНУ 283). Ill-gotten gains are soon wasted.

82. **Арамија од арамија не се срамува.** (МНУ 271). A thief feels no shame before another thief. A thief knows a thief as a wolf knows a wolf.

83. **Арамија од арамија разлика има.** (МНУ 272). There are criminals and criminals.

84. **Арамија со скорни низ чаршија оди.** (МНУ 274). A thief passes for a gentleman when stealing has made him rich.

85. **Арен ти е зборот, ама тиквен ти е грошот.** (МНУ 294). Your word is good, but your coin is of a pumpkin. Good words fill not a sack. Many words will not fill a bushel.

86. **Арната овца многу не блејт, ама многу млеко дат.** (Кав. 168). The good sheep doesn't bleat much, but gives lots of milk.

87. **Арната реч царската порта ја отварат.** (МНУ 302). The good word will open royal doors. Kind words go a long way. A man's hat in his hand, never did him any harm.

88. **Арната стока сама се продава.** (МНУ 304). Worthwhile products sell themselves.

89. **Арната стока секи пат си чини парата.** (МНУ 305). Good ware makes quick markets.

90. **Арниот збор железна врата отворат.** (Кав. 172). The good word will open iron doors. Good words cost naught. Kind words go a long way. Lip-Honour costs little, yet may bring in much. Civility costs nothing.

91. **Арниот јунак дома не умират.** (МНУ 314). The real hero does not die in his bed.

92. **Арниот коњ и под лош мутав се познаат.** (МНУ 317). You can spot the good horse even under a shabby blanket. You can spot the good horse even with a bad rider.

93. **Арниот чоек се' добрина праит и пак никому не се фалит.** (МНУ 320). The good man performs good deeds without boasting.

94. **Арното не идит веднаш, да за лошото дури да трепниш.** (МНУ 334). Good takes time, whereas evil comes in the blink of an eye.

95. **Арното секој го валит, ама секој не го држит.** (МНУ 336). Every-

body sings the praises of good, but not all do it.

96. **Атоите кога се клоцаат, магарињата поарното сено го јадат.** (МНУ 344). When horses kick each other, the donkeys get the best hay.

Б

97. **Бадијала киселина и од мед е послатка.** (МНУ 378). Vinegar that doesn't cost anything is sweeter than honey.

98. **Бадијалцијата си бара бадијалција.** (МНУ 380). The loafer only wants other loafers for company.

99. **Барај го доброто и најди го, оти не ти иди само.** (МНУ 386). Make an effort to seek out goodness because it won't come of its own accord.

100. **Барај к'смед во работата, а не во надежта.** (Кав. 193). Seek good luck with hard work, not with high hopes.

101. **Барај, ако сакаш да добиеш.** (П.Д. 228). Ask if you want to obtain. He that cannot ask cannot live.

102. **Барајте и ќе најдете.** Ask, and it shall be given you. (Матеј 7, 7 / Matthew 7, 7).

103. **Бачило од свини не се прајт.** (Кав. 202). You can't have a dairy farm with pigs.

104. **Баштавацијата сака друго [дожд], а киримитчијата - друго [сонце].** (МНУ 400). The gardener prays for rain, while the brick maker wants sunny days. The sun does not shine on both sides of the hedge at once.

105. **Бегај од пијанио како од улаио.** (МНУ 403). Avoid the drunkard as you would avoid the crazy man.

106. **Беганоа мајка бело носила, а Стојанова црно (носила).** (МНУ 408). He that fights and runs away may live to fight another day.

107. **Бегат воло, дека го дупит со остено волоаро.** (МНУ 412). The ox gets a move on because the herdsman goads him.

108. **Бегат воло, дека го душа штркало.** (МНУ 411). The ox flees from the yoke (stinging fly).

109. **Бегат како ѓаол од темјан.** (МНУ 413). He fled like a devil from incense. The devil loves no holy water.

110. **Бегат како ѓаолот од темјан и Евреинот од крестот.** (МНУ 414). He fled like a devil from incense and Jew from cross. The devil loves no holy water.

111. **Бегат како некоја јагула, што се слизга од рака.** (МНУ 416). Like an eel in your hands - that's how slippery he is.

112. **Без време ништо не зре.** (МНУ 424). Without time, nothing ripens.

113. **Без дури не зианит тргоецот, не добиват.** (МНУ 427). For the businessman, there is no profit without loss.

114. **Без дури не паѓа дете, не можи да се научи да оди.** (МНУ 428). A

child learns to walk after many falls.

115. **Без дури не се испотиш, в амбар не можиш да туриш.** (МНУ 430). Your barn will be empty unless you sweat.

116. **Без жена, без кука.** (МНУ 431). A man without a wife is like being without a house. It is not good that the man should be alone. A man without a wife is but half a man.

117. **Без здравје немат богатство.** (Кав. 214). Health is better than wealth. Health is great riches.

118. **Без мака нема наука.** (МНУ 435). Without suffering, there is no knowledge.

119. **Без мера којшто јади, брзо ќе се поболи.** (МНУ 437). Whoever eats without moderation, will fall sick.

120. **Без мера којшто работи, брзо ќе се умори.** (МНУ 438). Whoever works without moderation, will soon be exhausted.

121. **Без м'ка ни песма не се испевјат.** (Кав. 217). Without suffering, not even a song can be sung.

122. **Без пари ни в рај, ни в пекол не те прибервеет.** (Парите се нужни за секоја работа и во секоја околност и случај, добар или лош.). (МНУ 446). Without money, they won't even let you in hell or in heaven.

123. **Без пот немат берникет.** (Кав. 220). No sweet without some sweat. No pains, no gains.

124. **Без работа, без леб; без работа, без чест.** (Кав. 221). No work, no bread; no work, no honour. If you won't work, you shan't eat. He that will not work shall not eat. No mill, no meal.

125. **Без слобода ко риба без вода.** (Кав. 223). To be without freedom, is to be a fish without water.

126. **Бела парва за црнега деня.** (ГК II, стр. 179). **Бели парви за црни дни.** (Кав. 228, МНУ 460, Кис. 32). Save white coins for black days. Spare when you're young and spend when you're old. For age and want save while you may: no morning sun lasts a whole day. Make ample provision for old age. Lay up against a rainy day. Keep something for a rainy day. Keep something for him that rides on the white horse.

127. **Белото не праи го црно, кога те ваќа инато.** (МНУ 472). Don't say white is black out of sheer pigheadedness.

128. **Белото си е секогаш бело, а црното - црно.** (МНУ 473). White is always white - and black, always black.

129. **Берберо ќе бричи и здрао и ќелао.** (МНУ 485). The barber will shave all types of heads.

130. **Берберот на лудиот се учи да бричи.** A barber learns to shave by shaving fools.

131. **Бесот гла ѓинит.** (Кав. 238). Anger leads to death. Anger is half madness. Anger is a short madness.

132. **Би го самаро, да се сети магарето.** (МНУ 494). Hit the saddle so that donkey will get the hint.

133. **Биди му на ѓаолот другар, ако сакаш да те турни в бунар.** (МНУ 497). Be the devil's friend and expect to be pushed down a well.
134. **Биди чоек, а не нечоек.** (МНУ 498). Be a human being and not its opposite.
135. **Бильбијот од јзыкот си тргат.** (Кав. 240). The tongue of the nightingale talks at its head's cost. A fool's tongue is long enough to cut his own throat.
136. **Биол во бавча не се пушта, оти сета ќе ја исцапа.** (МНУ 506). You should not allow a bull into a garden, as it will destroy everything.
137. **Благ, благ, дури мүите ќе го изеат.** (Благ се покажува со зборот, а со срцето е како лута змија.). (МНУ 517). He's so sweet that the flies will eat him; in fact, he is as poisonous as a snake.
138. **Блага реч железна врата отворат.** (МНУ 515). **Благата лакрија железни порти отвара.** (МНУ 516). **Благиот збор и железна врата отворат.** (Кав. 244). A kind word opens iron gates. A soft word opens iron gates. Good words cost naught. Kind words go a long way. Full of courtesy, full of craft. A man's hat in his hand never did him any harm. Civility costs nothing. Lip-Honour costs little, yet may bring in much.
139. **Благосено вино, а проклето пијанство.** (МНУ 521). Blessed wine, accursed drunkenness.
140. **Ближната ѡрж е поарна од далечната пчејница.** (МНУ 527). **Близната јарш је поблага од пчинцата.** (МНУ 528). A near rye is better than wheat far away. A near neighbour is better than a far-dwelling kinsman. Better is a neighbour that is near than a brother far off. All is well with him who is beloved of his neighbours. A good friend is my nearest relation. A good neighbour, a good morrow.
141. **Бог да не' пази од сиромаштија и од простотија.** (МНУ 542). May God protect us from poverty and ignorance.
142. **Бог да не' чуа од луди млади.** (МНУ 543). May God protect us from wild youth.
143. **Бог да не' чуа од препраени светци.** (МНУ 544). May God protect us from false saints.
144. **Бог да не' чуа од стари неразбрани.** (МНУ 545). May God protect us from crabby old age.
145. **Бог да пази од лоши жени, од калуѓери и од лоши другари.** (МНУ 538). May God protect us from evil women, monks and bad company.
146. **Бог да те чуа од гладна вошка: дека ќе ти се запие, месо ќе ти откине.** (МНУ 551). God protect you from a hungry flea.
147. **Бог да те чуа од домашен арамија.** (МНУ 552). May God protect us from a thief in your own house.
148. **Бог да те чуа од лоши пријатели, да за од душмани сам ќе се чуаш.** (МНУ 1200). God defend me from my friends; from my enemies I can defend myself. Save us from our friends.

Боне Величковски

---

149. **Бог да те чуа од тамавќар и од завислив.** (МНУ 554). May God protect us from the greedy and the envious.
150. **Бог да те чуа од туѓа беља и од лоша стреќа.** (МНУ 555). God protect you from someone else's misfortunes and quarrels.
151. **Бог ет во срдата на тие, што го бараат.** (МНУ 557). God is in the hearts of those who seek Him.
152. **Бог забаат (да отплатит или да накажет), ама не забораат.** (МНУ 558). **Бог, сполај му, забавја ама не заборавува.** (МНУ 563). God stays long, but strikes at last. God hath leaden feet, but iron hands.
153. **Богатиот има многу другари.** Rich folk have many friends. (Пословици 14, 20; 19, 4 / Proverbs 14, 20; 19, 4).
154. **Богатиот човек се смета за мудар себеси.** He is wise that is rich. (Пословици 28, 11 / Proverbs 28, 11).
155. **Богатството има крилја.** Riches have wings. (Пословици 23, 5 / Proverbs 23, 5).
156. **Бој се од тиа вода.** (МНУ 584). Take heed of still waters. Take heed of still waters, the quick pass away. God defend me from the still water, and I'll keep myself from the rough. Still waters run deep.
157. **Болен лежи лошио човек, на постела ет и пак од лошото не се остава.** (МНУ 589). Even on his sick bed, the evil man persists in his wicked ways.
158. **Болеста ет по луѓето, а не по планињето и по камењето.** (МНУ 597). Sickness is found amongst people, not in mountains and rocks.
159. **Болеста иди у чоека со очи, а бега со драмои.** (МНУ 598). Mischief comes by the pound and goes away by the ounce. Diseases come on horseback, but go away on foot.
160. **Болеста лесно доаѓа, а лесно не си оде.** (МНУ 600). Illness comes easily, but is very hard to get rid of. Mischief has swift wings.
161. **Болеста се вака за чоека како некоја пијаница.** (МНУ 601). Disease fastens on people like a leech.
162. **Болнио во болеста најмногу за грео се сеќаа.** (МНУ 602). The sick man usually reflects on his faults during his illness.
163. **Бори се со злото, и викни го на помош доброто.** (МНУ 606). Struggle against evil and always call on good to help you.
164. **Борџот е лош другар.** (Кав. 263). Debt is a dreadful companion.
165. **Борџот ет полош и од волкот.** (МНУ 612). Debt is worse than the wolf.
166. **Брадата арно ја има бела, туку глаата ја има зелена.** (МНУ 614). His beard is definitely white, but his head is green. He does have a white beard, but his brains are young. If the beard were all, the goat might preach.
167. **Брадата му сива, главата му дива.** (МНУ 615). His beard is gray, but his head is wild. The head gray and no brains yet. No fool to the old fool.
168. **Брадата му царска, главата му воденичарска.** (МНУ 616). He has a beard like a king, but his brains are of a miller. The brains don't lie in the beard.

Mickle head, little wit.

169. **Брат за брата, сирењето со пари.** (Кав. 273). **Братство за братство, сирење за пари.** (МНУ 625). Brothers are brothers, but the cheese costs money. Brothers should always keep good accounts with each other. Business is business. One hand will not wash the other for nothing.
170. **Брат од брат помогнат, појак ет од еден град.** (МНУ 624). A brother helped by a brother is stronger than a fortified town.
171. **Брат сум ти, ама и враг сум ти.** (МНУ 626). I can be your brother, but I can also be a demon.
172. **Браќа кога ќе се збијат, трчај да и отмиш, оти ќе се умртват.** (МНУ 627). When brothers fight, act fast to make peace between them, or there will be bloodshed.
173. **Браќа колку и да се скараат, пак ќе се смират.** (МНУ 628). No matter how terrible the quarrel between brothers, they will always be reconciled in the end.
174. **Брз е зајакот, ама побрз е ртот.** (МНУ 645). The rabbit is quick, but the hound is even quicker.
175. **Брзата и силната вода и од камен мос турка.** (МНУ 641). The strong and rapid rush of water can wear away bridges.
176. **Брзата кучка слепи кутриња паѓа.** (МНУ 643). **Брзата кучка слепишишта (или слепи) кучиња раждат.** (МНУ 644). The hasty bitch brings forth blind whelps. A fast dog (bitch) gives birth to blind dogs. (It is not necessary to do things in a hurry, it is better to reflect before doing something. This proverb is used when someone makes a mistake, as a result of hurry and lack of thoughtfulness, but it is not used with an offensive intention). More haste, less speed.
177. **Будалата се смејт и кога не е за смеенje.** (Кав. 290). The fool laughs even when laughter is uncalled for.
178. **Буквата убива, а Духот оживува.** The letter killeth, but the spirit giveth life. (II Коринтјани 3, 6 / II Corinthians 3, 6).

B

179. **Варди го (врзи го) попот, за да е мирно селото.** (Кав. 291). Tie the priest and the village will be quiet. Beware of the forepart of a woman, the hind part of a mule, and all sides of a priest.
180. **Варди се од крава оцпреди, а од м’ска одосади.** (Кав. 296). Take heed of an ox before; an ass behind, and a monk of all sides.
181. **Вари го, печи го, па си е тој.** (МНУ 699). Boil him, roast him, he will always remain himself.
182. **Вати ја копривата, да ако сакаш да ти ја изцарка раката.** (МНУ 706). Grab the nettles by hand if you want to be stung.
183. **Вати пријател поп, да ако сакаш да му го раниш коњо со зоб.**

(МНУ 708). Be a priest's friend if you want to feed his horse oats.

184. **Вати се да се држиш за даб, а не за шип.** (МНУ 710). Hold on to an oak, not to a thorn tree.

185. **Веков ет скала: едини луѓе се качуваат, а други слегуваат.** (МНУ 718). The world is a ladder, which some people climb others descend.

186. **Вели му ти на чоека арно, да ако тој ти речи лошо.** (МНУ 722). Be polite and say nice things to people who say awful things to you.

187. **Велигден, Велигден! дојде и Велигден и си појде.** (МНУ 720). For all the anticipation and excitement, Easter came and Easter went.

188. **Вера да веруаш, ама и добри работи да практиши.** (МНУ 726). Be devout, but perform good deeds as well.

189. **Вера имало од века и ќе има до века.** (МНУ 727). Human beings have had faith since time immemorial, and will have it for all eternity.

190. **Верата ни се вака, ни се гледа; ни се јади, ни се мириша.** (МНУ 730). Faith can be neither grasped with the hand, nor seen with the eye; it can neither be eaten nor smelt.

191. **Вересија кој дава, непара ќе напредува.** (МНУ 735). Whoever is too trusting, will not get far in business.

192. **Вересија, (е) потресија.** (МНУ 736). **Вересија, потресија, дај со раце, барај со нозе.** (МНУ 737). **Вересија потресија.** (МНУ 738). **Вересија, реси ја.** (МНУ 739). From a bad paymaster get what you can. He that goes a-borrowing, goes a-sorrowing.

193. **Веселото срце го разведрува лицето.** The joy of the heart makes the face fair. (Пословици 15, 13 / Proverbs 15, 13).

194. **Видела камилата уши, побарала рогот.** (МНУ 757). Noticing it had ears, the camel demanded horns as well. The camel going to seek horns, lost his ears.

195. **Види го прво дрвото, да после седни под него.** (МНУ 774). Have a good look at the tree before you decide to sit under it.

196. **Види му умот, да после есапи го домакино.** (МНУ 779). His home reflects the quality of his mind.

197. **Види си в кесе, да после купи си прасе.** (МНУ 781). Look in your wallet before you decide to buy the whole pig.

198. **Вие кои не знаете што ќе биде утрe!** Ye know not what shall be on the tomorrow. (Јаков 4, 14 / James 4, 14).

199. **Вика како магаре кога рика.** (МНУ 791). He's as noisy as a braying ass.

200. **Викај ме грне, само не крши ме.** (Името не е нишчо, ами чвекот.). (Кав. 326). You can even call me "jug", as long as you don't break me! Hard words break no bones. Words may pass, but blows fall heavy. Call me cousin but cousin me not. Sticks and stones may break my bones, but words will never hurt me.

201. **Викај на вукот "вјuko", додека си му у јама.** (Недељ. стр. 190). Call the wolf 'uncle' till you are in the pit. Call the bear 'uncle' till you are safe across

the bridge. The danger past and God forgotten. Once on shore, we pray no more.

202. **Викај по волкот, дури не влегол во булукот.** (МНУ 789). Make sure you yell at the wolf before he enters the flock.

203. **Виното го праи чоеќа едни пати везир, а едни пати резил.** (МНУ 802). Wine can make a man feel like a lord; but there are times when it brings total disgrace. Wine is a turncoat. Wine is a turncoat, first a friend, then an enemy.

204. **Виното го развеселува животот. Виното го развеселува човечкото срце.** Wine makes glad the heart of man. (Проповедник 10, 19 / Ecclesiastes 10, 19; Псалми 104, 15 / Psalms 104, 15).

205. **Виното како што стои во бочва, не стои во човека.** (МНУ 803). Wine does not sit in a man in quite the same way that it sits in a barrel.

206. **Винското грне се држи со една рака, а пушката - со две.** (За да се спротивстави лесното на мачното.). (МНУ 807). The wine jug is held with one hand; to hold a rifle, you need both hands.

207. **Високите планиње си носат своите тежине.** (МНУ 811). High mountains carry their own heavy burdens.

208. **Високо орело лета, за тоа далеку гледа.** (МНУ 814). The eagle flies high, and that is why he sees so far and wide.

209. **Вистината и маслото секогаш излегуваат на површина.** Truth and oil are ever above.

210. **В'лк на в'лк ни в планина не удираат.** (Кав. 423). A thief knows a thief as a wolf knows a wolf.

211. **В'лкот влакното го менвите, ама ујот (табиетот) не го менвите.** (Кав. 421). The wolf may lose his teeth, but never his nature.

212. **В'лкот в'чиња рожџат.** (Кав. 424). The she-wolf will always give birth to wolf-cubs, not lambs.

213. **Во виното е вистината.** There is truth in wine. In wine there is truth.

214. **Во волов рог да се скриет и пак смрта ќе го најдит.** (МНУ 843). Even if a man were to hide in the horn of a bull, Death will find him.

215. **Во голема вода големи риби се лоет.** (Кав. 346). Big fish are caught in big waters.

216. **Во еден час чоеќ чес добиват и во еден изгубуат.** (МНУ 871). In one hour, a man could win honour, and in one hour, he could lose it.

217. **Во една гемија кај што имат многу капидани, таја можи и да пропадни.** (МНУ 872). A ship (regiment of soldiers) with too many captains will soon fall apart.

218. **Во едното уо му влезе, во другото му излезе.** (МНУ 875). In at one ear and out at the other.

219. **Во затворена уста не влегуваат муви.** Into a shut mouth flies fly not. A close mouth catches no flies.

220. **Во зборот го гледаш благ, а во срцето лукав.** (МНУ 877). You can

see how his words are sweet and how his heart is shrewd.

221. **Во јазико мед носи пчелата, а на газо (одзади) отруачка.** (Цеп. 2709 и 365). The bee carries honey in its tongue, poison in its tail. Bees that have honey in their mouths have stings in their tails. Honey is sweet, but the bee stings.

222. **Во куката на обесен не зборви за ј́же (фортома).** (Кав. 370). Don't talk about ropes in the house where a man has hanged himself. Never mention rope in the house of a man who has been hanged. Name not a rope in the house of a man that was hanged himself.

223. **Во лутината нема разум.** Rage is without reason.

224. **Во љубовта нема разум.** Love is without reason. No folly like being in love.

225. **Во матно се лови.** It is good fishing in troubled waters.

226. **Во неолја и песот б'лви јајт.** (Кав. 382). In hard times, a dog will even eat his fleas.

227. **Во неолја не се плачит, ами чаре се барат.** (Кав. 383). In hard times, don't whinge, but work on a solution.

228. **Во поголем град, поголем глад.** (МНУ 925). In the bigger city - greater hunger.

229. **Во празен амбар глушец не влегуат.** (МНУ 926). The mouse does not raid the empty basket (barn).

230. **Во својата школка, бисерот е безвреден.** (П.Д. 487). The pearl is worthless in its own shell. A prophet is not without honour save in his own country.

231. **Во секое село и град башка адет.** (МНУ 934). In all villages and all towns there are different customs.

232. **Во секое стадо има црна овца.** There are black sheep in every flock.

233. **Во секој закон има дупки.** Every law has a loophole.

234. **Во сон се родив, во сон живеам, во сон ќе умрам.** (МНУ 938). I was born in a dream, I live in a dream, and will die in a dream.

235. **Во сред слепи и ѕорав е цар.** (МНУ 939). In the country of the blind the one-eyed man is king. In the Kingdom of blind men, the one-eyed is king.

236. **Во сто ореј здрави, еден лош не се познат.** (Кав. 393). Among a hundred walnuts, it's impossible to know the bad one.

237. **Во тивка вода повисоко кревај 'и полите.** (Кав. 395). Still waters run deep. Take heed of still waters, the quick pass away. God defend me from the still water, and I'll keep myself from the rough.

238. **Во чужда (или туѓа) манџа не турај сол.** (МНУ 945). Don't salt other people's dishes.

239. **Во шегата има половина вистина.** Many a true word is spoken in jest.

240. **Вода нека пијат ајваните, јас ќе пијам вино.** (МНУ 848). Let the animals drink water - I'll stick to wine.

241. **Водата со време го рони каменот.** Constant dropping wears away the stone. (Јов 14, 19 / Job 14, 19).

242. **Воден од дожд не се плаши.** (Кав. 363). The wet man fears no rain.
243. **Волк во овча кожа.** (П.Д. 518). A wolf in a sheep's skin. (Матеј 7, 15 / Matthew 7, 15). An ass in a lion's skin. A wolf in sheep's clothing.
244. **Волк од волк не се плаши.** (ГК, II, стр. 179). A thief knows a thief as a wolf knows a wolf.
245. **Волк пастрма не чуват.** (МНУ 904, Кав. 427). The wolf will not guard the pastrami.
246. **Волко ако го клаиш да ти паси овци, тој сите ќе ти и' издави.** (МНУ 884). If you put the wolf in charge of the sheep, he will devour the whole flock. To set the wolf to keep the sheep.
247. **Волко дави, не дави, секој што да го види, ќе го гони.** (МНУ 889). Everyone hunts down the wolf regardless of whether he is up to any mischief.
248. **Волко длаката ја менуат, ама ќудта не ја менуат.** (МНУ 890). The wolf may lose his teeth, but never his nature. The fox may grow gray, but never good.
249. **Волко на синоро не дави.** (МНУ 895). The wolf preys farthest from his home. The fox preys farthest from his home (den).
250. **Волко овца не се чинит.** (МНУ 901). A wolf will never become a sheep. The wolf may lose his teeth, but never his nature.
251. **Волко секоаш раѓа волчиња, а не јагниња.** (МНУ 896). A wolf always gives birth to small wolfs, never to lambs. The wolf may lose his teeth, but never his nature.
252. **Волкот во атарот не дави.** The wolf preys farthest from his home.
253. **Волкот го клале да (ги) вардит овците.** (МНУ 898). To set the wolf to keep the sheep.
254. **Враг на враг псалтир не чете.** (МНУ 951). A devil will not sing psalms to another devil.
255. **Врана на врана очи не копат.** (МНУ 956). Crows will not pick out crows' eyes.
256. **Брато му е претриен од јаремо.** (МНУ 963). His neck has been blistered by the yoke.
257. **Врбата родила грозје.** (МНУ 966). The willow bore grapes. Plant the crab-tree where you will, it will never bear pippins.
258. **Врват саатите, дните и годињето, како по реките воѓето.** (МНУ 968). The hours, days, and years flow on like the waters of a river.
259. **Брви си по патот чоечки, за секој да ти заблазнит.** (МНУ 969). People will be grateful to you if you just go your way like a normal human being.
260. **Време за љубење и време за мразење.** There is a time to love, and a time to hate. (Проповедник 3, 8 / Ecclesiastes 3, 8).
261. **Време за молчење и време за зборување.** There is a time to speak, and a time to be silent. (Проповедник 3, 7/ Ecclesiastes 3, 7).

262. **Време за плачење и време за смеенje.** There is a time to weep, and a time to laugh. (Проповедник 3, 4 / Ecclesiastes 3, 4).
263. **Време за раѓање и време за умирање.** There is a time to be born, and a time to die. (Проповедник 3, 2 / Ecclesiastes 3, 2).
264. **Времето (си) лета.** Time flies. Time flees away without delay. Time has wings.
265. **Времето е најголем учител.** Time, as he grows old, teaches many lessons. Time shall teach thee all things.
266. **Времето е пари.** Time is money.
267. **Времето се' лечит.** (Кав. 408). Time cures all things. Time is a great healer.
268. **Времето течит, пљаги (рани) лечит.** (Кав. 408). Time cures all wounds. Time is a great healer.
269. **Времето чуда прави.** Time works wonders.
270. **Времињата се менуваат и ние со нив.** Times change and we with them.
271. **Врзан поп, мирно село.** (Кав. 413). Lock up the priest if you want peace in the village.
272. **Врзи го коњот кадешто ќе ти каже газдата.** A horse must be tied where the master will have him. An ass must be tied where the master will have him.

Г

273. **Гавран гаврану очи не копат.** (МНУ 1025). **Гаврань на гавранъ очи не ваят.** (ГК, II, стр. 177). Crows will not pick out crows' eyes. One crow never pulls out another's eyes. One crow will not pick out another crow's eyes. Hawks will not pick out hawks' eyes.
274. **Гајлето го јади чоека, како железото 'рата.** (МНУ 1034). Worry devours a person just as rust eats iron.
275. **Гајрет на болниот, дури да му излези душата.** (МНУ 1035). Console the sick right up to the last moment.
276. **Глаата динамит не му ја цепит.** (Кав. 444). He has such a hard head, dynamite won't split it.
277. **Глаата ќе му тргат од пустата мрза.** (МНУ 1056). Be not idle, and you shall not be longing.
278. **Главата е постара од книгата.** Years know more than books.
279. **Гладен в'лк постред село ојт.** (Кав. 436). Hunger drives the wolf out of the woods.
280. **Гладен коњ матна вода не гледа.** (МНУ 1075). The thirsty horse doesn't mind drinking muddy water. A bellyful is a bellyful, whether it be meat or drink.
281. **Гладен чоек сун корки гриза.** (МНУ 1078). A hungry man will eat dry crusts of bread. The cat is hungry when a crust contents her.
282. **Гладна мечка оро не играт.** (Гладен не може да работи.). (МНУ

1081). A hungry bear will not dance.

283. **Гладната кокошка просо сонуа.** (МНУ 1083). The hungry hen dreams of chicken feed. The hungry hen dreams of millet. His belly cries cupboard.

284. **Гладни очи не заспиваат.** (МНУ 1085). The hungry eyes do not fall asleep. The belly wants ears. Hungry bellies have no ears.

285. **Гладниот 'рт и кочани јајт.** (МНУ 1084). The hungry hunting dog eats even ears of corn. Hungry dogs will eat dirty puddings. Hunger finds no fault with the cookery. Hunger is the best sauce. Hunger makes hard beans sweet.

286. **Гладот е најголема сила.** (Кав. 441). There is no greater power than hunger.

287. **Гладуам, жедуам, гол, бос одам и на честа си стојам.** (МНУ 1086). Hungry, thirsty, naked and barefoot, I still maintain my dignity.

288. **Гласот на народот е гласот на Бога.** The voice of the people, the voice of God. (Даниел 10, 6 / Daniel 10, 6; Откровение 19, 6 / Revelation 19, 6).

289. **Гледај да не купиш тоа што не ти треба, оти да да не продаиш тоа што ти треба.** (МНУ 1092). Don't buy what you don't need, or else you'll end up selling what you do need.

290. **Гледај дури не летнало врапчето од рака, оти после мачно се фака.** (МНУ 1093). Hold on to the bird; if it flies away it will be hard to catch.

291. **Гледај се себе каков си, да после да гледаш светските кусури.** (МНУ 1094). Take a good look at yourself before you pick faults in others.

292. **Гледај сос комшијата да си арен.** (МНУ 1096). Love thy neighbour as thyself.

293. **Глупецот се смета за мудар кога молчи.** Fools are wise as long as silent. (Пословици 17, 28 / Proverbs 17, 28).

294. **Глупецот што има само една дупка, бргу го фака мачката.** The mouse that has but one hole is quickly taken.

295. **Го ватил ѓаолот за врат, та го зауздал пијаниот.** (МНУ 1113). The devil has grabbed the drunkard by the throat, and has a bit and bridle on him.

296. **Го изел бијолот, се удајл со опашката.** (Кав. 467). He swallowed the buffalo, and choked with the tail. To swallow an ox, and be choked with the tail. It is idle to swallow the cow and choke on the tail.

297. **Го опитале кучето: - Зашто лајш? - Зашто не зн'м други занает (друго што да прам), рекло то.** (Кав. стр. 150, бр. 11). Asked why it barked, the dog replied: "It's my profession".

298. **Го опитале старјот вол: - Ке ти е полесно ко да ораш: в бразда, или в ледини?** - Се' ми е едно, дељми јаремот ми е на вратов, рекол волот. (Кав. стр. 149, бр. 5). They asked the old bull [ox] whether he preferred old or new fields to plough: "As long as the yoke is on my

neck, it's all the same to me," he answered.

299. **Го подул носот како некој патлицан.** (МНУ 1170). When his nose swells to the size of an eggplant.

300. **Го поканиле магарето на свадба, ама му рекле и самарот да си го зејт.** (Кав. 494). The donkey was invited to the wedding, but it was asked to bring its saddle.

301. **Го препливал морето, се удајл на крајот.** (Кав. 497). He swam the whole sea, and was drowned at the shore. He came safe from the East Indies, and was drowned in the Thames.

302. **Големата лакомија чоека поболуа.** (МНУ 1132). Excessive greed is a sickness.

303. **Големата риба голема вода барат.** (Кав. 476, 475). The big fish asks deep water. A great ship asks deep waters.

304. **Големата риба помалата ја изедв잇 (или јадит).** (Посилниот секогаш го надвиша послабиот и му заповеда). (МНУ 1135). Big fish eat little fish. The great fish eat up the small.

305. **Големата риба, голема вода сака.** (МНУ 1134). Big fish wants big waters.

306. **Големите болки се неми.** Small sorrows speak; great ones are silent. Little grieves are loud, great grieves are silent. Little cares speak, great ones are dumb.

307. **Големите кораби во големи води пловат.** Great ships ask deep waters.

308. **Големите почети се големи товари.** Great honours are great burdens. The more cost, the more honour.

309. **Гордоста врви пред гибелта, и високоумноста пред паѓањето.** Pride goes before a fall. (Пословици 16, 18 / Proverbs 16, 18). Pride never left his master without a fall.

310. **Горе ли на комшијата куќата, трчи да гасеш твојата.** (МНУ 1181). Look to thyself when thy neighbour's house is on fire.

311. **Господ бој му дал, ама ум не му дал.** (Кав. 502). Tall men had ever very empty heads.

312. **Господ борч не плаќа.** (МНУ 1187). God does not pay our debts.

313. **Господ го казнува оној, кого го љуби.** Whom the Lord loveth, he chasteneth. (Евреи 12, 6 / Hebrews 12, 6).

314. **Господ да ме бранит од будали пријатели, а од душманите ќе се бранам сам.** (Кав. 507). **Господ да ме вардит од пријателите, а од душманите сам ќе се вардам.** (Кав. 513). God defend me from my friends; from my enemies I can defend myself. Save us from our friends.

315. **Господ да те бранит од покондурен опинок.** (Кав. 525). May God protect you from jackboots (parvenu).

316. **Господ да те чуа од дива свиња в планина и од лоша дружина.** (МНУ 1197). God save you from the wild boar in the mountains, and bad company.

317. **Господ да те чуа од долзи стапои и од ниски одаи.** (МНУ 1198).

God save you from long sticks and low ceilings (beatings in dungeons).

318. **Господ да те чуа од косе човек и од сакат.** (МНУ 1202). Beware of him whom God hath marked. Take care of that man whom God has set his mark upon.

319. **Господ дават, ама в амбар не ти тура.** (МНУ 1190). **Господ дават, ама в кошара не внесуат.** (МНУ 1191). God gives, but He does not pour grain in our barns. God gives, but He does not put in your hut.

320. **Господ дат, ама низ оцак не пушчат.** (Кав. 515). God gives, but He does not drop through the chimney. God gives the milk, but not the pail.

321. **Господ забаа, ама не забраа.** (МНУ 1209). God stays long, but doesn't forget. God stays long, but strikes at last.

322. **Господ ич не спиет.** (МНУ 1219). God never sleeps.

323. **Господ не е мачка да те драпнит одеднош.** (Кав. 537). God stays long, but doesn't forget. God stays long, but strikes at last. God hath leaden feet, but iron hands.

324. **Господ прво умот ќе му го зејт на чвека, а после стоката.** (Кав. 541). When God will punish, he will first take away the understanding. Whom the Gods would destroy, they first make mad. Whom fortune wishes to destroy, she first makes mad.

325. **Господи, Ти му враќаш секому според делата.** As the work, so the pay. (Псалми 62, 12 / Psalms 62, 12; Пословици 24, 12 / Proverbs 24, 12).

326. **Греота е да лажиш, ами и срамота е да се лажиш.** (МНУ 1264). It is a sin to lie, but it is a shame to deceive yourself.

327. **Грешките се по иисанот (љубето).** (Кав. 563). By ignorance we mistake, and by mistakes we learn. Failure teaches success. Mistakes are often the best teachers.

328. **Гричаро кај сака, там рачка клаа на грнето.** (МНУ 1275). The potter can put the handle on the jug wherever he chooses.

329. **Гробишча од глад немат.** (Кав. 566). There is no cemetery from hunger.

Д

330. **Да го оставите волкот да ги чува овците.** To set the wolf to keep the sheep. (Матеј 10, 16 / Matthew 10, 16).

331. **Да знае човек кога ќе умре, гробо сам ќе си ископа.** (МНУ 1347). If the man knew the exact hour of his death, he would dig his own grave immediately.

332. **Да ѝ купиме еднош волојте, та ќе видиме кој ќе ѝ пасит.** (Кав. 607). Let's buy the oxen first, then worry about who will take them out to pasture.

333. **Да ме ритне некој ат не ме боле, а да ме ритне некое криво ма-**

гаре, не мож' да го трпам. (МНУ 1411). When a horse kicks you, it hurts me not, but when a lame ass kicks me, I can not bear it. When an ass kicks you, never tell it.

334. **Да му речет: "Летат магаре", тој ќе излезит да го видит.** (Кав. 630). If someone said: "There's a donkey flying in the sky," he would go out and look.
335. **Да не бидеме уморни да правиме добро.** Never be weary of well doing. (Галатјани 6, 9 / Galatians 6, 9).
336. **Да паднит на плеши, носон ќе го скршит.** (Кав. 641). He would fall on his back and break his nose. An unfortunate man would be drowned in a tea-cup.
337. **Да се греши, човечки е.** To err is human. Every man has a fool in his sleeve. No man is wise at all times. He is lifeless that is faultless. Even Homer sometimes nods. No man is infallible. There are spots even in the sun.
338. **Давај си на царо даноко и на попо колако.** (МНУ 1306). Give the king your taxes and your bread to the priest.
339. **Давалец - питалец.** (МНУ 1308). **Давалец, питалец, на вратата дрискалец.** (МНУ 1309). He that goes a-borrowing, goes a-sorrowing.
340. **Дај вересција, ама на мразо пиши ја.** (МНУ 1360). Give a helping hand, but record it on ice.
341. **Дај му на будалата стап, за да ти е скршит глата.** (Кав. 620). Give the fool a stick so that he can break your head.
342. **Дај му на пијаница милостиња, за да се бие шега.** (МНУ 1376). Give the drunkard a handout so that he can make fun of you.
343. **Дај на поп, а не сакај.** (МНУ 1381). Give to priests, but don't ask for anything.
344. **Дај садака (милостина), на Господа заем му даш.** (Кав. 622). He that hath pity upon the poor lendeth unto the Lord.
345. **Дала баба една пара за да се хватит на орото; после давала две за да ја пушчит, ама не ја пушчале.** (МНУ 1392). Give the piper a penny to play and two pence to leave off.
346. **Далеко од очи, далеко од срце.** (МНУ 1396). Far from eye, far from heart. Out of sight, out of mind. Seldom seen, soon forgotten. Long absent, soon forgotten. What the eye doesn't see, the heart doesn't grieve over. Salt water and absence wash away love.
347. **Далеку оди, ама и за дома мисли.** (МНУ 1397). Go far off, but think about home. One's own hearth is gold's worth. East, west, home's best. Home is home, though it be never so homely.
348. **Дали стомната ќе удри во камен, или каменот во стомна, лошо е за стомната.** Whether the pitcher strikes the stone or the stone the pitcher, it is bad for the pitcher.
349. **Два лешника еден орев го кршат.** (МНУ 1494). Two hazelnuts can break a walnut.
350. **Два остри камења не мељат брашно.** (МНУ 1498). **Два љути (ос-**

три) камена брашно не мелет. (Кав. 668). Two sharp stones will not grind flour together. Hard with hard makes not the stone wall.

351. **Два петла на едно бунишче не пејт.** (Кав. 669). **Два петла на едно буниште не можат да пеат.** (МНУ 1502). Two roosters cannot crow on the same dunghill. Two sparrows on one ear of corn make an ill agreement.

352. **Двајца кога се караат, кој повише вика, него му го даваат правото.** (Недељ. стр. 187). **Двајца кога се карат, кој поеке викат, нему правото му го дават.** (МНУ 1490). When two quarrel, the crowd will say the one who shouts most is right. Of two disputants, the warmer is generally in the wrong.

353. **Двајца со ист занает ретко се сложуваат.** Two of a trade seldom agree. The herringman hates the fisherman.

354. **Двапати дава кој бргу дава.** He gives twice who gives quickly.

355. **Двапати мери, еднаш сечи.** Measure twice, cut but once.

356. **Две лубеници под една мишка не се носат.** (МНУ 1512). **Две лубеници под иста пазува не се носат.** You can't carry two watermelons under the same arm. (This saying is used when someone wants to achieve two aims at the same time and ends up achieving neither). Don't carry two watermelons under one arm, or you'll lose both. If you run after two hares you will catch neither.

357. **Девесет и девет умој слушај, пак на својот остани.** (Кав. 686). Listen to ninety-nine opinions, yet hold to your own. Though thou hast never so many counsellors, yet do not forsake the counsel of thy own soul.

358. **Дека има квачки, там има и пилци.** (МНУ 1542). Where there are brooding hens, there are also chicks.

359. **Дека нема дош и град е добар.** (МНУ 1547). If there is no rain, hail is good enough.

360. **Дека нема огин, там нема и чурљава.** (МНУ 1549). No smoke without fire. No fire, no smoke.

361. **Дека рипа овено, тамо рипа и јагнето.** (МНУ 1556). Where the ram leaps over, the lamb follows. As the old cock crows, so the young crows. The young pig grunts like the old sow.

362. **Дека што јадат, трчај; дека што бијат, бегај.** (МНУ 1572). Run to where they eat; run from where they beat.

363. **Дела, а не зборови.** Deeds, not words.

364. **Делата говорат повеќе од зборовите.** Actions speak louder than words.

365. **Дельми ми цојса коњот, сега и трева до колена нека растит ако сакат.** (Кав. 690). Now that my horse is dead, let the grass grow till my knees! It is too late to shut the stable-door after the horse has bolted.

366. **Ден до ден, ноќ до ноќ, побрзу чоекот до гроб.** (МНУ 1578). Day by day, night by night, man comes closer to the grave.

367. **Ден за ден, го забораив.** (МНУ 1591). One day after another passed, and I clean forgot about it.

368. **Денес мене, утре тебе. Вчера мене, денес тебе.** I today, you tomorrow. (Сирах 38, 24 / Ecclesiasticus 38, 22).
369. **Денеска бил богат, утре осиромашел.** (МНУ 1579). Rich today, poor tomorrow.
370. **Денеска бил жив, утре си умрел.** (МНУ 1580). Alive today, dead tomorrow.
371. **Денеска гълтај, утре цвакај.** (Кав. 696). Stuff today and starve tomorrow.
372. **Денеска не́ има, утре не́ нема, Ѹе загиниме како пареа.** (МНУ 1584). Here today, gone tomorrow - we vanish like steam. Here today and gone tomorrow. Today gold, tomorrow dust. Today a man, tomorrow none.
373. **Денеска о-xo-xo, утре ox и ox.** (МНУ 1586). Today - ha! ha! ha! Tomorrow - ah! ah! ah!
374. **Денеска се сторил господар, утре гоедар.** (МНУ 1537). A lord today, a herdsman tomorrow.
375. **Денеска сме, утре не сме.** (Кав. 697). Here today and gone tomorrow.
376. **Денеска чоек се роди и гроб му се отвори.** (Недељ. стр. 183, МНУ 1589). The grave opens as soon as a person is born. As soon as a man is born he begins to die. It is as natural to die as to be born. Our lives are but our marches to the grave.
377. **Денешната работа не ја оставај за утре.** (МНУ 1590). Never put off till tomorrow what you can do today. Work today, for you know not how much you may be hindered tomorrow.
378. **Дено се познава уште од утрината, како Ѹе биде до вечера.** (МНУ 1596). You can tell what sort of day it is going to be first thing in the morning.
379. **Децата гајле не берат, затоа и бргу растат.** (МНУ 1623). Children are carefree, and that's why they grow so quickly.
380. **Децата како и будалите ја кажуваат вистината.** Children and fools tell the truth. Children and fools cannot lie. Drunkards and fools cannot lie.
381. **Децата на татка си ја Ѹе му ја отворат куката, ја Ѹе му ја затворат.** (МНУ 1624). Children can make or break a home.
382. **Децата си се деца.** Boys will be boys.
383. **Дими си е куче, па си е куче, колку сакаш ти го гали.** (МНУ 1647). No matter how much it is caressed, a dog will remain a dog.
384. **Доаѓа ноќ, кога никој не Ѹе може да работи.** The night comes when no man can work. (Јован 9, 4 / John 9, 4).
385. **Добар сосед, добро утро.** A good neighbour, a good Morrow.
386. **Добра земја - лош закон.** Good land: evil way.
387. **Добра чорба во старо грне.** Good broth may be made in an old pot.
388. **Добрата мајка не вели дали сакаш; таа дава.** The good mother says not, Will you? but gives.
389. **Добрата реч оит на далеку, а лошата уште понадалеку.** (МНУ

1677). Good news goes far away, ill news goes even further. Ill news comes apace. Ill news comes unsent for. Bad news has wings.

390. **Добри пријатели, ама и добри есапи треба да имаат.** (МНУ 1687). Good friends should always keep good accounts with each other. Business is business. One hand will not wash the other for nothing.

391. **Добрио владика за светец сам не се слага.** (МНУ 1680). A good bishop will not nominate himself for sainthood.

392. **Добриот (човек) прилега на будалиот.** The good-natured man resembles the fool. The better-natured, the sooner undone.

393. **Добриот овчар треба да ги стриже своите овци, а не да ги дерне.** A good shepherd must fleece his sheep, not flay them.

394. **Добро име е подобро од големо богатство.** A good name is better than riches. (Пословици 22, 1 / Proverbs 22, 1).

395. **Добро со добро се враќа.** One good turn deserves another. A good deed is never lost. Do well and have well.

396. **Добро утро му реков, беља си најдов.** (Кав. 710). **Добро утро му реков, бељата си најдов.** (МНУ 1699). All I said to him was "Good morning!" and had no end trouble as a result. Even the "Good morning!" of the evil man can harm you.

397. **Добродетелната жена е венец на својот маж, рече мудриот Соломон.** Кој нашол добра жена, ја нашол среќата и добил милост од Господ. Кој ќе најде добродетелна жена? Таа вреди повеќе од бисери. A good wife 's a goodly prize, saith Solomon the wise. (Пословици 12, 4; 18, 22; 31, 10 / Proverbs 12, 4; 18, 22; 31, 10).

398. **Добродетелта е награда сама за себе.** Virtue is its own reward.

399. **Доброто вино само се фали.** Good wine needs no bush.

400. **Додека дишам, се надевам.** (П.Д. 808). While there is life, there is hope.

401. **Додека не дуне ветеро, листата не се поклатуат.** (МНУ 1713). The leaves will not shimmer unless the wind blows.

402. **Дојде коса до камена: ја косата ќе се скрши, ја камено ќе се крши.** (МНУ 1726). The scythe came to the stone: whether the scythe or the stone breaks, it remains to be seen. Whether the pitcher strikes the stone or the stone the pitcher, it is bad for the pitcher.

403. **Дојде му ума, кога си отиде кума.** (МНУ 1731). He came to his reasons, but his godfather had left. When a thing is done, advice comes too late.

404. **Дојди, бре зло, оти без тебе уште позло.** (МНУ 1736). Come misfortune, as without you, worse will come.

405. **Дојдоа диви (луѓе, та) истераа питоми (те).** (МНУ 1738). The barbarians drove out the civilised people.

406. **Дојдоа луди, искараа мирни.** (МНУ 1739). The ill-mannered guests drive away the courteous ones.

407. **Должникот е слуга на позајмувачот.** The borrower is servant to the

lender. (Пословици 22, 7 / Proverbs 22, 7).

408. **Доцкина женидба, рани сираци.** (Кав. 728). He that marries late, marries ill.

409. **Дрва што берат непара се обогатуат.** (МНУ 1777). Those who go wood - gathering don't exactly get rich.

410. **Дрвјата растат на земјава за доброто на чоештината.** (МНУ 1776). Trees grow on this earth for the good of humanity.

411. **Дрвото се познава по плодот.** A tree is known by its fruit. (Матеј 7, 19; 12, 33 / Matthew 7, 19; 12, 33).

412. **Дреоно се виткат дури е младо.** (Кав. 736). **Дрото се вие доде е суроо.** (МНУ 1811). Best to bend while it is a twig. The tree can bend while it is still young. Make hay while the sun shines. Hoist your sail when the wind is fair.

413. **Држи се за новите птишча и старите пријатели.** (Кав. 739). Stick to the old friends and the new roads. Old friends and old wine are best.

414. **Држи си го в рка, да не ти е мка.** (Кав. 742). Hold fast when you have.

415. **Друг ваде кошчаните, а друг ги јаде.** (МНУ 1795). One takes out the chestnuts and another eats them. The poor man turns his cake and another comes and takes it away.

416. **Друг збира, друг ќе јадит, што не спечалил.** (МНУ 1797). One sows and another reaps.

417. **Друг зина, друг се причести.** (МНУ 1799). One opens his mouth, yet another takes the holy communion.

418. **Друг јади јагуридата, друг тргат оскомината.** (МНУ 1800). **Друг јадит нездрелото, другему оскомината.** (МНУ 1801). The fathers have eaten sour grapes, and the children's teeth are set on edge.

419. **Друг јајцата и изеде, другему останаа лупешките.** (МНУ 1801). One ate the eggs, another was left with the shells.

420. **Друг пасит овците, (а) друг берит ругата.** (Друг работел, а друг се ползува од неговиот труд). (МНУ 1808). One keeps the sheep and another takes the pay. One beats the bush and another catches the birds. Little dogs start the hare, the great get her.

421. **Друг прави грешката, друг трга цезата.** (МНУ 1809). One makes the mistake and another pays the fine.

422. **Друг сади дрвото, друг јади плодо.** (МНУ 1810). One plants the tree and another eats the fruit.

423. **Другему било како било, мене ми се збило.** (МНУ 1796). One makes the damage and I suffer for it.

424. **Други времиња, други обичаи. Друго време, други ум.** (Кав. 747). Other times, other manners.

425. **Други јајт сливи, други фащчат оскомина.** (Кав. 745). One eats the plums, and another's teeth are set on edge. One does the scathe, and another has the scorn.

426. **Друго кројат глувците, друго мачорот.** (МНУ 1803). The mice are scheming one thing, the cat another.
427. **Друго мисли кираџијата, друго аницајата.** (МНУ 1805). The coachman is thinking one thing, the innkeeper another.
428. **Дури да речиш киселина, речи мед.** (Кав. 756). You might as well say "honey" rather than "vinegar".
429. **Дури е в постела болниот, ќе му земи поеке пари екимот.** (МНУ 1826). The longer the sick man is confined, the more money the doctor will take.
430. **Дури еднему не му се стемнит, другему не му се разденвит.** (Кав. 758). One man's breath another's death. One man's loss is another man's gain.
431. **Дури мајсторска тесла да чукни в кука, да после ќе видиш колку чинит мајсторо!** (Цеп. V, стр. 35). Building and marrying of children are great wasters. Building is a sweet impoverishing.
432. **Дури не видиш куп земја, не плачи.** (МНУ 1839). Don't cry until you see the mound of earth piled up.
433. **Дури не видиш реката, не собуј гаките.** (МНУ 1840). Don't take off your pants until you come to the river.
434. **Дури не врзиш прс и не бараши лек, да кому како ќе му текни и лек ќе ти кажит.** (МНУ 1842). If you don't bandage and try to heal the finger yourself, everyone will offer you a cure.
435. **Дури не врлиш рипче, не наоѓаш крапче.** (МНУ 1884). You should throw a little fish to catch a big one. He, who gives a duck, expects a goose.
436. **Дури не даш девет, не земаш десет.** (МНУ 1846). If you don't have nine, you won't get ten.
437. **Дури не заплачит детето, мајка му не му дават да цицат.** (МНУ 1848). The lame tongue gets nothing. He that cannot ask cannot live. Dumb men get no land.
438. **Дури не ја ватиш работата, сама не се сработува.** (МНУ 1850). If you don't make a start, the job won't complete itself.
439. **Дури не се изматит водата, не се вакат риби многу.** (МНУ 1858). It is good fishing in troubled waters.
440. **Дури се думет умните (итрите), будалите си го врвет веков.** (Кав. 776). While thinking people are trying to make sense of things, the foolish ones get on with life.
441. **Дури те честат светот, чести се и ти.** (МНУ 1862). As long as people respect you, you can respect yourself.
442. **Духот е бодар, но телото е слабо!** The spirit is willing, but the flesh is weak. (Матеј 26, 41 / Matthew 26, 41; Марко 14, 38 / Mark 14, 38; Јован 6, 63 / John 6, 63).
443. **Душа дава, пари не дава.** (МНУ 1870). He'd rather give up his soul than his money.

444. **Душа е мила, ако е без кошула. Животот мил му е, ако оди без кошула.** (МНУ 1871, 2125). Even though he hasn't a shirt on his back, he still loves life.
445. **Душа од мрша лесно не се делит.** (Кав. 784). It is hard for the body to split with the soul.

Г

446. **Ѓаволот не сака крстена вода.** The devil loves no holy water.
447. **Ѓаволот ни орат, ни копат, само ѝ учи луѓето да се нека.** (МНУ 1889). The Devil neither ploughs nor digs; he just teaches people to hate each other.

Е

448. **Еден в'лк на едно стадо му е доста.** (Кав. 806). One wolf per flock of sheep is enough.
449. **Еден ден радост, илјада дни жалост.** Short pleasure, long pain. In war, hunting, and love men for one pleasure a thousand griefs prove.
450. **Еден драм милос да има чоек, одошто ока алт'ни да дават в црква.** (МНУ 1906). Better to possess a gram of love, than give a kilogram of gold in church.
451. **Еден ј'зик, а две очи чвек имат.** (Кав. 815). **Еден ј'зик, а две уши чвек имат.** (Кав. 816). Nature has given us two ears, two eyes and but one tongue; to the end we should hear and see more than we speak.
452. **Еден како ниеден.** One and none is all one. One is no number.
453. **Еден прави, друг трга.** One does the scathe, and another has the scorn.
454. **Еден се родил да сејт, а други да пејт.** (Кав. 820). One man is born to sow another to sing.
455. **Еден сее, а друг жнее!** One sows and another reaps. (Јован 4, 37 / John 4, 37).
456. **Еден улав фрљат еден камен в бунар, триста умни не можат да го извадат.** (МНУ 1913). A crazy man throws a rock down a well, and three hundred wise men can't fish it out. A fool may throw a stone into a well, which a hundred wise men cannot pull out.
457. **Еден час наутро вреди колку два навечер.** An hour in the morning is worth two in the evening.
458. **Еден шугав коњ чеша друг.** One scabby horse scrubs another. One ass scrubs another.
459. **Една грешка - вечна мака.** (МНУ 1928). One mistake could lead to permanent torment.
460. **Една краста коза цело стадо (цел буљук) ќе го окрастат.** (Кав. 829). A scabby goat will spoil all the herd. One scabbed sheep will mar a whole flock.

461. **Една ластојца не прајт пролет.** (Кав. 830). One swallow does not make a summer.
462. **Една уста, а две р'це чвек имат.** (Кав. 836). Man has one mouth, but two hands.
463. **Едната рака другата ја мие, а обете лицето.** (МНУ 1941). One hand washes another and both the face. One hand washes the other.
464. **Еднаш крадец, секогаш крадец.** Once a thief, always a thief. Once a knave, and ever a knave. He that has done ill once will do it again.
465. **Едни луѓе оistarеле и пак не се одлошиле.** (МНУ 1953). Some people remain bad-natured even in old age.
466. **Еднио едно рекол, друг друго и се погодиле.** (МНУ 1955). **Еднио едно рекол и другио илјадо, и се погодиле.** (МНУ 1956). The one said one price, the other another (one thousand), and they made a good agreement. A lean agreement is better than a fat judgement.
467. **Еднио умира од глад, а другио го прашал што ручал.** (МНУ 1959). One man is dying of hunger, another asks him what he had for lunch.
468. **Едниот ја тргат ортомата од еднио крај, другио од другио: кога ќе се скинит, да видиме кој ќе паднит.** (МНУ 1957). One person pulls the rope in one direction, another in opposite direction; when the rope breaks, we shall see who falls.
469. **Едно мислет глувците, а друго мачката.** (Кав. 846). The mice are scheming one thing, the cat another.
470. **Едно мислит камиљата, а друго камиљарот.** (Кав. 849). The camel thinks one thing and he that rides him another. One thing thinks the horse, and another he that saddles him. The horse thinks one thing and he that rides him another. One thing thinketh the bear, and another he that leadeth him.
471. **Едно мислит, друго зборвит, трето прајт.** (Кав. 848). He thinks one thing, says another, and does a third.
472. **Едно на срцето, друго на јазикот.** (МНУ 1966). One in the heart, another in the tongue.
473. **Едно скапано јаболко, ќе ги расипе другите.** The rotten apple injures its neighbours.
474. **Едно чвек кројт, друго Господ прајт.** (Кав. 857). Man proposes, God disposes.
475. **Ер што да зафатиш помисли каков ќе му бидит крајот.** (Кав. 881). Of whatever you begin, you should always bear the end in mind.

Ж

476. **Жабата видела м'ската к'де ја којат, си поткриенала таа ногата (да ја поткојат).** (МНУ 2028). **Жабата видела, как коват, и она си подала ногата да (е) коват.** (МНУ 2027). The frog saw the horse being shod, so it also put out its leg. The camel going to seek horns lost his ears.

477. **Жабата на суво не крека.** (Недељ. стр. 186). The frog doesn't croak in dry places. Hungry bellies have no ears. His belly cries cupboard. A hungry bear will not dance.
478. **Жаден коњ матна вода не гледа.** (МНУ 2034). A thirsty horse doesn't mind muddy water.
479. **Жалта, радоста се познаа во лицето на чоека.** (МНУ 2038). Sadness and joy can be read on people's faces.
480. **Железоно се којт дури е џешко.** (Кав. 892). Strike while the iron is hot.
481. **Железото железо трие, а збороите умо.** (МНУ 2043). Iron whets iron, and words mind.
482. **Железото и дрво и камен сечит, ама и него јрата го јадит.** (МНУ 2044). Iron can cut both wood and stone, but rust can destroy it.
483. **Железото се остри со железо.** Iron whets iron. (Proverbs 27, 17. Пословици 27, 17).
484. **Железото се чука, додека е вруќо.** (МНУ 2046). **Железото се кове додека је џешко.** (МНУ 2045). Strike while the iron is hot.
485. **Жена истепана и мотика неклепана не бива.** A woman, a dog, and a walnut tree, the more you beat them the better they are. A spaniel, a woman, and a walnut-tree, the more they're beaten the better they are.
486. **Жена, коњ, пушка, не се даат на туѓа рака.** (МНУ 2055). A horse, a wife, and a sword may be shownen, but not lent.
487. **Жената е долгокосна, (а) кусоумна.** (МНУ 2071). **Жената ет долгокоса, а краткоума.** (МНУ 2073). Long hair and short wit.
488. **Жената е од опашката на гаволот.** Women are the devil's nets.
489. **Жените се плачат од мажите, мажите од жените.** (МНУ 2098). Women complain about men, and men complain about women.
490. **Женцкото не знайт на каков маж ќе падни, зато, кое ќе се роди, се плачи.** (МНУ 2112). When a girl is born there is much weeping, as it is not known what sort of man she will end up with.
491. **Живеј и остави ги и другите да живеат.** Live and let live.
492. **Живот и здравје и добра мисла кога да има у чоека, не му треба многу стока.** (МНУ 2124). A lively, healthy and friendly person doesn't need many possessions.
493. **Живот је мердиван, еден слага, друг се качуе.** (Недељ. стр. 186). The world is a ladder for some to go up and some down. In the world, who knows not to swim goes to the bottom.
494. **Животот е краток, а уметноста - вечна.** (П.Д. 991). Art is long and life is short. He who has an art has everywhere a part.
495. **Животот на човекот на земјата е борба.** (П.Д. 995). Life is a battle.
496. **Жито се мелит, брашно не падинат (не падвигт).** (Кав. 932). The millstone is turning, but there is no flour falling.

3

497. **За бадијала будалата ја гази земјата.** (МНУ 2134). The fool's presence on earth is needless.
498. **За биол слама, а за мачка риба.** (МНУ 2138). Hay for the ox, fish for the cat.
499. **За будалата (глупавиот) нема лек.** He that is born a fool is never cured.
500. **За вкусовите не се дискутира.** There is no accounting for tastes. Everyone as they like best. Tastes differ. Every man to his taste.
501. **За волкот зборвиме, а тој бил зад врата.** (МНУ 2145). We were speaking of the wolf, and he happened to be behind the door.
502. **За гуска - мъска.** (Кав. 954). Set a cow to catch a hare.
503. **За деца раждање и врапците знаат (или: можат).** (МНУ 2157). It's easy to have children - raising them is the problem.
504. **За една болва не гори ја целата черга.** (МНУ 2163). You shouldn't burn the rug to destroy a flea. Burn not your house to fright the mouse away.
505. **За една пара не се неки лошото од никого.** (МНУ 2167). He is so greedy, he would have himself hanged for a cent.
506. **За една рака урда, ошол дури на Бистра, (или на Свезда).** (МНУ 2169). For a handful of cottage cheese, he walked all the way to Istanbul.
507. **За едно зрно пченица врапчето се вака во склупцата и си придаа живота.** (МНУ 2172). The sparrow is caught in the trap, losing its life for a grain of wheat.
508. **За коњ што трча не треба бич.** A running horse needs no whip. A running horse needs no spur. Do not spur a free horse. A good horse should be seldom spurred. The beast that goes always never wants blows.
509. **За куче баклава не требат.** (МНУ 2186). You don't need to feed a dog baclava.
510. **За љубовта нема лек.** No herb will cure love.
511. **За магарината седло не требит.** (МНУ 2192). Asses don't need a horse saddle.
512. **За неразбранјот и т'пан да бијет не е доста.** (Кав. 980). Few words to the wise suffice. A word to a wise man is enough.
513. **За нескротлив коњ треба цврста узда.** A boisterous horse must have a rough bridle.
514. **За оној кој е меѓу живите, има надеж.** While there is life, there is hope. (Проповедник 9, 4 / Ecclesiastes 9, 4).
515. **За ошто да јадам врапче, кога има прасе.** (МНУ 2204). Why should I eat a sparrow when there is roast pork?
516. **За ошто му е глава, кога му е празна.** (МНУ 2206). What's the use of having a beard, if his head is empty?
517. **За пари се' може да се купи.** Money will do anything. All things are obedient to money. Love does much, money does everything. Money commands all.

518. **За печена кокошка вера не се продат (вера не продам).** (Кав. 983). You should not sell you faith for the sake of roast chicken.
519. **За поп викет доктур, а за доктур викет поп.** (Кав. 986). They call a doctor for the priest, and a priest for the doctor.
520. **За разбранјот и ајпидата збрчит, доста е.** (Кав. 990). Few words to the wise suffice. A word to a wise man is enough.
521. **За се' има лек освен за смртта.** There is a remedy for everything but death.
522. **За се' има мерка.** There is a measure in all things. Measure is treasure. Moderation in all things.
523. **За секого неговиот дом е најубав.** There is no place like home. An Englishman's home is his castle.
524. **За туѓо леле не треби плачење.** (МНУ 2228). A stranger's misfortunes should not make you weep. Whoever weeps for the misfortunes of the world, will have no eyes left.
525. **За ќефот твој не си го пукам меот мој.** (МНУ 2229). I won't give you satisfaction of giving myself ulcers.
526. **За умрените се' најдобро.** Say nothing of the dead but what is good. Never speak ill of the dead. Speak well of the dead.
527. **За чистите се' е чисто.** To the pure all things are pure. (Тит 1, 15 / Titus 1, 15).
528. **Забранетото овошје е најслатко.** Forbidden fruit is sweet. (Битие 3, 6 / Genesis 3, 6). Stolen fruit is sweet. Stolen waters are sweet.
529. **Завислив богат од сиромав ум не приема.** (МНУ 2144). A jealous rich man will not take the advice of a poor man.
530. **Зад грбо и царо се псува.** (МНУ 2155). Even the king is abused behind his back.
531. **Заедничкиот коњ е најлошо поткован.** The common horse is worst shod.
532. **Законот е добар, ако некој го применува законски.** The law is good, if a man use it lawfully. (I Тимотеј 1, 8 / I Timothy 1, 8).
533. **Залудо да имаш, кога не знаиш да си поминиш.** (МНУ 2189). If you don't know how to live, it is absurd to have many possessions.
534. **Занает – канает.** (Кис. 29). Who has a trade, has a share everywhere.
535. **Занаетот е златен.** (Кав. 974). A handful of trade is a handful of gold.
536. **Занаетот пари чинит.** (П.Д. 1044). Trade is the mother of money. A trade is better than service.
537. **Занаетчијата работата го фалит.** (Кав. 978). The work shows the workman. The workman is known by his work.
538. **Занајат без алат не бива.** (МНУ 2199). There is no trade without its tools.
539. **Зар тој зборуал со бога, да што знаел.** (МНУ 2323). Come on now, has he spoken to God Almighty Himself that he pretends to know a thing like that?

540. **Затоа бидете мудри како змии и безопасни како гулаби.** Be ye therefore wise as serpents, and harmless as doves. (Матеј 10, 16 / Matthew 10, 16).
541. **Збирај на младост, да имаш на старост.** (П.Д. 1054). Make ample provision for old age.
542. **Збор од устата не му излегуат, ама од срцето афрат му излегуат.** (МНУ 2241). Not a word escapes his mouth, but poison comes from his heart.
543. **Збор што ќе се каже и камен што ќе се фрли, назад не се враќаат.** A word and a stone let go cannot be called back. A word spoken is past recalling. Words have wings and cannot be recalled.
544. **Зборвењето е стребро, а малчењето злато.** (Кав. 1009). Speech is silver, but silence is golden. Silence is golden.
545. **Зборот треба да арчиш, кога сакаш нешто да продаиш.** (МНУ 2243). Many words have to be wasted when you want to sell something.
546. **Зборите се мерет, не се броет.** (Кав. 1015). Words should be measured, not counted.
547. **Зборот дупка не отворат, ама рана (пљага) отворат.** (Кав. 1018). Slander leaves a score behind it. If the ball does not stick to the wall, it will at least leave a mark.
548. **Зборот дури не го предумаш и преживаш арно, не збори го пред секого.** (МНУ 2248). Before you speak your mind, think long and hard. Speak fitly, or be silent wisely.
549. **Зборот не е стрела, ама полошо од стрела устрељвит.** (Кав. 1020). A word is not an arrow, but is much deadlier when it hits the target.
550. **Зборот рани (пљаги) отворат.** (Кав. 1022). The word opens wounds.
551. **Зборуав, зборуав, уста ме доболе и пак не ме разбра.** (МНУ 2253). I talked and talked till my mouth ached, but I still didn't get through to him.
552. **Зборуат како празна воденица.** (МНУ 2258). He talks like an empty mill wheel grinding away.
553. **Здиот мајчин и татков фашчат, а камоли клетвата.** (Кав. 1027). The very sigh of the father or mother takes effect, let alone their curse.
554. **Здрав дух во здраво тело.** A sound mind in a sound body.
555. **Здравје - најголемо богатство** (Недељ. стр. 198). Health is better than wealth. Health is great riches.
556. **Здравје и топол сомун, и од комиње вода.** (МНУ 2279). "Good health, hot bread and brandy", say the people who are content with life.
557. **Здравјето е за чоеко најголемо богатство.** (МНУ 2281). Health is a person's greatest wealth.
558. **Здравјето, парите и слободата се барет (се ценет) ко ќе ѝ немаш.** (Кав. 1036). Health, money and freedom are always sought when they are absent.

559. **Здрелите круши дивите свињи ѝ јадат.** (МНУ 2283). The wild boars eat the ripe pears. Into the mouth of a bad dog often falls a good bone.
560. **Зедов,دادов од овој век, зашто не ќе се радуам.** (МНУ 2284). I gave and took from this world, so why shouldn't I be cheerful?
561. **Зелената трева е на очите мила.** (МНУ 2285). Green grass is lively to behold.
562. **Земја да не ме прими, ако те лажам!** (МНУ 2294). May the earth not accept my remains, if I am lying to you!
563. **Земјеното грне мора да стои подалеку од бакарниот котел.** The earthen pot must keep clear of the brass kettle. (Сирах 13, 2 / Ecclesiasticus 13, 2).
564. **Зер волко не бара магла, за да нападни овчките стада?** (МНУ 2301). Is it not fog that the wolf seeks so that he can attack the sheep flocks more easily?
565. **Зер дека има брада, да итар сака да се кажи.** (МНУ 2304). He has grown a beard to give every appearance of being intelligent. He knows he has a beard, so he thinks he has much brains. It is not the beard that makes the philosopher.
566. **Зер и од врба чекаш да роди маслинки?** (МНУ 2306). Do you really expect olives to grow on a willow tree? Plant the crab-tree where you will, it will never bear pippins.
567. **Зер и од врба чекаш да ти роди јаболка.** (МНУ 2307). Do you really expect apples to grow on a willow tree?
568. **Зер му испила чавка умот, да неканет на гости ќе одит.** (МНУ 2310). Have the crows eaten his brains that he turns up to feasts uninvited?
569. **Зинале тамавкарите, да и голтат живи сиромасите.** (МНУ 2345). The greedy open their mouths wide to swallow the poor.
570. **Зјакот в планина, а тој р'жен готвит.** (Кав. 1105). The hare in the wood, he made a spit.
571. **Зјакот је рекол на жельката: "Вјај ме желько, дури (зашто) опрлон летат над мене".** (Кав. 1107). The rabbit said to the tortoise: "Ride on my back while the eagle is hovering above."
572. **Златото е клуч за сите врати.** (П.Д. 1120. A golden key can open any door. No lock will hold against the power of gold. He that will enter into paradise must have a good key.
573. **Златото се испитува во оган.** Gold is tried in the fire. (I Петар 1, 7 / I Peter 1, 7; Откровение 3, 18 / Revelation 3, 18).
574. **Златото се калит в оган, а чвек во неолја.** (Кав. 1064). Gold is tempered in fire, people in suffering. Fire is the test of gold; adversity of friendship. Gold is tried in the fire.
575. **Зло куче коската је гризит, ни другему је дат.** (Кав. 1067). The malicious dog will not gnaw the bone, nor will it give it to anyone else.
576. **Зло трн, зло копачка.** (МНУ 2357). Knotty timber must have sharp wedges. A crabbed knot must have a crabbed wedge.

577. **Змија му влегла в кесе, што неки да си плати.** (МНУ 2359). Is there a poisonous snake in his wallet that stops him from digging in and paying up?
578. **Змија од него да к'снит, ќе се отрујат.** (Кав. 1078). If a snake bit him, it would be poisoned.
579. **Знаењето без практика не вреди многу.** Knowledge without practice is nothing.
580. **Знаењето е сила.** Knowledge is power.
581. **Знаит Господ чие масло гори во твоето кандило.** (МНУ 2371). God knows whose oil burns in front of your icon.
582. **Знењето остана го овде, а тајната прибери си ја в гроб.** (Кав. 1085). Leave your knowledge and experience behind; take your secrets with you to the grave.
583. **Зашто ми е златен леген кога крв ќе пљувам во него.** (Кав. 1099). What's the good of having a golden basin if I spit blood in it?
584. **Зашто ми си (си ми) на волја, ко те немат во неолја.** (Кав. 1102). What use are you when I am happy, if you are absent when I am sad?
585. **Зрелата круша сама си паѓа.** When the pear is ripe, it falls.
586. **Зрно по зрно - погача, камен по камен - палата.** (П.Д. 1141). Grain by grain - a whole bread, stone by stone - a palace.
587. **Зулум дури не биде, царство не гине.** (П.Д. 1142). Kingdoms divided soon fall. Divide and rule.
588. **Зулумот кога навали, луѓето тргаат триста маки.** (МНУ 2379). When there is oppression, the people suffer three hundred miseries. In time of war, the people suffer three hundred calamities.

S

589. **Свонецот свој не беси го на чужџи овен.** (Кав. 1116). Don't hang your bell on someone else's ram.
590. **Сид без малечки камчиња не стоите.** (Човечкото општество не може да постои, ако нема во него луѓе од различни степени, дури и од најдолгите, за да можат да се вршат сите негови најразлични нужди.). (МНУ 2382). You can't build a wall without small stones.
591. **Сид со глаа не се туркат.** (МНУ 2383). You can't knock a wall down with your head.
592. **Сидоите имат уши.** (ГК, II, стр. 180). Walls have ears. Fields have eyes, and woods have ears.
593. **Сиздот имат и очи и уши.** (Кав. 1119). Walls have both eyes and ears. Walls have ears. Fields have eyes, and woods have ears. The day has eyes, the night has ears.
594. **Сиздот уши имат, плотот очи имат.** (Кав. 1120). Walls have eyes, the fence has eyes.

И

595. **И без петли може да се ос'мне.** (МНУ 2391). The day will dawn, even if the cock doesn't crow.
596. **И без поп се закопвит.** (Кав. 1127). People can be buried even without a priest.
597. **И бијолицана бело млеко дат.** (Кав. 1130). Even the buffalo cow gives white milk.
598. **И б'лвана имат ж'лчка.** (Кав. 1131). Even the flea has her gall. The fly has her spleen and the ant her gall. Even a worm will turn. Tread on a worm and it will turn.
599. **И водана имат уши.** (Кав. 1138). Waters have ears. The day has eyes, the night has ears.
600. **И Господ се смејт кога арамја на арамја ќе му украдит.** (Кав. 1142). Even God has a good laugh when a thief robs another thief.
601. **И да стиснеш и да прдниш, не се мојт.** (Кав. 1155). You cannot have your cake and eat it.
602. **И жена си за пари би је продал.** (Кав. 1175). He would even sell his wife for money.
603. **И за најмилиот гостин три дни се доста.** (Кав. 1166). Even for the most welcome guest, three days are enough. Fish and guests stink after three days. Fresh fish and new-come guests smell in three days. A constant guest is never welcome.
604. **И сиздојне имет уши.** (Кав. 1177). Walls have ears.
605. **И итриот се лажит, како будалата што се лажит.** (МНУ 2421). The intelligent person is deceived as easily as the fool is.
606. **И ј'сикана е висока, ама сенка немат.** (Кав. 1180). The poplar is tall, but it makes no shadow.
607. **И ј'сикана е висока, ама чавки је серет.** (Кав. 1181). The poplar is tall, but the crows leave their droppings on it. Tall men had ever very empty heads.
608. **И лисицана е итра, ама кожата нејзина на ѕуркчи је продавет.** (Кав. 1193). The fox is cunning, they still sell its fur in the market place.
609. **И малото камче можит кола да превртит.** (Кав. 1197). A little stone in the way overturns a great wain. Little strokes fell great oaks. A small leak will sink a great ship.
610. **И мачкана би фашчала рипчиња, ама не сакат да си 'и квасит носете.** (Кав. 1206). The cat would eat fish and would not wet her feet.
611. **И мачорокон имат мустаќи.** (Кав. 1207). Even the cat has moustache.
612. **И мачорот има мустаќи, ама жените го бркаат со маша.** Even the cat has moustache, but women chase him with tongs.
613. **И на свиньата ќе и' речиш вујко (или стрико), дури да си поминиш мостот.** (МНУ 2486). Call the pig 'uncle' till you are safe across the

bridge.

614. **И најарнијот пливач мојт да се удајт.** (Кав. 1225). Even the best swimmer can drown. He came safe from the East Indies, and was drowned in the Thames.

615. **И најдобрата кола може да се преврти.** The best cart may overthrow.

616. **И најдобриот стрелец може да промаши.** A good marksman may miss.

617. **И најубавата роза на крајот овенува.** The fairest rose at last is withered.

618. **И нашите петли црвени јајца носет.** (Кав. 1228). Our roosters too lay red eggs. Nothing succeeds like success. Luck goes in cycles. Money begets money.

619. **И него го огржало с'нце.** (Кав. 1229). The sun has shone on him. Nothing succeeds like success. Luck goes in cycles. Money begets money.

620. **И нему Госпо му помага, ако е друга вера.** (МНУ 2495). God helps all people, including those of a different faith.

621. **И нечистата вода гаси пожар.** Dirty water will quench fire. (Сирах 3, 29 / Ecclesiasticus 3, 30).

622. **И ова ќе поминит, ама трѓа (лузна) ќе останат.** (Кав. 1235). We shall overcome this as well, but a scar will remain.

623. **И останле мечките да ѝ вардат дренките.** (Кав. 1241). They set the bears to keep the cornel berries. To set the wolf to keep the sheep. You give the wolf the wether to keep. He sets the fox to keep his geese.

624. **И пенот е убав ко да е променат и наќитен, ама пак си е пен.** (Кав. 1243). A tree stump is beautiful when it is well dressed and ornated, but it is still a stump.

625. **И пепелта од огништето му ја испрпа.** (Карактеризирање на безбожен кредитор.). (МНУ 2501). They even took the ashes from his fireplace (of bad creditors).

626. **И петлите му (ти, ви, им, је) носет.** (Кав. 1244). He is such a lucky man that his roosters lay eggs. Nothing succeeds like success. Luck goes in cycles. Money begets money.

627. **И плевната изгоре, ама и глувците.** (МНУ 2506). The barn was burnt, but so were the mice.

628. **И прао да кажуа, пак не го веруа.** (МНУ 2510). You can't believe him even when he tells the truth.

629. **И прчон брада имат.** (Кав. 1250). **И прчот има брада.** (МНУ 2511). Even the goat has a beard. If the beard were all, the goat might preach. The brains don't lie in the beard.

630. **И светците згрешиле, ама пак се осветиле, од коа се покајале.** (МНУ 2513). The saints were once sinners, but were canonised after doing penance.

631. **И се' Мое - е Тој, и Твоето - Мое.** What's yours is mine, and what's

mine is my own. (Јован 17, 10 / John 17, 10).

632. **И тоа што ми го даде, низ нос ми го изваде.** (МНУ 2539). What he gave me, he made me pay back through the nose.

633. **И тополана е висока, ама чавки је серет.** (Кав. 1262). The poplar is tall, but the crows leave their droppings on it. Tall men had ever very empty heads.

634. **И ќората кокошка мојт да најт зрно.** (Кав. 1264). A blind hen may sometimes find a grain. A blind man may sometimes hit the mark. A blind man may perchance catch the hare (crow).

635. **И улаиот бега од пијаниот, камо ли умниот да не бега.** (МНУ 2549). Even a crazy man runs from the drunkard, let alone the thinking man.

636. **И умрен да е, ако чујат за пари, би станал.** (Кав. 1266). Even if he were dead and buried, he would get up if he heard the word "money".

637. **И утре имат ден.** (Кав. 1267). Tomorrow is another day. Never say die.

638. **И црната крава бело млеко дат.** (Кав. 1721). Even the black cow gives white milk. A black hen lays a white egg.

639. **И чоекот да ја сеит жито земјата, ама и Господ со сонце да ја стоплит.** (МНУ 2558). Man must sow the earth with grain, but God must warm it with the sun.

640. **Иглата е гола, а цел свет го облекува.** A needle is naked, but dresses the entire world. A candle lights others and consumes itself.

641. **Избирачот неженат останвит.** (Кав. 1167). The blemish-seeker will remain unmarried.

642. **Извади си прво гредата што е во очите твои, та после да видиш раската, (што) е во очите на другите.** (МНУ 2406). You see the splinter in your brother's eye, but not the beam in your own.

643. **Изгледот лаже.** Appearances are deceptive.

644. **Изгорел амбарот (изгорела плевната), изгореле и глувците.** (Кав. 1170). The barn was burnt, but so were the mice.

645. **Изгубеното време назад не се враќа.** Time lost cannot be won again. An occasion lost cannot be redeemed. Yesterday will not be called again.

646. **Изобилството зборови не бидува без грев.** A great talker is a great liar. (Пословици 10, 19 / Proverbs 10, 19).

647. **Икономијата е душман на сиромашчијата.** (Кав. 1187). Thrift is the enemy of poverty.

648. **Икономијата е мајка на богатството.** (Кав. 1188). Thrift is the mother of wealth. Spare well and have well.

649. **Или со сила или со итрина.** Either by might or by sleight. In the lion's skin cannot the fox's shall.

650. **Има граница на сечија стрпливост.** There is a limit to one's patience. Patience provoked turns to fury.

651. **Има лошо, има и полошо.** (МНУ 2450). There is bad, and there is worse.

652. **Има умирачка за нестреќа и за стреќа.** (МНУ 2465). There can be either good fortune, or misfortune, in dying.
653. **Има чоек што имат пари и пак чоечки не живеи.** (МНУ 2469). There are people with money who don't live like human beings.
654. **Има чоек што си колни и тепа татка си и мајка си.** (МНУ 2470). It's hard to believe, but there are people who abuse and even beat their own parents!
655. **Имај си брада, да за чешли колку ти душа сака.** (МНУ 2442). Get yourself a beard; as for combs, you can have as many as you like.
656. **Имај си кротко срце, ако сакаш да живееш поеке године.** (МНУ 2445). Have peace of mind, if you want to live longer.
657. **Имат луѓе, ем не знаат, ем не прашаат.** (МНУ 2461). There are people who don't know, yet don't even ask to find out.
658. **Имаш ли грб, самари триста.** (МНУ 2474). If you have the back for it, three hundred saddles can easily be found.
659. **Имаш пари - везир, немаш пари - резиль.** (Кав. 1210). If you have money you are a gentleman, and if you haven't you are no one. A man without money is no man at all.
660. **Имаш пари, имаш фара (роднини); немаш пари, немаш фара.** (Кав. 1212). If you have money, you have relatives; no money - no relatives.
661. **Имаш пари, имаш чест.** (Кав. 1213). **Имаш пари, имаш чест, немаш пари немаш чест.** (Кав. 1214). If you have money, you have honour; no money - no honour. A man without money is no man at all. A gentleman without an estate is like a pudding without suet. A man without money is a bow without an arrow. Money commands all.
662. **Инаетот и од медот е поблаг од медо.** (МНУ 2484, 2490). Stubbornness is sweeter than honey.
663. **Инат праит како магаре на мос.** (МНУ 2491). **Инате се како магаре на мос.** (МНУ 2487). He is as stubborn as a donkey on a bridge.
664. **Инато вади око.** (МНУ 2488). Stubbornness will gouge out your eyes.
665. **Инатчијата умират, ама зборот назад не си го земат.** (МНУ 2492). The stubborn man is dying, yet he still refuses to take back his words.
666. **Ископал гроб за други, сам паднал во него.** (Кав. 1256). He who digs a pit for others falls in himself. To make a snare for another and fall into it oneself. Harm watch, harm catch.
667. **Искуството е најдобар учител.** (П.Д. 1253). **Искуството е учител на се'.** (П.Д. 1254). Experience is the best teacher.
668. **Истрчал кој ждребе пред руда.** (Кав. 1259). He runs like a colt before the cart. Don't put the cart before the horse.
669. **Итар како змијулче, кроток како гулапче.** (МНУ 2535). Wise as serpents, and harmless as doves.
670. **Итрите дури да го преесапат векот, будалите ќе го поминат.**

(МНУ 2546). While thinking people are trying to make sense of things, the foolish ones get on with life.

671. **Ишчав се отворат со јадењето.** (Кав. 1272). Appetite comes with eating. Eating and scratching wants but a beginning.

J

672. **Ја брз терзија да бидиш, ја брз питаč, ја брз арамија.** (МНУ 2562). You're either a nimble tailor, or a nimble beggar, or a nimble thief.

673. **Ја збираат парата како песо болвите.** (МНУ 2582). He gathers money like a dog catches fleas.

674. **Ја збираат парата, како чумата децата.** (МНУ 2584). He gathers money like the plague taking children.

675. **Ја прашале Циганката чие дете е најубаво, таа покажала на Циганчето.** The crow thinks her own bird fairest. The owl thinks her own young fairest. Fair is not fair, but that which pleases.

676. **Ја ум (да ти дaint господ), - ја (в) Свети Наум (да те пратиме, за да ти го донесат).** (МНУ 2622). Either a sound mind, or off to Saint Naum's (Noam) monastery. (Saint Naum of Ohrid is traditionally regarded as a patron and healer of the mentally ill in Macedonia).

677. **Јадење, пиење братски, сирење за пари.** (МНУ 2570). Eat and drink like brothers, but business is business. Brothers should always keep good accounts with each other.

678. **Јади за да живеш, не живи за да јадеш.** (Недель. стр. 198). Eat to live, not live to eat.

679. **Јади, Маро, сирење зашто овчар сакаше.** (Кав. 1278). Eat cheese now, Mary, because you married a dairy farmer.

680. **Јазел со рака не се одврзуат, а со сабја се пресечуат.** (МНУ 2585). A knot that cannot be untied by hand, can be cut by a sword.

681. **Јазик кљука, глава пук.** (МНУ 2586). The tongue talks at the head's cost. A fool's tongue is long enough to cut his own throat.

682. **Јазик праит добро, јазик праит лошо.** (МНУ 2591). The tongue may say good things, but it could talk at the head's cost.

683. **Јал не јал - три ипол.** (МНУ 2594). Regardless of this, that, and the other, the outcome is always good.

684. **Јас го остаам тутунот, арно ама тој не ме остаат.** (МНУ 2604). I'm quitting tobacco, but unfortunately it won't quit me.

685. **Јас господин, ти господин (ако сме), ами кој ќе го турит житото в амбар?** (МНУ 2605). If I'm in charge, and you're in charge, who will put the grain in the granary? I proud and thou proud, who shall bear the ashes out?

686. **Јзыкот коски немат, (ама) коски кршиш.** (МНУ 2636). Tongue breaks bone and itself has none. The tongue is not of steel, yet it cuts.

687. **Јзыкот сечит поостро од сабја.** (Кав. 1323). The tongue cuts sharper

than the sword. Words cut more than swords. Ill air slays sooner than the sword.
The tongue is sharper than the knife.

688. **Јопитале лисицата: - Зашто си толку итра? - Зашто имат побудали од мене, рекла лисицата.** (Кав. стр. 151, бр. 26). The fox said it was cunning only because others were not as smart.

K

689. **Кавгата за никого не е арна.** (Кав. 1327). Quarrelling does no one any good.

690. **Каде е твоето богатство, таму ќе биде и твоето срце.** Where your treasure is, there will your heart be also. (Матеј 6, 21 / Matthew 6, 21).

691. **Каде има волја, ќе се најде и начин.** Where there's a will, there's a way. A willful man will have his way. Nothing is impossible to a willing heart.

692. **Каде има сила нема правина.** Might is right.

693. **Каде има трска, таму има вода.** Where there are reeds, there is water.

694. **Каде ми е добро, таму ми е домот.** Where is well with me, there is my country. A wise (valiant) man esteems every place to be his own country.

695. **Каде нема чест, нема ни касење.** Where there is no honour, there is no grief.

696. **Каде се пилето опилило, там му е мило. Кај се родило пилето, си први седелцето.** (МНУ 2640, 2657). The chick's favourite spot is the place where it was hatched.

697. **Каде сонцето влегува, докторот не доаѓа.** Where the sun enters, the doctor does not.

698. **Каде ќе биде трупот, таму орлите ќе се собираат!** Where the carcass is, there shall the eagles be gathered together. (Матеј 24, 28 / Matthew 24, 28; Лука 17, 37 / Luke 17, 37). Wheresoever the carcass is, there will the ravens be gathered together.

699. **Кадешто оградата е најниска, таму најлесно се минува.** Where the hedge is lowest, men may soonest over. A low hedge is easily leaped over. Men leap over where the hedge is lowest.

700. **Кажи ми со какви се дружиш, ќе ти кажам каков си.** A man is known by the company he keeps.

701. **Кажи ми со кого ојш, да ти кажам каков си.** (Кав. 1330). Tell me with whom thou goest, and I'll tell thee what thou doest.

702. **Кажи на свињата "вјуко", додека да заминеш мосто.** (МНУ 2644). Call the pig 'uncle' till you are in the pit. Call the bear 'uncle' till you are safe across the bridge.

703. **Кај збор не помага, тамо стан помага.** (МНУ 2649). Where words are of no use, the rod will be useful.

704. **Кај што го боли на чоека забот, тамо му оит јазикот.** (МНУ 2660). The tongue ever turns to the aching tooth.

705. **Кај што змиите железо гризат.** (Во лошо и мачно место ошол.). (МНУ 2661). They were such hard times, the very snakes gnawed iron.
706. **Кај што има гнасотии, тамо се збираат муси.** (МНУ 2663). Wherever there are disgusting smells, flies gather.
707. **Кај што има жито има и глувци.** No larder but hath his mice.
708. **Кај што мотика не копа, гројзе не се паѓа.** (МНУ 2673). Where no spade digs, grapes will not grow.
709. **Кај што не помага збор, тамо и стан не помага.** (МНУ 2676). Where words are of no avail, a rod is also unhelpful.
710. **Кај што немат мачка глувците барат пљачка.** (МНУ 2675). When the cat's away, the mice will play.
711. **Кај што стапи, трава не порасна.** (МНУ 2683). Wherever he stood, the grass would not grow.
712. **Кај што старите не се слушаат, и Господ не му даат.** (МНУ 2684). Those who don't obey the elderly people, God doesn't help. If you wish good advice, consult an old man.
713. **Кај што те викаат, оди; кај што те тераат, бегај.** (МНУ 2685). Go to where they call you; run from where they chase you. Run to where they eat; run from where they beat. Give neither counsel nor salt till you are asked for it. Come not to counsel uncalled.
714. **Кај што треба мотика, не треба молитва.** (МНУ 2687). When the situation calls for a spade, prayer is not necessary.
715. **Как' ќе солиш, так' ќе јадиш.** (МНУ 2819). As you salt, so shall you eat.
716. **Каква е лозата, такво е грозјето.** (МНУ 2691). Like vine, like grapes. A chip off the old block. Like father, like son. Like mother, like daughter.
717. **Каква мајка, таква ќерка.** Like mother, like daughter. (Езекиел 16, 44 / Ezekiel 16, 44).
718. **Каква птица, такви јајца.** Such bird, such egg. An evil crow, an evil egg. Like crow, like egg.
719. **Каква работа, таква плата.** As the work, so the pay.
720. **Каква реч (ќе речеш), таков устрел (ќе удриш).** (МНУ 2692). Words reveal the person.
721. **Какво дрво, таков плод.** Like tree, like fruit.
722. **Какво дрвце, такво свирче.** Like wood, like whistle. Like wood, like arrow.
723. **Какво е посејал, такво и ќе пожниле.** (МНУ 2695). What is sewn will be what is worn.
724. **Какво прашање, таков одговор.** Like question, like answer.
725. **Како дома нигде нема.** There is no place like home.
726. **Како дошло, така (и) пошло.** (МНУ 2725). **Како дошло, така и отишло.** (МНУ 2724). Easy come, easy go. So got, so gone. Lightly gained, quickly lost. Quickly come, quickly go. Ill gotten, ill spent. Evil gotten, evil spent. Come with the wind, go with the water.

727. **Како магарето и прлето.** (МНУ 2742). As the old ass bauls, so bauls the young.

728. **Како мува на мед.** A fly follows the honey.

729. **Како првио залак што е сладок, не ет и вториот.** (МНУ 2776). The second mouthful is not as tasty as the first.

730. **Како си послал, така ќе си легниш.** (МНУ 2783). As you make your bed, so you must lie on it. As they brew, so let them bake. As you bake, so shall you eat. As they brew, so let them drink.

731. **Како смртта пред мене да си ја гледам, кога тебе ќе те видам.** (МНУ 2791). Seeing him, is like seeing the Grim Reaper before my eyes.

732. **Како срце болело, така (и) очи плакале.** (Сожалението и состраданието наше спрема некого е сразмерно со нашата љубов кон него, т.е. колку повеќе го сакаме, толку повеќе ќе го жалиме и ќе не' боли кога би го нашла некоја несреќа и обратно.). (МНУ 2793). The eyes wept exactly as the heart ached.

733. **Како Струга нема друга.** (МНУ 2794). He who has not seen Seville has not seen a wonder.

734. **Како ќе ти свират, така ќе играш.** (МНУ 2800). You will dance according to the tune they play for you.

735. **Како што дошло, така и си пошло.** (МНУ 2805). Easy come, easy go.

736. **Како што дробил, така нека срка.** (МНУ 2806). As he cooked, so let him eat. As you bake, so shall you eat. As they brew, so let them bake. As they brew, so let them drink. As you make your bed, so you must lie on it.

737. **Како што зборува, така и мисли.** (МНУ 2808). What the heart thinks, the tongue speaks. He wears his heart upon his sleeve. His heart is in his mouth. Out of the abundance of the heart the mouth speaketh.

738. **Како што се арцат пари за вино и ракија, така да се арцеа и за наука, не ќе тргаа сиромасите мака.** (МНУ 2811). If money were spent on education the way it is spent on beer and gambling, the people would not suffer so much.

739. **Каков грев, таква казна.** As a man sinneth, so is his punishment.

740. **Каков крал, таков народ.** Like king, like people.

741. **Каков му ет умот, таков му ет и домот.** (МНУ 2706). Such mind, such home. Like crow, like egg.

742. **Каков претседател, таков народ.** (П.Д. 1415). Like president, like people. Like prince, like people.

743. **Каков стопан, таков слуга.** Like master, like man. Like king, like people.

744. **Каков татко, таков син.** (Кав. 1352). Like father, like son.

745. **Каков ти е атот, таков ти е и патот.** (МНУ 2713). As the horse, so the road.

746. **Каков што е таткото таков е и сино.** (МНУ 2715). Like father, like son. A chip off the old block.

747. **Калот не го буричкај да не ти смрди.** (Недељ. стр. 191). Don't stir

mud as it will smell. Don't stir cow dung as it will smell. He that touches pitch shall be defiled. He that has to do with what is foul never comes away clean. He that measures oil shall anoint his fingers.

748. **Калуѓер кој се сторил, на татко си и на мајка си не му пожал.** (МНУ 2871). Whoever became a monk never spared a thought for his mother and father.
749. **Калуѓер стори се, од работа мачна откини се.** (МНУ 2872). Become a monk, and spare yourself hard work.
750. **Камен да стисне, вода ќе пушти.** (П.Д. 1420). He is able to get water from a stone.
751. **Камен што се тркаљат, нигде трева не фашчат.** (МНУ 2830). **Камен што се тркала, тој трава не вака.** (МНУ 2829). A rolling stone gathers no moss.
752. **Камењето и песокта сет тешки, ама збороите лоши одбезумнио сет потешки.** (МНУ 2831). Rocks are heavy, but evil words from the thoughtless are heavier.
753. **Камилата отишла да траже рогове, та останала и без уши.** (МНУ 2836). **Камиљата побарала рогот, та изгубила и ушите.** (МНУ 2837). The camel going to seek horns lost his ears.
754. **Као црв во дрво се вие сиромајо** (МНУ 2848). The poor man writhes like a grub in wood.
755. **Капка по капка вир станује.** (Недељ. стр. 184). Many drops make a pool. Many drops make a shower. Large streams from little fountains flow. Many small make a great. Penny and penny laid up will be many.
756. **Капка по капка се праи реки.** (МНУ 2851). Drop by drop - a river is formed.
757. **Капкана и каменон го здлабит.** (Кав. 1392). **Капкана и во камен дупка отворат.** (Кав. 1391). Constant dropping wears away the stone.
758. **Катаден Велигден не бидут.** (МНУ 2859). Christmas comes but once a year. Every day is not Sunday.
759. **Катаден гост, (е) како кисел грозд.** (Честите посети му се здодевни на оној што ги прима). (МНУ 2862). A guest that comes every day is like a sour grape. Fish and guests stink after three days. Fresh fish and new-come guests smell in three days. A constant guest is never welcome.
760. **Кафено је црно, ама бегој го пијеет; снегот је бел, ама кучињата го газеет.** (МНУ 2873). The coffee is black, but the Turkish lords drink it; the snow is white, but the dogs trample it. Pepper is black and hath a good smack. Spice is black, but it has a sweet smack.
761. **Кде бабат многу баби, децата без гла се рожџет.** (Кав. 1807). Where there are too many midwives the children are born without head. Too many cooks spoil the broth.
762. **Ке је кночко се ќинит.** (Кав. 1408). The thread breaks where it is weakest. The chain is no stronger than its weakest link.
763. **Ке немат оган, не чадит.** (Кав. 1416). No fire, no smoke. Make no fire,

raise no smoke. No smoke without fire.

764. **Ке скокат козана и јарето по неја.** (Кав. 1427). Where the dam leaps over, the kid follows.

765. **Ке што не помогвит збор, ќе помогжит стап.** (Кав. 1446). Where words are of no use, the rod will be useful.

766. **Ке што плачет и ти плачи, ке што се смеет, смеј се.** (Кав. 1448). Where there is weeping, weep; where there is laughter, laugh.

767. **Ке што чадит имат и оган.** (Кав. 1450). No smoke without fire. No fire, no smoke. Make no fire, raise no smoke.

768. **Кисело винце, радосно срце.** (МНУ 2883). Good vintage wine, life is joyful and fine.

769. **Клин со клин се истервит.** (Кав. 1453). One nail drives out another. One poison drives out another. One devil drives out another. Like cures like.

770. **Ко делел Господ ум, тој стоел зад врата.** (Кав. 1498). When God was parcelling out brains, that fellow was behind the door.

771. **Ко нашол Егуптинот појќе мас, го намачкал г’зот да му светит.** (Кав. 1726). They that have got good store of butter may lay it thick on their bread.

772. **Ко ќе ојш у в’лкот на гости, зеј го и стапот.** (Кав. 1752). When you pay a visit to the wolf, take a stick.

773. **Ко ќе се најјт прасето, ќе го превртит копанчето.** (Кав. 1755). When the pig has eaten its fill, it overturns the trough.

774. **Кога боли главата, целото тело е во болка.** Ако страда еден член, со него страдаат сите членови. When the head aches all the body is the worse. (І Коринтјани 12, 26 / I Corinthians 12, 26).

775. **Кога болката спие, не треба да се буди.** When sorrow is asleep, wake it not.

776. **Кога бродот тоне, глувците први го напуштат.** Rats desert a sinking ship. Rats desert a falling house.

777. **Кога да ја нема дома мачката, глувците оро си играат.** (МНУ 2914). When the cat's away, the mice will play.

778. **Кога двајца се карет, третиот го јајт котегот.** (Кав. 1461). When two quarrel, the third man cops a beating.

779. **Кога дојде умо, не го најде кумо.** (МНУ 2919). He came to his reasons, but his godfather had left. When a thing is done, advice comes too late.

780. **Кога дрвото ќе падне секој трча кон него со својата секира.** When the tree is fallen every one runs to it with his axe.

781. **Кога е за доктур, викет поп, а кога е за поп, викет доктур.** (Кав. 1464). They call a doctor for the priest, and a priest for the doctor.

782. **Кога е најпотребно, тогаш Господ помага.** When need is highest, God's help is highest. When the night's darkest, the dawn's nearest.

783. **Кога зглеждаш момичка, фрли опуль и на мајката.** (Кав. 1463). When appraising the daughter, cast an eye on the mother as well. He that

would the daughter win must with the mother first begin. He that would the mistress win must with the maid first begin. Praise the child, and you make love to the mother.

784. **Кога мечка не ти гази лозето, не викај по неа.** (МНУ 2926). If the bear is not trampling your vineyard, don't yell at it.
785. **Кога не те прашаат, не треба да кажуаш.** (МНУ 2934). Don't tell if you're not being asked.
786. **Кога нема юалот работа, си и е... децата.** (МНУ 2930). When the Devil is unemployed, he abuses his own children.
787. **Кога немат глаа, чуму му е брада?** (МНУ 2932). Since he has no (head), he doesn't need a beard.
788. **Кога немат пиле, арина е и страчка.** (Кав. 1470). If you have not a chicken, feed on magpie.
789. **Кога прајш црква, напрај и алтар (камбанарија).** (Кав. 1472). When building a church, make an altar (a bell) as well.
790. **Кога прајш џамија, напрај и минаре.** (Кав. 1473). When building a mosque, make a minaret as well.
791. **Кога пусни коња рога.** (МНУ 2941). At latter Lammas. (To put off for ever).
792. **Кога се давит чвек, и за усвитено железо се фашчат.** (Кав. 1474).
Кога се давит чвек, и за змија се фашчат. (Кав. 1475). A drowning man will clutch at a straw (snake).
793. **Кога се сторил Еѓуптинот цар, право татка си го обесил.** (Кав. 1478). When a knave is in a plum-tree, he has neither friend nor kin. Set a beggar on horseback, and he'll ride to the Devil. No pride like that of an enriched beggar.
794. **Кога си богат имаш многу пријатели, а кога ќе осиромашиш нема да ти остане ниту еден.** In time of prosperity friends will be plenty; in time of adversity not one amongst twenty. Prosperity makes friends, adversity tries them. Poverty parts fellowship. A poor man has no friends.
795. **Кога си во Рим, однесувaj се како Римјаните.** When in Rome, do as the Romans do. When you go through the country of the one-eyed, be one-eyed.
796. **Кога сиромаштијата ќе дојде на врата, љубовта излегува низ прозорец.** When poverty comes in at the door, love flies out of the window. Love lasts as long as money endures.
797. **Кога сите ќе ти речат магаре си, време е да почнеш да рикаш.** When all men say you are an ass, it is time to bray. If one or three tell you, you are an ass, put on a bridle (tail). What everybody says must be true.
798. **Кога скрката тропа на врата, отвори и'.** When fortune knocks, open the door. When fortune smiles, embrace her.
799. **Кога стопанот не е дома куката се запустува.** Master absent and house dead.
800. **Кога ти се гљат (ти се чинит) лисицана најкротка, најмногу варди и кокошките.** (Кав. 1482). When the fox is on its best behaviour, give

extra protection to your chickens.

801. **Кога ќе дојт чвек до питачки стап, секој бегат од него.** (Кав. 1486). When a man picks up beggar's stick, everybody runs away from him.

802. **Кога ќе је дојт за носење, кокошката сама ќе си најт седело.** (Кав. 1489). When the egg is about to be laid, the hen quickly finds a nest.

803. **Кога ќе најдеш мед, јади умерено, за да не се прејадеш и да го изблуваш изеденото.** Too much honey cloyes the stomach. (Пословици 25, 16. Proverbs 25, 16).

804. **Кога ќе се угаси свеќата, сите жени се исти.** When the candles are out, all women are fair.

805. **Кога ќе ти дадат прасе, убаво држи ја вреќата.** When the pig is profered, hold up the poke.

806. **Кое лето без горештина.** (МНУ 2968). Which summer without heat, and which winter without cold?

807. **Козата е мајстор, што праи со г... петлици.** (МНУ 2971). Yes, I hear what you say, but the goat is also a good craftsman - with the little buttons that come out of his backside!

808. **Кои се факаат за нож од нож ќе загинат.** All they that take the sword shall perish with the sword. (Матеј 26, 52 / Matthew 26, 52; Откровение 13, 10 / Revelation 13, 10). He who lives by the sword dies by the sword.

809. **Кој арно зафашчат, арно ќе битисат.** (Кав. 1514). A good beginning makes a good ending.

810. **Кој арно зафашчат, полојна работа битисвит.** (Кав. 1515). Well begun is half done. The first blow is half the battle.

811. **Кој бара, ќе најде.** He that seeks finds. (Матеј 7, 7-8 / Matthew 7, 7-8; Лука 11, 10 / Luke 11, 10). The dog that trots finds a bone.

812. **Кој барат жена без кусур, без жена ќе останит.** (Кав. 1516). Whoever seeks a marriage partner without faults, will stay single.

813. **Кој барат рогот, ќе загубит и ушите.** (МНУ 2991). The camel going to seek horns lost his ears.

814. **Кој брзо се жени полека се кае.** The end of passion is the beginning of repentance.

815. **Кој бура сее, невреме жне.** He that mischief hatches, mischief catches. He that hurts another hurts himself.

816. **Кој високо летат, ниско ќе паднит.** (Кав. 1538). He that flies high will fall low. The higher standing, the lower fall. The higher the mountain, the greater descent. The bigger they are, the harder they fall. Hasty climbers have sudden falls.

817. **Кој вјат магаре, ќе му го миришат преджект.** (Кав. 1536). He who rides an ass, must endure his smell.

818. **Кој вјат магаре, ќе му го слушнат рикањето.** (Кав. 1537). He who rides an ass, must listen to his bray. He who wants a mule without a fault, must walk on foot.

819. **Кој го потискат носот (прстот) во чужда врата, без нос (без прст)**

ќе останит. (Кав. 1544). Put not thy hand between the bark and the tree.
Between the hammer and the anvil.

820. **Кој го штеди стапот, го расипува синот.** (П.Д. 1503). Spare the rod and spoil the child. (Пословици 13, 24 / Proverbs 13, 24; Сирах 30, 1 / Ecclesiasticus 30, 1). The man who has not been flogged is not educated. A pitiful mother makes a scabby daughter. Better children weep than old men.

821. **Кој далеку патувал многу знае.** He that travels far knows much. (Си-
пах 34, 10 / Ecclesiasticus 34, 10).

822. **Кој д'лго спијат, борчија станвит.** (Кав. 1549). Whoever sleeps in all
the time, will wake up in debt.

823. **Кој добро прајт, нема зончо да се кајт.** (Кав. 1546). One never loses
by doing a good turn. A good deed is never lost.

824. **Кој доцна доаѓа, лошо седи.** (П.Д. 1505). He that comes last to the pot
is soonest wroth.

825. **Кој држит многу празници, бргу осиромашвит.** (Кав. 1548). Every
day is holiday with sluggards. He that does nothing always finds helpers.

826. **Кој држит празник, празна му е куќата.** (Кав. 1547). Every day is
holiday with sluggards.

827. **Кој е апнал мед, он му знае сладоста.** (МНУ 3014). Whoever has
eaten honey, will know its sweetness.

828. **Кој е к'снат од змија, (нему) му е страх и од гушчерица.** (МНУ
3017). Whom a serpent has bitten, a lizard alarms. He that has been bitten by a
serpent is afraid of a rope. Once bitten, twice shy. A scalded cat fears cold water. A
scalded dog fears cold water. A burnt child dreads the fire.

829. **Кој е ќельав, да не седит гологлав.** (Кав. 1555). He that is bald must
not stay without a hat. He that has a head of wax must not walk in the sun. Be not
a baker if your head be of butter. People who live in glass houses shouldn't throw
stones. Who has skirts of straw needs fear the fire. He that has a head of glass must
not throw stones at another.

830. **Кој едношка изм'мит, втор п'т не му вервет.** (Кав. 1550). **Кој ед-
ношка изм'мит, после и вистината да је кажвит, не му вервет.**
(Кав. 1550а). A liar is not believed when he speaks the truth. He that once
deceives is ever suspected.

831. **Кој жаљат клинецот, (тој) ќе загубит плочата; (а) кој жаљат
плочата, (тој) ќе загубит и којнот.** (МНУ 3019). For want of a nail
the shoe is lost; for want of a shoe the horse is lost; for want of a horse the
rider is lost. Oft times for sparing of a little cost a man has lost the large coat for
the hood.

832. **Кој за себеси е лош, како ќе бидит за други арен.** (Кав. 1556).
Whoever is no good for himself, will be no good for anyone else.

833. **Кој зафашчат многу рабоќе ниедна не битисвите.** (Кав. 1557). He
that begins many works will not end any. A man of many trades begs his bread
on Sunday.

834. **Кој зборвите што му драго, ќе слушат што не му е драго. Кој**

зборвит што сакат, ќе слушат што не сакат. (Кав. 1559, 1560). Whoever says what he likes, will hear what he doesn't like. He who says what he likes shall hear what he does not like.

835. **Кој зборит многу, многу греши.** (ГК, II, стр. 181). Whoever talks a lot, makes many mistakes. A great talker is a great liar.

836. **Кој зборува каквото сака, он слуша каквото не сака.** (МНУ 3020). Whoever says what he likes, will hear what he doesn't like. He who says what he likes shall hear what he does not like. He that speaks the thing he should not hear the thing he would not.

837. **Кој зборува сее, а кој молчи жне.** He that speaks sows and he that holds his peace gathers.

838. **Кој знјут да чекат, ќе дочекат.** (Кав. 1561). All things come to those who wait. Everything comes to him who waits.

839. **Кој знјут многу занети, без кошуља останвит (без кошуља ојт).** (Кав. 1562). A Jack-of-all trades and master-of-none, usually loses his shirt. A man of many trades begs his bread on Sunday.

840. **Кој има брашно дома, сиромав не слагај го.** (МНУ 3164). Don't consider a man poor if he has flour in his house.

841. **Кој има ного пипер и в зелето торуве.** (МНУ 3024). He who has plenty of pepper will pepper his cabbage. He that has plenty of good shall have more. The more you get, the more you want. Much would have more.

842. **Кој как постеле, така и легнуве.** (МНУ 3031). As you make your bed, so you must lie on it. As they brew, so let them bake. As they brew, so let them drink. As you bake, so shall you eat.

843. **Кој како работат, така е и платен.** (Кав. 1576). As the work, so the pay.

844. **Кој камења у кал фрла ќе се испрска.** (Недељ. стр. 191). Whoever throws rocks in the mud, will be splashed. Don't stir mud as it will smell. Don't stir cow dung as it will smell. He that touches pitch shall be defiled. He that has to do with what is foul never comes away clean. He that measures oil shall anoint his fingers.

845. **Кој кој зборува невнимателно, за главата му е.** The tongue talks at the head's cost. (Пословици 13, 3; 21, 23 / Proverbs 13, 3; 21, 23).

846. **Кој копа гроб на другого, сам паѓа у него.** (МНУ 3032). **Кој копат другему гроб, сам (тој) падвите во него.** (Земена од Св. Писмо: "Кој мисли или му готви на друг зло, сам ќе си пострада од него"). (МНУ 3034). Whoever digs a grave for another, will fall into it himself. He who digs a pit for others falls in himself. To make a snare for another and fall into it oneself.

847. **Кој кривјот го жаљат, на правјот му грешит.** (Кав. 1583). **Кој лошјот го жаљат, на арниот лошо му прајт.** (Кав. 1588). Pardonning the bad is injuring the good. Who pardons the bad, injures the good. He that helps the evil hurts the good. Mercy to the criminal may be cruelty to the people.

848. **Кој купвิต што не му требит, ќе продат и то што му требит.** (Кав. 1584). Don't buy what you don't need, or else you'll end up selling what you do need.
849. **Кој лаже, тој и краде.** (П.Д. 1528). He that will lie will steal. Lying and thieving go together. Show me a liar and I will show you a thief.
850. **Кој лошо зборува за другите, ќе зборува исто и за тебе.** Who chatters to you will chatter of you.
851. **Кој лошо прајт, лошо дочеквйт.** (Кав. 1589). He that does ill finds the ill. He that does ill hates the light.
852. **Кој лошо прајт, на добро нека не се надејт.** (Кав. 1590). He that does ill let him not hope for the good.
853. **Кој малку сее, малку жне.** Sow thin and mow thin.
854. **Кој мерит (или фрљат) на многу врапчиња, тој не удират ниедно.** (Кој брка многу работи, не завршува ниедна.). (МНУ 3041). Whoever aims at a lot of birds at once, will not even hit one.
855. **Кој м'мит и крадит.** (Кав. 1603). He that will lie will steal. Lying and thieving go together.
856. **Кој многу благодарит, не мислит да платит.** (Кав. 1598). **Кој многу молитвит, не мислит да вратит.** (Кав. 1597). He that promises too much means nothing.
857. **Кој многу знјйт, многу тргат.** (Кав. 1596). Much science, much suffering. Much science, much sorrow.
858. **Кој му се смее на кривиот, на крајот и самиот тој ќе почне да куџа.** If you mock the lame, you will go so yourself in time. He that mocks a cripple, ought to be whole.
859. **Кој на друг му нанесува неправда, сам ќе си ја трга.** He that hurts another hurts himself. He that mischief hatches, mischief catches.
860. **Кој на младост не учит (не се учит), на старост ќе се м'чит.** (Кав. 1604). If you lie upon roses when young, you'll lie upon thorns when old. An idle youth, a needy age.
861. **Кој не е за себе, не е ни за другого.** (Кав. 1612). He that is not for himself cannot be for the others.
862. **Кој не е со Мене, тој е против Мене.** He that is not with me is against me. (Матеј 12, 30 / Matthew 12, 30; Лука 11, 23 / Luke 11, 23).
863. **Кој не знае да губи, не заслужува да добие.** He that cannot abide a bad market deserves not a good one.
864. **Кој не знае да слуша, не може да наредува.** He that cannot obey cannot command. He commands enough that obeys a wise man. No man can be a good ruler unless he has first been ruled.
865. **Кој не ја вардит парата, не ќе вардит ни грош.** (Кав. 1615). Who will not keep a penny never shall have many. Take care of the pence, and the pounds will take care of themselves.
866. **Кој не може себеси да се повела, не може да ги повела ни другите.** He is not fit to command others that cannot command himself.

867. **Кој не прајл куќа и свадба, ништо не знаит од веков.** (Цеп. V, стр. 35). Building and marrying of children are great wasters. Building is a sweet impoverishing.
868. **Кој не пробал што е горко, не знае што е слатко.** He deserves not the sweet that will not taste the sour. He knows best what good is that has endured evil.
869. **Кој не сака кога може, кога ќе сака не ќе може.** He that will not when he may, when he will he shall have nay.
870. **Кој не се родил, не ќе умрет; а кој се родил, ќе умрет.** (МНУ 3053). He that was not born, will not die. He that is once born, once must die. All that lives must die. All men are mortal.
871. **Кој не стиска парата, не ќе ја достиска и лирата.** (МНУ 3055). Who will not keep a penny, never shall have many. Take care of the pence, and the pounds will take care of themselves.
872. **Кој не ќе почнит, не ќе свршил.** (МНУ 3054). He who doesn't begin, never ends. Every beginning is hard. All beginnings are hard (difficult). It is the first step that is difficult.
873. **Кој нема коњ, јава на стап.** Who hath no horse may ride on a staff.
874. **Кој нема пари не му треба ќесе.** He that has no money needs no purse.
875. **Кој немат мера, немат ни вера.** (Кав. 1620). A man without moderation and restraint, is a man without faith.
876. **Кој немат ум, имат носе.** (Кав. 1621). **Кој немат во глата, имат во носете.** (Кав. 1617). A forgetful head makes a weary pair of heels. Little wit in the head makes much work for the feet. Who has not understanding, let him have legs.
877. **Кој ништо не прашува, ништо не научува.** He that nothing questions, nothing learns.
878. **Кој ногу зборуа, или ногу знае или ногу лаже.** (МНУ 3057). Whoever talks too much, either knows a great deal, or just tells lies.
879. **Кој носи две лубеници под една мишка, он остануа и без една.** You can't carry two watermelons under the same arm. (This saying is used when someone wants to achieve two aims at the same time and ends up achieving neither). If you run after two hares you will catch neither.
880. **Кој оди бос, не треба да сади трње.** He that goes barefoot must not plant thorns.
881. **Кој оди по бумбар, на лајно ќе го однесит.** (МНУ 3070). **Кој ојт по бумбар, ќе го однесит на лепешка.** (Кав. 1639). **Кој ојт по мува, ќе го однесит на лајно.** (Кав. 1640). Whoever follows a beetle, will end up on cow dung. Whoever follows a fly, will end up on shit. He that takes the raven for his guide will light on carrion.
882. **Кој ојт пополека, ќе фтасат подалеку.** (Кав. 1641). Who goes slowly goes far. He that goes softly goes safely. Soft pace goes far.
883. **Кој паднал в езеро (в река, во вода), од дожд не се плашил.** (Кав.

1643). Whoever has fallen in a lake, will not fear rain.

884. **Кој пејт, лошо не мислит.** (Кав. 1644). Whoever sings from the heart, will not think evil.

885. **Кој пита, не скита.** (МНУ 3078). Who asks, doesn't wander. Better to ask the way than to go astray. Nothing is lost for asking.

886. **Кој плува спроти ветеро, плува на омјазо си.** (МНУ 3079). **Кој пљуе на нагоре, си пљуе на лицето.** (МНУ 3081). **Кој пљуват научоре, (нему) пљунките му падвет на лицето.** (МНУ 3080). Who spits against the wind, it falls in his face. Who spits against the heaven, it falls in his face. Evil that comes out of thy mouth flieth into thy bosom. Piss not against the wind. Puff not against the wind. An arrow shot upright falls on the shooter's head.

887. **Кој поеке знait, поеке ќе трагат.** (МНУ 3082). He that increaseth Knowledge increaseth sorrow.

888. **Кој прајт арно (добро), не ќе се кајт (не се кајт).** (Кав. 1648). Whoever does good works, will have no regrets. One never loses by doing a good turn.

889. **Кој прс да пресечиш, се' ќе те болит.** (МНУ 3090). Whichever finger you cut, it will hurt.

890. **Кој работи, ќе заработи.** Who works, will earn his living. A good bestir is worth a groat.

891. **Кој рано ранит, две стреќи грабит.** (Кав. 1654). **Кој рано станвит, весел станвит.** (Кав. 1656). If you get up early you get two possibilities. The early riser is a merry riser. The early riser is a better organiser. Early to bed and early to rise, makes a man healthy, wealthy, and wise. The early bird catches the worm. The morning hour has gold in its mouth. The Muses love the morning.

892. **Кој рано ручат и млад се оженит, не ќе се кајт.** (Кав. 1655). He, who early eats and early marries, never repents.

893. **Кој сака да се научи да се крсти и моли, пратете го на море.** He that would learn to pray, let him go to sea.

894. **Кој сака ногу, без малку остануа.** (МНУ 3092). All covet, all lose. Grasp all, lose all. He that too much embraceth holds little.

895. **Кој сака рогове, и без уши остануа.** (МНУ 3093). Whoever wants horns, will lose his ears. The camel going to seek horns, lost his ears.

896. **Кој сакат на старост да си починит, на младост требит да се потит.** (Кав. 1659). Work today, for you know not how much you may be hindered tomorrow.

897. **Кој сам се фали, сам се срами.** He that praises himself spatters himself. A man's praise in his own mouth stinks. Self-praise is no recommendation. Praise to the face is open disgrace.

898. **Кој се бие шега, шегата одит по него.** (МНУ 3097). Don't mock, for it will come back to you.

899. **Кој се бое од врапците, не сее просо.** (МНУ 3098). **Кој се плаши од рапчиња (чавки), не сејт просо.** (Кав. 1669). Forbear not sowing because of birds. He that forecasts all perils will never sail the sea. He that fore-

casts all perils will win no worship. He that will sail without danger must never come upon the main sea. He that is afraid of wounds must not come nigh a battle. He that fears leaves, let him not go into the wood.

900. **Кој се лути, брого ќе остане.** (МНУ 3107). Whoever is quick to anger, will age rapidly.
901. **Кој се надеи на надеш, не ќе има вадеш.** (МНУ 3111). Hope often deludes the foolish man.
902. **Кој се попарил од млеко, дуват и на м'штејница.** (Кав. 1670). **Кој се попарил од врело млеко дува и во маштеница.** Who burned himself with hot milk, blow on the yogurt too. (Painful experiences make us very distrustful). A scalded cat fears cold water. A scalded dog fears cold water. A burnt child dreads the fire. He that has been bitten by a serpent is afraid of a rope. Whom a serpent has bitten, a lizard alarms. Once bitten twice shy.
903. **Кој се правда, тој се оптужува.** (П.Д. 1568). He who excuses himself, accuses himself.
904. **Кој се рожнат и умират.** (Кав. 1673). Whoever was born, will die; whoever was not born, will not die. He that is once born, once must die. All that lives must die. All men are mortal.
905. **Кој се смејт најосади, најблаго се смејт.** (Кав. 1675). He laughs best who laughs last. He who laughs last, laughs longest. Better the last smile than the first laughter. Laugh before breakfast, you'll cry before supper. He that laughs in the morning, weeps at night. If you sing before breakfast, you'll cry before night. He that sings on Friday, will weep on Sunday. Sorrow treads upon the heels of mirth. Sadness and gladness succeed each other. Let them laugh that win. He laughs who wins.
906. **Кој се трудит, (тој) не губит.** (МНУ 3115). No pains, no gains.
907. **Кој се храни со надеж, умира гладен.** (П.Д. 1573). Who lives by hope will die by hunger. He that lives in hope hath a slender diet.
908. **Кој се чинит овца (или јагне, него) го изедвите волкот.** (МНУ 3118). He that makes himself a sheep shall be eaten by the wolf.
909. **Кој седе на два стола, лесно пада.** (МНУ 3102). Between two stools one falls to the ground.
910. **Кој седит под круша, тој јадит крушите.** (МНУ 3104). Whoever sits under the pear tree, will eat the ripe pears.
911. **Кој секаде пљуват, цел свет го трујат.** (Кав. 1667). Whoever spits everywhere, poisons the whole world.
912. **Кој си бие жената, тој си бие снагата.** (МНУ 3120). Whoever beats his wife, beats his own body.
913. **Кој си има вината се плаши и од сенката.** He that has a guilty conscience fears his own shadow. A guilty conscience feels continual fear. A guilty conscience needs no accuser. The thief does fear each bush an officer.
914. **Кој си имат арна (уба) жена, не му требит рај.** (Кав. 1563). The man who has a good wife does not need heaven.
915. **Кој си ја бара бељата ќе си ја најде.** He that seeks trouble, never misses. Harm watch, harm catch.

916. **Кој си нема пари в кесето, нека си има мед оф устата.** (МНУ 3129). He that has not money in his purse should have honey on his tongue. He that has not silver in his purse should have silk on his tongue. He that has no honey in his pot, let him have it in his mouth.
917. **Кој совет дава, не го боли глава.** The comforter's head never aches.
918. **Кој ти и изваде очите? - Брат ми. - За тоа толку длабоко.** (МНУ 3135). **Кој ти ископа очите? - Брат ми. - Затоа толку глобоко ти и ископал.** (МНУ 3136). Who gouged out your eyes? - My brother. - Ah! That explains why the wounds are so deep. Between two brothers two witness and a notary.
919. **Кој траит, рај ќе најт.** (МНУ 3140). Patience is the path to paradise.
920. **Кој ќе се нам'чит, ќе се научит.** (Кав. 1681). No pains, no gains. Nothing to be got without pains.
921. **Кој украдит јајце, ќе украдит и кокошка.** (Кав. 1688). He that will steal an egg will steal a chicken. He that will steal an egg will steal an ox. He that will steal a pin will steal a better thing.
922. **Кој фака смола, ќе се излени.** He that touches pitch shall be defiled. (Сирах 13, 1 / Ecclesiasticus 13, 1). He that has to do with what is foul never comes away clean. He that measures oil shall anoint his fingers.
923. **Кој фрла камене у калта, он се опрскуа.** (МНУ 3148). Whoever throws rocks in the mud, will be splashed.
924. **Кој чека, ќе дочека.** All things come to those who wait. Everything comes to him who waits.
925. **Кој штеди, има.** Spare well and have well.
926. **Кој што прајт, себеси си прајт.** (Кав. 1692). He that hurts another hurts himself. He that mischief hatches, mischief catches.
927. **Кој што сакат, то му се слушат.** (Кав. 1693). We soon believe what we desire.
928. **Кој што ќе речит слушај, од својот ум не дели се.** (Кав. 1694). Believe nothing of what you hear, and only half of what you see.
929. **Која коза (овца) се делит од стадото (буљукот), в'лици је јадет.** (Кав. 1507). The lone sheep is in danger of the wolf. The lone man is in danger of the wolf.
930. **Која ми меси колаче, таја ми је тетка.** (Недељ. стр. 185). Who makes me a cake is my aunt. Let every man praise the bridge he goes over.
931. **Која невеста ја мрзит да месит леб, (тая) сеедно се' брашно сеит.** (МНУ 2985). Idle people have the least leisure. A sluggard takes an hundred steps because he would not take one in due time.
932. **Која овца се делит од стадото, (неа) ја изедвите волкот.** (МНУ 2986). The lone sheep is in danger of the wolf.
933. **Која работа се остат за после, никогаш не се битисвите.** (Кав. 1509). Work left for tomorrow is never done. Never put off till tomorrow what you can do today. Work today, for you know not how much you may be hindered tomorrow.

934. **Која стомна појќе п’ти ојт на вода, бргу се кршит.** (Кав. 1510). The water pitcher that goes most often to the well, is soonest broken.

935. **Која страчка без опашка, која момичка без момче.** (Кав. 1511). Every magpie has its tail and every girl will find her boy. All meats to be eaten, and all maids to be wed. Every pot has its cover.

936. **Којшто дава милостина, многу бргу осиромашува.** (МНУ 2923). He who gives alms, soon becomes poor.

937. **Којшто дава на сиромав милостина, пред Бога му се наоѓа.** (МНУ 3159). Whoever gives to the poor, will find mercy before God in the fullness of time.

938. **Којшто има пари, што сака со нив работи.** (МНУ 3172). He that has money has what he wants.

939. **Којшто кради игла, кради и што да му падни.** (МНУ 3176). Whoever steals a needle, will steal anything.

940. **Којшто кради, не ќе се најадит.** (МНУ 3178). Whoever steals will never be satiated.

941. **Којшто многу таксуа, малку исполнуа.** (МНУ 3182). Whoever promises much, will deliver little.

942. **Којшто на младост истура, на старос ќе страда.** (МНУ 3184). Blind waste in youth leads to suffering in old age.

943. **Којшто не ет борчија, за богат се слагат.** (МНУ 3185). Whoever is not in debt, should be considered rich.

944. **Којшто не знаит да молчит, не знаит и да зборуа.** (МНУ 3186). Whoever does not know when to be silent, will not be a good speaker.

945. **Којшто нема ум, нека нема ни глава.** (МНУ 3187). He who has no brains, should not have a head.

946. **Којшто оди на бања, сака неки, ќе се испоти.** (МНУ 3190). Whoever has a Turkish bath, like it or not, will sweat.

947. **Којшто паѓа в море, и за сламката се ваќа.** (МНУ 3192). **Којшто паѓа в море, и за змијата се ваќа.** (МНУ 3191). A drowning man will clutch at a straw. Whoever falls in the sea, will even grab hold of a snake.

948. **Којшто работи чесно, ќе живеат полесно.** (МНУ 3195). An honest worker lives well.

949. **Којшто разбира од еден збор разбираат, а кој не разбираат и илјада да му велиш, пак не ќе те разберит.** (МНУ 3196). Whoever understands, will grasp it with a single word; whoever doesn't, will be in the dark after a thousand repetitions.

950. **Којшто рано се обуа, тој не грешава.** (МНУ 3198). **Којшто рано стануа, поарно угодуа.** (МНУ 3199). **Којшто рано стануа, тој не грешава.** (МНУ 3200). **Којшто рано се обуа, тој не грешава.** (МНУ 3198). The early riser is a better organiser. Early to bed and early to rise, makes a man healthy, wealthy, and wise. The morning hour has gold in its

mouth. The Muses love the morning.

951. **Којшто сака да си починит на старос, нека се помачит на младос.** (МНУ 3201). Whoever wants to rest in old age must work in youth. Eident (diligent) youth makes easy age.

952. **Којшто сам пагат, не требит да плачит.** (МНУ 3202). Whoever falls through his own fault, should not complain.

953. **Којшто сам пагат, не требит друг да го туркат.** (МНУ 3203). Whoever falls of his own accord, does not need anyone to push him.

954. **Којшто се вака на танец, треба да го играт.** (МНУ 3206). Whoever joins the dance, should continue till it finishes.

955. **Којшто си паstry устата, тој си паstry душата.** (МНУ 3208). Whoever watches his tongue, looks after his soul. The more silent you keep, the better you will speak.

956. **Којшто ќе исплетка конците, мачно ќе му го, најди крајо.** (МНУ 3210). Whoever tangles up the threads, will have trouble finding their ends.

957. **Којшто умира еднаш, не умира дваш.** (МНУ 3211). Whoever dies once, will not die twice.

958. **Којшто чини, себе чини; којшто дава, себе дават.** (МНУ 3213). Whoever is worthy, is worthy in their own right; whoever gives graciously, gives for its own sake.

959. **Којшто носе товарот, тој му знае тежината.** (МНУ 3215). Whoever carries the burden, knows its weight.

960. **Кокошкана едно јајце ќе сносит, цел свет ќе је разберит, а пчелата никој не је знјт што прајт.** (Кав. 1696). The hen lays an egg, and let's the whole world know; the bee makes honey without anyone knowing.

961. **Колку глави (луге), толку умови.** So many heads, so many minds. So many men, so many opinions. Many men have many minds.

962. **Колку јазици знаеш, толку луге вредиш.** As many languages you know as many persons you are worth. With every language you learn you enrich your personality and you are better able to understand different points of view.

963. **Колку поеке имат скржанот, толку поеке стискат.** (МНУ 3240). The more he has, the more grasping the miser becomes.

964. **Колку постар прчот, толку појак рогот.** (Кав. 1709). The older the billy goat, the harder the horn.

965. **Колку прав на тапан аир да имаш.** (МНУ 3241). May you see as much good as there is dust on a beating drum.

966. **Колку си поумен, толку си поарен.** (МНУ 3244). The more intelligent you are, the more moral you will be.

967. **Колку старейт, (толку) и магарейт.** (МНУ 3245). The head gray, and no brains yet. No fool to the old fool.

968. **Колку ти е покровот, толку пушчи си 'и ногете.** (МНУ 3246). **Колку ти е рогожата, толку пружки 'и ногите.** (ГК, II, стр. 181). Stretch your legs according to your coverlet. Everyone stretches his legs ac-

cording to the length of his coverlet. Stretch your arm no further than your sleeve will reach. Cut your coat according to your cloth.

969. **Колни како владика.** (МНУ 3254). He curses like a bishop.

970. **Кому срцето е весело, на гозби е постојано.** A contented mind is a continual feast. (Пословици 15, 15 / Proverbs 15, 15). Content is happiness.

971. **Комшијата е појќе од брат.** (Кав. 1722). The neighbour is more than a brother.

972. **Комшииската кокошка се гљат како гуска.** (Кав. 1725). Our neighbour's hen looks like a goose. All his geese are swans. Our neighbour's cow yields more milk than ours. Our neighbour's ground yields better corn than ours. The grass is always greener on the other side of the fence.

973. **Коњ без узда си оди кај сака.** (МНУ 3267). An unbridled horse goes anywhere it likes.

974. **Коњ се фалит по еден месец, а чвек по една година.** (Кав. 1734). Praise a horse after a month; wait a year before you praise a man.

975. **Копај, сади, (а) други јади.** (МНУ 3280). You dig and you sow, and someone else eats the produce.

976. **Косата му обеле, и умот не му дојде.** (МНУ 3284). The head gray, and no brains yet. No fool to the old fool.

977. **Кравата ќе даде млеко, ќе ритне да го истуре.** (МНУ 3290). The cow gives a good pail of milk and then kicks it over.

978. **Крадената вода е слатка.** Stolen waters are sweet. (Пословици 9, 17 / Proverbs 9, 17).

979. **Краденото грозде е послатко.** Stolen grapes are sweeter. Stolen pleasures are sweet. The apples on the other side of the wall are the sweetest. Forbidden fruit is sweet.

980. **Крајот делото го краси.** (Б.Д.). The end crowns the work. The end tries all. The evening crowns the day.

981. **Крвта вода не бидува.** (П.Д. 1619). Blood is not water. Blood is thicker than water.

982. **Криви со ногата, оти го боли забот.** (МНУ 3298). He limps because he has a toothache.

983. **Кривио (грешниот) чоек и од сенката се боит.** (МНУ 3297). The guilty man is troubled by his own shadow.

984. **Кротките ќе ја наследат земјата.** The meek will inherit the earth. (Матеј 5, 5 / Matthew 5, 5).

985. **Крпен биди со алиштата, ама не биди борчлија во чаршијата.** (МНУ 3318). Have patches on your clothes, but don't have debts.

986. **Крсти се и плукни си в пазуа, кога да видиш пијаница.** (МНУ 3323). Cross yourself whenever you see a drunkard.

987. **Круша под круша паднат.** (МНУ 3324). **Крушата паѓа под крушата.** (МНУ 3325). **Крушата си паѓа под корено.** (МНУ 3326). The pear falls under the pear tree. The apple never falls far from the tree. An

apple never falls far from the tree. Like father, like son. Like mother, like daughter.

988. **Крцкат (чкртат) како колце (оска) без катран.** (Кав. 1777). It creaks like a wheel of a cart without grease. The worst wheel of a cart creaks most. The worst wheel of a cart makes most noise.

989. **Купи си право комшија, (та) сетне куќа.** (МНУ 3340). First buy a neighbour, then buy a house. You must ask your neighbour if you shall live in peace.

990. **Куќа без жена - воденица без вода.** (П.Д. 1631). A man without a wife is like mill without water. A man without a wife is but half a man. It is not good that the man should be alone.

991. **Куќата му горит, а тој песни си пеит.** (МНУ 3354). His house is in fire, but he continues to sing songs.

992. **Куче што лајт, не к'сат.** (Кав. 1804). A barking dog never bites. Barking dogs seldom bite. His bark is worse than his bite. Great barkers are no biters. Brag's a good dog, but dares not bite.

993. **Кучиньата лаест, карванот си врвит.** (Кав. 1806). Dogs bark, but the caravan goes on. The moon does not heed the barking of dogs.

Л

994. **Лавовски дел.** The lion's share.

995. **Лагата куса ја има ногата.** (МНУ 3404). The lie has short legs. Lies have short legs.

996. **Лагата поарно ја веруаат одошто вистината.** (МНУ 3406). Falsehood is more readily believed than truth.

997. **Лаж и скржав веднаш се погодуваат во пазаро.** (МНУ 3420). The liar and the miser readily come to an agreement in the market place.

998. **Лажгото има добро памтење.** (П.Д. 1649). A liar has a good memory.

999. **Лажлив поп сеедно да кажуат за бога, никој не го веруат.** (МНУ 3423). Even if he were to talk of nothing but God, the false priest will not be believed by anyone.

1000. **Лажот и сам себе се лажит.** (МНУ 3426). The liar deceives himself as well.

1001. **Леб и вода е најарна храна.** (МНУ 3448). Bread and water is the best food.

1002. **Легнал на колк како бег.** (МНУ 3458). He loafed around like a Turkish lord.

1003. **Лежит мрзливион на плеки и чекат нешто од бога да му паднит.** (МНУ 3467). The lazybones lies on his back waiting for something to fall in his lap from heaven.

1004. **Лекаре, излечи се сам!** Physician, heal thyself! (Лука 4, 23 / Luke 4, 23).

1005. **Леноста е мајка на сите лошоти.** (Кав. 1834). Idleness is the mother of all vice. Idleness is the root (mother) of all evil. By doing nothing we learn to do ill.

1006. **Лесно е да бидиш арен со чуждо арно (со чуждо азно, имање).** (Кав. 1840). It is easy to give generously from someone else's bag.
1007. **Лесно е да се зборвите, ама тешко е да се работат.** (Кав. 1841). **Лесно е да зборваш, ама тешко е да сториш (да напраиш).** (Кав. 1842). Great braggers, little doers. The greatest talkers are the least doers. They brag most that can do least. Much bruit and little fruit. Great boast and little roast. Much cry and little wool. A long tongue is a sign of a short hand.
1008. **Лете кој седи под сенка, зиме под стреа.** (МНУ 3487). Whoever lies in the shade in summer, will lie under the eaves in winter.
1009. **Летоска господар, зимоска слуга.** (МНУ 3499). A master in summer, a servant in winter.
1010. **Лисицата и ацица да биди, пак кокошки ќе јадит.** (МНУ 3509). Even if the fox were to take religious vows, don't trust it with the chickens.
1011. **Лисицата се ватила в стапица, и пак во кокошките гледат.** (МНУ 3510). Caught in a trap, the fox still looked longingly at the chickens.
1012. **Лисјето на дрвјата му сет душата.** (МНУ 3511). The leaves of the tree are its soul.
1013. **Лицето го покажуа срцето.** (МНУ 3514). The face shows the quality of the heart. The face is the index of the mind. What the heart thinks, the tongue speaks. He wears his heart upon his sleeve. His heart is in his mouth. Out of the abundance of the heart the mouth speaketh.
1014. **Лицето го продаа девојчето.** (МНУ 3515). Beauty carries its dower in its face.
1015. **Личната мома со личотата се продана.** (МНУ 3519). Beauty carries its dower in its face. A fair face is half a portion.
1016. **Лоша е таа птица што се погани во своето гнездо.** It is an ill/sorry bird that fouls its own nest.
1017. **Лошата пљага (рана) заздравјат, ама лошјот збор не се заборат.** (Кав. 1869). A serious wound can be healed, but an ill word can never be forgotten. He that has an ill name is half hanged.
1018. **Лошио чое克 змија не го јадит.** (МНУ 3536). Not even a snake will bite the evil man.
1019. **Лошите (строгите) закони не траат долго.** Wrong laws make short governance.
1020. **Лошите вести патуваат бргу.** Bad news travels fast.
1021. **Лошото донесуа уште поломо.** (МНУ 3549). The bad brings worse. Of one ill come many. Disgraces are like cherries, one draws another. One misfortune comes on the neck of another. Misfortunes never come singly.
1022. **Лошото лесно идет (дојдват), ама лесно не си ојт,** (ама м'чно си ојт.). (Кав. 1878). An ill turn is soon done.
1023. **Лошото поеке чоек го паметуа одошто доброто.** (МНУ 3550). Evil is more easily remembered than good.
1024. **Луд г... пресна рана.** (МНУ 3553). **Луда коза, пресна рана.** The pea-

cock hath fair feathers, but foul feet.

1025. **Лутето лесно веруваат во тоа што го сакаат.** (П.Д. 1703). We soon believe what we desire.

1026. **Лутето сет врзани со ал'ш-вереш, како алките од синциро.** (МНУ 3558). Like the links of a chain, buying and selling bind everyone together.

1027. **Лутето сет како тревата.** (Мнозина што биле богати осиромашеле, и мнозина сиромаси се обогатиле.). (МНУ 3559). People are like the grass. (Many rich people had become poor and many poor people had become rich).

1028. **Лут како дива свинја.** (МНУ 3574). Angry as a wild boar.

1029. **Лут како свер.** (МНУ 3575). Angry as a monster.

1030. **Лут чоек пријател не држит.** (МНУ 3578). The wrathful man has no friends.

1031. **Лутината е саолцка.** (МНУ 3563). Anger leads to hell.

1032. **Лутината е на щаола молитва.** (МНУ 3564). Anger is a prayer to the Devil.

1033. **Лутината е огон од вечната мака.** (МНУ 3565). Anger is the fire from hell.

1034. **Лутината ет полојна улавштина.** (МНУ 3566). Anger is half madness. Anger is the halfway house to madness.

1035. **Лутината многу пакос сторила.** (МНУ 3568). Anger brings destruction.

1036. **Лутио чоек сам себе се јадит.** (МНУ 3571). The angry man is self-destructive. The angry man eats himself. He that is angry is seldom at ease.

1037. **Луто ако јадиш, ама благо да зборуваш.** (МНУ 3577). Eat hot and spicy food, but speak sweetly.

Љ

1038. **Љубезните зборови се како мед.** (П.Д. 1718). Kind words go a long way. A man's hat in his hand, never did him any harm. Lip-Honour costs little, yet may bring in much.

1039. **Љуби го твојот ближен како себеси.** Love thy neighbour as thyself. (Левит 19, 18 / Leviticus 19, 18; Матеј 19, 19; 22, 39 / Matthew 19, 19; 22, 39; Марко 12, 31, 33 / Mark 12, 31, 33; Римјани 13, 9 / Romans 13, 9; Галатјани 5, 14 / Galatians 5, 14).

1040. **Љубов и кашлица не се кријет (не может да се скријет).** (Кав. 1882). Love and a cough cannot be hid.

1041. **Љубовта ги покрива сите погрешки.** Love covers many infirmities. (Пословици 10, 12 / Proverbs 10, 12). Love covers many faults.

1042. **Љубовта е п'лина со мед и со пелин.** (Кав. 1883). Love is full of honey as well as bitter weeds.

1043. **Љубовта е почеток на доброто и злото.** (П.Д. 1730). Love is sweet in the beginning but sour in the ending.

1044. **Љубовта е работа за тие што се без работа.** (П.Д. 1731). Love is the fruit of idleness.
1045. **Љубовта е силна како смртта.** Love is strong as death. (Песна над песните 8, 6 / Song of Solomon 8, 6).
1046. **Љубовта е слепа.** Love is blind.
1047. **Љубовта е убава, но е слепа.** (МНП 2070). Love is blind. Affection blinds reason.
1048. **Љубовта и кашлицата не се кријат.** (МНП 2071). Love and a cough cannot be hid.
1049. **Љубовта победува се'.** (П.Д. 1740). Love will find a way.
1050. **Љубовта убајна не гљат.** (Кав. 1884). Love is blind.
1051. **Љубомората е цврста како гроб.** Jealousy is cruel as the grave. (Песна над песните 8, 6 / Song of Solomon 8, 6).
1052. **Љушченката не падинат многу далеку од пенот.** (Кав. 1889). A chip off the old block.

M

1053. **Магаре вјај, коњ фали.** (МНУ 3584). Ride on an ass and praise the horse. Better ride on an ass that carries me than a horse that throws me.
1054. **Магаре вјај, магаре барај.** (Го бараши она што ти е пред очите, а не можеш да го согледаш и да го видиш.) (МНУ 3585). You look for the ass you ride on. You look for the horse you ride on. You are like the man that sought his mare, and he riding on her. The butcher looked for his knife and it was in his mouth.
1055. **Магаре и (воена) музика!** (Б.Д.). An ass and a military band! A sow to a fiddle. Did you ever hear an ass play on a harp?
1056. **Магаре и на ацилак да ојт, пак магаре ќе си останит,** (ќе си бидит). (Кав. 1896). Even if the ass goes on a holy pilgrimage, it will still be an ass. An ass stays but an ass, though returned from pilgrimage.
1057. **Магаре од прекор не умира.** (МНУ 3586). Calling a donkey names will not kill it.
1058. **Магаре од шега не умира** (не цојсвит). (Кав. 1893). An ass does not die from being laughed at.
1059. **Магаре појде, и магаре си дојде.** (Цеп. 4565). If an ass goes a-travelling, he'll not come home a horse. Never went out ass and came home horse. He that sends a fool expects one. Send a fool to the market (far, to France) and a fool he will return again. How much the fool who goes to Rome excels the fool who stays at home.
1060. **Магарето не го викаат на свадба за нунко, ами за да носи вода и дрво тоарено.** (МНУ 3589). The donkey is not invited to the wedding to be godfather, but rather to fetch and carry.
1061. **Магарето си е магаре, макар и злато да носи.** (С.М.). An ass is but

an ass, though laden with gold. An ape's an ape, a varlet's a varlet, though they be clad in silk or scarlet.

1062. **Магарето со рикање му се чинит, оти векот ќе го уплашишт.** (МНУ 3590). The donkey hopes to frighten the world with its braying. The braying of an ass does not reach heaven. The prayers of the wicked won't prevail. The moon does not heed the barking of dogs.

1063. **Мажи за јадење, деца за работење.** Men to eat and children to work. He has two stomachs to eat and one to work.

1064. **Мажите кои се умни, си ѝ честат жените.** (МНУ 3596). Intelligent men honour their wives.

1065. **Мажот е глава на жената.** The husband is the head of the wife. (Ефесјани 5, 23 / Ephesians 5, 23; I Коринтјани 11, 3 / I Corinthians 11, 3).

1066. **Мајска роса секоја капка и флорин.** (Кав. 1901). Every drop of dew in May is worth a golden coin.

1067. **Мајски дождој плашчет борџој.** (Кав. 1902). The rains of May, pay the debts. April rains for men; May, for beasts. April rains for corn; May, for grass. A dry March, wet April and cool May, fill barn and cellar and bring much hay.

1068. **Маката е за чоека, да дури до века.** (МНУ 3627). Suffering lasts a lifetime.

1069. **Мала вечеричка - долгa живеачка.** (П.Д. 1777). To lengthen your life, lessen your meals.

1070. **Малите приказни голем ум даваат.** (МНУ 3634). Small tales give great wisdom.

1071. **Малку, ама добро.** The mean is the best. The middle way of measure is ever golden.

1072. **Малченето е злато.** (Кав. 1915). Silence is golden. Quietness is a great treasure. Speech is silver, but silence is golden.

1073. **Манџа што не јадиш, што се грижиш ак' изгоре.** (МНУ 3650). Scald not your lips in another man's pottage.

1074. **Мачка со звонец не вака глушец.** (МНУ 3669). A cat with a bell around its neck, will not catch mice. A cat in gloves catches no mice.

1075. **Мачката има девет души.** (МНУ 3671). A cat has nine lives.

1076. **Меаната ет стапица за пијаницата.** (МНУ 3677). The pub is a trap for the drunkard.

1077. **Медената уста железни враќе отворат.** (Кав. 1930). A soft word opens iron gates. Good words cost naught. Kind words go a long way.

1078. **Меѓу чекан и накованлио.** Between the hammer and the anvil.

1079. **Меѓу чужди љубе ко да си (ко да се нождаш), требит да имаш зјачки уши и соколој очи.** (Кав. 1935). Among strangers, you need the ears of a rabbit and the eyes of a falcon.

1080. **Мекиот јазик крши и коски.** Tongue breaks bone and itself has none. (Пословици 25, 15 / Proverbs 25, 15).

1081. **Меките постели не сет за сиромаси.** (МНУ 3692). Soft and comfortable beds are not for the poor.

1082. **Мене дај ми копано, да ти јади го оризо.** (МНУ 3699). Give me the chicken drumstick, you eat the rice.
1083. **Мене до срце ме доболе, тој ми вели: што викаш олеле.** (МНУ 3700). It cut me to the heart, yet he asked, "Why do you cry out?"
1084. **Мене лага, тебе вистина.** (МНУ 3702). What's false for me is true for you.
1085. **Мене ми е жал, да знам што да му праам на пијаниот.** (МНУ 3703). If it weren't for pity's sake, I'd certainly know what to do with the drunkard.
1086. **Мене ми идит да пукнам од мака, тој се смеит.** (МНУ 3706). I'm close to bursting with anguish, whereas he just laughs at me.
1087. **Мене ми се запалиле гаќите, тој вели: стој да си запалам цигарата.** (МНУ 3707). My pants were on fire, but all he said was: "Stand still so I can light my cigarette"!
1088. **Мечка со мрави не се најавдит.** (Кав. 1951). A bear will not be fully fed on ants alone.
1089. **Мечката што играт у комшиите, ќе дојт да поиграт и дома ти.** (МНУ 3731). A bear that dances in your neighbour's house will come to yours too. Look to thyself when thy neighbour's house is on fire.
1090. **Мижи да те лажам.** (Немој да разбираш дека јас те лажам, туку верувај ми што ти велам, ако и да те лажам. Се употребува за луѓе што лажат други така отворено, та лагите им се познаваат, но при сето тоа пак претендираат да им веруваш дека говорат вистина.). (МНУ 3736). Just close your eyes that I can put one over you.
1091. **Милосрдието покрива многу гревови.** Charity covers a multitude of sins. (I Петар 4, 8 / I Peter 4, 8).
1092. **Милосрдието почнува од дома.** Charity begins at home. Love your friend, but look to yourself. Every man is nearest himself.
1093. **Мириса пијаниот како расол во март.** (МНУ 3747). The drunkard stinks like rotten cabbage.
1094. **Младост(а) течит како река, ама не е за два века.** (МНУ 3763). Youth will have its course.
1095. **Младоста да ти ја имам, срцето да ти го немам.** (Кав. 1972). If the young man would and the old man could, there would be nothing undone.
1096. **Младоста не е довека.** (Кав. 1973). Youth will have its course.
1097. **Многу арно не е арно.** More than enough is too much. You can have too much of a good thing. Too much breaks the bag. Covetousness breaks the bag.
1098. **Многу баби (кога бабат), килаво дете изваждат.** (МНУ 3766). Too many midwives make deliver a hernial child. Too many cooks spoil the broth.
1099. **Многу врева за ништо.** Much ado about nothing.
1100. **Многу дадено, од имање, а не од срце.** (Кав. 1976). A lot was given from having too much rather than from the heart.
1101. **Многу закон, малку правда.** Much law, little justice.
1102. **Многу знаиш, (та и) многу ќе тргаш.** (МНУ 3772). You know a lot,

so you'll have to put up with a lot.

1103. **Многу коса, малку памет.** Bush natural; more hair than wit.

1104. **Многу лошо поминува кој емчи за друг.** He that is surely for a stranger shall smart for it. (Пословици 11, 15 / Proverbs 11, 15).

1105. **Многу поминало, малу останало.** (МНУ 3778). Much has passed, little has remained.

1106. **Многу п'ти и најарниот пливач се давит.** (Кав. 1983). Seldom the best swimmer can drown. He came safe from the East Indies, and was drowned in the Thames.

1107. **Многу рапе блаосоени, а многу усти афоресани (проклети).** (МНУ 3782). **Многу р'це блаосоени, многу усти к'лнати.** (Кав. 1986). Many hands are blessed, and many mouths are damned. Many hands make light work.

1108. **Многупати одит стомната на вода здрава, ама единаш ден ќе се отршишт.** (МНУ 3777). The pitcher goes so often to the well that it is broken at last.

1109. **Мнозина знајат за пари да вадат, а малцина знаат да и' држат.** (МНУ 3787). Keeping is harder than winning.

1110. **Мнозина имам пријатели, ама поеке ми се чаша-дости.** (МНУ 3788). I have many friends, but most of them are not but drinking partners. Rich folk have many friends. The rich hath many friends. He that has a full purse never wanted a friend. Everyone is akin to the rich man.

1111. **Мнозина луѓе си мијат рацете, за да ручаат со владиката, а малцина ќе седнат на негоата трпеза.** (МНУ 3791). Many wash their hands in preparation for lunch with the bishop, but few actually get to sit at the table with him. Many are called, but few are chosen.

1112. **Мнозина луѓе умреле и се заборалиле.** (МНУ 3792). Many people have died and are forgotten.

1113. **Мнозина одат на туѓина, ама малцина пари добиваат.** (МНУ 3793). Many go to foreign lands, but few gain wealth.

1114. **Мнозина паднале од меч, но не толку како од јазикот.** Words cut more than swords. (Сирах 28, 19 / Ecclesiasticus 28, 18). Tongue breaks bone and herself has none.

1115. **Мнозина сакаат да умрат, за од мака да куртулисаат.** (МНУ 3794). Many want to die to be free from suffering.

1116. **Мнозина се повикани, а малкумина избрани.** Many are called, but few are chosen. (Матеј 20, 16; 22, 14 / Matthew 20, 16; 22, 14).

1117. **Мнозина се причестуваат, без да се покаат.** (МНУ 3796). Many take holy communion without being penitent.

1118. **Мнозина се родиле луѓе и магариња умреле.** (МНУ 3797). Many are born as men, but die as asses.

1119. **Мнозина филозофи пасат говеда.** (МНУ 3800). Many philosophers are common herdsmen.

1120. **Мнозина цареи и кралеи умреле, а Господ си живеен.** (МНУ 3801).

Many kings and emperors have died, but God abides forever.

1121. **Моли се понекогаш и на гаоло како на ангело, за да не ти напраи лошо.** (МНУ 3810). Offer a prayer to the Devil occasionally, so that he won't harm you.

1122. **Молчењето е злато.** Silence is golden. Quietness is a great treasure. Quietness is best.

1123. **Молчењето значи одобрување.** Silence means consent. Silence gives consent.

1124. **Молчи, не збори лошо, да не си поткасаш јазикот.** (МНУ 3815). Speak no evil in case you have to bite your tongue.

1125. **Мрава со мечка не можит да се борит.** (МНУ 3833). An ant cannot fight a bear.

1126. **Мрзата е краста.** (МНУ 3838). Laziness is a scabby disease.

1127. **Мрзата си ја носит сиромаштијата по себе.** (МНУ 3839). Idleness is the key of poverty. Sloth is the key to poverty. The slothful man is the beggar's brother.

1128. **Мрзливоста е почеток на сите лошотии.** (П.Д. 1884). Idleness is the beginning of all vice. Idleness is the mother of all vice. Idleness is the root (mother) of all evil. By doing nothing we learn to do ill.

1129. **Мрзливоста учи на многу лошотии.** Idleness is the mother of all vice. (Сирах 33, 27 / Ecclesiasticus 33, 27).

1130. **Мрзливио секоаш прашај го, да кажит колку е saatot.** (МНУ 3850). Always ask the loafer the time of day.

1131. **Мрзливиот е брат на питачот.** The slothful man is the beggar's brother.

1132. **Мрзливоста го јаде човекот како рѓата железото.** Sloth, like rust, consumes faster than labour wears.

1133. **Мрзливоста е клучот за сиромаштијата.** Idleness is the key of poverty. Sloth is the key to poverty.

1134. **Мртви и живи му искара и пак не се страми.** (МНУ 3858). He abused the man's living and dead, yet still feels no shame.

1135. **Мртвите да станат од гробот и пак не можат да го кандисаат инатчијата.** (МНУ 3859). Even if the dead were to come to life, they could not get the die-hard to change his mind.

1136. **Мртвите со мртви, живите со живи.** We must live by the living, not by the dead. We must live by the quick, not by the dead. Let the dead bury the dead and the living lead a gay life. Let the dead bury their dead.

1137. **Му дојде паметта на растурачот, ама од кога ја изеде стоката.** (МНУ 3883). The good-for-nothing did come to his senses, but only after he had wasted everything.

1138. **Му дојде умот, ама му појде кумот.** (МНУ 3884). He came to his reasons, but his godfather had left. When a thing is done, advice comes too late.

1139. **Му плукаа во лицето и пак не се страми лошо.** (МНУ 3900). People spit in his face, but the bad man is still dead to all shame.

1140. **Му се чине на децата, оти се' што летат се јадит.** (МНУ 3920). Small children believe that everything which flies is edible.
1141. **Му се чини дека печени кокошки (фазани) паѓаат од небото.** He thinks that roasted chickens fall from the sky. He thinks that roasted larks will fall into his mouth. To think that larks will fall into one's mouth ready roasted. You may gape long enough ere a bird fall in your mouth. If the sky falls we shall catch larks.
1142. **Му тури син му на огништето вода и го остави сиромав до века.** (МНУ 3930). The son poured water on the hearth, and left his father a pauper.
1143. **Муата се врзуа со едно влакно пајажиноо, а биоло со дебела ортома.** (МНУ 3868). A fly can be tied with a strand of the spider's web, but for a bull, you need a thick rope.
1144. **Мудрите се учат на тугите грешки; лудите на своите.** Wise men learn by other men's harms; fools, by their own. It is good to beware by other men's harms. It is good to learn at other men's cost. He is happy whom other men's perils make wary. Learn wisdom by the follies of others.

H

1145. **На арамјата секој му е борчлија.** (Кав. 2080). Everybody is in debt to the thief.
1146. **На арижан кон забите не се гледат.** (МНУ 3939). Look not a gift (given) horse in the mouth. Never look a gift horse in the mouth. No man ought to look a gift horse in the mouth.
1147. **На арната жена име му вадат.** (МНУ 3941). They're the sort of people who would give a bad name even to a perfectly good woman.
1148. **На беглиска чешма вода нема.** (МНУ 3945). There is no water at the master's fountain. He that eats the King's goose, shall be chocked with the feathers.
1149. **На бел коњ и на убава жена никој не може да им угоди.** He that has a white horse and a fair wife never wants trouble.
1150. **На богатиот зер в гроб ќе му ја клаат стоката.** (МНУ 3950). Will the rich man really take his possessions with him to the grave?
1151. **На богатиот и камењата му помагаest.** (МНУ 3951). Even the very stones of the earth help the rich man.
1152. **На будалата не требит да му обесиш звонец, и без звонец се познат.** (Кав. 2090). There is no need to put a bell around the neck of the fool, as it is obvious who it is.
1153. **На влажна земја дожд не је требит.** (Кав. 2099). The moist earth does not need rain.
1154. **На гладниот и пиперот му е мед.** (Кав. 2107). To the hungry person, hot pepper is like honey.
1155. **На глувците му е мака, дур еден да направи дупка, да сите после**

низ неа ќе се провираат. (МНУ 3969). Times are tough for mice until one of them breaks through the wall; after that they can all get through.

1156. **На гнила штица не гази.** (МНУ 3971). Don't step on rotten floorboards.

1157. **На Господ му позајмува кој е милостив кон бедниот.** He that hath pity upon the poor lendeth unto the Lord. (Пословици 19, 17 / Proverbs 19, 17).

1158. **На грешките се учиме за да не ги повториме.** (П.Д. 1947). By ignorance we mistake, and by mistakes we learn.

1159. **На грешките се учиме.** He that doth amiss may do well.

1160. **На две враке кучето од гладост умират,** (џојсвил). (Кав. 2119). No man can serve two masters.

1161. **На доцна дојдените - коските.** He that comes last to the pot is soonest wroth.

1162. **На дрвото што раѓа луѓето фрлаат камења.** It is only at the tree loaded with fruit that people throw stones.

1163. **На ѓаоло удри му чадо од темјано.** (МНУ 4001). Give the Devil heaps of incense smoke.

1164. **На еднага да си измекар поарно ет, ошто на сиот град.** (МНУ 4003). No man can serve two masters. You cannot serve God and Mammon.

1165. **На едни луѓе и петлите му носат јајца.** (МНУ 4005). Some people are such braggarts that they'll tell you their roosters lay eggs. *Whom GOD loves, his bitch brings forth pigs. Good things come to some when they are asleep.*

1166. **На жив в'лк не му се мерит опашка.** (Кав. 2134). You cannot measure the tail of a living wolf.

1167. **На здравите не им треба лекар, тукун на болните!** They that be whole need not a physician, but they that are sick. (Матеј 9, 12 / Matthew 9, 12; Марко 2, 17 / Mark 2, 17; Лука 5, 31 / Luke 5, 31).

1168. **На комшијата кокошката по две (или поголеми) јајца му носит.** (МНУ 4030). The neighbour's hen lays bigger eggs. All his geese are swans. Our neighbour's ground yields better corn than ours has. The grass is always greener on the other side of the fence. Our neighbour's cow yields more milk than ours do.

1169. **На куков ден. На куково лето.** At latter Lammas. (To put off forever).

1170. **На лагата и' се куси нозете.** The lie has short legs. Lies have short legs.

1171. **На ланцко огниште огон не барај.** (МНУ 4037). Don't look for fire in last year's hearth. There are no birds of this year in last year's nests.

1172. **На лице светец, на срце в'лк.** (Кав. 2161). In the face a saint and in the heart he is a wolf. His face is that of a saint, but he has a wolf's heart. Beads about the neck and the devil in the heart. The beads in the hand and the devil in capuche. The cross on his breast and the devil in his heart.

1173. **На лош син стока не му треба да му оствааш, оти ќе ја изеит, и на арен не му треба, оти сам ќе си спечалит.** (МНУ 4042). Don't leave property to a bad son as he will waste it; is not necessary for the good son as he will acquire it through his own efforts.

1174. **На лошио добрина кој праит, на ѓаоло кандило му праит.** (МНУ 4041). Whoever does a wicked man a favour, is lighting a candle to the Devil.
1175. **На лута, рана лут лек.** (П.Д. 1982). Desperate diseases must have desperate remedies. Desperate cuts must have desperate remedies.
1176. **На магаре седло не прилека.** (МНУ 4044). A saddle doesn't suit an ass.
1177. **На маката чоек и на песо брате му велит.** (МНУ 4050). During hard times, a man will even call a dog "brother".
1178. **На мудрите устата им е во срцето, а на лудите срцето им е во устата.** Wise men have their mouth in their heart, fools their heart in their mouth. (Сирах 21, 28 / Ecclesiasticus 21, 26).
1179. **На нероден Петко капа му скроиле.** They sewed a hat to Peter who is not born yet. (One never knows what is yet to happen.). Don't count your chicken until they're hatched.
1180. **На паметниот и еден збор му е доста.** A word to a wise man is enough. Half a word is enough for a wise man. Few words to the wise suffice.
1181. **На парата сите врати и' се отворени.** Money opens all doors.
1182. **На пес кога ќе му дојдит умирачката, на црковна врата ќе се измочит.** (МНУ 4068). A dying dog will even piss on the threshold of a church.
1183. **На пијанјот езероно (морето) му е до колена.** (Кав. 2187). The drunkard thinks the sea is knee-deep.
1184. **На поклонјен коњ зуби не се гледаат.** (Недељ. стр. 188). Never look a gift horse in the mouth.
1185. **На поп и на калуѓер не таксуй, оти ако не му го дадеш, ќе си го земит.** (МНУ 4071). Don't waste your breath promising anything to a priest or a monk, because they'll just take it anyway.
1186. **На попо му е окото во виното.** (МНУ 4072). The priest has a keen eye for the wine.
1187. **На празна племња покров не и' требе.** (МНУ 4076). The empty barn does not need a roof.
1188. **На префалени јагоди не оди сос голема кошница.** (МНУ 4084). Great boast and small roast makes unsavoury mouths.
1189. **На просјакот лицето му е црно, а торбата му е пунा.** (МНУ 4087). The face of the beggar is black, but his bag is always full. A beggar can never be bankrupt. The beggar may sing before the thief.
1190. **На светецот запали му една свеща, (за да ти поможит); а на ѓаолот - две, (за да не ти расипит работата).** (МНУ 4099). Light a candle to the saint, so that he will help you; light two to the Devil, so that he won't spoil your work. It is sometimes good to hold a candle to the devil. Give the devil his due.
1191. **На свето устите не можиш да му 'и затниш, да не зборуваат за тебе лошо или арно.** (МНУ 4102). You can't stop people speaking either well or ill about you.

1192. **На свиња бисер не низи.** (МНУ 4104). Do not throw pearls to swine.
To cast pearls before swine.
1193. **На се' има граница.** There is a limit to everything.
1194. **На секое зло смртта му е лекот.** (МНУ 4107). For every evil under the sun, death is the cure.
1195. **На секое рапче своето седело му е мило.** (Кав. 2201). Every bird likes his own nest best. The bird loves her nest.
1196. **На секоја болка имат лек.** (Кав. 2202). There is a remedy for every disease. A disease known is half cured. A danger foreseen is half avoided. **На секоја болка имат лек, а на страмот ни до век** (ни на тој век). (Кав. 2203). For every ill there is a cure, but for shame, not even in the next world. There is a remedy for everything but death.
1197. **На сиромајот звездата му ет угасната.** (МНУ 4114). The star of the poor man is extinguished.
1198. **На сиромајот к'сметот не му работит.** (МНУ 4116). Fate is against the poor man.
1199. **На сиромајот никој праото не му го даа, кога да зборува.** (МНУ 4117). No one believes the poor man when he speaks.
1200. **На скаперник татко, расипник син.** A miserly father makes a prodigal son.
1201. **На слеп (на кор) свешча не се дат.** (Кав. 2210). A blind man doesn't need a candle. A blind man will not thank you for a looking-glass. A blind man has no need of a looking-glass.
1202. **На слепјот (на корјот) и денот и ноќта му се едно.** (Кав. 2209). To the blind man the day and the night are all the same. Blind men should judge no colours.
1203. **На смрт лекот му е умирачката.** (МНУ 4124). Dying is the cure for death.
1204. **На танец којшто игра, секој ќе го гледат.** (МНУ 4139). Whoever leads the dance, will be noticed by everyone.
1205. **На туѓи гробишта плакала, та за тоа солзи не пуштила.** (МНУ 4147). It was said that she wept on the tombs of strangers - that is why she did not really shed any tears.
1206. **На ќельав чешељ не му требит.** (Кав. 2231). A bald man has no need of a comb. A blind man has no need of a looking-glass. A blind man will not thank you for a looking-glass. In vain is the mill-clock if the miller has hearing lack.
1207. **На ќельава глава брич не и' требе.** (МНУ 4150). A bald head doesn't need a razor. Scabbed horse cannot abide the comb.
1208. **На уста мед и масло, на срце пелин и зер.** (Кав. 2237). A honey tongue, a heart of gall. He has honey in the mouth and the razor at the girdle.
1209. **На фалени ј'готки (кога одиш), со празни кошници (се врашчаш).** (МНУ 4156). Great boast and small roast makes unsavoury mouths.
1210. **На чија кола се возиш, него фали го.** (Кав. 2241). Praise the man

whose cart you are riding in.

1211. **На чисто лице малу вода му требит.** (Кав. 2245). The clean face doesn't need much water.

1212. **На штедлив татко, расипник син.** After a thrifty father a prodigal son.

1213. **Наведена глаа под царска сабја поминуа.** (МНУ 3959). The king's sword will not cut off the head bowed in submission.

1214. **Навиката е наша втора природа.** (Б.Д.). Custom is a second nature.

1215. **Надежкта не разочарува.** Hope maketh not ashamed. (Римјани 5, 5 / Romans 5, 5).

1216. **Најдобро се лови во матно.** It is good fishing in troubled waters.

1217. **Најпрвин Господ себе си си створил брада.** The parson always christens his own child first.

1218. **Најсилен е ветрот пред да тивнит.** (Кав. 2145). The sharper the storm, the sooner it's over. Rain before seven; fine before eleven.

1219. **Најумниот на веков ќе умри, како најнеумниот.** (МНУ 4026). The wisest man will die as surely as the biggest fool.

1220. **Намачкај ја оската да не чкратат.** (Кав. 2164). Grease the axle so that it won't squeak.

1221. **Напразно е да се оптегнува мрежа пред очите на сите птици.** In vain the net is spread in the sight of any bird. (Пословици 1, 17 / Proverbs 1, 17).

1222. **Наредил Господ да има и богати и сиромаси.** (МНУ 4092). God ordained that there be rich and poor people.

1223. **Народите паднаа во јамата, што сами ја ископаа; стапицата што ја ставија тајно, ја фати нивната нога.** To make a snare for another and fall into it oneself. (Сирах 27, 26 / Ecclesiasticus 27, 26; Псалми 9, 15 / Psalms 9, 15).

1224. **Народо се излошуваат од урнекот од лошите попои, а нивјето и лозјата се расипуваат од лошите аргати.** (МНУ 4095). The debauchery of priests ruins the people, just as bad workers ruin the fields and vineyards.

1225. **Нашел село без кучиња, тргнал без стап.** (МНУ 4168). He found a village without dogs, so he passed through it without a stick.

1226. **Не би се шега на старец, оти и ти ќе оstarееш.** (МНУ 4190). Don't mock the elderly because you yourself will one day be old.

1227. **Не би се шега, да не ти дојди на глаа шегата.** (МНУ 4189). Don't mock in case it comes back on your own head.

1228. **Не буричкај лепешка, да не ти смрдит.** (МНУ 4194). Don't stir cow dung as it will smell.

1229. **Не вали се' каков си бил, ами каков си.** (МНУ 4195). Don't boast about what you once were, but speak of how you are now.

1230. **Не влегви в бунар со гнило ј же (со гнила фортома).** (Кав. 2264). Don't descend the well with a rotten rope.

1231. **Не гљај ми ја капава, туку под капава.** (Кав. 2274). Do not look at the

hat, but at what is under the hat.

1232. **Не е времето лошо, туку луѓето.** (Кав. 2292). The times aren't bad, only the people are.

1233. **Не е злато се' што свети.** (МНП 2510). All that glitters is not gold.

1234. **Не е марифет да знјиш, марифет е да умејши.** (Кав. 2298). Real skill is not so much having knowledge, as having the ability of think.

1235. **Не е секој врат за свонец (за амут, за јарем).** (Кав. 2299). Not every neck is meant to wear a yoke.

1236. **Не за кого е печено, ами за кого е речено.** (Кав. 2306). He struck at Tib, but down fell Tom.

1237. **Не заврзувај му ја устата на волот кога врши.** Muzzle not the oxen's mouth. (Петта Мојсеева книга - Второзаконие 25, 4 / Deuteronomy 25, 4).

1238. **Не знај да напое магаре и вода, а не да пиши книга.** (МНУ 4247). He can't even lead a donkey to water, let alone read book.

1239. **Не истрчви ко прле пред магарица.** (Кав. 2311). Don't run like an ass kid before its mother. Don't put the cart before the horse.

1240. **Не ја добиваат трката брзите; ни бојот храбрите.** The race is not to the swift, nor the battle to the strong. (Проповедник 9, 11 / Ecclesiastes 9, 11).

1241. **Не ја сечи гранката на која седиш.** Don't cut the bough you are standing on. Cut not the bough that thou standest upon.

1242. **Не кажви ми за таа болес што сум лежал.** (Не расправавј ми за работи што ми се познати.). (МНУ 4262). Don't tell me about the illness I've just had.

1243. **Не кажви му ја на будалата камарата со камења, зашто ќе ти ја скршил глатка.** (Кав. 2316). It is ill putting a sword in a madman's hand. Do not put a sword into your enemy's hands. It is ill putting a sword in a child's hand.

1244. **Не кажви му на деда ти нивјето.** (Не советувај постар и поопитен човек од тебе.). (МНУ 4261). You don't have to show your grandfather where his fields are.

1245. **Не кажвйт баба што сон видела, ами што сакат да видит.** (Кав. 2317). Granny is not talking about the dream she saw, but about the dream she would like to have seen.

1246. **Не како што знаиш, ами како што ќе наиш.** (МНУ 4265). **Не како што знайт, а како ќе најт, (ќе чинит).** (Работите не врват секогаш според нашата желба; затоа често, поради околностите, сме принудени да се сообразуваме со нив.). (МНУ 4266). Forget the theory, look at the practice.

1247. **Не клај прст меѓу две враќе.** (Кав. 2321). Put not thy hand between the bark and the tree.

1248. **Не копај гроб другему, оти сам падаш у него.** (Цеп. 1972, II: 77). He who digs a pit for others falls in himself.
1249. **Не кревај се на големо, да не падниш на колено.** (МНУ 4283). Don't be so high and mighty, or you'll end up on your knees.
1250. **Не купувај мачка во врека.** Don't buy a cat in a sack. Never buy a pig in a poke.
1251. **Не купуј куќа без комшија.** (МНУ 4285). Don't buy a house without a neighbour. You must ask your neighbour if you shall live in peace.
1252. **Не ме газиш ти, туку горнион.** (Кав. 2362). You are not stepping on me, but the guy above me is.
1253. **Не може да ја види шумата од дрвото.** He cannot see the wood for the trees. You cannot see the city for the houses.
1254. **Не може добро дрво да дава лоши плодови.** A good tree cannot bring forth evil fruit. (Матеј 7, 18 / Matthew 7, 18). Good fruit of a good tree.
1255. **Не можит на магарето, го бие самаро.** (МНУ 4306). **Не мојт на магарето - на самарот.** (МНУ 4309). He can't beat the donkey, so he beats the saddle instead. He that cannot beat the ass beats the saddle. He that cannot beat the horse beats the saddle.
1256. **Не мочај спроти ветрот!** Pis not against the wind! Who spits against the wind, it falls in his face.
1257. **Не надевајте се на кнезовите.** Put not your trust in princes. (Псалми 146, 3 / Psalms 146, 3).
1258. **Не нашол Гркот кокошка, арна му била (доста му била) и страчка.** (Кав. 2383). The Greek didn't find a chicken, and the magpie was good enough.
1259. **Не носи чавка на орање.** (МНУ 4317). Don't take a crow when you want to plough the earth.
1260. **Не одил на училиште, ами се научил поеке од мене.** (МНУ 4318). He never went to school, but he learnt more than me.
1261. **Не оставај сегашната работа за утре.** (МНУ 4323). Never put off till tomorrow what you can do today. Work today, for you know not how much you may be hindered tomorrow.
1262. **Не отворај стари рани.** It is not wise to open old wounds.
1263. **Не падинет печени пилиња од небо.** (Кав. 2397). Roasted chickens don't fall from the sky. He thinks that roasted larks will fall into his mouth.
1264. **Не пи вода од бегличка чешма.** (Кав. 2400). Don't drink water from the master's fountain.
1265. **Не плачи гората од секирата, ами од ракката.** (МНУ 4335). The forest does not weep from the axe, but from its handle.
1266. **Не прај му се на секој маша (мост).** (Кав. 2409). Don't be a pair of tongs for everyone to use.
1267. **Не прај се на секое грне (тенцере) капак.** (Кав. 2410). Don't be a lid to every pot.
1268. **Не прај се поголем католик од папана.** (Кав. 2411). Don't try to be a

bigger Catholic than the pope.

1269. **Не се знјт ни кој пијат, ни кој плашчат.** (Кав. 2417). You couldn't tell who was drinking, or who was paying (of a serious drinking orgy).

1270. **Не се колит вол за ока месо.** (Кав. 2419). You don't slaughter the bull for a mere kilogram of meat.

1271. **Не се летат дури не порастет крилја.** (Кав. 2421). No flying without wings.

1272. **Не се плашиш сиромав од арами.** (Кав. 2425). The poor man is not afraid of thieves.

1273. **Не се родил тој што можит секому да му поможит.** (Кав. 2427). The person who could help everybody, has not been born yet. He who pleased everybody died before he was born. He has need rise betimes that would please everybody. You can't please everyone. It is hard to please all parties. He that all men will please shall never find ease.

1274. **Не се станува мајстор уште првиот ден.** No man is his craft's master the first day.

1275. **Не собирајте си богатства на земјата.** Lay not up for yourselves treasures upon earth. (Матеј 6, 19 / Matthew 6, 19).

1276. **Не спружви и носете надвор од цергата.** (Кав. 2433). Don't stretch your legs no further than your coverlet. Stretch your legs according to your coverlet.

1277. **Не судете ништо предвреме.** Judge nothing before the time. (І Коринтјани 4, 5 / I Corinthians 4, 5).

1278. **Не судете, за да не бидете судени.** Judge not, that ye be not judged. (Матеј 7, 1 / Matthew 7, 1).

1279. **Не сум с'нце, та секого да огреам.** (Кав. 2443). I am not the sun, so I can't warm everybody.

1280. **Не те гледаат свето, што јадеш, ами што чес имаш.** (МНУ 4375). People don't look at what you eat, but at how much honour you have.

1281. **Не турај на огнот масло.** (МНУ 4393). Pouring oil on the fire is not the way to quench it.

1282. **Не умри, коњу, до зелена трева.** (МНУ 4402). **Не умри, магаре, до зелена трева.** (МНУ 4403). Live, horse, and you'll get grass. Live, donkey, and you'll get grass.

1283. **Не учи бавчаница како се садет крастајци.** (Кав. 2469). Don't teach the farmer how to grow cucumbers. An old fox needs learn no craft.

1284. **Не учи ја рибата да плива.** You must not teach fish to swim.

1285. **Не учи старец да макат јајца.** (Кав. 2470). Don't teach an old man how to eat omelet. An old fox needs learn no craft.

1286. **Не фрлајте ги своите бисери пред свињите.** Do not throw pearls to swine. (Матеј 7, 6 / Matthew 7, 6).

1287. **Не чукај чужда рж.** (Не се грижи за друг.). (МНУ 4416). Don't thresh someone else's rye. (Don't worry about the other people's business). Scald not your

lips in another man's pottage.

1288. **Невикан гостин зад врата седит.** (ГК, II, стр. 178). An unbidden guest sits outdoors. An unbidden guest must bring his stool with him. He who comes uncalled sits unserved.

1289. **Негълани очи бргу се заборавет.** (Кав. 2280). Long absent, soon forgotten. Out of sight, out of mind.

1290. **Него в село не го пуштаат, тој од попо ќерката (куќата) ја барат.** (МНУ 4214). The villagers can't stand him, yet he wants to marry the village priest's daughter.

1291. **Нека врни на мене, не сум сол да се стопам.** (МНУ 4257). Let it rain on me as much as it likes - I am not salt to dissolve away.

1292. **Нека те фали друг, а не твојата уста.** He that praises himself spatters himself. (Пословици 27, 2 / Proverbs 27, 2).

1293. **Неканат гост, гото магаре.** (Неканат гостин, гото магаре.). (Кав. 2320). An unbidden guest is like a donkey.

1294. **Неканен гост (е) како кисел грозд.** (МНУ 4269). An uncalled guest is like a sour grape.

1295. **Неканет гост е како магаре на јасли.** (МНУ 4271). An unbidden guest is like a donkey on a manger.

1296. **Неканет гост молчит како юс на јајца.** (МНУ 4272). An unbidden guest keeps quiet like a blackbird sitting on eggs.

1297. **Некому глата му пукат, некому оро му се играт.** (Кав. 2325). Someone is in mental agony, while someone else feels like dancing.

1298. **Нема дим без огин.** No smoke without fire. No fire, no smoke.

1299. **Нема добриње без трудење.** (МНУ 4293). No pains, no gains.

1300. **Нема жито без какол.** No garden without its weeds. On fat land grow foullest weeds.

1301. **Нема лек за страв.** There is no remedy for fear.

1302. **Нема ништо ново под сонцето.** There is nothing new under the sun. (Проповедник 1, 9 / Ecclesiastes 1, 9). Nothing new under the sun.

1303. **Нема поглув од тој што не сака да чуе.** There's none so deaf as those who will not hear. None so deaf as those who won't hear.

1304. **Нема поголема мудрост од молчењето.** No wisdom to silence. (Сипах 20, 5-6 / Ecclesiasticus 20, 5-6). Silence is often the best answer. A wise head makes a close mouth. Speak fitly, or be silent wisely.

1305. **Нема послеп од тој што не сака да види.** There's none so blind as those who will not see. None so blind as those who won't see.

1306. **Нема радост без непријатност.** No pleasure without pain. No pleasure without repentance. After joy comes annoy. After pleasure comes pain.

1307. **Немашчината е карајица в куќи.** (Кав. 2360). Poverty leads to quarrels and disorders in families.

1308. **Неолата ум дават на чоека.** (МНУ 4321). Adversity makes a man wise, not rich. Experience is the mother of knowledge. Experience is the best teacher. An ounce of practice is worth a pound of precept.

1309. **Неоља закон не гљат.** (Кав. 2387). Necessity has no law. Misfortune knows no rules.
1310. **Неољата го учит чвека на се'.** (Кав. 2390). Necessity is the mother of invention. Misfortune teaches all things.
1311. **Неољата и од камен е појака.** (Кав. 2391). Misfortune is harder than a rock.
1312. **Неољата најмногу помогвите.** (Кав. 2392). Necessity is the best helper. Necessity is the best teacher.
1313. **Непара милуј ја чашата, оти ќе си ја останеш работата.** (МНУ 4332). Don't go caressing the wine glass so much, or else your work will be left undone.
1314. **Неправедно спечалено, не стигвите ни до третото колено.** (Кав. 2408). Ill gotten don't even reach to the third generation. Ill gotten, ill spent. Evil gotten, evil spent.
1315. **Нетребен бунар смрдит.** (Кав. 2452). Uncleaned well stinks. Standing pools gather filth.
1316. **Нешто е поарно (е појќе) од ништо.** (Кав. 2484). Something is better than nothing. Half a loaf is better than no bread. Better some of a pudding than none of a pie.
1317. **Ни во куче вера, ни во лаком мера.** (Кав. 2493). There is neither faith in dogs nor measure in covetous people. Covetousness breaks the bag. Bind the bag before it is full.
1318. **Ни жив, ни умрен, две пари чес нема.** (МНУ 4434). He is neither living nor dead, as he hasn't any honour.
1319. **Ни кучинња бадијава не лајат.** (Недељ. стр. 186). Even dogs don't bark for free. Business is business. One hand will not wash the other for nothing.
1320. **Ни лик јал, ни лук мирисал.** (МНУ 4446). He neither ate garlic nor smelt of it.
1321. **Ни на богаство радуј се, ни на сиромаштија жалај.** (МНУ 4449). Do not rejoice at wealth, do not grieve at poverty.
1322. **Ни од Бога го грев, ни од чоеќа го страм.** (МНУ 4453). He feels no guilt before God, and no shame before people.
1323. **Ни од Бога помоќ бара, ни па за душа гајле има.** (МНУ 4454). He neither seeks God's help, nor gives a damn for his soul.
1324. **Ни трендафиль без трн, ни севда (ни љубов) без кавга.** (Кав. 2550). Neither a rose without thorns, nor love without quarrels. No rose without a thorn.
1325. **Ние за волкот, а волкот зад врата.** Talk of the wolf, and his tail appears. Talk of the devil, and he is bound to appear.
1326. **Ниедна лошотија не доаѓа сама.** (П.Д. 2424). Misfortunes never come alone. Misfortunes never come singly. Disgraces are like cherries, one draws another. One misfortune comes on the neck of another. It never rains but it pours. Of one ill come many.

1327. **Ниедна мачка без опашка.** There is no cat without a tail. Every man has his faults.
1328. **Ниедна несреќа не доаѓа сама.** Misfortunes never come singly.
1329. **Није не сме камен на гроб, да седни секој на нас.** (Не трпят некој да прави некое зло.). (МНУ 4438). We are not tombstones for others to sit on us and get away with it!
1330. **Никогаш не е доцкна.** (Кав. 2508). It is never too late.
1331. **Никој (Ниеден слуга) не може да им служи на два господара.** No man can serve two masters. (Матеј 6, 24 / Matthew 6, 24; Лука 16, 13 / Luke 16, 13).
1332. **Никој не гледа кога е лудо заљубен.** (П.Д. 2432). Love is blind. Affection blinds reason.
1333. **Никој не е ангел (безгрешен).** Men are not angels.
1334. **Никој не е пророк во својата земја.** A prophet is not without honour save in his own country. A prophet has no honour in his own country.
1335. **Никој не знајќи што носит ден, а што ноќ.** (Кав. 2515). No one knows what the day or the night will bring.
1336. **Никој не знојт кога ќе умрит.** (П.Д 2442). No man has a lease of his life.
1337. **Никој не се родил учен.** (МНУ 4443). No one is born educated.
1338. **Никој учен (научен) не се родил.** (Кав. 2521). None is born a master.
1339. **Никоја река не го мие, лели во борч влезе.** (МНУ 4439). Now that he is in debt, no river can wash him clean.
1340. **Ништо не е поболнио од вистината.** Nothing hurts like the truth.
1341. **Ништо не успева како (што успева) успехот.** Nothing succeeds like success. Luck goes in cycles. Money begets money.
1342. **Нов бунар копај во старјот (фетјот) не пљувај.** (Кав. 2555). Dig a new well, but don't spit into the old one. Cast no dirt into the well that hath given you water.
1343. **Нов ден, нов к'смед.** (Кав. 2556). New day, new fortune.
1344. **Новата метла добро мете.** (П.Д. 2457). **Новата метла чисто мете.** (Кав. 2554). A new broom sweeps clean. New brooms sweep clean.
1345. **Новите птишчи и старите пријатели барај и'.** (Кав. 2558). Seek new paths and old friends. Old friends and old wine are best.
1346. **Ново сито на клучои (обесено).** (МНУ 4473). **Ново сито на кључеј.** (Кав. 2560). A new sieve stands on the wall.
1347. **Новото сито само сејт.** (Кав. 2561). The new sieve saws by itself. A new broom sweeps clean.
1348. **Нокта месит, дења везит.** (МНУ 4483). Night kneads, day weaves.
1349. **Нокќта ден да ја сториш и да спечалиши.** (МНУ 4484). Turn day into night, and make a lot of money.
1350. **Нокќта отруднуда, и дено го раѓа.** (МНУ 4485). Night becomes pregnant and gives birth to the day.

1351. **Нужда ради закон измењава.** (МНУ 4487). Necessity has no law. Make a virtue of necessity. To make the best of a bad job. Nurture passes nature. Art improves nature.

O

1352. **Обесете го брата ми, оти мене ми се мели умот.** (МНУ 4493). Hang my brother, not me, because I suffer from dizzy spells.

1353. **Обиколниот пат е најкраткиот пат до дома.** The longest way round is the shortest way home.

1354. **Облеката не го чини човекот.** (П.Д. 2462). The coat doesn't make the man. It is not the gay coat that makes the gentleman. The cowl does not make the monk. The hood (habit) does not make the monk. The gown does not make the friar.

1355. **Образованите е сила.** Education is power.

1356. **Овој век да го поминеме надве-натри, да за оној век, како сака нека биде.** (МНУ 4507). Let's get through this life as best we can; as for the next, who cares what happens! It is hard to get through this clack and grim world.

1357. **Овој век е мошне мил, ама смртен час да не беше бил.** (МНУ 4508). This life is extremely sweet; if only there were no hour appointed for death.

1358. **Овците се кротки и будали, да за тоа стојат да ѝ давит волкот.** (МНУ 4517). Sheep are placid and mindless, and that is why the wolf devours them.

1359. **Огнот и водата се арни измекари, ама лоши господари.** (Кав. 2588). Fire and water are good servants, but bad masters.

1360. **Огон и барут не требит наблизу да стојеет.** (МНУ 4523). Fire and gunpowder are not to be kept in the one place.

1361. **Огон со слама не се гасит.** (МНУ 4526). Fire cannot be put out with straw.

1362. **Од апсаана потамо нема, нема да му се бојам.** (МНУ 4529). You can't do worse than prison.

1363. **Од ат на магаре. Од коњ на магаре.** (МНУ 4532, 4639). He got off a horse and mounted a donkey.

1364. **Од болова слон (прави).** He changes a fly into an elephant. To make a mountain out of a molehill.

1365. **Од в'лк цела овца не се земат назад.** (Кав. 2606). You can't get the sheep back from the wolf in one piece.

1366. **Од вошка ремен не се правйт.** (Кав. 2603). You can't make a belt from a louse.

1367. **Од гол кошуља не се барат (не се слеквит).** (Кав. 2609). Don't ask for a shirt from a naked man.

1368. **Од голема нужда си продаа чоек и челадта.** (МНУ 4549). In times of

great need, a man would even sell his children.

1369. **Од голема суша и на град благодари се.** (МНУ 4550). **Од голема суша само градот благодарен останвит.** (Кав. 2608). During great drought, you should be grateful for hail. If there is severe drought, hail is welcome.

1370. **Од два вола и мечката се уплашила.** (МНУ 4555). Even the bear was frightened of two bulls.

1371. **Од две нешта да се чуат чоекот: од борч и измекарлак.** (МНУ 4556). Two things should be feared: becoming a servant, and falling into debt.

1372. **Од дека не се надееш, од таму те огрева.** (МНУ 4558). Good fortune comes from where you least expect it.

1373. **Од еден вол две кожи не се дерат.** (МНУ 4567). You can't skin an ox twice.

1374. **Од еден извор не извира блага и солена вода.** (МНУ 4568). You don't get both salt water and fresh water from the same spring.

1375. **Од еден кол се одврзав, за друг се врзав.** (МНУ 4570). I untied myself from one stake, merely to tie myself to another.

1376. **Од една бочва и вода и киселина не се пушта.** (МНУ 4571). You can't get both wine and vinegar to flow from the same barrel at the same time.

1377. **Од една искра голем огон бидуа.** (МНУ 4573). A little spark kindles a great fire. Of a small spark a great fire. A little fire burns up a great deal of corn.

1378. **Од една страна го лепеш, од друга се пуга.** (МНУ 4576). You patch up one side, another cracks.

1379. **Од едно мануање секирата не сече.** (МНУ 4580). An oak is not felled at one stroke. Many strokes fell great (tall) oaks. Rome was not built in a day.

1380. **Од едно ухо влезе, (а) од другото излезе (зборот).** (МНУ 4581). In at one ear and out at the other.

1381. **Од зборот преку глаа капата ми се скина.** (МНУ 4595). So many words were shot at me, that they were over my head and even tore my hat!

1382. **Од зборој попара не се прајт.** (Кав. 2632). Fair words fill not the belly. Good words fill not a sack.

1383. **Од зорт и бабата заиграла.** (Кав. 2634). Need makes the old wife trot. Adversity makes strange bedfellows. Need makes the naked man run and sorrow makes websters spin.

1384. **Од искра пламен.** (МНУ 4607). **Од искра пламен, од пламен пепел.** (МНУ 4608). **Од искра пламен се прајт.** (Кав. 2640). Of a small spark a great fire. A little spark kindles a great fire. A little fire burns up a great deal of corn.

1385. **Од јадење и пиење му се здолдеуа на чоека, а не од кавга чинење.** (МНУ 4612). There are those who get sick and tired of food and drink, but never of quarrelling.

1386. **Од јалоа крава теле изваат.** (МНУ 4615). He can get a calf from a

barren cow.

1387. **Од кога ми го отру срцето, после благо ќе ми дават.** (МНУ 4624). After poisoning my heart, he gave me sweets.

1388. **Од кога ќе нема луѓе прави и веков ќе пропаднит.** (МНУ 4626). The world will go to rack and ruin, when there are no moral people.

1389. **Од кој си многу крсти, чувај се.** (МНУ 4629). Be wary of the man who crosses himself too often.

1390. **Од комарец - магарец.** To make a mountain out of a molehill. He changes a fly into an elephant.

1391. **Од красто прасе дебел вепар (дебела маторица) се прайт.** (Кав. 2660). A scabby pig may make a fat hog (swine). A ragged colt may make a good horse. Wanton kittens make sober cats.

1392. **Од лошо имат полошо.** (Кав. 2663). Nothing so bad but it might have been worse.

1393. **Од лут и од пијан учиш најстината.** (МНУ 4644). From a drunkard and an angry man, you can learn the truth.

1394. **Од мала искра, голем огон.** Of a small spark a great fire. (Сирах 11, 34 / Ecclesiasticus 11, 32; Јаков 3, 5 / James 3, 5).

1395. **Од мрза потешко нема.** (МНУ 4661). Idleness is the mother of all vice. Idleness is the root of all evil.

1396. **Од мрзава душа излава.** (МНУ 4660). By doing nothing we can loose our soul.

1397. **Од неволја баба молја.** (МНУ 4666). In time of adversity I ask granny for help.

1398. **Од нож и од секира пљагата (раната) зараствит, ама од лош јзык не (никогаш).** (Кав. 2688). The wound from a knife or an axe will heal, but never from a bad tongue.

1399. **Од петлачиња лира се прайт.** (Кав. 2692). Penny and penny laid up will be many. Many small make a great. Sparing is the first gaining.

1400. **Од писаното не се бегат.** (Од писаното никогаш не се бегат). (Кав. 2694). No flying from fate.

1401. **Од речено до сторено, ко од небо до земи.** (Кав. 2709). The distance from what is said to what is done, is often the distance from heaven to earth.

1402. **Од роб се вратиш, од гроб никогаш.** (Кав. 2710). You can escape slavery, but not the grave.

1403. **Од свинска кожа мев (гајда) не се прайт.** (Кав. 2711). You cannot make a bagpipe of a pig's skin. You cannot make a silk purse of a sow's ear. You cannot make a horn of a pig's tail. You cannot make a sieve of an ass's tail.

1404. **Од своја куќа нишчо помило и поубо немат.** (Кав. 2714). There is no place like home.

1405. **Од секое дрво ємиш не се берит.** (МНУ 4695). You can't pick fruit from every tree.

1406. **Од секое дрео свирка не се прайт.** (Кав. 2718). Every reed will not

make a pipe. Every block will not make a Mercury.

1407. **Од скржавиот и тамавкарот друзи стоката ќе јадат.** (МНУ 4700). The possessions of the miser will eventually be devoured by others.

1408. **Од сон ништо послатко немат.** (МНУ 4703). There is nothing on earth sweeter than sleep.

1409. **Од страв чоек побегнуда, а од страм не можит.** (МНУ 4707). You can escape fear, but not shame.

1410. **Од суденото (пишаното) не се бега.** (Б.Д.). No flying from fate. Whatever happens, all happens as it should. The fated will happen. What must be, must be.

1411. **Од тоа што се боиш, ќе налепиш.** (МНУ 4720). You usually cop it from the thing you fear most.

1412. **Од тој што се крстит многу, многу варди се.** (Кав. 2729). Be wary of the man who crosses himself too often.

1413. **Од трње борч сака да плати (или: од трње сака грозје да збира).** (МНУ 4730). Plant the crab-tree where you will, it will never bear pippins.

1414. **Од ќелепур манца стомак не пукнува.** Better belly burst than good meat lost.

1415. **Од улав ум не купуј.** (МНУ 4733). Don't seek the advice of a degenerate.

1416. **Од уста в уста, на царо в уши.** (МНУ 4738). From mouth to mouth, into the king's ears.

1417. **Од челад послатко и погорко немат.** (МНУ 4747). There is nothing that could be more sweet or more bitter than children.

1418. **Од чоека ништо не откинуа.** (МНУ 4748). All is possible with human beings.

1419. **Од што нема и царо не зема.** (МНУ 4751). Even the king can't have what's not available.

1420. **Одвој се од своите непријатели и чувај се од своите пријатели.** God defend me from my friends; from my enemies I can defend myself. (Сирах 6, 13 / Ecclesiasticus 6, 13).

1421. **Оди кај ќе одеш, дома да си дојдеш.** (МНУ 4602). There is no place like home. One's own hearth is gowd's worth.

1422. **Оди на вода на новиот бунар, не плукај на стариот.** (МНУ 4605). Go for water to the new well, but don't spit into the old. Cast no dirt into the well that hath given you water.

1423. **Одит како слеп конь во гробишта.** (МНУ 4610). He walks like a blind horse in a graveyard.

1424. **Одложуваната надеж го изнемоштува срцето.** Hope deferred maketh the heart sick. (Пословици 13, 12 / Proverbs 13, 12).

1425. **Озгора мазно, оздола азно.** (Жена со вошки во главата.). (Цеп. 1825). Above pampered, underneath spoiled. Appearances are deceptive. Appearances are deceiving.

1426. **Око за око и заб за заб.** An eye for an eye, and a tooth for a tooth. (Ma-

теж 5, 38 / Matthew 5, 38).

1427. **Окото поарно нека му излезит на чоехо, а лош збор да не му излезит.** (МНУ 4775). Sooner lose an eye than have an ill word spoken of you.

1428. **Омодре, оцрне, од страм што му дојде.** (МНУ 4782). Terrible things can come out of the blue.

1429. **Опинци нема на нозете, гајда бара да купит.** (МНУ 4784). He doesn't even own a pair of shoes, yet he wants to buy a set of bagpipes!

1430. **Опитале некој умен старец: - Што го крепит веков, (светов)? - Итриот - умот, богатиот - парите, сиромајот - крпежот и трпежот, а сите честа, одгорил старецот.** (Кав. стр. 152, бр. 37). Asked what made the world go round, a wise old man said: "Mind for the intelligent; money for the wealthy; patches and patience for the poor; and honour for everybody."

1431. **Опсеклив пес од волкот немат страв.** (Решителниот и силниот човек не се плаши од непријателот.). (МНУ 4787). The determined dog does not fear the wolf.

1432. **Опупулил очи како плочи, санким некој ќе му се уплаши.** (МНУ 4793). He gouged out his own eyes, so whom could he blame?

1433. **Орала мувата цел ден на рогојте од волот.** (Кав. 2774). The fly claimed it worked all day because it sat on the horn of a bull that ploughed.

1434. **Остай ја мрзата, вати ја брзата.** (МНУ 4812). Be not idle, and you shall not be longing.

1435. **Остаре, обеле и умот во главата не му дојде.** (МНУ 4817). The head gray, and no brains yet. No fool to the old fool.

1436. **Острото на ножот сечи и доброто и лошото.** (МНУ 4819). The sharp edge of the knife cuts both the good and the bad.

1437. **Откако ќе се превратит колата, (сетне) птишча многу (се најдее).** (МНУ 4830). After the car is overturned, many roads are found. The highway is never about. It is easy to be wise after the event.

1438. **Отруачка праведен да се напие, пак не ќе се отруе.** (МНУ 4841). If the just man were to drink poison, he would not be harmed.

1439. **Очи што набргу не се видуваат се забораваат.** (МНУ 4859). Eyes that don't see each other often soon forget each other.

1440. **Очите му играјат како на воден ѓавол.** (МНУ 4852). He is so cunning his eyes flash in forty directions.

П

1441. **Пазете се од лажните пророци.** Beware of false prophets. (Матеј 7, 15; 24, 11, 24 / Matthew 7, 15; 24, 11, 24; Марко 13, 22 / Mark 13, 22; II Петар 2, 1 / II Peter 2, 1; I Јован 4, 1 / I John 4, 1; Откровение 16, 13 /

Revelation 16, 13).

- 1442. **Пази Боже од крстен юаол.** (МНУ 4887). God save us from a christened devil. God protect you from a baptised devil.
- 1443. **Пази се од бележаниот.** Beware of him whom God hath marked. Take care of that man whom God has set his mark upon.
- 1444. **Пали му свека и на юаолот да не ти праит пакос.** (Цеп. 1871). It is sometimes good to light a candle to the devil. Give the devil his due.
- 1445. **Пара на пара оди.** Money draws money. Money begets money.
- 1446. **Парата е тркалезна, лесно си оди.** Money is round, and rolls away.
- 1447. **Парата железна врата отвара и затвара.** (МНУ 4902). Money opens and closes iron gates. No lock will hold against the power of gold.
- 1448. **Парата и железна врата отварат.** (Кав. 2817). Money opens iron gates. A golden key can open any door.
- 1449. **Пари давам, оро играм.** (МНУ 4906). I give money therefore I dance.
- 1450. **Пари давам, свирка свирам.** (МНУ 4907). I give money and I choose the tune.
- 1451. **Пари дадов се' си купив.** (МНУ 4909). I gave money and bought everything.
- 1452. **Пари дадов, бељата си зедов.** (МНУ 4908). I gave money and got nothing but trouble in return.
- 1453. **Пари калпој се арцат ја навечер на меана, ја на свадба на дајре, ја на попо в котле.** (МНУ 4911). Money is easily spent: in the pubs at night, gifts for weddings, and the priest's collection.
- 1454. **Пари сака да има, лежејќи под сенка.** (МНУ 4913). He wants to have money, yet he is stretched out in the shade all day.
- 1455. **Парите го вртат светот.** Money makes the world go round.
- 1456. **Парите зборуваат, без парите молчат.** (МНУ 4919). Those with money speak; those without money are silent. Money will speak even if the person is dumb.
- 1457. **Парите и од топо се посилни.** (МНУ 4920). Money is more powerful than a cannon.
- 1458. **Парите сет Јудино железо.** (МНУ 4926). Money is the metal of Judas.
- 1459. **Парите сет помили и од челад.** (МНУ 4927). Money is more loved than children.
- 1460. **Парите што се печалат, ако не се арцат, што бидуат?** (МНУ 4929). In spending lies the advantage.
- 1461. **Пат со одење, борч со плаќање.** (МНУ 4932). He who pays his debts begins to make a stock. Out of debt, out of danger.
- 1462. **Патот до пеколот е поплочен со добри намери.** The road to hell is paved with good intentions. Hell is paved with good intentions.
- 1463. **Педа човек - лакот брада.** (МНУ 4934). A little body often harbours a great soul.
- 1464. **Пес од касапница мачно се одучуват.** (МНУ 4952). It's not easy to tear

a dog away from the butcher shop.

1465. **Песната стопан немат.** (МНУ 4946). Folk songs do not have owners.

1466. **Печалено магаре од краставици, реката го носе.** (МНУ 4971). A donkey earned from cucumbers is taken away by the river. Lightly gained, quickly lost. Come with the wind, go with the water.

1467. **Пијан беше за в кош да го кренат.** (МНУ 4978). He was so drunk, he had to be carried in a basket.

1468. **Пијанио немат пари за бричење, а имат за пиење.** (МНУ 4984). The drunkard can't afford to shave himself, but he can afford a drink.

1469. **Пијанио се валка како свинјата во калта.** (МНУ 4985). The drunkard wallows in the mud like a pig.

1470. **Пијаниот неќи туркање, оти сам си паѓа во калта.** (МНУ 4986). The drunkard does not need to be pushed, as he falls in the mud of his own accord.

1471. **Пијаницата саде ќев терат, а децата без леб седат.** (МНУ 4990). A drunkard has fun, but leaves his children in fear and trembling for bread.

1472. **Пијанството е од чумата полошо.** (МНУ 4993). Drunkenness is a greater evil than the plague.

1473. **Пипер в очи не му дават, не пари да му дант.** (МНУ 4999). He wouldn't throw pepper in his eyes, let alone give him money.

1474. **Питачката торба никогаш не е полна.** (П.Д. 2667). A beggar's scrip is never filled. A beggar's purse is bottomless. A beggar's purse is always empty.

1475. **Плуе во устата на змијата.** (Се вели за човек што знае многу и на место да зборува.). (МНУ 5020). He can spit in the mouth of a snake. (He is very intelligent).

1476. **По дождо чумути е клашенико.** (МНУ 5073). When the rain has stopped, you don't need th raincoat. When the house is burned down, you bring water. It is too late to shut the stable-door after the horse has bolted. It is easy to be wise after the event.

1477. **По ѓаолот ојт, на бога се молит.** (Кав. 2941). He has one face to God and another to the devil. The cross on his breast and the devil in his heart. The beads in the hand and the devil in capuche. Beads about the neck and the devil in the heart.

1478. **По зимата лето, по с'нцето дожд.** (Кав. 2944). After winter comes summer, after sun comes rain. After black clouds, clear weather. After a storm comes a calm.

1479. **По Крачун краставици.** (Несвоевремено.). (МНУ 5106). When a thing is done, advice comes too late. It is easy to be wise after the event. When the house is burned down, you bring water. It is too late to shut the stable-door after the horse has bolted. It is too late to shut the stable-door when the steed is stolen.

1480. **По мајката ќе ја познајши и ќерката.** (Кав. 2970). Like mother, like daughter.

1481. **По нарачано волкот не јадит.** (МНУ 5133). The wolf does not eat à la

carte.

1482. **По радост - непријатност.** After pleasure comes pain. After joy comes annoy. After your fling, watch for the sting. No pleasure without pain. Sadness and gladness succeed each other. He that sings on Friday will weep on Sunday. Sorrow treads upon the heels of mirth. Laugh before breakfast, you'll cry before supper.

1483. **По свадба топани.** (МНУ 5169). After wedding the music. When a thing is done, advice comes too late. It is easy to be wise after the event.

1484. **По смех вик дохадъ.** (МНУ 5179). Sadness and gladness succeed each other.

1485. **По смрт болес.** (МНУ 5180). After death the doctor. It is easy to be wise after the event. When a thing is done, advice comes too late.

1486. **По смртта каене немат.** (Кав. 3000). Repentance comes too late.

1487. **По утрото се познава денот.** You can tell what sort of day it is going to be first thing in the morning.

1488. **Поарен си да имаш едно врапче в рака одошто сто да летаат.** (МНУ 5042). Better a bird in the hand, than a hundred in flight. A bird in the hand is worth two in the bush. A feather in hand is better than a bird in the air. Better a fowl in hand nor two flying.

1489. **Поарно без вера, одошко без леб.** (Кав. 2867). Better to be without religion, than to be without bread.

1490. **Поарно в село цорбација, одошко в град кумурција.** (Кав. 2871). Better a rich man in the village, than a garbage collector in the big city. Better be first in a village than second at Rome. Better be the head of the yeomanry than the tail of the gentry.

1491. **Поарно да даваш одошто да сакаш.** (МНУ 5024). It is better to give than to receive. Better give than take. It is more blessed to give than to receive.

1492. **Поарно да остане отколку да не стигне.** Better leave than lack.

1493. **Поарно да си на овците гла, отколку на гојадата опашка.** (Кав. 2879). Better to be at the head of sheep, than at the tail of bovines. Better to be at the head of cats, than at the tail of lions. Better be the head of a dog than the tail of a lion. Better be the head of an ass than the tail of a lion. Better be the head of a lizard than the tail of a lion. Better be the head of a mouse than the tail of a lion. Better be the head of a pike than the tail of a sturgeon.

1494. **Поарно да ти завидит, а не да те жалат.** (МНУ 5025). Better be envied than pitied.

1495. **Поарно да ти излезит едно око, отколку лош збор (лошо име).** (Кав. 2882). Better to have one eye gouged out, than earn a bad name. He that has an ill name is half hanged. Ill deemed, half hanged. An ill wound is cured, not an ill name.

1496. **Поарно денеска да ми даш леб и сол одошто утре леб и шекер.** (МНУ 5026). Give me today bread and salt, than bread and sugar tomorrow.

1497. **Поарно денеска леб и соль, одошко утре печена кокошка.** (Кав. 2884). Better bread and salt today, than roast chicken tomorrow.

1498. **Поарно е да бидиш глаа на мачките одошто опашка на арсланите.**

(МНУ 5027). Better to be at the head of cats, than at the tail of lions.

1499. **Поарно е да просиш отколку да крадеш.** Better beg than steal.

1500. **Поарно е да ти завидит, а не да те жалат. Поарно ет да ти завидуат, одошто да те жалат.** (МНУ 5025, 5036). Better to be envied than pitied.

1501. **Поарно е сол и леб сос слатка лакрдија, а не многу манци сос лоши лафове.** (МНУ 5031). Better to eat bread and salt and crack the odd joke, than to eat rich dishes and hear ill-chosen words. Dry bread is better with love than a fat capon with fear. Better an egg in peace than an ox in war.

1502. **Поарно еден пријатељ, отколку еден чивлиг.** (Кав. 2890). Better one good friend, than a huge estate.

1503. **Поарно еден умен душман да имаш одошто сто пријатели будали.** (МНУ 5030). You are better off with one intelligent enemy, than a hundred fools as friends. Better an open enemy than a false friend. Nothing worse than a familiar enemy.

1504. **Поарно ет да имаш име чесно ошто многу стребро.** (МНУ 5033). Better an honourable reputation than heaps of silver. A good name is better than riches. A good name is better than gold. Good name is better than a good face.

1505. **Поарно ет да се слизниш со нога одошто со збор.** (МНУ 5034). **Подобро е да се слизнеш на пат отколку со јазик.** Better a slip of the foot, than a slip of the tongue. (Сирах 20, 18 / Ecclesiasticus 20, 18).

1506. **Поарно ет да си веруваш твоите очи, одошто туѓи речои.** (МНУ 5035). Believe nothing of what you hear, and only half of what you see. Seeing is believing; feeling is the naked truth. One eyewitness is better than ten hear-so's.

1507. **Поарно и без вечера да легниш, отколку борчлија да станиш.** (Кав. 2892). Better to go to bed without dinner, than get up in debt. Better to go to bed on an empty stomach, than get up in debt. Better go to bed supperless than to rise in debt.

1508. **Поарно и празна торба, одошто змија в торба.** (Кав. 2896). Better an empty bag, than one with a snake in it.

1509. **Поарно леб и сол да јадиш одошто дома да се караш.** (МНУ 5039). Better to eat bread and salt, than roast lamb with quarrels.

1510. **Поарно некогаш, отколку никогаш.** (Кав. 2901). Better late than never. It is not lost that comes at last.

1511. **Поарно непраина да трпиш, отколку неправо (криво) да прајш.** (Кав. 2902). Better to endure injustice, than commit it.

1512. **Поарно нешчо, отколку нишчо.** (Кав. 2903). Something is better than nothing. Half a loaf is better than no bread. Better some of a pudding than none of a pie.

1513. **Поарно очите да излезат на чоека ошто лошо име.** (МНУ 5041). Better to have your eyes gouged out, than earn yourself a bad name. He that has an ill name is half hanged.

1514. **Поарно пријатељ близу да имаш, одошто брат далеку.** (Кав. 2910). A near neighbour is better than a far-dwelling kinsman. Better is a neighbour that is near than a brother far off. All is well with him who is beloved of his neighbours. A good friend is my nearest relation. A good neighbour, a good morrow.

1515. **Поарно со умен да плачиш одошто со улав да се смеиш.** (МНУ 5043). Better to grieve with a thoughtful person, than laugh with a fool.

1516. **Поарно старому под брадата (да си) од што младому под стреата.** (МНУ 5043). Better to be under the beard of an old man, than under the eaves of a young man.

1517. **Поарно сув леб со мир, отколку печено јагне со кавга.** (Кав. 2917). Better to eat dry bread in peace, than roast lamb with quarrels.

1518. **Поарно твоје јајце одошто туѓо коковче.** (МНУ 5045). Better your own egg, than someone else's chicken.

1519. **Поарно три дни петел, отколку сто години кокошка.** (Кав. 2918). Better three days as a rooster, than a hundred years as a hen. A man of straw is worth a woman of gold.

1520. **Побарај многу, да добиеш малку.** Ask much to have a little.

1521. **Поблаг да ми дојш (да ми идаш)** /т.е. поретко да иде/. (Кав. 2921). A rare guest is always welcome.

1522. **Поблизу до очите, поблиску до срцето; подалеку од очите, подалеку од срцето.** (Кав. 2922). Out of sight, out of mind. Far from eye, far from heart. Seldom seen, soon forgotten. Salt water and absence wash away love. Long absent, soon forgotten. What the eye doesn't see, the heart doesn't grieve over.

1523. **Поблизу до црквата, подалеку од бога.** (Кав. 2923). The nearer the church, the farther from God. He has one face to God and another to the devil.

1524. **Поверува, зашто Ме виде.** Блажени се кои не виделе, а повериувале. Seeing is believing; feeling is the naked truth. (Јован 20, 29 / John 20, 29).

1525. **Повеќе вреди здравјето и снагата отколку целото богатство на овој свет.** Health is better than wealth. (Сирах 30, 15 / Ecclesiasticus 30, 15).

1526. **Поголем залак касни, поголем збор не речи.** (МНУ 5067). **Поголем к'сај к'сни, поголем збор не прогори.** (Кав. 2931). Better take a big mouthful, than talk a lot of nonsense.

1527. **Под волот бара теле.** (Кав. 2934). He looks for a calf under an ox.

1528. **Под волот теле не се барат.** (Кав. 2935). Look not for a calf under an ox. You go to an ass for wool. Look not for musk in a dog's kennel.

1529. **Под Сонцето ништо не е совершено.** (П.Д. 2743). There is nothing new under the sun. Nothing new under the sun.

1530. **Подајте му го царевото на царот, а Божјото на Бога!** Render unto Caesar the things, which are Caesar's. (Матеј, 22, 21 / Matthew 22, 21; Марко 12, 17 / Mark 12, 17; Лука 20, 25 / Luke 20, 25).

1531. **Подалеко од очи, подалеко од срце.** (Недељ. стр. 185). Far from eye, far from heart. Out of sight, out of mind.

1532. **Подобар е соседот во близина, отколку братот далеку.** A near neighbour is better than a far-dwelling kinsman (brother). (Пословици 27, 10 / Proverbs 27, 10).
1533. **Подобра е мудроста отколку јачината.** Wisdom is better than strength. (Проповедник 9, 16 / Ecclesiastes 9, 16; Пословици 24, 5 / Proverbs 24, 5).
1534. **Подобро да имаш нешто ошто да немаш ништо.** (МНУ 5072). Better to have something than nothing at all.
1535. **Подобро да се спречи отколку да се лечи.** Good watch prevents misfortune. A stitch in time saves nine.
1536. **Подобро е да кинеш чевли отколку чаршафи.** Better wear out shoes than sheets.
1537. **Подобро е да си прв в село отколку последен в град.** Better be first in a village than second at Rome.
1538. **Подобро е живо куче, отколку мртов лав.** (П.Д. 2754). Better to be a dog alive than a dead lion.
1539. **Поеќе слушај ошто зборуаш.** (МНУ 5088). Hear and see and say nothing. Wide ears and a short tongue. Hear much, speak little. He that would live in peace and rest, must hear, and see, and say the best.
1540. **Поеќе слушај ошто зборуј.** (МНУ 5089). Hear much, speak little. Hear and see and say nothing.
1541. **Појќе верви им на очите, одошчо на устите.** (Кав. 2946). Seeing is believing; feeling is the naked truth.
1542. **Појќе очи, појќе главет, (поарно главет).** (Кав. 2949). Four eyes see more than two. Two eyes can see more than one.
1543. **Појќе се удајле в чаша, отколку в море.** (Кав. 3050). More men drowned in a glass than in sea. More people have drowned in the wine of glass than in the sea.
1544. **Појќе умреле од јадење и пијање, одошчо од глад и жед.** (Кав. 2950). More died from overeating and drinking, than from hunger and thirst. More men died from overeating and drinking than from hunger and thirst. Bacchus hath drowned more men than Neptune.
1545. **Поканал гости со полојна уста.** (Кав. 2953). He invited his guests only through half his mouth.
1546. **Покори му се (поклони му се) на ѓаолот, дури да го поминиш мостот.** (Кав. 2961). Bow to the devil till you are safe across the bridge. Call the bear 'uncle' till you are safe across the bridge.
1547. **Покриен г . . . никој не го плукат.** (МНУ 5107). **Покријан г'з никој не го пљуват.** (Кав. 2958). Nobody spits in covered backside. A close mouth catches no flies. Into a shut mouth flies fly not.
1548. **Покриено млеко мачки не го локат.** (МНУ 5108). **Покријаното млеко мачки не го локет.** (Кав. 2959). Cats don't lap covered milk. **Покриено млеко мувите не го пљуват.** (МНУ 5109). A covered milk

catches no flies. **Покриено млеко не го јади песо.** (МНУ 5110). Dogs don't eat covered meat. At open doors dogs come in.

1549. **Поле окато, гора ушата.** (МНУ 5116). Fields have eyes, and woods have ears. The day has eyes, the night has ears. Walls have ears.

1550. **Полека но сигурно.** Slow but sure. Fair and softly goes far.

1551. **Полека, да далеко; не брзај, оти брзата кучка слепи кучиња раѓа.** (МНУ 5115). Slow but sure, for the hasty bitch brings forth blind whelps. Haste makes waste. Too hasty burned his lips.

1552. **Полесно е да се каже отколку да се направи.** (П.Д. 2783). Easier said than done.

1553. **Полесно и́ е на камилата да (по)мине низ иглени уши, отколку на богатиот да влезе во Божјото Царство.** It is easier for a camel to go through the eye of a needle than it is for a rich man to enter the kingdom of heaven. (Матеј 19, 24 / Matthew 19, 24; Лука 18, 25 / Luke 18, 25).

1554. **Полошо од мрза ништо немат на веков.** (Кав. 2966). Idleness is the mother of all vice. Idleness is the root of all evil.

1555. **Полошо сечит зборот, одошто ножот.** (Кав. 2967). The tongue cuts sharper than the sword. The tongue is sharper than the knife. The tongue is not steel, yet it cuts.

1556. **Помина зимата, чуму ти је гуната.** (МНУ 5126). After meat, mustard. After dinner, mustard. After death the doctor.

1557. **Поможи си сам и Господ да ти поможит.** (Кав. 2981). God helps those who help themselves. Get thy spindle and thy distaff ready and God will send thee flax.

1558. **Понекогаш и жената треба да се послуша.** A woman's advice is no great thing, but he who won't take it is a fool.

1559. **Пониско товари, повисоко пеј.** (Кав. 2984). Lower load your donkey and high sing your song. An ass endures his burden, but not more than his burden. It is not the burden, but the overburden that kills the beast. Take no more on you than you're able to bear.

1560. **Поп без попадија не е благодарен од попуачката.** (МНУ 5140). A priest without a wife is unhappy in his vocation.

1561. **Поп и калуѓер ни дават, зашто имат пу две р'ки: с адната зимат, с другата благославјат.** (МНУ 5143). A priest or a monk cannot give, as he only has two hands - one for blessing, and the other for taking.

1562. **Поп од далечна земја, подобро чита молитва.** (П.Д. 2804). A prophet is not without honour save in his own country.

1563. **Поп што гледа за в џеб, не гледа за народ.** (МНУ 5164). A priest who looks at your pocket, does not care for people.

1564. **Попарен од млеко, дуат и од маштеница.** (МНУ 5136). Scalded by hot milk, he now cautiously blows on yoghurt.

1565. **Попарено куче и од дожд се плашил.** (Кав. 2986). A scalded dog is scared of the rain. A scalded dog fears cold water. A scalded cat fears cold water. A burnt child dreads the fire.

1566. **Попо ако е пијан, остануат зето и невестата недовенчани.** (МНУ 5151). If the priest is drunk, the bride and groom will have an incomplete wedding ceremony.
1567. **Попо го кладе в џеб.** (МНУ 5152). The priest put him in his pocket (i.e. he died).
1568. **Попу попово, цару царево.** (П.Д. 2810). Render unto Caesar the things which are Caesar's. Every man should take his own.
1569. **Попуј, попе, ама и пооруј!** (МНУ 5161). Even though he is a priest, he still works.
1570. **Посеја ветер, и ќе пожнеат бура.** They that sow the wind shall reap the whirlwind. (Осија 8, 7 / Hosea 8, 7).
1571. **Последните ќе бидат први.** The last shall be the first. (Матеј 19, 30 / Matthew 19, 30).
1572. **Постаро е утрото од вечерта.** (Кав. 3003). Night is the mother of counsel. To take counsel of (consult with) one's pillow.
1573. **Потен ручег секогаш е поблаг.** (Кав. 3006). No sweet without some sweat.
1574. **Поткади го ѓаволот дури да го минеш мостот.** (П.Д. 2822). Flatter the devil till you are safe across the bridge. Call the bear 'uncle' till you are safe across the bridge. Once on shore, we pray no more. The river past and God forgotten. The danger past and God forgotten.
1575. **Потта е беријет (беријетлија).** (Кав. 3008). No sweet without some sweat.
1576. **Поубо од дома нигде немат.** (Кав. 3010). There is no place like home. East, west, home's best. Home is home, though it be never so homely. An Englishman's home is his castle. One's own hearth is gowd's worth.
1577. **Почетокот е половина од секоја работа.** (П.Д. 2831). A good beginning makes a good ending. Well begun is half done. The first blow is half the battle.
1578. **Почни најпрвин пред својата куќа.** (П.Д. 2833). Sweep before your own door. If every man would sweep his own doorstep the city would soon be clean.
1579. **Прав како јаже в торба.** (МНУ 5201). He is as straight [just] as a rope in a bag.
1580. **Праведникот ќе живее од верата.** The just shall live by faith. (Римјани 1, 17 / Romans 1, 17).
1581. **Праведните ќе ја наследат земјата.** The meek will inherit the earth. (Псалми 36, 29 / Psalms 36, 29).
1582. **Прави како што велам, а не како што правам јас.** Do as I say, not as I do.
1583. **Правината не се бој ни од владиката.** (МНУ 5196). Not even a bishop can corrupt Truth.
1584. **Правината секогаш излегува на виделина.** (П.Д. 2844). Truth is

mighty and will prevail. Truth will out.

1585. **Правио се смејт, кривио се криет.** (МНУ 5200). The just man laughs, the false man hides.

1586. **Правиш од мувата слон.** (П.Д. 2846). He changes a fly into an elephant. To make a mountain out of a molehill.

1587. **Празна бочва многу звичит.** (Кав. 3015). **Празната чупка секогаш тропат (звичит).** (Кав. 3019). Empty barrel makes the greatest sound.

1588. **Празните садови најсилно тропкаат.** (П.Д. 2850). Empty vessels make the greatest sound. Empty vessels make the most sound.

1589. **Празно врешче просто не стојт.** (Гладен човек не може ни да работи ни да живее.). (МНУ 5215). An empty sack cannot stand upright. Empty sacks will never stand upright. Without Ceres and Bacchus, Venus grows cold.

1590. **Праината појќе светит и од с'нцено.** (Кав. 3034). Truth outshines the sun itself.

1591. **Првата љубов е послатка и од мед.** (П.Д. 2860). No love like the first love. Of soup and love, the first is the best.

1592. **Првите чекори се тешки (најтешки).** (Кав. 3039). It is the first step that is difficult. The greatest step is that out of doors. Every beginning is hard.

1593. **Прво исчисти си го својот двор, после бараж од другите.** (П.Д. 2868). Sweep before your own door. If every man would sweep his own doorstep the city would soon be clean.

1594. **Прво опери ја мечката, после продај ја кожата.** (Кав. 3041). First kill the bear, then sell off its skin. First catch your hare, then cook him.

1595. **Пред смртта не кажувај за никого дека е скршен, зашто дури на својот крај ќе се види каков бил човекот.** Praise no man till he is dead. (Сирах 11, 28 / Ecclesiasticus 11, 28). Call no man happy till he dies.

1596. **Пред смртта сите се исти.** Death makes equal the high and low. All's alike at the latter day: a bag of gold and wisp of hay. The end makes all equal.

1597. **Прекален светец и богу не е драг.** (Недељ. стр. 189). A tempered saint is not dear even to God. The nearer the church, the farther from God. He has one face to God and another to the devil. Cabbage twice cooked is death. Take heed of reconciled enemies and of meat twice boiled.

1598. **Прекутрупа е поблиску, а некогаш подалеку.** (П.Д. 2876). He that leaves the highway to cut short, commonly goes about. Who leaves the old way for the new, will find himself deceived.

1599. **При ногу баби килаво дете излиза.** (МНУ 5260). Where there too many midwives the child is born with hernia. Too many cooks spoil the broth.

1600. **Пријател биди ми, ама в кесе не посигај ми.** (МНУ 5245). Be my friend, but don't reach into my purse.

1601. **Пријатело во нужда се познаат, а не во свадба.** (МНУ 5249). A friend in need is known, not at wedding. A friend in need is a friend indeed. A friend is never known till a man have need.

1602. **Пријатело се познаа во нужда, како стреброто во огон.** (МНУ 5250). Fire is the test of gold; adversity of friendship. Fire is the test of gold.

Gold is tried in the fire.

1603. **Пријателот е поприврзан од брат.** A good friend is my nearest relation. (Пословици 18, 24 / Proverbs 18, 24).

1604. **Пријателот е требен во нужда.** (МНУ 5252). A friend in need is a friend indeed.

1605. **Пријатељ без фајде (без помош) душман се викат.** (Кав. 3059). An unhelpful friend is really an enemy.

1606. **Пријатељството го прајт жиотов убав.** (Кав. 3062). Friendship makes the world beautiful.

1607. **Природата на сите ни́ даала еден јазик, а две уши, да не́ потсести малку да зборуваме, а повеќе да слушаме.** (П.Д. 2907). Nature has given us two ears, two eyes and but one tongue; to the end we should hear and see more than we speak.

1608. **Продај си го песот, лај сам.** (Кав. 3065). Sell your dog, and you have to bark yourself.

1609. **Продај си кошулатата и плати си вергијата.** (МНУ 5266). Sell your shirt so you can pay your taxes.

1610. **Пророкот не е без чест, освен во својата татковина и во својот дом.** A prophet is not without honour save in his own country. (Лука 4, 24 / Luke 4, 24; Матеј 13, 57 / Matthew 13, 57; Марко 6, 4 / Mark 6, 4; Јован 4, 44 / John 4, 44).

1611. **Против смртта нема лек.** (П.Д. 2914). There is a remedy for everything but death.

1612. **Пружи си нозете спроти јоргано.** (МНУ 5276). Stretch your legs according to your coverlet.

1613. **П'т со одење (се свршил), борч со плашчање.** (МНУ 5315). He who pays his debts begins to make a stock. Out of debt, out of danger.

1614. **Птиците од истиот род, често летаат заедно.** (П.Д. 2917). Birds of a feather flock together. Likeness causes liking. Like will to like.

1615. **Пукнато грне м'чно се лепит (никако не се лепит).** (Кав. 3078). A cracked bell can never sound well.

1616. **Пуста пустелија во куќата од пијаница.** (МНУ 5289). The house of the drunkard is a wasteland.

1617. **Пуста работа, што ќе чекаш од пијаница.** (МНУ 5291). A shoddy job - what else can you expect from a drunkard?

1618. **Пустата завис, од сиромав ум неќи.** (МНУ 5292). A jealous man will not take the advice of a poor man.

1619. **Пушката до себе, (а) жената при себе (држи си ја).** (МНУ 5296). A horse, a wife, and a sword may be showed, but not lent.

1620. **Пушти го петелот в куки, да за на полица сам ќе се качит.** (МНУ 5299). Let the rooster into the house, and he will climb up your shelf.

1621. **Пушти му го прстот, ќе ти ја фати раката.** (П.Д. 2923). Give a clown

your finger, and he will take your hand. Give him an inch and he'll take an ell.

1622. **Пушчај си 'и носете, коуку што ти је чергата.** (Кис. 8). Stretch your legs according to your coverlet. Stretch your arm no further than your sleeve will reach.

1623. **Пушчи го будалата на војска, та седни жали го (т'жи го).** (Кав. 3080). Send the fool into the army, then sit at home and weep for him.

1624. **Пушчи си носете колку ти е покривот.** (МНУ 5303). Stretch your legs according to your coverlet.

P

1625. **Работај да јајш, кри да имаш.** (Кав. 3089). **Работај на младост, кри за старост.** (Кав. 3090). Work to eat, hide to have. Work in youth, hide for old age. Spare when you're young and spend when you're old. For age and want save while you may: no morning sun lasts a whole day. Make ample provision for old age. Keep something for a rainy day. Lay up against a rainy day. Keep something for him that rides on the white horse.

1626. **Работата го краси чоека, а мрзата го гнаси.** (МНУ 5319). Work adorns a person, whereas laziness makes him hideous. Idleness is the mother of all vice. Idleness is the root of all evil. By doing nothing we learn to do ill.

1627. **Работата го фалит мајсторот.** (Кав. 3093). The work shows the workman.

1628. **Работата ет од Бога блаосовена.** (МНУ 5321). He that labours has the God's blessing.

1629. **Работата што ќе ватиш, крајот да и' го мислиш.** (МНУ 5324). Better never to begin than never to make an end. Let him that beginneth the song make an end.

1630. **Работи како за сто години да живееш, а мисли како за утре оти ќе умриш.** (МНУ 5326). Work as if you'd live a hundred years, and think as if you'd die tomorrow.

1631. **Работи како коњ, се инати како камила.** (МНУ 5327). He works like a horse, but he's as stubborn as a camel.

1632. **Радоста на богатите е тага на сиромашните.** The pleasures of the mighty are the tears of the poor. Tears of the poor.

1633. **Разбираат колку магаре од к'нтар (од музика).** (Кав. 3099). His understanding is as good as a donkey's appreciation of music.

1634. **Раздели, па владеј.** Divide and rule.

1635. **Рани куче да те лае.** (МНУ 5348). **Рани куче да те лаит.** (МНУ 5349). Breed up a dog and he will bark at you. Breed up a crow and he will tear out your eyes. He has brought up a bird to pick out his own eyes.

1636. **Рани лоша челад да те колнит.** (МНУ 5347). Breed up evil children and they will curse you. To nourish a snake (viper) in one's bosom.

1637. **Рани чавка да ти 'и исклјувват очите.** (Кав. 3110). Feed the crows so that they can pick your eyes.

1638. **Рано пиле рано пее.** (МНУ 5352). The early bird sings early in the morning. The early bird catches the worm. The morning hour has gold in its mouth. The Muses love the morning.

1639. **Ржата го јаде железото.** Rust eats up iron. Iron not used soon rusts.

1640. **Речи му аго, да му е драго.** (Б.Д.). Call him Sir, so that he should be glad of it.

1641. **Ржан лебец да јадам, ама на тутаница да не одам.** (МНУ 5380). I'd rather eat rye bread than go to a foreign land (Macedonians traditionally regarded eating rye bread as a sign of poverty).

1642. **Рибата в море, клал тавата на огнот.** (МНУ 5392). He put the frying pan on the fire before he had caught the fish. Never fry fish till it's caught. Don't sell the bear's skin before you have caught him. Do not count your chickens before they are hatched. Count not four, except you have them in the wallet. Do not halloo till you are out of the wood. Don't cross the bridge till you come to it. It is not good praising a ford till a man be over.

1643. **Рибата во море (до кога е) не се пазарит.** (МНУ 5394). If the fish is still in the sea, don't bargain over it.

1644. **Рибата и гостинот се усмрдуваат по три дена.** (Б.Д.). Fish and guests stink after three days. Fresh fish and new-come guests smell in three days. A constant guest is never welcome.

1645. **Рибата од глаата се смрдвит.** (МНУ 5395). **Рибата од главата са осмрдове.** (МНУ 5396). The fish always stinks from the head downwards. Fish begins to stink at the head.

1646. **Рибата трипати плива: во вода, масло и вино.** (Б.Д.). Fish must swim thrice.

1647. **Рикало едно магаре, кој го слуша.** (МНУ 5399). A donkey was braying, but no one paid attention.

1648. **Рим не е изграден за еден ден.** Rome was not built in a day.

1649. **Роди ме со касмет, та фрли ме на буниште.** (МНУ 5413). Give a man luck and cast him into the sea.

1650. **Руба красе, руба гнасе.** (МНУ 5420). It is not the gay coat that makes the gentleman. The cowl does not make the monk.

1651. **Руво красит, руво гн'сит.** (Кав. 3133). The coat makes the man. The coat doesn't make the man. It is not the gay coat that makes the gentleman. The cowl does not make the monk.

1652. **Руно волна дала селанка, за да купи ока јаболки.** (МНУ 5421). Set a cow to catch a hare.

1653. **Рутишчата го прает чвека богат, аљ' сиромав.** (Кав. 3134). The coat makes the man. Apparel makes the man. The garment makes the man. Fine feathers make fine birds. Dress up a stick and it does not appear to be a stick.

1654. **Сам Господ се чуди, кога гледа поп да лажи и да кради.** (МНУ 5455). When He sees a priest who robs and steals, God himself is amazed.
1655. **Сам си свири, сам си игра: кој го гледа му се чуди.** (МНУ 5473). To everyone's amazement, he plays on his own, and dances to his own tune.
1656. **Сам чоек и во рај не го прилега.** (МНУ 5475). It wouldn't be right for a person to be alone, even in paradise.
1657. **Само Госпо знаи што е арно и лошо.** (МНУ 5460). God is the only one who doesn't deal in lies.
1658. **Само си јади и си прежива, како воло кое да лежи.** (МНУ 5464). He just eats and lives like a lazy bull.
1659. **Само стори се овца, в'лците се готови.** (Кав. 3156). Become a sheep, and you'll see how ready, willing and able the wolves become.
1660. **Свадба без гајда на мртоец прилага.** (МНУ 5485). A wedding without bagpipes resembles a funeral.
1661. **Свадба и мртоец без луѓе не бидуат.** (МНУ 5488). Weddings and funerals are impossible without people.
1662. **Светец да бидиш, пак треба да работиш и Бога да молиш.** (МНУ 5492). Even if you were a saint, you would still need to work and pray.
1663. **Свето е мердивен: един се качуат, а други слеват.** (МНУ 5500). The world is a ladder for some to go up and some down. Thus fareth the world, that one goeth up and another goeth down. In the world, who knows not to swim goes to the bottom.
1664. **Свеката им свети на другите, а се троши самата.** A candle lights others and consumes itself.
1665. **Свињата јала не јала, пак си рошкат по губрето.** (П.Д. 3036). It is hard to break a hog of an ill custom.
1666. **Свињата кога ќе се најаде, ќе го преврти коритото.** When the pig has had a belly full, it upsets the trough.
1667. **Свои камење себе по главата.** (МНУ 5516). His own rocks were thrown back at his own head.
1668. **Своја куќа, своја попрадалница.** (МНУ 5517). One's own hearth is gowd's worth. East, west, home's best. Home is home, though it be never so homely.
1669. **Се' во свое време.** (П.Д. 3113). Everything has its time.
1670. **Се' е добро што добро ќе заврши.** All's well that ends well.
1671. **Се завртвите како вода во речина.** (МНУ 5547). He meanders along like a river, never stopping anywhere.
1672. **Се зарекла во петок да не работи, а во сабота да кради.** (МНУ 5552). She made a religious vow not to work on Fridays, but she stole on Saturdays.
1673. **Се затресла гора, се родило глувче.** The mountains have brought forth a mouse.

1674. **Се затрчал ко ждребе пред кобила.** (Кав. 4243). He ran like a colt before its mother. Don't put the cart before the horse.
1675. **Се́ има граница.** There is a limit to everything.
1676. **Се́ има свое доба.** There is a time for everything. (Проповедник 3, 1 / Ecclesiastes 3, 1).
1677. **Се́ можиш да купиш за пари, само здравје не можиш.** (МНУ 5649). You can buy everything, except natural good health.
1678. **Се најнути на магарето, (а) се натуши на самарот.** (МНУ 5656). He that cannot beat the ass beats the saddle. He that cannot beat the horse beats the saddle.
1679. **Се опијанила козата, та го побарала в́лкот да се борет.** (Кав. 3278). The goat got drunk and challenged the wolf to a fight.
1680. **Се плаши од својата сенка.** He is afraid of his own shadow.
1681. **Се посмеал ќелаиот на крастаиот.** (МНУ 5682). The bald laughed at the scabby. The pot calls the kettle black.
1682. **Се посмеал черепот на шутарот.** (МНУ 5681). **Се посмеал рбом на шчрбол.** (МНУ 5680). The kettle calls the pot black-brows (burnt-arse). The pot calls the kettle black.
1683. **Се провре и ова недела, како глушец низ дупка.** (МНУ 5688). And this week slipped by as well, exactly as a mouse slipping through a hole.
1684. **Се родил, саде да јади и да пие и како гоедо да живее.** (МНУ 5696). He was born to eat and drink, and live like an animal.
1685. **Се́ си е со време.** (П.Д. 3121). There is a time for everything. Everything has its time.
1686. **Се смејт денот на ноќната работа.** (Кав. 3297). An hour in the morning is worth two in the evening.
1687. **Се́ со време бижџат.** (Кав. 3300). There is a time for everything. Everything has its time.
1688. **Се стори грошот золата.** (Кав. 3301). The penny saved became a pound. A penny saved is a penny gained. Penny and penny laid up will be many. Sparing is the first gaining.
1689. **Се́ ќе бидит, и никој не ќе видит.** (Значи одречен одговор.). (МНУ 5720). All things will be, but we won't be around to see it.
1690. **Се фалит - не палит.** (Кав. 3311). A barking dog never bites. Barking dogs seldom bite. His bark is worse than his bite. Great barkers are no biters. Brag's a good dog, but dares not bite.
1691. **Се́ што било поминало и што ќе биди ќе поминит.** (МНУ 5728). Whatever was, has passed, and what will be, will also pass.
1692. **Се́ што сакате да ви прават луѓето, правете им и вие така.** Do unto others as you would they should do unto you. (Матеј 7, 12 / Matthew 7, 12; Лука 6, 31 / Luke 6, 31). Do as you would be done by.
1693. **Се́ што свети, не е злато.** (П.Д. 3129). All that glitters is not gold.
1694. **Сега се наоѓам меѓу два огна.** (П.Д. 3132). I am between two fires.

Between the hammer and the anvil.

1695. **Сеедно е дали е мачката црна или бела, само да лови глувци.** (П.Д. 3147). No matter whether the cat is black or white, it only matters if she catches mice. A black hen lays a white egg.

1696. **Секо куче дома си лаит.** (МНУ 5632). Every dog is a lion at home.

1697. **Секое грне си сака својата поклупка.** (МНУ 5566). Every pot has its cover.

1698. **Секое дрво се познава по плодот.** (П.Д. 3154). A tree is known by its fruit.

1699. **Секое зафащчање е тешко.** (Кав. 3216). Every beginning is hard.

1700. **Секое зашто има свое затоа.** (Б.Д.). Every why has its wherefore.

1701. **Секое зло за добро.** (Кав. 3217). **Секое зло, има свое добро.** (П.Д. 3155). Ill luck is good for something. Nothing so bad in which there is not something of good. Nothing but is good for something. No great loss but some small profit. There is bad which brings good.

1702. **Секое знаење е богатство.** (П.Д. 3157). Every knowledge is wealth.

1703. **Секое куче пред портата си лае.** (МНУ 5568). Every dog is valiant at his own door. Every dog is a lion at home.

1704. **Секое магаре својот товар си го носит.** (Кав. 3218). Every donkey carries his own burden. Let every pedlar carry his own burden. Let every pedlar carry his own pack. Every man has his cross to bear. Every heart has its own ache.

1705. **Секое петле на своето буниште си пее.** (МНУ 5574). A cock is bold on his own dunghill.

1706. **Секое село свој адет (закон).** (Кав. 3220). **Секое село свој закон (си имат).** (МНУ 5576). Every land has its own law. So many countries, so many customs.

1707. **Секое чудо за три дни.** (Кав. 3221). All wonders last three days.

1708. **Секој воденичар си ја врти водата на своја воденица.** (Б.Д.). Every miller draws water to his own mill.

1709. **Секој го носи својот крст.** (П.Д. 3163). Every man has his cross to bear. Every heart has its own ache.

1710. **Секој да си метит пред порта.** (МНУ 5599). Everyone should sweep their own porch. Sweep before your own door.

1711. **Секој ден без насмевка е изгубен ден.** (П.Д. 3164). The day is lost on which you did not laugh.

1712. **Секој ден Велигден не бива.** (МНУ 5600). It is impossible for every day to be as joyous as Easter. Christmas comes but once a year. Every day is not Sunday.

1713. **Секој е ковач на својата судбина.** (П.Д. 3166). Every man is the architect of his own fortune.

1714. **Секој е потценет во татковината, па било да е тој и пророк.** (П.Д. 3167). A prophet is not without honour save in his own country.

1715. **Секој за себе, а Господ за сите нас.** (Б.Д.). Every man for himself and God for us all.

1716. **Секој знѓт ке го набивјат (стегвите) опинокот (кондурут).** (Кав. 3237). No one but the wearer knows where the shoe pinches.
1717. **Секој камен на место си тежит.** (МНУ 5605). Every stone has its own burden. Every heart has its own ache. Every man has his cross to bear.
1718. **Секој каѓер не можит да бидит егумен.** (МНУ 5606). Not all monks can become abbots.
1719. **Секој кој прави зло ја мрази светлината.** He that does ill hates the light. (Јован 3, 20 / John 3, 20).
1720. **Секој на своето си е убав.** (П.Д. 3171). Each bird loves to hear himself sing.
1721. **Секој петел на своето буниште пее.** (П.Д. 3174). Every cock crows on his own dunghill. A cock is bold on his own dunghill. Every man is a king in his own house.
1722. **Секој почеток е тежок.** (П.Д. 3176). Every beginning is hard.
1723. **Секој пред својата куќа метит.** (Кав. 3243). Every man should sweep before his own house. If every man would sweep his own doorstep the city would soon be clean.
1724. **Секој пријател ти бидуат за од тебе кога да добиват.** (МНУ 5613). Everyone wants to be your friend when there is something to get from you.
1725. **Секој сам се бендисал.** (МНУ 5616). Each bird loves to hear himself sing.
1726. **Секој сам си знајт каде го стискат чеолот.** (Секој сам си знае каква мака си има.). (МНУ 5617). Everyone knows best where his own shoe pinches. Everyone knows where the shoe pinches.
1727. **Секој само ум ти продат, а никој не ти помогваш.** (Кав. 3245). Everyone is generous with advice, but no one offers any real help.
1728. **Секој си е со својот крст на чело.** (П.Д. 3181). Every man has his cross to bear. Every heart has its own ache.
1729. **Секој си крој со аршино свој.** (МНУ 5620). Don't judge every one by your own measure.
1730. **Секој сиромав сакат да се обогатит, а богат неки да се осиромашит.** (МНУ 5622). Every poor man wants to get rich, but no rich man wants to become poor.
1731. **Секој со умот се богатеат, за да стори нешто на веков.** (МНУ 5625). Everyone enriches their mind to do something worthwhile with their lives.
1732. **Секој старец и зналец.** (П.Д. 3183). Every old man is a wise man. If you wish good advice, consult an old man.
1733. **Секој треба да си ја гледа својата работа;** Секој нека остане онаков каков е повикан! Every man must walk in his own trade. (I Коринтјани 7, 20 / I Corinthians 7, 20). Every man must walk in his own calling. Every man as his business lies.
1734. **Секој ќе го носи своето бреме.** (Галатјани 6, 5 / Galatians 6, 5). Every

man shall bear his own burden.

1735. **Секој ќе ја прими својата награда според својот труд.** As the work, so the pay. (I Коринтјани 3, 8 / I Corinthians 3, 8; II Коринтјани 5, 10 / II Corinthians 5, 10; Откровение 22, 12 / Revelation 22, 12).

1736. **Секој чевел не е за секоја нога.** Every shoe fits not every foot.

1737. **Секоја болес си има и лекот.** (МНУ 5580). A disease known is half cured. A danger foreseen is half avoided.

1738. **Секоја вистина не се кажува.** All Truths are not to be told.

1739. **Секоја врека си има своја закрпа.** (Б.Д.). Every Jack must have his Jill. There is not so bad a Gill, but there's as bad a Will.

1740. **Секоја крава своето теле го лижит.** (Кав. 3224). Every cow licks her own calf.

1741. **Секоја мотика влече кон себе.** (П.Д. 3190). Every spade draws earth to itself. Every miller draws water to his own mill.

1742. **Секоја овошка на време си здреит.** (МНУ 5591). All fruit ripen in their own time.

1743. **Секоја олцица не е за секоја уста.** (Кав. 3226). Not all spoons are for all mouths.

1744. **Секоја планина си ја знае својата тежина.** (П.Д. 3192). Every mountain has its own weight. Every heart has its own ache. Every man has his cross to bear.

1745. **Секоја пчела не берит мед.** (МНУ 5596). Not all bees gather honey.

1746. **Секоја Циганка своето сито си го фали.** Every pedlar praises his needles.

1747. **Село горит, баба се чешлат.** (МНУ 5638). Granny combs her hair while the village burns.

1748. **Село фали в град седи.** (П.Д. 3202). Praise the village, but keep in city. Praise the sea, but keep on land. Praise the hill, but keep below.

1749. **Сестра сестра м'жит.** (Кав. 3306). A sister marries her sister. Like mother, like daughter.

1750. **Сети се, човеку, дека си прав, и дека во правта ќе се вратиш.** (П.Д. 3207). All are of the dust, and all turn to dust again.

1751. **Сето море матеница - за нас па нема лажица.** (За разочарението што настапува по неостварени надежи.). (МНУ 5715). If the sea turned into soup, with my luck, I won't have a spoon.

1752. **Сечит со зборот како сабја.** (МНУ 5724). He cuts with the tongue like a saber.

1753. **Си го неќел да го сртнеш на патот, он ти дошол на катот.** (МНУ 5741). You'd rather not bump into him in the street, yet he comes to your very doorstep.

1754. **Си имат круша опашка.** (Кав. 3325). Every pot has its cover.

1755. **Си нашол село без кучиња, шетај си и без стап.** (МНУ 5769). He found a village without dogs, so he passed through it without a stick.

1756. **Сила без ум сама се упропаствит.** (Кав. 3333). Power without intelligence is self-destructive.
1757. **Сина жени кога сакаш, ќерка м'жи кога мојш** (ко ќе мојш). (Кав. 3337). Marry your son when you will, your daughter when you can.
1758. **Сиромав од арами не се плашиш.** (Кав. 3345). The poor do not fear the thief.
1759. **Сиромав пред богат само си молчит.** (МНУ 5778). The poor man is always silent before the rich man.
1760. **Сиромав чвек - готов ѓаол.** (Кав. 3346). An idle person is the devil's cushion.
1761. **Сиромав човек - жив ѓавол.** (П.Д. 3233). Poverty is the mother of all arts.
1762. **Сиромајот и во рај ќе седи подолу од богатиот.** (МНУ 5782). The poor man will still have less status in heaven than the rich man.
1763. **Сиромајот од јанган не берит гајле, чунки ветвата ругузина не му горит.** (МНУ 5783). The poor man is not afraid of fire, for all he has is his old straw carpet. He that has nothing needs fear to lose nothing. You cannot lose what you never had. A man cannot give what he hasn't got. Where nothing is, the king must lose his right.
1764. **Сиромасите со душа 'и чекаат постите.** (МНУ 5785). The poor look forward to Lent.
1765. **Сиромаф кога збори, никој право не му дава.** (Недељ. стр. 187). A poor man's tale cannot be heard. The reasons of the poor weigh not. Of two disputants, the warmer is generally in the wrong.
1766. **Сиромаштијата ет од болес полоша.** (МНУ 5788). Poverty is worse than sickness.
1767. **Сиромаштијата ја страв да влези у жена работница.** (МНУ 5789). Poverty is scared of the industrious woman.
1768. **Сиромашчија и кашлица не может да се скријет.** (Кав. 3348). Poverty and coughs cannot be hid.
1769. **Сиромашчија(та е) усилна.** (МНУ 5790). Poverty is the mother of all arts. The belly teaches all arts. Hunger is the teacher of all arts. Necessity is the mother of invention.
1770. **Сиромашчијата не е грев.** (Кав. 3352). Poverty is no disgrace.
1771. **Сиромашчијата не е страм, туку крадењето.** (Кав. 3353). Poverty is not a shame; but the being ashamed of it is.
1772. **Сит гладен не верува.** (МНУ 5796). He whose belly is full believes not him who is fasting.
1773. **Сите лубе се смртни.** All men are mortal. It is as natural to be born as to die. He that is once born, once must die. All that lives must die.
1774. **Сите негови гуски се лебеди.** All his geese are swans. The grass is always greener on the other side of the fence. Our neighbour's cow yields more milk than ours. Our neighbour's ground yields better corn than ours.

1775. **Сите реки течат во морето.** All rivers run into the sea. (Проповедник 1, 7 / Ecclesiastes 1, 7).
1776. **Сите станаа од прав и се враќаат во правот.** All are of the dust, and all turn to dust again. (Проповедник 3, 20; 12, 7 / Ecclesiastes 3, 20; 12, 7).
1777. **Ситиот гладнега не вервите (оти е гладен).** (МНУ 5807). He whose belly is full believes not him who is fasting. Little knows the fat man what the lean does mean.
1778. **Скопвит прасинја, само да му викет "мајсторе".** (Кав. 3361). He became a pig gelder so that people would call him "maestro".
1779. **Ск'п на триците, евтин на брашното.** (Кав. 3362). Penny wise and pound foolish. Spare at the spigot, and let it out at the bung-hole.
1780. **Скржавиот е слуга на своето богатство, а не тоа нему.** A covetous man serves his riches, not they him. The rich are rather possessed by their money than possessors.
1781. **Скржавиот за никого не е добар, а најлош е за себе.** A covetous man is good to none but worse to himself.
1782. **Скржавиот и свинјата се добри само по нивната смрт.** He is like a swine, he'll never do good while he lives. A covetous man does nothing that he should till he dies.
1783. **Скржавиот никогаш не се наситува. Скржаниот леб арно не се најдуват.** (МНУ 5818). The miser is always in want.
1784. **Скржаниот леб арно не се најдуват.** (МНУ 5818). The miser is always in want.
1785. **Слабото ждребе може да порасне во добар коњ.** A ragged colt may make a good horse. Wanton kittens make sober cats.
1786. **Слабото куче секој го дави.** (Недељ. стр. 187). The poor man is aye put to the worst.
1787. **Славејчето од јзикот си патит.** (Кав. 3365). The tongue talks at the head's cost. A fool's tongue is long enough to cut his own throat.
1788. **Сладката дума отвара златната врата.** (МНУ 5826). **Слатката реч и железна врата отварат.** (МНУ 5829). A soft word opens golden gates. Full of courtesy, full of craft. Lip-Honour costs little, yet may bring in much. Civility costs nothing. Good words cost naught. A man's hat in his hand, never did him any harm. Kind words go a long way.
1789. **Слези, Господи, наземи и види што се практи.** **Слези, Господи, од небеси и наспри, да да видиш што се практи наземи.** (МНУ 5832, 5833). Come down from heaven, O Lord, and take a glance at what's happening on earth!
1790. **Слеп слепца водит.** (МНУ 5840). A blind leads the blind. If the blind lead the blind, both shall fall into the ditch.
1791. **Сличното слично лекува.** Like cures like.
1792. **Сличното со слично се привлекува.** Like will to like. Likeness causes liking. Birds of a feather flock together.

1793. **Слонот не фаќа муви.** (П.Д. 3284). Eagles don't catch flies.
1794. **Слушај што зборвите попон, а не практ то што практ тој.** (Кав. 3373). Do as the friar says, not as he does. Do as I say, not as I do.
1795. **Смеенето е добро за здравјето.** (П.Д. 3287). The heart's mirth does make the face fair.
1796. **Сметка без крчмар не се прави.** He that reckons without his host must reckon twice.
1797. **Смртта атер не гледат.** (МНУ 5850). Death does not inconvenience itself.
1798. **Смртта и Пропаста не можат да се заситат.** Hell and destruction are never full. (Пословици 27, 20 / Proverbs 27, 20).
1799. **Смртта не опитват чи си.** (Кав. 3381). Death does not look at your pedigree.
1800. **Смртта не прашува стар и млад.** (П.Д. 3294). All's alike at the latter day: a bag of gold and wisp of hay. The end makes all equal.
1801. **Смртта не прашуе.** (МНУ 5852). Death keeps no calendar.
1802. **Снег на синце не трае.** (МНУ 5853). Snow does not last long in the sun.
1803. **Со богат не суди се, со рогат не бори се.** (Кав. 3390). Don't go to the courts against a rich man.
1804. **Со будала не се практ шака, (не се терат шега).** (Кав. 3392). Don't banter with a fool.
1805. **Со викање "мед", не се насладува устата.** It is not with saying Honey, Honey, that sweetness will come into the mouth.
1806. **Со вила ореи не се носат.** (МНУ 5858). You can't shovel walnuts with a pitchfork.
1807. **Со време истината излегува на виделина.** Time tries truth. Time is the father of truth. Truth is time's daughter.
1808. **Со време глувчето на две го кине јажето.** A mouse in time may bite in two a cable.
1809. **Со време и јтуридата мед се практ (пекmez се практ).** (Кав. 3393). Time and straw make medlars ripe. With time and art the leaf of the mulberry-tree becomes satin.
1810. **Со време се' ќе се открие.** Time discloses all things. (Матеј 10, 26 / Matthew 10, 26; Марко 4, 22 / Mark 4, 22). Time will tell.
1811. **Со врзан хрт заец не се лови.** (МНУ 5861). You can't hunt rabbits if your hound is tied.
1812. **Со гладни кучиња овци не се вардат, (стадо не се вардит).** (Кав. 3395). You can't protect a flock of sheep with hungry dogs.
1813. **Со ѓаол род не практ се.** (МНУ 5870). Don't make the Devil your relation.
1814. **Со еден дирек куќа не се крепит.** (МНУ 5871). A house cannot be built with one pillar only.

1815. **Со една ласто́ица не идет лето.** (МНУ 5872). **Со една ластојца пролет не идит.** (МНУ 5873). One swallow does not make a summer.
1816. **Со една овца бачило не бидут.** (МНУ 5874). You can't have a dairy farm with one sheep only.
1817. **Со едно дрво башче не се прайт.** (МНУ 5877). One tree makes no garden.
1818. **Со едно мавнување дрво не се сечит.** (МНУ 5878). An oak is not felled at one stroke. Many strokes fell great (tall) oaks.
1819. **Со едно мање д’б не се уриват, (не падинат).** (Кав. 3409). An oak cannot be felled with one blow of the axe.
1820. **Со едно пиле пролет не бидут.** (МНУ 5879). One swallow does not make a summer.
1821. **Со едно цвеќе лето не идит.** (МНУ 5880). One flower makes no garland. One swallow does not make a summer.
1822. **Со зборови не се полнат кошци.** Many words will not fill a bushel.
1823. **Со зборој пильав не се прайт, оти сака орис и мас.** (МНУ 5883). You can't make pilaf with words - you need rice and butter. Good words fill not a sack. Fair words fill not the belly. Many words will not fill a bushel.
1824. **Со зимбиль Господ не пушчат од небето.** (МНУ 5884). God does not concentrate blessings in one place.
1825. **Со игла бунар не се копа.** (МНУ 5887). You can't dig a well with a needle.
1826. **Со инка ум не се турат.** (МНУ 5892). You can't pour knowledge into someone's head with a funnel.
1827. **Со каква мерка мерите, со таква ќе ви се (од)мери.** And with what measure you meet, it shall be measured to you again. (Матеј 7, 2 / Matthew 7, 2; Лука 6, 38 / Luke 6, 38).
1828. **Со ковање се станува ковач.** Practice makes perfect. Use makes mastery.
1829. **Со кого си, таков си.** (Кав. 3423). Tell me with whom thou goest, and I'll tell thee what thou doest. A man is known by the company he keeps.
1830. **Со кола зајак да фатиш.** (МНУ 5895). He caught the rabbit by the foot (i.e. he was very cunning).
1831. **Со куче в торба (или во вреќа) не влегуј.** (МНУ 5897). I wouldn't get into a sack with a dog.
1832. **Со лажицата ме рани, со рачката ми копа очи.** He covers me with his wings, and bites me with his bill.
1833. **Со масло огин не се гасне.** Pouring oil on the fire is not the way to quench it.
1834. **Со неправење ништо, научуваме да правиме лошо.** By doing nothing we learn to do ill. Idleness is the mother of all vice.
1835. **Со оган шега не биждат (шака не се прайт, не се играт).** (Кав. 3435). Don't play with fire.
1836. **Со опитвење дури Стамбол се одит.** Со прашајне и Стамбол се

наоѓат. Со прашуење дури в Стамбол ојш. (МНУ 5921, 5932, 5933). By asking you go all away to Istanbul. If you keep asking for the way, you can arrive as far as Istanbul. Nothing is lost for asking.

1837. **Со пот поблага е вечерата.** (Кав. 3443). No sweet without some sweat.

1838. **Со своето јади, пи, давање-земање не прака.** (МНУ 5942). **Со свој чое克 јади и пи, алаш-вериш не прака.** (МНУ 5945). Eat and drink with a relative, but avoid doing business. Business is business.

1839. **Со сила љубов нема.** Love cannot be compelled. Fanned fires and forced love never did well yet.

1840. **Со сила рт на лов не одит.** (МНУ 5951). You can take a horse to the water, but you can't make him drink.

1841. **Со сила убавина нема.** (П.Д. 3355). Love cannot be compelled. Fanned fires and forced love never did well yet.

1842. **Со стрпливост се постигнува.** Patience overcomes all things.

1843. **Со твој камејна по твоја глаа.** (МНУ 5972). With your stones at your own head. The tongue talks at the head's cost. A fool's tongue is long enough to cut his own throat.

1844. **Со твојата палица по твојата главица.** (МНУ 5971). With your stick at your own head. The tongue talks at the head's cost. A fool's tongue is long enough to cut his own throat.

1845. **Со тебе јајт и пијат, зад тебе гробот ти го копат.** (Кав. 3465). He eats and drinks with you, and digs your grave behind your back.

1846. **Со убави зборови не се полнат цепови.** Fair words fill not the belly. Fine words butter no parsnips.

1847. **Со умо чоек грешаа, со глаата си трга.** (МНУ 5980). The tongue talks at the head's cost. A fool's tongue is long enough to cut his own throat.

1848. **Со устата мед и масло (леит), а во срцето (полн е со) пелин и страв.** (МНУ 5981). From his mouth honey and oil are pouring, but his heart is full of bitterness (bitter weeds) and fear.

1849. **Со чужди коњ побргу се ојт.** (Кав. 3476). A hired horse tired never.

1850. **Со чужди р'це зми се фашчат (лојт).** (Кав. 3478). It is good to strike the serpent's head with your enemy's hand.

1851. **Со чужди р'це лесно се фашчат врено железо.** (Кав. 3479). Take the chestnuts out of the fire with the cat's paw.

1852. **Совршената љубов го изгонува стравот.** Perfect love casteth out fear. (I Јован 4, 18 / I John 4, 18).

1853. **Сол и совет се даваат само кога ти бараат.** Do not offer salt or brains. Help you to salt, help you to sorrow.

1854. **Сонот е брат на смртта.** Sleep is the brother of death.

1855. **Сонот е огледало на смртта.** Sleep is the image of death.

1856. **Сонцето греат и на лепешка.** (МНУ 5916). The sun also shines on cow dung.

1857. **Сонцето да не зајде во вашиот гнев.** Never let the sun go down on your

anger. (Ефесјани 4, 26 / Ephesians 4, 26). Let not the sun go down upon your wrath.

1858. **Сонцето над сите исто изгрева.** The sun shines upon all alike. (Матеј 5, 45 / Matthew 5, 45).

1859. **Сонцето не греа истовремено од двете страни на оградата.** The sun does not shine on both sides of the hedge at once.

1860. **Сос един камен куќа не се праве.** (МНУ 5947). You can't build a wall by one stone only.

1861. **Сос каква мера мериш, сос таква ќе ти мерат.** (МНУ 5955). Judge not, that ye be not judged.

1862. **Сос какви се собереш, таков ќе бидеш.** (МНУ 5956). A man is known by the company he keeps.

1863. **Спознај се самиот себе си.** Know thyself.

1864. **Спроти агата и бакшишот.** (Кав. 3484). Suit the gift to the man in authority (bakshish - in this case a gift offered as a bribe).

1865. **Спроти бијолот (волот) и останетот (и јаремот).** (Кав. 3487). Suit the yoke to the bull.

1866. **Спроти вера и вечера.** (МНУ 5992). Like faith, like dinner. Like saint, like offering.

1867. **Спроти светецот и празникот.** (МНУ 5997). **Спроти светецот и свеката.** (МНУ 5998). Like saint, like offering.

1868. **Срам жена не зима.** (МНУ 6000). Faint heart never won fair lady.

1869. **Сребрениците набавуваат се'.** Money answers all things. (Проповедник 10, 19 / Ecclesiastes 10, 19).

1870. **Сребролубието е корен на секакви зла.** The love of money is the root of all evil. (I Тимотеј 6, 10 / I Timothy 6, 10). Money is the root of all evil.

1871. **Среќата е променлива.** Fortune is variant.

1872. **Среќата им помага на храбрите.** Fortune favours the brave (bold).

1873. **Среќата тропа само еднаш на сечија врата.** Fortune knocks once at least at every man's gate. Opportunity never knocks twice at any man's door.

1874. **Стаповите и камењата можат да ми скршат коските, но зборовите никогаш нема да ме повредат.** Sticks and stones may break my bones, but words will never hurt me.

1875. **Стар в'лк з'би не менвит.** (Кав. 3510). An old wolf does not change teeth.

1876. **Стара магарица, (а) црвена подопашница (носит).** (МНУ 6017). Put not an embroidered crupper on an ass. My old mare would have a new crupper.

1877. **Старата љубов не 'рѓосува.** (П.Д. 3423). Old love doesn't rust. Old love will not be forgotten.

1878. **Старата љубов не се заборава.** Old love will not be forgotten. Of soup and love, the first is the best.

1879. **Стариот грев носи нов срам.** Old sin makes new shame.

1880. **Старите пријатели и старото вино се најдобри.** Old friends and old

wine are best.

1881. **Старите се двапати деца.** Old men are twice children.

1882. **Старјот вол поарно орат.** (Кав. 3511). An old ox makes a straight furrow.

1883. **Старјот пријатељ поарен е од двајца нови.** (Кав. 3514). Old friends and old wine are best.

1884. **Старо дрео не се пресадвите.** (Кав. 3519). An old tree cannot be replanted.

1885. **Старо куче ко да лајт, требит да видиш што е.** (Кав. 3520). If the old dog barks, he gives counsel.

1886. **Старо сум дрво, ама и како ноф обруч се виткам.** (Недељ. стр. 189). I am an old tree, but I bend like a new one. Better bend than break. All that shakes falls not.

1887. **Старост - готова болест.** Old age is sickness of itself. An old man is a bed full of bones.

1888. **Сто драм к'смед, сто ока таксират.** (Кав. 3530). One hundred grams of good luck, one hundred kilograms of misfortune.

1889. **Сто стапои по туѓ... тебе не те болат.** (МНУ 6057). A hundred rods across someone else's backside will not hurt you; but one across your own will.

1890. **Стомната катаден ојт на вода, а еден ден ќе се скршишт.** (МНУ 6049). The pitcher goes so often to the well that it is broken at last.

1891. **Стори арно, (стори добро), фрли го в море.** (Кав. 3540). **Напрај добро и в море врли го.** (МНУ 4077). Do a favour, but throw it in the sea.

1892. **Стори тоа што другаш не сторил.** (МНУ 6056). He did what he had never done before - he died.

1893. **Стрпјалка по стрпјалка дури Стамбол се ојт.** (Кав. 3557). Step by step, you will at last arrive in Istanbul.

1894. **Страв лозје чуа.** (МНУ 6060). Fear keeps the garden better than the gardener. Fear keeps and looks to the vineyard, and not the owner.

1895. **Страм дупка не рани.** (Итар треба да биде.). (МНУ 6064). Faint heart never won fair lady.

1896. **Страм со сапун не се мијат.** (Кав. 3549). Soap will not wash away shame.

1897. **Страмотата седит во безработата.** (МНУ 6067). Shame sits on the idle. Idleness is the mother of all vice. Idleness is the root of all evil. By doing nothing we learn to do ill.

1898. **Строгите владетели не владеат долго.** The strong rulers make short governance.

1899. **Стрпливоста е доблест.** Patience is a virtue.

1900. **Стрпливоста е најдобар лек.** Patience is a remedy for every grief. Patience is a plaster for all sores. Patience is the best remedy.

1901. **Студени раце топло срце.** Cold hands, warm heart. A cold hand and a warm heart.
1902. **Сув леб да јадам само туѓина да не одам.** Dry bread at home is better than roast meat abroad.
1903. **Сув леб да јадам, ама мрза да немам.** (МНУ 6076). Let me eat stale bread, but don't let laziness come near me.
1904. **Суво дрео лист не пушчат.** (Кав. 3560). A withered tree will not put out leaves.
1905. **Судби божии неиспитани.** (МНУ 6079). That's how the Fates wrote out his destiny.
1906. **Суета над суетите, се' е суета!** Vanity of vanities, all is vanity. (Проповедник 1, 2 / Ecclesiastes 1, 2).

T

1907. **Тагата и радоста одат рака под рака.** Sadness and gladness succeed each other. (Пословици 14, 13 / Proverbs 14, 13).
1908. **Тајната е премала за еден, доволна за двајца, премногу за тројца.** A secret is too little for one, enough for two, too much for three. Three may keep counsel if two be away. Two may keep counsel if one be away.
1909. **Таковците јадеа кисело грозје, а на синовите забите им факаат оскомина.** The fathers have eaten sour grapes, and the children's teeth are set on edge. (Езекиел 18, 2 / Ezekiel 18, 2).
1910. **Таман го научив магарето да не јајт, то цојса.** (Кав. 3574). Just as I had taught the donkey to go without food, it died on me.
1911. **Таман сиромајот се вати на танец, се скина тапанот.** (МНУ 6118). Just as the poor man joined the dance, the drum burst.
1912. **Тапани да буаат и не се разбудуаат пијаниот.** (МНУ 6123). Even loud drums will not wake the sleeping drunkard.
1913. **Татарите самќим го бркаат.** (Многу вјаса да работи.). (МНУ 6125). He works at such speed, you'd think the Tartars were after his head.
1914. **Таткоини бркотини синоини сиротини.** (МНУ 6130). If fathers behave badly, their sons will be left poor. The fathers have eaten sour grapes, and the children's teeth are set on edge.
1915. **Таткото јал јагуридата на децата ќе им скоминаат забите.** The fathers have eaten sour grapes, and the children's teeth are set on edge.
1916. **Таткото кога ќе му делит стоката на децата, не треба на едно да дават со грс и на друго со прс.** (МНУ 6137). When a father divides the inheritance, he mustn't give with handful to one child, and with a finger to another.
1917. **Тварот е лесен на чужди плешчи.** (Кав. 3580). A burden is always lighter on another person's back.
1918. **Те преврла од една планина на друга.** (Итроштина ти продава.).

(МНУ 6158). He tosses you from one mountain to another with his cunning.

1919. **Темница му ет на арамијата и сонце кога ореват.** (МНУ 6154). Even when the sun is shining, it is still dark for the thief.

1920. **Терзијата со закрпени бечви (рутинча) ојт.** (Кав. 3588). The tailor goes with mended clothes.

1921. **Терзијата со закрпено алиште одит, а гринчаро со скршено грне.** (МНУ 6166). The tailor wears patched clothes, and the potter drinks out of a cracked jug.

1922. **Тешка рана оздравува, ама тешка реч не се забораа.** (МНУ 6168). A deep wound heals, but a heavy word is not forgotten.

1923. **Тешко и горко на тој чое克 што е од умот лесен.** (МНУ 6170). Woe to the mindless man!

1924. **Тешко кој е болен и скуден.** (МНУ 6172). Woe to whoever is sick and in want!

1925. **Тешко на таа куќа без жена.** Woeful is the household that wants a woman.

1926. **Тешко на таа куќа кадешто кокошката пее, а петелот јајца квачи.** It is a sad house where the hen crows louder than the cock.

1927. **Тешко на тоа магаре што не може да си го носи својот товар.** 'Tis a sorry ass that will not bear his own burden.

1928. **Тешко на тој што е сам.** Woe to him that is alone.

1929. **Тешко на тој што сакат да имат многу пари и тешко на тој што некит ич да имат.** (МНУ 6174). Woe to the person who wants a lot of money, and woe to the person who doesn't want any.

1930. **Тешко тебе, земјо, кога ти е царот премлад!** Woe to thee, O land, when thy King is a child! (Проповедник 10, 16 / Ecclesiastes 10, 16).

1931. **Тештата и снаата се пекол во куќата.** Mother-in-law and daughter-in-law are a tempest and hail storm.

1932. **Ти ако ме ватиш за глаа, јас ќе те ватам за брада.** (МНУ 6177). If you grab my head, I'll grab your beard.

1933. **Ти го пљуваш, а тој мислит од Господа росица.** (Кав. 3606). You spit in his face, and he thinks it is a gentle shower from God (i.e. he is an incorrigible optimist).

1934. **Ти му велиш: сум ад'м, тој те праша: колку деца имаш.** (МНУ 6198). You tell him: "I'm not married." He asks: "How many children do you have?"

1935. **Ти речи: шекер, јас да речам: мед, и ќе се ујдисаме.** (МНУ 6204). You say "sugar" and I'll say "honey", and then we'll both be laughing (come to an agreement).

1936. **Тивката вода е длабока.** Still waters run deep.

1937. **Титиз (скржав) татко, арамја син.** (Кав. 3622). A miserly father

makes a prodigal son.

1938. **Титизот (скржавиот) и кога умират не прајт арно (добро).** (Кав. 3621). The miser is always in want.

1939. **Тоа што немат и царот не јајт.** (МНУ 6215). Where nothing is, the king must lose his right. Where nought's to be got, kings lose their scot. A man cannot give what he hasn't got. He that has nothing needs fear to lose nothing.

1940. **Тој колит, тој бесит.** (МНУ 6222). He's the boss - he hangs, draws and quarters.

1941. **Тој што го буричкат медот, ќе си 'и лизне прстите.** (МНУ 6231). Whoever mixes the honey with his hands, will inevitably lick his fingers.

1942. **Тој што зборува што сака, мора да слуша и тоа што не сака.** (П.Д. 3595). Whoever says what he likes, will hear what he doesn't like. He that speaks the thing he should not hears the thing he would not. He who says what he likes shall hear what he does not like.

1943. **Тој што не слуша постар ќе останит простак.** (МНУ 6241). Whoever doesn't listen to the elderly, will remain ignorant. He who doesn't hear the councils of the elderly people will remain an ignorant. If you wish good advice, consult an old man.

1944. **Тој што нема страм нема ни грев.** (МНУ 6237). The person who knows no shame, lacks compassion as well.

1945. **Тој што никогаш не бил чирак, не може да биде мајстор.** He can ill be a master that never was a scholar.

1946. **Тој што пита гладен не остануат.** (МНУ 6243). The lame tongue gets nothing. He that cannot ask, cannot live. Dumb men get no land.

1947. **Тој што рано стануа и Господ му помагат.** (МНУ 6244). The morning hour has gold in its mouth. The Muses love the morning.

1948. **Толку арно го знам тој чоек, што дури забите колку му се му 'и знам.** (МНУ 6251). I know him so well, that I know the exact number of teeth in his head.

1949. **Торбата на питачот со ништо не се полнит.** (МНУ 6258). The bag of the beggar is bottomless.

1950. **Трај (за) да најш рај.** (МНУ 6265). Be still, and have thy will.

1951. **Трај, душо, за да најдиш рај.** (МНУ 6266). Patience overcomes all things. Patient men win the day. Suffer and expect.

1952. **Тргни го - на нос, турни го - на г'з.** (Кав. 3641). Pull him - he falls on his nose; push him - he falls on his bum.

1953. **Трговец е и оној што добива и тој што губи.** He that loses is merchant as well as he that gains.

1954. **Треба да се биде умерен во се'.** Moderation in all things.

1955. **Трендафилот имат трчиња и чоекот имат гајлиња.** (МНУ 6278). The rose has thorns, and a person has worries.

1956. **Три жени и една гуска цел пазар.** Three women and a goose make a market. Many women, many words; many geese, many turds. Where there are women and geese, there wants no noise.

1957. **Три нешта (се) невозможни: до небото скала не се праи, на морето поклопка не се клава и на смртта нема заменка.** (МНУ 6287). Three things are impossible: a ladder that goes all the way to heaven; a lid that would cover all the ocean; and a human being escaping from death.

1958. **Трипати мери, еднаш сечи.** Measure thrice what thou buyest; and cut it but once.

1959. **Триста лакрдин за пара.** (МНУ 6289). Three hundred carryings-on for a mere dollar!

1960. **Тркалото на скрбата постојано се врти.** Fortune's wheel is never stopped. Not only ought fortune to be pictured on a wheel, but every thing else in the world.

1961. **Три грозје не раѓа.** (МНУ 6291). Plant the crab-tree where you will, it will never bear pippins.

1962. **Грне на нозете не ти клаов, ни жар на папокот.** (МНУ 6293). I have neither put a thorn in your leg, nor ashes (embers) on your stomach.

1963. **Трњето, и да не 'и сеиш, ќе никнат, а пченица сака мака.** (МНУ 6298). Weeds grow naturally, whereas wheat requires toil and effort.

1964. **Трпеж му е мајката.** (Кав. 3656). Patience is the mother of salvation.

1965. **Трпение спасение.** (Недељ. стр. 192). Bear and forbear.

1966. **Трпението од муренков лист (од лист од муренка) прајт коприна.** (Кав. 3658). With time and art the leaf of the mulberry-tree becomes satin. Time and straw make medlars ripe.

1967. **Трскана се виткат спроти ветрот.** (Кав. 3663). Oaks may fall when reeds stand the storm.

1968. **Трудбеникот ја заслужува својата плата.** The labourer is worthy of his hire. (Лука 10, 7 / Luke 10, 7).

1969. **Трудот е имање.** (Кав. 3664). No pains, no gains.

1970. **Трудот никого никогаш не постромотил.** (Кав. 3665). Labour and effort never brought shame to anybody.

1971. **Тугата кокошка е поголема од нашата мисирка.** (МНУ 6319). Someone else's hen is bigger than our own turkey. Someone else's hen is always plumper than your own turkey.

1972. **Тугата кокошка поголеми јајца снесла.** (МНУ 6320). Someone else's hen has laid bigger eggs.

1973. **Тугина вали - сам не оди.** (МНУ 6321). Praise foreign lands, but don't go there yourself.

1974. **Тугината е за сиромав бел образ.** (МНУ 6323). Migrating to a foreign land is for a poor man in disgrace.

1975. **Туку клапа како волк во магла.** (МНУ 6333). He howls like a wolf in the mist.

1976. **Туку клапа како како бесен пес по сокаци.** (МНУ 6332). He howls like a mad dog in the alleyways.

1977. **Тутун ситос не држит.** (МНУ 6361). Smoking never totally gratifies.

К

1978. **Карот и заарат браќа се.** (МНУ 6363). Profit and loss are brothers.
1979. **Карот и зијанот се браќа.** (МНУ 6364). He that loses is merchant as well as he that gains. Profit and loss are brothers.
1980. **Ќе ги прековаат мечевите во плугови.** They shall beat their swords into ploughshares. (Исаја 2, 4 / Isaiah 2, 4).
1981. **Ќе го брка дури е жив.** (МНУ 6367). He will hunt him down as long as he lives.
1982. **Ќе дојде колце на тркалице.** (Б.Д.). Fortune's wheel is never stopped. Not only ought fortune to be pictured on a wheel, but every thing else in the world.
1983. **Ќе им платам според нивните работи и според делата на нивните раце.** As the work, so the pay. (Еремија 25, 14 / Jeremiah 25, 14; Матеј 16, 27 / Matthew 16, 27; II Тимотеј 4, 14 / II Timothy 4, 14).
1984. **Ќе ти донеси од девет реки води.** (Му се фали од мерата надвор.). (МНУ 6424). He is such a braggart, he reckons he'll bring water from nine rivers.
1985. **Ќела гла лесно се бричит.** (Кав. 3697). It's easy to shave a bald head.

У

1986. **У гичара грне немат.** (Кав. 3733). The potter has no pot. **У гричара ново грне не сакај.** (П.Д. 3723). Don't look for a new pot at the potter's. Let the cobbler stick to his last. Let not the cobbler go beyond his last. None more bare than the shoemaker's wife and the smith's mare.
1987. **У секого има лутина, ама блазе на тој, што ја заузда.** (МНУ 6547). There is anger in everyone, but happy is the person who can control it. Anger is a real test for the sensible person.
1988. **У секого има мисла, ама блазе си му, кој си ја има чиста.** (МНУ 6548). Everyone has conscience, but blessed are those with a clear one.
1989. **У секого има понешто аресно и свесно.** (МНУ 6549). In everyone there is something good and worthwhile.
1990. **У секого се наоѓа по една пара ум.** (МНУ 6552). There is at least a spark of intelligence in everyone.
1991. **У сиромав мрзлив не бајај пари, во место пари тој си има вошки.** (МНУ 6554). Instead of money, lice are what you will find in a lazy poor man.
1992. **Убаата жена е угодна на очите, а умната на срцето.** (МНУ 6438). The pretty woman gratifies the eyes; the intelligent woman, the heart.
1993. **Убавината бргу минува.** Prettiness dies first. Beauty is but a blossom.
1994. **Убавината како цвеке овенува.** Beauty fades like a flower.

1995. **Убаво лице, лудо срце.** A fair face, foul heart. Fair without, foul within.
1996. **Убантे круши ги јадат свините.** (МНУ 6441). The worst hog often gets the best pear. Into the mouth of a bad dog often falls a good bone.
1997. **Убата стока сама се продат.** (Кав. 3730). Good ware makes quick markets.
1998. **Угнетувањето ги прави мудрите - безумни.** Oppression makes a wise man mad. (Проповедник 7, 7 / Ecclesiastes 7, 7).
1999. **Угоре високо, удолу длабоко.** (МНУ 6454). It is too high to go up, and too deep to go down. Between the hammer and the anvil. Put not thy hand between the bark and the tree.
2000. **Укасан од змија, бегат и од гуштерица.** (МНУ 6477). Bitten by a snake, he is now frightened of lizards.
2001. **Умирачка - бел образ.** (Кав. 3747). **Умирачка - куртулачка од секоја мака.** (МНУ 6503). Dying - relief from all misery. At the end of the game the king and the pawn go into the same bag. Six feet of earth make all men equal.
2002. **Умирачката исправјат се'.** (Кав. 3750). Death is the great leveller.
2003. **Умниот е јунак, а не силниот.** (Кав. 3753). The intelligent person is the real hero, not the strong person.
2004. **Умно учи, да бидит поумно.** (МНУ 6512). The wise person teaches others to be intelligent.
2005. **Умот во глаат стоит, а не во капата.** (МНУ 6514). The mind is in the head, not in the hat.
2006. **Умрен чоеќ пријател немат.** (МНУ 6534). The dead have no friends.
2007. **Умрените од никого страв немаат.** (МНУ 6530). The dead fear no one.
2008. **Умри, да ако сакаш да те жалам, оти дури си жив, ќе те карам.** (МНУ 6536). Die, if you want me to mourn, because as long as you live, I will quarrel with you.
2009. **Устата прат, устата расипуат.** (МНУ 6562). The mouth creates and the mouth destroys.
2010. **Учејќи ги другите, се учиме самите.** Teaching others teacheth yourself. One learns in teaching.
2011. **Учи се на мудроста од лудоста на другите.** Learn wisdom by the follies of others.
2012. **Уште една беља не помина, втасала друга.** (МНУ 6584). One trouble was scarcely over, when another came.
2013. **Ушче в'лкот невиден, викат по кучињата.** (Кав. 3790). Don't call the dogs till you see the wolf.
2014. **Ушче з'јакот нефатен изделкал р'жен.** (Кав. 3791). **З'јакот в пла-
нина, а тој р'жен готвит.** (Кав. 1105). The hare in the wood, he made a spit.

2015. **Ушче не видел реката, (а) слекол гашчите.** (МНУ 6596). Don't take off your shoes (pants) until you come to the river.
2016. **Ушче невидена реката, 'и слекол гашчите.** (Кав. 3793). Don't undress till you come to the river. Don't cross the bridge till you come to it.

Ф

2017. **Фалба е 'рда.** (МНУ 6600). **Фалбата е краста.** (МНУ 6601). A man's praise in his own mouth stinks. He that praises himself spatters himself. He that is a blab is a scab. Self-praise is no recommendation.
2018. **Фатил ј'гула за опашка** (Кав. 3804). He caught an eel by the tail (i.e. he was very cunning).
2019. **Фетеното е борџ.** (Кав. 3809). Promise is debt.
2020. **Фрли глиста, (та) да најш (или да извајш) ј'гуља.** (МНУ 6625). Through a worm to catch an eel. He, who gives a duck, expects a goose.
2021. **Фрли рипче, (за) да најш (или извадиш) крапче.** (МНУ 6631). Throw out a sprat to catch a mackerel. Throw out a sprat to catch a salmon (herring, whale). Bait a sprat to catch a herring.

Х

2022. **Хартијата трпи се'.** Paper endures all. Paper won't blush. Pens may blot, but they cannot blush.

Ц

2023. **Цар е на жабите.** (МНУ 6649). He's a king - of frogs!
2024. **Цар се стори, пак не се благодари.** (МНУ 6651). Even though he became king, he was still dissatisfied.
2025. **Цар, крал, књаз, богат, сиромав, сите ќе умриме.** (МНУ 6650). Emperor, king, prince, rich man, poor man - all of us shall die and enter the earth.
2026. **Цвеќе во градина секој го милуат.** (МНУ 6655). Everyone loves a flower in the garden.
2027. **Цвеќето рости, за чоекот да го веселит.** (МНУ 6658). The flower blooms and brings joy to human beings.
2028. **Целта го оправдува средството.** (Б.Д.). The end justifies the means. He that wills the end, wills the means.
2029. **Цојсан коњ не клоцат.** (Кав. 3824). A dead horse doesn't kick.
2030. **Црвен ремен, (а) на гол корем (мев).** (МНУ 6679). A red belt on a naked belly.
2031. **Црквата миет душата, а бањата снагата.** (МНУ 6685). The church cleanses the soul, whereas the baths cleanse the body.
2032. **Црни пипер на бел ориз се солит.** (Кав. 3840). Black pepper seasons

white rice.

2033. **Црна бијолица (крава) бело млеко дат.** (Кав. 3831). A black cow gives white milk.
2034. **Црна кокошка бели јајца носит.** (Кав. 3830). A black hen lays a white egg.
2035. **Црната земја бели погачи рожџат.** (Кав. 3833). The black earth gives white breads.
2036. **Црни дни имат, ама и бели имат.** (МНУ 6687). There are black days, but also white days.
2037. **Црни р'це, бела погача.** (Кав. 3834). Black hands, white cake.

Ч

2038. **Чафка со чафка очите не си вадат.** (МНУ 6703). Crows will not pick out crows' eyes.
2039. **Чафката гулаб не бидуат.** (МНУ 6704). A crow cannot be a pigeon.
2040. **Чвек вервит во што му се сакат.** (Кав. 3849). We soon believe what we desire.
2041. **Чвек двапти се прајт домашен измекар: кога е мал и кога ќостарит.** (Кав. 3850). Man is twice home servant: as a child and as an old man. Old men are twice children.
2042. **Чвек мислит едно, Господ дат друго.** (Кав. 3857). Man proposes, God disposes.
2043. **Чвек на чвека му е ѓаол.** (Кав. 3858). Man is a devil to his fellow man.
2044. **Чвек се учит дур е жив.** (Кав. 3869). **Чвек се учит дур е жив и пак неучен умират.** (Кав. 3870). Never too old to learn. Live and learn.
2045. **Чвекот се врзвит за јзик, а волот за рогој.** (Кав. 3864). An ox is taken by the horns and a man by the tongue.
2046. **Чевларот секогаш оди со скинати чевли.** The shoemaker always goes with shabby shoes. Let the cobbler stick to his last.
2047. **Чекан фали, од калем живеј.** (Кав. 3884). Praise the hammer, but keep on pencil. Praise the sea, but keep on land. Praise the hill, but keep below.
2048. **Череп шутарка прекарвите.** (Кав. 3887). The pot calls the kettle black. The kettle calls the pot black-brows (burnt-arse).
2049. **Честа е награда за доблеста (добродетелта).** Honour is the reward of virtue.
2050. **Честа не може да се одземе, таа може само да се загуби.** (МНП 3905). Honesty may be dear bought, but can never be an ill pennyworth.
2051. **Честа чест носит.** (МНУ 6721). Honour brings more honour.
2052. **Чивијата чивија вади.** (Недељ. стр. 199). **Чивија чивија искарува.** (МНУ 6726). One nail drives out another. One poison drives out another. One devil drives out another. Like cures like.

2053. **Чие лице гъламе, то го целиваме.** (Кав. 3898). Whose face we see, we kiss it. Out of sight, out of mind. Far from eye, far from heart. Seldom seen, soon forgotten.
2054. **Чис како гулаb, итер како юаол.** (МНУ 6733). Pure as a dove, sly as a devil. Sly as a snake, gentle as a dove. Wise as serpents, and harmless as doves.
2055. **Чист есап, братска лъбов.** (Кав. 3903). Even reckoning makes dear brotherhood. Even reckoning makes long friends. Short reckonings make long friends.
2056. **Чистотата носи здравje.** Cleanliness brings health. Cleanliness is next to godliness.
2057. **Чистотата е полојна здравје.** (Кав. 3907). Cleanliness is half a health. Cleanliness is next to godliness.
2058. **Човек без пари е како сенка без тело.** (П.Д. 3926). A man without money is like a shadow without body. A man without money is no man at all.
2059. **Човек се учи додека е жив.** Live and learn. Never too old to learn. Though old and wise, yet still advise.
2060. **Човеко и од железото е појак. Чоеокот е и од јајце послаб.** (МНУ 6746, 6761). The human being is stronger than iron, and more fragile than an eggshell.
2061. **Човекот не ќе живее само од леб.** Man cannot live by bread alone. (Матеј 4, 4 / Matthew 4, 4; Лука 4, 4 / Luke 4, 4).
2062. **Човечките усти не са врека да ѝ затнеш.** (МНУ 6749). Human mouths are not bags that can be sealed.
2063. **Чоеок веруа тоа што поеќе му се сакат.** (МНУ 6751). We soon believe what we desire.
2064. **Чоеок се учи дури да умри, и на се' не ќе се научит.** (МНУ 6775). A person learns till they die, and yet their knowledge remains imperfect. Never too old to learn. Live and learn.
2065. **Чоеок се учи со збор, а мечка со стап.** (МНУ 6776). You can teach a human being with words, but for a bear, you need a stick.
2066. **Чоеок треба да јади за да живеенит, а не да живеенит и да јадит.** (МНУ 6777). A human being has to eat in order to live, but should not live just to eat.
2067. **Чоеок чоеку е ангел и юаол.** (МНУ 6778). A human being is both angel and devil.
2068. **Чоеоко се родил на веков, за нешто да познайт зашто се родил.** (МНУ 6758). A person is born to discover his or her purpose in life.
2069. **Чоеокот е и од камен појак.** (МНУ 6762). The human being is sturdier than a rock.
2070. **Чоеокот е чело на веков.** (МНУ 6763). The human being is apex of the world.
2071. **Чоеокот со плач се раѓа, со плач умират.** (МНУ 6768). The human being is born crying and dies crying.
2072. **Чуват змија в пазва.** (Кав. 3911). To nourish a snake in one's bosom.

Breed up a crow and he will tear out your eyes.

2073. **Чужџија комад поблаг е.** (Кав. 3918). **Чужџијот мазник потучен е.** (МНУ 6788). **Чужџото вино послатко е.** (МНУ 6791). Another's pie is sweet. Someone else's wine is sweet. Stolen waters are sweet. Stolen pleasures are sweet. Forbidden fruit is sweet.

2074. **Чужџина фали, сам не оди (дома седи).** (Кав. 3913). Praise foreign lands, but don't go there yourself (stay at home). There is no place like home.

2075. **Чужџијот коњ малу јајт, многу носит (многу трчат, многу тргат).** (Кав. 3915). Someone else's horse eats little, but carries a lot. A hired horse is never tired.

2076. **Чун по плитко не ојт.** (Кав. 3925). A ship doesn't go in shallow water. A great ship asks deep waters.

III

2077. **Шака, шака, после лутина и карачка.** (МНУ 6805). One joke after another, yet it all ended in a brawl.

2078. **Шапката му ет арна, ама глаата му ет празна.** (МНУ 6807). The hat looks good on him, but his head is empty.

2079. **Шега кој се биет, на другио шагата одит по него.** (МНУ 6822). People who scoff at others should never be praised.

2080. **Шири ми се, меше, оти ќе јадиш туѓо прасе.** (МНУ 6834). Expand dear stomach, as you're going to eat gourmet food at someone else's expense.

2081. **Широк чоек на срце живеит поеке године.** (МНУ 6836). The person with a generous heart lives longer.

2082. **Широко срце од се' е благодарно.** (МНУ 6835). The generous heart is content with everything.

2083. **Што дека давала крава многу млеко, кога ко клоцнуала и го истурала, клае го волкот нека ја давит.** (МНУ 6854). So what if the cow gives a lot of milk? If she kicks the pail over and spills it, throw her to the wolves! The cow gives a good pail of milk and then kicks it over.

2084. **Што дека е лична некоја невеста, кога е безризична.** (МНУ 6855). So what if the bride is beautiful if she is without good fortune?

2085. **Што има у чоека во срцето, тоа му покажуа и лицето.** (МНУ 6866). **Што излегуа од устата, тоа било и во мислата.** (МНУ 6865). What the heart thinks, the face shows. Whatever comes out of the mouth has been on the mind.

2086. **Што ми је фтесен другио, ко не ми работи к'смето.** (МНУ 6874). If you lack good fortune, all your efforts will be wasted.

2087. **Што најпрвин ќе се научи, најдобро ќе се запамети.** What we first learn we best know. Whoso learneth young forgets not when he is old. What youth

is used to, age remembers.

2088. **Што неќиш тебе да ти праат, не прај другему.** (МНУ 6883). Do unto others as you would they should do unto you.

2089. **Што носит саатот, не носит годината.** (МНУ 6884). It chances in an hour that happens not in seven years.

2090. **Што повеќе знаење, тоа повеќе болки.** He that increaseth Knowledge increaseth sorrow. (Проповедник 1, 18 / Ecclesiastes 1, 18).

2091. **Што сте рекле во темнина, ќе се чуе на виделина.** What is done by night appears by day. (Лука 12, 3 / Luke 12, 3).

2092. **Што те учи поп, слушај, што прави тој - не прави.** (МНУ 6894). Do as the friar says, not as he does. Do as I say, not as I do.

2093. **Што треба дома не се носи в црква.** Charity begins at home. Love your friend, but look to yourself. Every man is nearest himself.

2094. **Што ќе биде, нека биде.** What must be, must be. Whatever happens, all happens, as it should. No flying from fate. The fated will happen.

2095. **Што ќе речеш Мрсулко, речи Бисерко.** (Б.Д.). Instead of saying "Runny Nose", rather say "Pearl Boy".

2096. **Што ќе сеш, тоа ќе ти никнет.** (ГК, II, стр. 180). As you sow, so it will sprout. You will harvest what you have sown.

2097. **Што ќе чујат дома, децата кажуваат надвор.** What children hear at home, soon flies abroad. The child says nothing, but what it heard by the fire.

2098. **Што човекот ќе посее, тоа и ќе жне.** As you sow, so you reap. (Galatians 6, 7. Галатјани 6, 7).

2099. **Шупливите јаболки поцрвени сет од здравите.** (МНУ 6931). Seldom apples outwardly fair ashes at the core.

2100. **Шупливите јаболки сами си паѓаат од гранка.** (МНУ 6932). The withered apple falls off the branch by itself.

2101. **Што влегло в лелејка, ќе влезит и в носило.** (Секој што се родил и ќе умре.). (МНУ 6940). All that lives must die.

2102. **Што да му бараш трагите (на коњо, поарно) број му ѝ ребрата.** (МНУ 6945). Don't look for the horse's trace, you'd rather count his ribs. A stitch in time saves nine. He that repairs not a part builds all. The tailor that makes not a knot loses a stitch. Who repairs not his gutter repairs his whole house.

2103. **Што е писано све ќе бидит.** (МНУ 6950). No flying from fate.

2104. **Што мачка страло, тоа глусци лоало.** (МНУ 6956). That that comes of a cat will catch mice. Cat after kind, good mouse-hunt. He that comes of a hen must scrape.

2105. **Што му на уста (на јзик), то му и на срце.** (Кав. 3967). What the heart thinks, the tongue speaks. Out of the fullness of the heart the mouth speaks. Heart in mouth, mouth in heart.

2106. **Што му треба брада, кога нема ум у главата.** (МНУ 6957). What is the use of a beard, if he has no brains at all. Mickle head, little wit.

2107. **Што нешто е најлошо на веков? Три работи: оган, вода и лоша жена.** (МНУ 6960). Three things drive a man out of his house - smoke,

rain and a scolding wife.

2108. **Што очи брого не видат, ке забораваат.** (Недељ. стр. 185). What the eye doesn't see, the heart doesn't grieve over. Out of sight, out of mind. Long absent, soon forgotten.

2109. **Што си посеал, тоа и ке ти никнит.** (МНУ 6965). You will harvest what you have sown. As you sow, so you shall reap.

2110. **Што трезвен мислит, то пијан зборвите.** (Кав. 3996). What the sober man only thinks, the drunken man says aloud. What soberness conceals, drunkenness reveals. He speaks in his drink what he thought in his drouth.

И Н Д Е К С
на клучните зборови и покарактеристичните термини

А

ага 1640, 1864
адам (адамин) 1934
адет 231; свой ~ 1706
азно 1425; туѓо ~ 1006
аир (корист) 965
ајван 2; ајвани 240
ајпид 520
алал 76
алат, без 538
алишта 78, 1653; крпени ~ 985;
алиште 14; закрпено ~ 1921
алка 72; алки 1026
алтани, ока 450
алтар 789 в. олтар
ал'ш-вериш 1026; алаш-вериш 1838
амбар 115, 319, 644, 685; празен ~ 229
амут 1235
ангел 1121, 1333, 2067
анција 427
апетит 80, 671
апсаана 1362
арам стока 81
арамија 77, 82, 83, 84, 600, 1919, 1937
в. разбојник, крадец; брз ~ 672; до-
машен ~ 147; арамии 1272, 1758
аргати, лоши 1224
арен 85, 292, 689, 788, 832, 1006; ~
збор 90; ~ јунак 91; ~ коњ 92; ~ син
1173; ~ човек 93, 847;
аресно 1989
аризан коњ 1146
арна 1258, 2078; ~ жена 914, 1147; ~
овца 86; ~ реч 87; ~ стока 88, 89;
арни измеќари 1359; арно 3, 94, 95,
166, 186, 548, 809, 810, 888, 1097,
1191, 1657, 1783, 1784, 1891, 1938,
1948 в. добро; туѓо ~ 1006
арслани 1498
аршин 31; свой ~ 1729
ат 333, 1363; каков ~ 745; атови 96

атар 252
атер 1797
афоресани усти 1107
афрат 542
афицица 1010; ацилак 1056

Б

баба 4, 345, 1245, 1383, 1397, 1747;
многу баби 761, 1098, 1599
бавча 136; бавчаница 104, 1283;
бавчичка 1817
бадијава 1319, бадијала 497; ~ кисе-
лина 97; бадијалција 98
бакарен котел 563
баклава 509
бакшиш 1864
бања 946, 2031
барут 1360
бачило 103, 1816
башка 231
бег 28, 73, 1002; бегови 760
Беганова мајка 106
беглиска (бегличка) чешма 1148,
1264
беден 1157
без алат 538; ~ вера 1489; ~ вечера
1507; ~ вода 125; ~ време 112; ~ гај-
да 1660; ~ глава 761; ~ горештина
806; ~ грев 646; ~ жена 116, 812,
1925; ~ здравје 117; ~ кавга 1324; ~
кошула 444, 839; ~ комшија 1251; ~
крчмар 1796; ~ куќа 116; ~ кучиња
1225, 1755; ~ кусур 812; ~ леб 124,
1471, 1489; ~ луѓе 1661; ~ мака 118,
121; ~ малку 894; ~ мера 119, 120; ~
мираз 2084; ~ насмевка 1711; ~ нос
819; ~ огин 1298; ~ опашка 1327; ~
пари 13, 122, 1456, 2058; ~ петли
595; ~ помош 1605; ~ поп 596; ~ по-
падија 1560; ~ пот 123; ~ пракса
579; ~ прст 819; ~ работа 124, 1044;
~ слобода 125; ~ стап 1225, 1755; ~

Боне Величковски

тело 2058; ~ трн 1324; ~ узда 973; ~ уши 753, 895; ~ ум 1756; ~ фајде 1605; ~ чест 124, 1610
безбожен кредитор 625
безвреден 230
безгрешен 1333
безопасни 540
безработа 1897
безризична невеста 2084
безумен 752; безумни 1998
бел коњ 1149; ~ образ 1974, 2001; ~ ориз 2032; ~ снег 760; бела брада 166; ~ мачка 1695; ~ пара 126; ~ погача 2037; бели дни 2036; ~ јајца 2034; ~ пари 126; ~ погачи 2035; бело 106, 127, 128; ~ млеко 597 638, 2033
бележан 1443
бельја 396, 915, 1452; друга ~ 2012; туѓа ~ 150
бербер 129, 130
бериќет 123, 1575; бериќетлија 1575
бес 48, 131; бесен пес 1976
бечви, закрпени 1920
бивол 136, 296, 498, 1143, 1865; биво- лица 597; црна ~ 2033
билбил 135
бисер 230, 1192; бисери 397, 1286; Бисерко 2095
Бистра 506
бич 508
благ 137, 220; ~ збор 138; блага вода 1374; ~ лакрдија 138; ~ реч 138; благо 1037, 1387
благодарен 1560; благодарно срце 2082
благословена работа 1628, 1630; благословени раце 1107; благосло- вено вино 139
блажени 1524
ближен твој 1039; близна ћрж 140; близина 1532; близу, пријател 1514
Бог 75, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 288, 539, 937, 999, 1003, 1322, 1323, 1477, 1523, 1530, 1597, 1628, 1662
богат 38, 78, 153, 369, 794, 943, 1150, 1151, 1430, 1553, 1653, 1730, 1759, 1762, 1803, 2025; завислив ~ 529; ~ човек 154; богати 1027, 1222, 1632; богатство 117, 155, 648, 690, 1321, 1702; големо ~ 394; најголемо ~ 555, 557; свое ~ 1780; цело ~ 1525; богатства 1275
бодар дух 442
божји, судби 1905; божјо 1530; ~ царство 1553
бој 311, 1240
болва 598, 1364; една ~ 504; болви 226, 673
болен 157, 162, 275, 429, 1924; болест 158, 159, 160, 161, 162, 1242, 1485, 1766; готова ~ 1887; секоја ~ 1737; болка 774, 775; секоја ~ 1196; големи болки 306; повеќе ~ 2090; болни 1167
борба 495
борч 164, 165, 312, 1339, 1371, 1413, 1461, 1613, 2019 в. долг; борчови 1067; борчлија 822, 943, 985, 1507 в. должник
бос 287
бочва 205; една ~ 1376; празна ~ 1587
брата 564, 629, 655, 787, 1217, 1516, 1932, 2106; бела ~ 166; лакот ~ 1463; сива ~ 167; царска ~ 168
бразда 298
брат 169, 170, 171, 918, 971, 1131, 1177, 1352, 1532, 1603, 1854; далеку ~ 1514; браќа 63, 172, 173, 1978, 1979; братска љубов 2055; братски 677; братство 169
брашно 350, 496, 840, 931, 1779
бреме, свое 1734
бргу 354, 825, 900, 934, 936, 1020, 1289, 2108; брз 174; ~ арамија 672; ~ питач 672; ~ терзија 672; брза вода 175; ~ кучка 176, 1551; ~ работа 1434; брзи 1240; брзо 814
брич 79, 1207; бричење 1468
бркотини, татковини 1914
брод 776

*Индекс
на клучни зборови*

будала 177, 341, 497, 499, 605, 1152, 1243, 1623, 1804; еден ~ 14; ~ човек 392; будали 380, 440, 670, 1358, 1503; ~ пријатели 314
буква 178
булук 202; буљук 929; цел ~ 460
бумбар 881
бунар 14, 133, 456, 1230, 1825; ветов ~ 1342; нетребен ~ 1315; нов ~ 1342, 1422; стар ~ 1342, 1422
буниште 1649; едно ~ 351; свое ~ 1705, 1721
бура 815, 1570

В

вадеж 901
варено, јајце 53
веднаш 94, 997
везир 203, 659
век 74, 185, 189, 440, 670, 867, 1062, 1068, 1142, 1196, 1219, 1388, 1430, 1554, 1731, 2068, 2070, 2107 в. свет; мил ~ 1357; овој ~ 560, 1356, 1357; оној ~ 1356; тој ~ 1196; два века 1094
Велигден 187, 1712; катаден ~ 758
венец 397
вепар, дебел 1391
вера 188, 189, 190, 518, 875, 1317, 1580, 1866; без ~ 1489; друга ~ 620
вергија 1609
вересија 191, 340
весел 891; весело срце 193, 970
вести, лоши 1020
ветено 2019
ветер 401, 1218, 1570, 1967; спроти ~ 886, 1256
ветва рогузина 1763; ветов бунар 1342
вечер 1572; вечера 378, 1866; без ~ 1507; поблага ~ 1837; мала вечеричка 1069
вечна мака 459, 1033; ~ уметност 494
виделина 43, 1584, 1807, 2091
вик 1484; викање 1805

вила 1806
вина 913
вино 203, 204, 205, 213, 240, 738, 1186, 1646; благословено ~ 139; добро ~ 399; старо ~ 1880; туѓо ~ 2073; винско грне 206; кисело винце 768
виновен 847
вир 755
висока јасика 606, 607; ~ топола 633; високи планини 207; високо 208, 816; угore ~ 1999; високоумност 309
вистина 209, 213, 380, 830, 996, 1084, 1090, 1340, 1393, 1807; половина ~ 239; секоја ~ 1738
вкусови 500
влага 6; влажна земја 1153
владетели, строги 1898
владика 21, 969, 1111, 1583; добар ~ 391
влакно 211; в. длака; пајажино ~ 1143
вода 81, 240, 241, 439, 556, 599, 693, 750, 883, 934, 981, 990, 1001, 1060, 1108, 1142, 1148, 1238, 1264, 1359, 1376, 1422, 1646, 1671, 1708, 1890, 2107; без ~ 125; блага ~ 1374; брза ~ 175; голема ~ 215, 303, 305; крадена ~ 978; крстена ~ 446; малку ~ 1211; матна ~ 280, 478; нечиста ~ 621; силна ~ 175; слатка ~ 978; солена ~ 1374; тивка ~ 156, 237, 1936; води 258, 1984; големи ~ 307; воден ѓавол 1440
воденица 990; празна ~ 552; своја ~ 1708; секој воденичар 1708; воденичарска глава 168
војска 1623
вол 107, 108, 1237, 1270, 1433, 1527, 1528, 1658, 1865, 2045; еден ~ 1373; стар ~ 298, 1882; волов рог 214; воловар 107; волови 332; два вола 1370
волја 584, 691
волк 56, 165, 201, 202, 210, 211, 212, 243, 244, 245, 246, 247, 248, 249, 250,

Боне Величковски

251, 252, 253, 330, 501, 564, 772, 908, 932, 1172, 1325, 1358, 1365, 1431, 1481, 1679, 1975, 2013, 2083; гладен ~ 279; еден ~ 448; жив ~ 1166; стар ~ 1875; волци 929, 1659; волчиња 212, 251
волна, руно 1652
вошка 1366; гладна ~ 146; вошки 1425, 1991
враг 171, 254
врана 255
врапци 52, 503, 899; врапче 11, 290, 507, 515; едно ~ 1488; ниедно ~ 854; секое ~ 1195; врапчиња 899; многу ~ 854; сто ~ 1488
врат 57, 256, 295, 298; секој ~ 1235
врата 339, 501, 796, 798, 1325; железна ~ 90, 138, 1447, 1448, 1788; зад ~ 770, 1288; златна ~ 1788; сечија ~ 1873; туѓа ~ 819; црковна ~ 1182; две врати 1160, 1247; железни ~ 1077; сите ~ 572, 1181
врба 257, 566, 567
врева, многу 1099
врело железо 1851; ~ млеко 901
време 241, 260, 261, 262, 263, 264, 265, 266, 267, 268, 269, 797, 1685, 1687, 1742, 1807, 1808, 1809, 1810; без ~ 112; друго ~ 424; изгубено ~ 645; лошо ~ 1232; пред ~ 1277; свое ~ 1669; секое ~ 37; времиња 270; други ~ 424
вреќа 805, 1250, 1831, 2062; секоја ~ 1739; вреќиче сол 51; празно ~ 1589
врзан поп 271; ~ ѕрт 1811
врнење 6
втор залак 729; втора природа 1214; вторпат 830
вујко 21, 201, 613, 702
вчера 368

Г

гавран 273
газ 221, 771, 807, 1952; луд ~ 1024; покриен ~ 1547; туѓ ~ 1889
газда 272

гајда 1403, 1429; без ~ 1660
гајле 274, 379, 1323, 1763; гајлиња 1955
гајрет 275
гаќи 433, 1087, 2015, 2016
гемија, една 217
гибел 309
глава 131, 276, 277, 278, 341, 591, 681, 774, 787, 845, 876, 917, 945, 1065, 1227, 1243, 1297, 1381, 1425, 1435, 1493, 1498, 1645, 1667, 1847, 1932, 2005, 2078, 2106; без ~ 761; воденичарска ~ 168; дива ~ 167; зелена ~ 166; наведена ~ 1213; празна ~ 516; твоја ~ 1843; ќелава ~ 1207, 1985; колку глави 961; твоја главица 1844
глад 286, 329, 467, 1160, 1544; поголем ~ 228; гладен 282, 907, 1154, 1772, 1777, 1946; ~ волк 279; ~ коњ 280; ~ ѕрт 285; ~ човек 281, 1589; гладна вошка 146; ~ кокошка 283; ~ мечка 282; гладни кучиња 1812; ~ очи 284
глас 288
глиста 2020
глупав 499; глупец 293
глушец 229, 294, 1074, 1683; глувци 40, 426, 469, 627, 644, 707, 710, 776, 777, 1155, 1695, 2104; глувче 1673, 1808
гнасотии 706
гнев 1857
гнездо, свое 1016
гнила штица 1156; гнило јаже (ортома) 1230
говедо 1684 в. ајван; говеда 1119, 1493; говедар 374
година 2089; долга ~ 12; една ~ 974; години 258; повеќе ~ 656, 2081; сто ~ 1519, 1630
гозби 970
гол 287, 640, 1367; ~ корем (мев) 2030
голем огон 1394, 1377; ~ ум 1070; голема вода 215, 303, 305; ~ лакомија 302; ~ нужда 1368; ~ риба 303, 304, 305; ~ суша 1369; големи бол-

*Индекс
на клучни зборови*

ки 306; ~ води 307; ~ кораби 307; ~ почести 308; ~ риби 215; ~ товари 308; големо 1249; ~ богатство 394; големец 50
гологлав 829
гора 1265, 1673; ~ ушата 1549
гордост 309
горештина 47; без ~ 806
горкото 868, 1923
Горнион (Господ) 1252; Господ 17, 18, 57, 59, 311, 312, 313, 314, 315, 316, 317, 318, 319, 320, 321, 322, 323, 324, 325, 397, 474, 581, 600, 620, 639, 676, 712, 770, 782, 1120, 1157, 1217, 1222, 1557, 1657, 1715, 1789, 1824, 1933, 1947, 2042; сам ~ 1654
господин 685; господа 344; господар 374, 1009; два господара 1331; лоши господари 1359
гост, катаден 759; неканен (неканет) ~ 1293, 1294, 1295, 1296; гостин 1644; најмил ~ 603; невикан ~ 1288; гости 568, 772, 1545
готов ғавол 1760; готова болест 1887; готово магаре 1293
град 359, 1369, 1490, 1537, 1748; еден ~ 170; поголем ~ 228; секој ~ 231; цел ~ 1164
градина 2026
граница 650, 1193, 1675
гранка 1241, 2100
грб 658; зад ~ 530; јака грба 71
грев 162, 1322, 1770, 1944; без ~ 646; каков ~ 739; стар ~ 1879; многу гревови 1091; греота 326; грешен човек 983; грешка 421; една ~ 459; грешки 327, 1158, 1159; свои ~ 1144; туѓи ~ 1144
греда 642
грифа 37
Грк 1258
грне 1, 32, 45, 200, 328; земјено ~ 563; ново ~ 1986; пукнато ~ 1615; секое ~ 1267, 1697 скршено ~ 1921; старо ~ 387; грнчар 328, 1921, 1986
гроб 10, 331, 366, 376, 582, 666, 846, 1051, 1135, 1150, 1248, 1329, 1402, 1845; гробишта 329, 1423; туѓи ~ 1205
грозд, кисел 759, 1294; грозје 257, 708, 979, 1413, 1961; кисело ~ 1909; крадено ~ 979; такво ~ 716
грош 865, 1688; тиквен ~ 85
грст 1916
гулаб 2039, 2054; гулаби 540; гулапче 669
гунда 1556
гуска 502, 972; една ~ 1956; сите гуски 1774
гуштерица 828, 2000

Д

даб 184, 1819
давалец 339; давање-земање 1838; многу дадено 1100
дајре 1453
далечен пат 44; далечна пченица 140; ~ земја 1562; далеку 208, 346, 347, 389, 821, 1532, 1551; брат ~ 1514
данок 338
два века 1094; ~ вола 1370; ~ господара 1331; ~ камена 350; ~ лешника 349; ~ огна 1694; ~ петла 351; ~ стола 909; ~ часа 457; две врати 1160, 1247; ~ јајца 1168; ~ кожи 1373; ~ лубеници 356, 879; на ~ 1808; ~ нешта 1371; ~ очи 451; ~ пари 345, 1318; ~ раце 206, 462, 1561; ~ среки 891; ~ страни 1859; ~ свеќи 1190; ~ уши 451, 1607; двајца 62, 352, 353, 778, 1908; ~ пријатели 1883; двапати 354, 355, 1881, 2041; дваш 957
двор, свој 1593
дебел вепар 1391; дебела маторица 1391; ~ ортома 1143
девет 436; ~ души 1075; ~ реки 1984; деведесет и девет умови 357
девојче 1014
дедо 4, 52, 1244

Боне Величковски

дел, лавовски 994
деланка 1052
дело 980; дела 325, 363, 364, 1983
ден 366, 367, 378, 637, 1108, 1202,
1335, 1349, 1487, 1686; еден ~ 449,
1648, 1890; изгубен ~ 1711; куков ~
1169; кус ~ 12; нов ~ 1343; прв ~
1274; секој ~ 1711; цел ~ 1433; црн ~
126; три дена 1644; денес 368; де-
неска 369, 370, 371, 372, 373, 374,
375, 376, 1496, 1497; денешна рабо-
та 377; дење 1348; дни 258; бели ~
2036; црни ~ 126, 2036; илјада ~ 449;
три ~ 603, 1519, 1707
десет 436
дете 30, 114, 437, 675; друго ~ 1916;
едно ~ 1916; килаво ~ 1098, 1599;
деца 24, 379, 380, 381, 382, 503, 674,
761, 786, 1063, 1140, 1471, 1881,
1915, 1916, 1934, 2097
дива глава 167; ~ свиња 316, 1028;
диви (луѓе) 405; ~ свињи 559
дим 1298
динамит 276
дирек, еден 1814
длабоко 918, 1936, 1999
длака 248 в. влакно
добра, свое 1676
добар 359, 1781; ~ владика 391; ~
закон 532; ~ коњ 1785; ~ овчар 393;
~ сосед 385; ~ човек 392; добра
жена 397; ~ земја 386; ~ мајка 388; ~
мисла 492; ~ реч 389; ~ чорба 387;
добри 1782; ~ есапи 390; ~ намери
1462; ~ пријатели 390; ~ работи
188; добрина 93, 1174; добриње
1299; добро 99, 163, 335, 395, 410,
682, 694, 823, 852, 888, 1023, 1043,
1071, 1344, 1436, 1670, 1795, 1891 в.
арно; ~ вино 399; ~ дрво 1254; ~ име
394; ~ памтење 998; ~ утро 385, 396;
своје ~ 1701; добродетел 398, 2049;
добродетелна жена 397
доброст 1899, 2049
довека 1096
додека 400, 401
дожд 104, 242, 359, 883, 1153, 1476,
1478, 1565; мајски дождови 1067
дојдени, доцна 1161
доктор 429, 519, 697, 781
долг 1339 в. борч; должник 407, 822
в. борчлија
долга година 12; ~ живеачка 1069;
долги стапови 317; долго 822, 1019,
1898
долгокос(на) жена 487
дом 694; свој ~ 523, 1610; таков ~ 741;
дома 91, 347, 725, 777, 799, 840,
1089, 1092, 1353, 1421, 1509, 1576,
1696, 2074, 2093, 2097; домашен
арамија 147; ~ измеќар 2041; до-
маќин 196
доста 448, 512, 520, 603, 1180, 1258
доцна 824, 1330; доцна женидба 408;
~ дојдени 1161
драг 1597; драго 834, 1640
драм, еден 450; сто ~ 1888; драмови
159
дрво 195, 411, 412, 422, 482, 754, 780,
1162, 1253, 1818; добро ~ 1254; едно
~ 1817; какво ~ 721; секое ~ 1405,
1406, 1698; старо ~ 1884, 1886; суво
~ 1904; дрва 409, 1060; дрвја 410,
1012; какво дрвце 722
дренки 623
дрискалец 339
друг 415, 416, 417, 418, 419, 420, 421,
422, 425, 453, 454, 455, 466, 467, 468,
493, 575, 859, 861, 953, 975, 1104,
1248, 1287, 1292, 2079, 2086; ~ кол
1375; ~ коњ 458; ~ крај 468; ~ ум
424; друга вера 620; ~ планина
1918; ~ рака 463, 1561; ~ страна
1378; други 491, 642, 666, 832, 850,
866, 1407, 1593, 1663, 1664, 2010,
2011; ~ времиња 424; ~ јаболка 473;
~ луѓе 185; ~ обичаи 424; друго 426,
427, 466, 469, 470, 471, 472, 474,
2042; ~ време 424; ~ уво 218, 1380
другар 133; лош ~ 164; лоши другари
145; многу другари 153
другему 423, 430, 2088
другпат 1892

*Индекс
на клучни зборови*

дружина, лоша 316
дума, слатка 1788
дупка 547, 757, 1155, 1683, 1895; една ~ 294; дупки 233
дух 178; бодар ~ 442; здрав ~ 554
душа 75, 275, 443, 445, 655, 955, 1012, 1323, 1396, 1764; мила ~ 444; девет души 1075
душман 647, 1503, 1605; душмани 148, 314

Ѓ

ѓавол 109, 110, 133, 295, 446, 447, 488, 786, 1032, 1121, 1163, 1174, 1190, 1444, 1477, 1546, 1574, 1813, 2043, 2054, 2067; воден ~ 1440; готов ~ 1760; жив ~ 1761 крстен ~ 1442; ѓаволска лутина 1031
ѓубре 1665

Е

Евреин 110
евтин 1779
егумен 1718
еден 452, 453, 454, 455, 466, 467 468, 493, 1164, 1908; ~ будала 14; ~ вол 1373; ~ волк 448; ~ град 170; ~ ден 449, 1648, 1890; ~ дирек 1814; ~ драм 450; ~ збор 949, 1180; ~ извор 1374; ~ јазик 451, 1607; ~ камен 456, 1860; ~ кол 1375; ~ коњ 458; ~ крај 468; ~ месец 974; ~ (на друг) 59; ~ опрев 236, 349; ~ приятел 794, 1502; ~ улав 456; ~ умен 1503; ~ час 216, 457; ~ чифлик 1502; ~ член 774; една белја 2012; ~ болва 504, 1376; ~ гемија 217; ~ година 974; ~ грешка 459; ~ гуска 1956; ~ дупка 294; ~ ис-кра 1377; ~ коза 460; ~ ластовица 461, 1815; ~ лубеница 879; ~ мишка 356, 879; ~ овца 1816; ~ пара 345, 505, 1990; ~ планина 1918; ~ рака 206, 463, 506, 1561; ~ свека 1190; ~ страна 1378; ~ уста 462; едни 1663;

~ луфе 185, 465, 1165; ~ пати 203; едно 466, 469, 470, 471, 472, 474, 2042; ~ буниште 351; ~ врапче 1488; ~ дете 1916; ~ дрво 1817; ~ зрно 507; ~ јаболко 473; ~ јајце 960; ~ мавање (мавнување) 1379, 1818, 1819; ~око 1495; ~ пиле 1820; ~ стадо 448; ~ уво 218, 1380; ~ цвеќе 1821; еднаш 332, 355, 464, 830, 957, 1108, 1958; само ~ 1873; еднему 430
Егуптин 771; ~ цар 793
езеро 883, 1183
еким 429
економија 647, 648
емиш (овошје) 1405
ендек (јама) 62
ергенин 4
есап, чист 2055; добри есапи 390

Ж

жаба 476, 477; жаби 2023
жал 479, 748, 1085; жалост 449
жар 1962
ждребе 668, 1674; слабо ~ 1785
жед 1544; жеден коњ 478
желба 1246
железо 274, 481, 482, 483, 705, 1132, 1639, 2060; врело ~ 1851; жешко ~ 480, 484; Јудино ~ 1458; усвитено ~ 792; железна врата 90, 138, 1447, 1448, 1788; железни врати 1077; ~ порти 138
желка 571
жена 66, 486, 488, 602, 812, 912, 990, 1065, 1425, 1558, 1619, 1868; ~ работница 1767; арна ~ 914, 1147; без ~ 116, 1925; добра ~ 397; добродетелна ~ 397; долгокос(н)а ~ 487; краткоума (кусоумна) ~ 487; лоша ~ 2107; млада ~ 69; нетепана ~ 485; убава ~ 914, 1149, 1992; угодна ~ 1992; умна ~ 1992; жени 489, 612, 1064; лоши ~ 145; сите ~ 804; три ~ 1956; доцна женидба 408; женско 490

Боне Величковски

жешко железо 480, 484
жив 18, 370, 1318, 1981, 2008, 2044,
2059; ~ волк 1166; ~ ёавол 1761;
живи 514, 569, 1134, 1136; живо
куче 1538; живот 204, 492, 493, 495,
507; краток ~ 494; мил ~ 444; убав ~
1606; долга живеачка 1069
животни 240 в. ајван(и)
жито 496, 639, 685, 707, 1300
жолчка 598

З

заб 704, 982, 1426; заби 1146, 1184,
1875, 1909, 1915, 1948
забрането овошје 528
завислив 149; ~ богат 529; пуста зав-
ист 1618
зад врата 770, 1288; ~ грб 530
заеднички коњ 531; заедно 1614
заем 344
зајак 174, 570, 571, 1811, 1830, 2014;
зајачки уши 1079
закон 1309, 1351; добар ~ 532; лош ~
386; многу ~ 1101; свој ~ 1706; секој
~ 233; лоши закони 1019; строги ~
1019; законски 532
закрпа, своја 1739; закрпени бечви
1920; ~ рутишча 1920; закрпено
алиште 1921
залак, втор 729; поголем ~ 1526; прв
~ 729; сладок ~ 729
залудо 533
зальубен, лудо 1332
замена 1957
занает 297, 534, 536, 538; златен ~
535; ист ~ 353; многу занаети 839;
занаетчија 537
зарар (губиток) 1978
затвор 1362; затворена уста 219
затоа, свое 1700
зафаќање, секое 1699
зашто, секое 1700
збор 2, 85, 137, 220, 542, 543, 547, 548,
549, 550, 665, 703, 709, 765, 1380,
1505, 1555, 1752, 2065; арен ~ 90;
благ ~ 138; еден ~ 949, 1180; лош ~

1017, 1427, 1495; поголем ~ 1526;
зборови 363, 364, 481, 545, 546, 646,
1381, 1382, 1822, 1823, 1874; илјада
~ 949; лоши ~ 752; љубезни ~ 1038;
убави ~ 1846; зборување 261, 544
здив, мајчин и татков 553
здрав 129; ~ дух 554; здрава стомна
1108; здрави 1167; ~ јаболка 2099; ~
ореви 236; здравје 492, 555, 556,
557, 558, 1525, 1677, 1795, 2056; без
~ 117; половина ~ 2057; здраво тело
554
зелена глава 166; ~ трева 561, 1282
зелје 841
земја 410, 495, 497, 562, 639, 984, 1275,
1401, 1581, 1930; влажна ~ 1153;
далечна ~ 1562; добра ~ 386; куп ~
432; на ~ 1789; своја ~ 1334; црна ~
2035; земјено грне 563
зер (отров) 1208
зет 1566
зијан 1979
зима 1478, 1556; зиме 1008; зимоска
1009
зимбил 1824
зла копачка 576; секакви ~ 1870; зло
163, 404, 1043, 1329, 1719; ~ куче
575; секое ~ 1194, 1701; зол трн 576
златен леген 583; ~ занает 535; злат-
на врата 1788; злато 544, 572, 573,
574, 1061, 1072, 1122, 1233, 1693
злота 1688
змија 16, 577, 578, 792, 828, 947, 1018,
1475, 1508, 2000, 2072; лута ~ 137;
змији 540, 705, 1850; змиулче 669
знаење 579, 580, 582; повеќе ~ 2090;
секое ~ 1702; зналец 1732
зоб 183
зорт 1383
зрела круша 585; зрели круши 559
зрно 586, 634; ~ пченица 507; едно ~
507
зулум 587, 588

С

Сврда 506; угасната сврда 1197

*Индекс
на клучни зборови*

свер 1029
свонец 1074, 1152, 1235; свой ~ 589
сид 590, 591, 593, 594; сидови 592, 604

И

игла 640, 939, 1825; иглени уши 1553
избирач 641; малкумина избрани 1116
извор, еден 1374
изглед 643
изгубен ден 1711; изгубено време 645
излез 227
измекар 1164; домашен ~ 2041; арни измекари 1359; измекарлак 1371
изобилство 646
илјада 466; ~ дни 449; ~ зборови 949
име 200, 1147; добро ~ 394; лошо ~ 1495, 1513; чесно ~ 1504
имот 1100, 1969; туг ~ 1006
инает 127, 662, 663, 664; инаетчија 665, 1135
инка 1826
инсан (луѓе) 327
искра 1384; една ~ 1377; мала ~ 1394
искуство 667
ист род 1614; ~ занает 353; иста пазува 356; исти 804, 1596; истовремено 1859
итар 564, 605, 669, 1430, 1895, 2054; итра лисица 608, 688; итри 440, 670; итрина 649, 1918
иштав (апетит) 671

Ј

јаболко, едно 473; скапано ~ 473; јаболка 567; други ~ 473; здрави ~ 2099; ока ~ 1652; поцрвени ~ 2099; шупливи ~ 2099, 2100
јагнє 361, 908; ~ печено 53, 1517; јагниња 251
јагоди, фалени 1188, 1209
јагула 111, 2018, 2020
јагурида 418, 1809, 1915

јадење 80, 671, 677, 1063, 1385, 1544
јаже 2, 222, 1579, 1808; гнило ~ 1230
јазик 2, 135, 221, 472, 681, 682, 686, 687, 704, 1114, 1124, 1505, 1787, 2045, 2105; еден ~ 451, 1607; лош ~ 1398; мек ~ 1080; колку јазици 962
јазол 680
јајце 921, 2060; варено ~ 53; едно ~ 960; твое ~ 1518; јајца 419, 1165, 1285, 1296, 1926; бели ~ 2034; две ~ 1168; поголеми ~ 1168, 1972; такви ~ 718; црвени ~ 618
јака грба 71
јалова крава 1386
јама 62, 201, 1223
јанганс (огин) 1763
јаре 764
јарем 256, 298, 1235, 1865
јасика, висока 606, 607
јасли 1295
јачина 1533
јорган 1612
јудино железо (пари) 1458
јунак 2003; арен ~ 91

К

кавга 689, 1385, 1517; без ~ 1324
каделка 26
каење 695, 1486
казна, таква 739
како 1582; ~ дошло 726, 735; ~ дробил 736
каков 701, 1229; ~ ат 745; ~ грев 739; ~ крал 740; ~ претседател 742; ~ стопан 743; ~ татко 744, 746; ~ ум 741; каква лоза 716; ~ мајка 717; ~ птица 718; ~ работа 719; ~ реч 720; какви 700; какво 723; ~ дрво 721; ~ дрвце 722; ~ прашање 724
какол 1300
кал 747, 844, 923, 1469, 1470
калем 2047
калубер 748, 749, 1185, 1561; секој ~ 1718; калуери 145
камара 1243

Боне Величковски

камбанарија 789
камен 1, 14, 47, 68, 175, 241, 348, 402,
482, 543, 586, 750, 751, 757, 1311,
1329, 2069; еден ~ 456, 1860; секој ~
1717; два камена 350; камења 752,
844, 923, 1151, 1162, 1243, 1874; лу-
ти ~ 350; остри ~ 350; твои ~ 1843;
камење 158; свои ~ 1667; мало
камче 609; малечки камчиња 590
камила 11, 194, 470, 753, 1553, 1631;
камилар 470; камилија 7
канает 534
кандило 581, 1174
кантар 1633
капа 1179, 1231, 1381, 2005
капак 1267
капидани, многу 217
капка 755, 756, 757, 1066
караван 993
карачка 2077; караница 1307
касапница 1464
касмет 1649 в. к'смед
каснат 828
кат 1753
катаден 1890; ~ гост 759; ~ Велигден
758
католик, поголем 1268
катран 988
кафе, црно 760
кашлица 1040, 1048, 1768
квачки 358
кесе 197, 577, 916, 1600 в. ќесе
килаво дете 1098, 1599
кирамитчија 104
кирација 427
кисел грозд 759, 1294; киселина 428,
1376; бадијала ~ 97; кисело грoze
1909; ~ винце 768
клашеник 1476
клетва 553
клин 769 в. чивија; клинец 831
клуч 572, 1133; клучови 1346
кнез 2025; кнезови 1257
книга 278, 1238
кночко (тенко) 762
кобила 1674
ковач 1713, 1828; ковање 1828

кожа 79, 608, 1594; овча ~ 243; свинс-
ка ~ 1403; две кожи 1373
коза 764, 807, 929, 1679; една ~ 460;
крастава ~ 460; луда ~ 1024
кокошка 802, 921, 960, 1168, 1258,
1519, 1926; гладна ~ 283; комшиска
~ 972; печена ~ 518, 1497; поголема
~ 1971; туѓа ~ 1971, 1972; ќорава ~
634; црна ~ 2034; кокошки 64, 800,
1010, 1011; печени ~ 1141; туѓо ко-
ковче 1518
кол, друг 1375; еден ~ 1375
кола 609, 1210, 1437, 1830; најдобра ~
615
колак 338; колаче 930
колено 1249; трето ~ 1314; колена
365, 1183
колк 1002
колку 967, 968; ~ глави 961; ~ јазици
962; ~ луѓе 961; ~ постар 964; ~
поумен 966; ~ повеќе 963
колнати усти 1107
колице 988, 1982
комад, туѓ 2073
комарец 520, 1390
комиње 556
комшија 9, 26, 292, 310, 971, 989, 1168
в. сосед; без ~ 1251; комшии 1089;
комшиска кокошка 972
кон себе 1741
кондурда 1716
конци 956
коњ 1053, 1282, 1363, 1631, 183, 2102,
272, 333, 365, 486, 508, 791, 831, 873,
973, 974; арен ~ 92; аризан ~ 1146;
бел ~ 1149; гладен ~ 280; добар ~
1785; друг ~ 458; еден ~ 458; жеден
~ 478; заеднички ~ 531; нескротлив
~ 513; пцовисан ~ 2029; подарен ~
1146; поклонет ~ 1184; поткован ~
531; слеп ~ 1423; туѓ ~ 1849, 2075;
шугав ~ 458
копан 1082
копанче 773
копачка, зла 576
коприва 182
коприна 1966

*Индекс
на клучни зборови*

кораби, големи 307
корем, (мев) гол 2030
корен 987, 1870
корито 1666
корки, суви 281
коса 402, 976; многу ~ 1103
коска 575; коски 686, 1080, 1161, 1874
котел, бакарен 563; котле 1453
кочани 285, 415
кош 1467; кошови 1822; кошара 319;
голема кошница 1188; празни
кошници 1209
кошула 1367, 1609; без ~ 444, 839
крава 180, 977, 2083; јалова ~ 1386;
секоја ~ 1740; црна ~ 638, 2033
крадец 464, 1937; крадена вода 978;
крадено грозје 979; крадење 1771
крај 301, 475, 617, 956, 980, 1595; друг
~ 468; еден ~ 468
кral 2025; каков ~ 740; кралеви 1120
крапче 435, 2021
краста 1126, 2017; крастав 1681;
крастава коза 460; краставо прасе
1391
краставици 41, 1283, 1466, 1479
краткоум(н)а жена 487
краток живот 494
Крачун 1479
крв 583, 981
кревет 8
кредитор, безбожен 625
крзнар 608
крив 858, 1585, 2086; ~ човек 847, 983;
~ оцак 27; криво 1511; ~ лице 70; ~
магаре 333
крилја 155, 1271
кругок 669; кругки 984, 1358; кругко
срце 656
крпеж 1430; крпени алишта 985
крст 110; свој ~ 1709, 1728; крстен
ѓавол 1442; крстена вода 446
куруша 910, 987, 1754; зреала ~ 585;
зрели круши 559; убави ~ 1996
крчмар, без 1796
к'сај (залак) 1526

к'сmed (к'смет) 100, 1888, 1198, 2086;
нов ~ 1343
куков ден (куково лето) 1169
кум 779, 1138; кума 403
куп земја 432
куртулачка 2001
кус 14; ~ ден 12; куса нога 995; куси
нозе 1170
кусоумна жена 487
кусур, без 812; светски кусури 291
кука 9, 222, 310, 381, 431, 799, 867,
989, 990, 991, 1251, 1616, 1814, 1860,
1925, 1926, 1931; без ~ 116; празна ~
826; своја ~ 1404, 1578, 1668, 1723;
куки 1307, 1620
куц 858
куче 297, 383, 509, 992, 1160, 1317,
1635, 1831; живо ~ 1538; зло ~ 575;
попарено ~ 1565; секое ~ 1696,
1703; старо ~ 1885; кучиња 17, 760,
993, 1319, 2013; без ~ 1225, 1755;
гладни ~ 1812; слепи ~ 176 (кутири-
ња), 1551; брза кучка 176, 1551

Л

лав, мртов 1538; лавовски дел 994
лага 995, 996, 1084, 1170; лаги 1090;
лажлив поп 999; лажни пророци
1441; лажго 997, 998, 1000
лажица 1743, 1751, 1832
лајно 881
лаком 1317; голема лакомија 302
лакот брада 1463
лакридија, блага 138; слатка ~ 1501;
триста лакридија 1959
ланско огниште 1171
ластовица, една 461, 1815
лафови, лоши 1501
леб 68, 931, 1001, 1496, 1496, 1497,
1501, 1509, 1783, 1784, 2061; без ~
124, 1471, 1489; сув ~ 1517, 1902,
1903; јан лебец 1641
лебеди 1774
леген, златен 583
ледина 298

Боне Величковски

лек 434, 499, 509, 521, 1194, 1196, 1203, 1301, 1611, 1737; лут ~ 1175; најдобар ~ 1900; лекар 429, 1004, 1167
леле, туѓо 524
лелејка (лулка) 2101
леност (мрзливост) 1005
лепешка 881, 1228, 1856
лесен товар 1917; ~ ум 1923; лесно 1006, 1007, 1022, 1025, 1446, 160, 1851, 1985, 206, 21, 445, 909
лете 1008; лето 806, 1478, 1815, 1821; куково ~ 1169; летоска 1009
лешника, два 349
лик 1320
лира 871, 1399
лисица 1010, 1011; итра ~ 608, 688; најкротка ~ 800
лисје 401, 1012; лист 1904; муренков ~ 1966
лице 193, 463, 479, 886, 1013, 1014, 1139, 1172, 2053, 2085; криво ~ 70; убаво ~ 1995; црно ~ 1189; чисто ~ 1211; личен 38; лична мома 1015; ~ невеста 2084; личота 1015
лов 1840
лоза, каква 716; лозје 784, 1894; лозја 1224
лош 832, 1139; ~ другар 164; ~ закон 386; ~ збор 1017, 1427, 1495; ~ јазик 1398; ~ мутав 92; ~ орев 236; ~ син 1173; ~ човек 56, 157, 847, 1018, 1174; лоша дружина 316; ~ жена 2107; ~ пљага 1017; ~ птица 1016; ~ рана 1017; ~ реч 389; ~ среќа 150; ~ челад 1636; лоши аргати 1224; ~ вести 1020; ~ господари 1359; ~ другари 145; ~ жени 145; ~ закони 1019; ~ зборови 752; ~ лафови 1501; ~ плодови 1254; ~ попови 1224; ~ пријатели 148; лошо 94, 186, 348, 505, 651, 682, 824, 847, 850, 851, 852, 884, 1021, 1022, 1023, 1121, 1124, 1191, 1392, 1436, 1657, 1834; ~ време 1232; ~ име 1495, 1513; ~ место 705; многу ~ 1104; лошотија 1326; ниед-

на ~ 1326; лошотии 1005; многу ~ 1129; сите ~ 1128
лубеница, една 879; две лубеници 356, 879
луд 130; ~ газ 1024; луда коза 1024; луди 406, 1144, 1178; ~ млади 142; лудо срце 1995; ~ заљубен 1332; лудост 2011
лубе 158, 327, 447, 588, 657, 1025, 1026, 1027, 1118, 1162, 1232, 1388, 1692 в. инсан; без ~ 1661; други ~ 185; едни ~ 185, 465, 1165; колку ~ 961; мнозина ~ 1111, 1112; сите ~ 1773; толку ~ 962; туѓи ~ 1079
лузна 622
лукав 220
лупешки (лупши) 419
лут 1028, 1029, 1393; ~ лек 1175; ~ човек 1030, 1036; лута змија 137; ~ рана 1175; лути камена 350; лутина 223, 1032, 1033, 1034, 1035, 1987, 2077; гаволска ~ 1031; луто 1037

Љ

љубезни зборови 1038
љубење 260; љубов, 224, 509, 796, 1040, 1041, 1042, 1043, 1044, 1048, 1049, 1050, 1324, 1839 в. севда; братска ~ 2055; прва ~ 1591; силна ~ 1045; слепа ~ 1046, 1047; совршена ~ 1852; стара ~ 1877, 1878; убава ~ 1047
љубомора 1051

М

мавање (мавнување), едно 1379, 1818, 1819
магаре 5, 33, 132, 199, 300, 334, 663, 727, 797, 817, 818, 1053, 1054, 1055, 1056, 1057, 1058, 1059, 1060, 1061, 1062, 1176, 1238, 1255, 1282, 1295, 1363, 1633, 1647, 1678, 1910, 1927; готово ~ 1293; криво ~ 333; печалено ~ 1466; секое ~ 1704; ма-

*Индекс
на клучни зборови*

гарец 1390; магарица 1239; стара ~ 1876; магариња 18, 96, 511, 1118
магла 564, 1975
маж 490, 1065; свој ~ 397; мажи 489, 1063; умни ~ 1064
мазник (зелник), туѓ 2073; озгора мазно 1425
мајка 437, 648, 654, 748, 783, 1005, 1480, 1964; Беганова ~ 106; добра ~ 388; каква ~ 717; Стојанова ~ 106; мајчин здив 553; мајчина млеко 76
мајска роса 1066; мајски дождови 1067
мајстор 431, 807, 1274, 1627, 1778, 1945; мајсторска тесла 431
мака 414, 738, 1068, 1086, 1115, 1155, 1177, 1726, 1963; без ~ 118, 121; секоја ~ 2001; вечна ~ 459, 1033; триста маки 588
мал 2041; мала искра 1394; ~ вечеричка 1069; малечки камчиња 590; мали приказни 1070; малку 853, 941, 1071, 1520, 1607, 2075; без ~ 894; ~ вода 1211; ~ останало 1105; ~ памет 1103; ~ правда 1101; мало камче 609; малкумина избрани 1116; малцина 1109, 1111, 1113
манца 1073; туѓа ~ 238; ёлелупур ~ 1414; многу манци 1501
Мара 679
марифет 1234
март 1093
маска 180, 476, 502
маслинки 566; масло 209, 581, 1208, 1281, 1646, 1833, 1848; масти 771, 1823
матеница 1751 в. маштеница
матна вода 280, 478; матно 225, 1216
маторица, дебела 1391
мачка 294, 323, 469, 498, 610, 710, 777, 1074, 1075, 1250, 2104; бела ~ 1695; ниедна ~ 1327; црна ~ 1695; мачки 40, 1498, 1548; мачор 426, 612; мачорок 611
мачна работа 749; мачно 206, 956, 1022, 1464, 1615; ~ место 705
маша 22, 612, 1266
маштеница 901, 1564 в. матеница
меана 1076, 1453
мев 1403, 2030; мој ~ 525
мед 13, 46, 54, 97, 221, 428, 662, 728, 803, 827, 916, 1038, 1042, 1154, 1208, 1591, 1745, 1805, 1809, 1848, 1935, 1941; медена уста 1077
мек јазик 1080; меки постели 1081
мене 423, 571, 731, 862; против ~ 862
мера 875, 1317, 1861; без ~ 119, 120
мердиван (скала) 493, 1663
мерка 522, 1827
месец, еден 974; месечина 30
месо 146; ока ~ 1270
место 1717; лошо ~ 705; мачно ~ 705
метла, нова 1344
меч 1114; мечеви 1980
мечка 72, 784, 1088, 1089, 1125, 1370, 1594, 2065; гладна ~ 282; мечки 623
меше 2080
мил 561; ~ век 1357; ~ живот 444; мила душа 444; мило 1195; милосрдие 1091, 1092; милост 397, 450; милостина 342, 344, 936, 937; милостив 1157
минаре 790
мир 1517; мирни 406; мирно село 179, 271
мираз, без 2084
мисирка, наша 1971
мисла 1988, 2085; добра ~ 492
мишка (пазува), една 356, 879
млад 892, 1516, 1800; млада жена 69; луди млади 142; младо 412; младост 34, 541, 860, 896, 942, 951, 1094, 1095, 1096, 1625
млеко 902, 977, 1564; мајчино ~ 76; бело ~ 597, 638, 2033; многу ~ 86, 2083
многу 579, 821, 835, 856, 857, 878, 894, 941, 1102, 1389, 1412, 1520, 1587, 2075; ~ арно 1097; ~ баби 761, 1098, 1599; ~ бргу 936, ~ врапчиња 854; ~ врева 1099; ~ гревови 1091; ~ дадено 1100; ~ далеку 1052; ~ другари

Боне Величковски

153; ~ закон 1101; ~ занаети 839; ~
капидани 217; ~ коса 1103; ~ лошо
1104; ~ лошотии 1129; ~ манци
1501; ~ млеко 86, 2083; ~ пари 1929;
~ пати 1106; ~ патишта 1437; ~ пи-
пер 841; ~ поминало 1105; ~ праз-
ници 825; ~ пријатели 794; ~ работи
833, 854; ~ раце 1107; ~ сребро
1504; ~ стока 492; ~ усти 1107; ~ па-
ти 1108; мнозина 1027, 1109, 1113,
1114, 1115, 1117, 1118, 1119, 1120; ~
луѓе 1111, 1112; ~ повикани 1116; ~
пријатели 1110
молитва 714, 1032, 1562
молчење 261, 544, 1072, 1122, 1123,
1304
мома 4; лична ~ 1015; момичка 783,
935; момче 935
море 301, 893, 947, 1183, 1543, 1642,
1643, 1751, 1775, 1891, 1957
мост 58, 175, 613, 663, 702, 1266, 1546,
1574
мотика 708, 714; неклепана ~ 485;
секоја ~ 1741
мрава 1125; мрави 1088
мраз 340
мразење 260
мрежа 1221
mrза 1126, 1127, 1395, 1396, 1434,
1554, 1626, 1903; пуста ~ 277;
mrзлив 1003, 1130, 1131, 1991;
mrзливост 1128, 1129, 1132, 1133
мрсулав 61; мрсулко 2095
мртвов лав 1538; мртвовец 1660, 1661;
мртви 1134, 1135, 1136
мрша 445
мува 728, 881, 1143, 1433, 1586; муви
54, 137, 219, 706, 1548, 1793
мудар 154, 293; мудри 540, 1144, 1178,
1998; Мудриот Соломон 397; му-
дрост 1533, 2011; поголема ~ 1304
музика 1633; воена ~ 1055
муренков лист 1966
мустаки 611, 612
мутав, лош 92

Н

наведена глава 1213
навечер 457
навика 1214
награда 398, 2049; своја ~ 1735
надве 1808; надве-натри 1356
надвор 2097
надеж 100, 514, 901, 907, 1215, 1439;
одложувана ~ 1424
назад 543, 645, 665
најарен пливач 614, 1106; најарна
храна 1001
најблаго 905
најголема сила 286; најголемо бо-
гатство 555, 557
најдобар лек 1900; ~ стрелец 616; ~
учител 667; најдобра кола 615; нај-
добро 526, 1216, 2087
најкраток пат 1353
најкротка лисица 800
најлесно 699
најлош 1781; најлошо 2107; ~ потко-
ван коњ 531
најмногу 800
најнеумен 1219
најниска ограда 699
најодзади 905
најпотребно 782
најпрвин 1217, 1578, 2087
најсилен 1218; најсилено 1588
најсиромав 23
најслатко 528
најубав 523; најубава роза 617; нају-
баво 675
најумен 1219
накитен пен 624
наковална 1078
намери, добри 1462
направо 27
напразно 497, 1221
нарачано 1481
народ 288, 1224, 1563; таков ~ 740,
742; народи 1223
насмевка, без 1711
наука 738; нема ~ 118
Наум, Свети 676
наутро 457

*Индекс
на клучни зборови*

научен 1338
начин 691
небеси 1789; небо 1141, 1263, 1401,
1824, 1957
невеста 931, 1566; безризична ~ 2084;
лична ~ 2084
невикан гостин 1288
невнимателно 845
невозможни нешта 1957
неволја 226, 227, 574, 584, 1308, 1309,
1310, 1311, 1312, 1397
невреме 815
негледани очи 1289
недела 1683
недовенчани (зет и невеста) 1566
неженет 641
незрело 418
неиспитани судби 1905
неканет 568; ~ гост(ин) 1293, 1294,
1295, 1296
неклепана мотика 485
некогаш 1598; поарно ~ 1510
некого 49, 50, 51; некој 42, 68, 1329
немаштина 1307
неми 306
неправда 859; неправедно спечалено
1314; неправина 1511
неправење 1834
непријател 1431; непријатели 314,
1420
непријатност 1306, 1482
неразбран 512; стари неразбрани 144
нероден Петко 1178
несење (јајца) 802
некротлив коњ 513
несреќа 652, 1888; ниедна ~ 1328
нетепана жена 485
нетребен бунар 1315
неучен 2044
нечиста вода 621
нечовек 134
нешто 545, 1003, 1316, 1534, 1731,
2068, 2107; поарно ~ 1512; две
нешта 1371; невозможни ~ 1957;
три ~ 1957
нивје 1224, 1244
нивни работи 1983; ~ раце 1983
нигде (никаде) 20, 725, 1576
ниеден 452; ~ самарција 18; ~ слуга
1331; ниедна лошотија 1326; ~
мачка 1327; ~ несреќа 1328; ~ ра-
бота 833, 854; ниедно врапче 854
низ нос 632
никако 1615
никогаш 933, 1330, 1783, 1874;
отколку ~ 1510
никого 505; никој 384, 999, 1149,
1199, 1331, 1332, 1333, 1334, 1335,
1336, 1337, 1338, 1547, 1689, 1727,
1765; никоја река 1339
никси одај 317; никско 816
ниту еден (пријател) 794
ништо 34, 112, 867, 877, 1099, 1277,
1316, 1340, 1341, 1418, 1529, 1534,
1554, 1834, 1949; ~ ново 1302
нов бунар 1342, 1422; ~ ден 1343; ~
к'смед 1343; ~ обрач 1886; ~ срам
1879; нова метла 1344; нови па-
тишта 413, 1345; ~ пријатели 1883;
ново грне 1986; ~ сито 1346, 1347;
ништо ~ 1302
нога 476, 982, 1223, 1505; куса ~ 995;
секоја ~ 1736; нозе 191, 610, 876,
968, 1276, 1429, 1612, 1622, 1624,
1962; куси ~ 1170
нож 808, 1398, 1436, 1555
нос 72, 299, 336, 819, 1952 низ ~ 632
носило 2101
ноќ 366, 384, 1202, 1335, 1349, 1349;
ноќе 1348; ноќна работа 1686
нужда 1351, 1601, 1602, 1604; голема
~ 1368
нунко 1060

О

обесен 222; обесено сито 1346
обиколен пат 1353
обичај 231; други обичаи 424
облека 1354
образ, бел 1974
образование 1355

Боне Величковски

обрач, нов 1886
овен 361; туѓ ~ 589
овој свет 1525; ~ век 560, 1356, 1357
овошје, забрането 528; секоја
овошка 1742
овца 55, 250, 908, 929, 932, 1659; арна
~ 86; една ~ 1816; цела ~ 1365; црна
~ 232; овци 246, 253, 330, 393, 420,
1358, 1493, 1812; овча кожа 243;
овчар 679; добар ~ 393; овчки стада
564
огин 22, 360, 573, 574, 763, 767, 1033,
1171, 1281, 1359, 1360, 1361, 1602,
1642, 1763, 1833, 1835, 2107; без ~
1298; голем ~ 1377, 1394; два огна
1694
огламник 2
огледало 70, 1855
огниште 625, 1142; ланско ~ 1171
ограда 1859; најниска ~ 699
одаи, ниски 317
одговор 724
одеднаш 323
одење 1461, 1613
одзади 180, 221
одобрување 1123
одошто 1514, 1515, 1516, 1518, 1539,
1540, 1541, 1544, 1555
озгора мазно - оздола азно 1425
ока алтани 450; ~ јаболка 1652; ~
месо 1270; сто ~ 1888; оки 159
око 664, 1186, 1426, 1427; едно ~ 1495;
окато поле 1549
околности 1246
олтар 789 в. алтар
олицица (лајица) 1743
омјаз (лице) 886
оној век 1356
опашка 16, 37, 296, 488, 935, 1166,
1493, 1498, 1754, 2018; без ~ 1327
опинок 1716; покондурен ~ 315;
опинци 1429
опсеклив (храбар) пес 1431
опул 783
орање 1259
орев, еден 236, 349; лош ~ 236; ореви
1806; здрави ~ 236; сто ~ 236

орел 208, 571; орли 698
ориз 1082, 1823; бел ~ 2032
оро 282, 345, 777, 1297, 1449
ортома 77, 222, 468; гнила ~ 1230;
дебела ~ 1143
освен 1610
оска 988, 1220
оскомина 418, 425, 1909
остен 107, 1865
остро (на нож) 1436; остри камења
350
отворени очи 67
отколку 1517, 1519, 1525, 1532, 1533,
1535, 1536, 1537, 1538, 1543, 1552,
1553; ~ неправо 1511; ~ ништо 1512;
~ никогаш 1510
отров 1208; отрувачка 221, 1438
отспреди 180
оцет 13
очи 36, 255, 273, 346, 561, 593, 594,
642, 732, 918, 1432, 1439, 1440, 1473,
1522, 1531, 1541, 1637, 1832, 1992,
2038, 2108; гладни ~ 284; две ~ 451;
негледани ~ 1289; отворени ~ 67;
поарно ~ 1513; повеќе ~ 1542; пред
~ 1221; соколови ~ 1079; твои ~ 642,
1506
одак 320; крив ~ 27

П

паѓање 309
пазар 997; цел ~ 1956
пазува 986, 2072; иста ~ 356
пајажино влакно 1143
пакост 1035, 1444
палата 586
палица, твоја 1844
памет 1137; малку ~ 1103; паметен
1180; сто паметни 14; добро пам-
тење 998
папа 1268
папок 1962
пара 23, 89, 673, 674, 865, 871, 1181,
1445, 1447, 1448, 1959; бела ~ 126;
една ~ 345, 505, 1990; тркалезна ~
1446; пари 20, 169, 266, 429, 443,

*Индекс
на клучни зборови*

517, 536, 558, 602, 636, 653, 659, 660, 661, 677, 738, 874, 916, 938, 1109, 1113, 1430, 1449, 1450, 1451, 1452, 1453, 1454, 1455, 1456, 1457, 1458, 1459, 1460, 1468, 1473, 1677, 1991; без ~ 13, 122, 1456, 2058; бели ~ 126; две ~ 345, 1318; многу ~ 1929
пареа 372
пастрма 17, 245
пат 1461, 1462, 1505, 1613, 1753; далечен ~ 44; најкраток ~ 1353; обиколен ~ 1353; таков ~ 745; човечки ~ 259; многу патишта 1437; нови ~ 413, 1345
патицан 299
педа 31; ~ човек 1463
пекmez 1809
пекол 122, 1462, 1931
пелин 1042, 1208, 1848
пен 1052; накитен (променет, убав) ~ 624
пепел 625, 1384
пес 48, 226, 673, 1177, 1182, 1464, 1548, 1608; бесен ~ 1976; опсеклив ~ 1431
песна 121, 1465; песни 35, 991
песок 752
петел 57, 1519, 1620, 1926; секој ~ 1721; два петла 351; петли 626, 1165; без ~ 595; наши ~ 618; секое петле 1705
Петко, нероден 1179
петлачиња 1399
петлици 807
петок 1672
печалено магаре 1466
печена кокошка 518, 1497; печени кокошки 1141; ~ пилиња 1263; печено 1236; ~ јагне 53
пиење 677, 1385, 1468, 1544; пијан 105, 295, 635, 1085, 1093, 1183, 1393, 1467, 1468, 1469, 1470, 1912, 2110; ~ поп 1566; пијаница 342, 986, 1076, 1471, 1616, 1617; пијанство 1472; проклето ~ 139
пијавица 161
пилав 1823
пиле 696, 788; рано ~ 1638, 1820; печени пилиња 1263; пилци 358
пипер 1154, 1473; многу ~ 841; црн ~ 2032
питач 1131, 1949; брз ~ 672; питачка торба 1474; питачки стап 801; питалец 339
питоми (луге) 405
писано 1400, 1410, 2103
пламен 1384
планина 210, 316, 570, 2014; друга ~ 1918; една ~ 1918; секоја ~ 1744; планинин 158; високи ~ 207
плата 420, 421; своја ~ 1968; таква ~ 719; платен 843; плаќање 1461, 1613
плач 2071; плачење 262, 524
плевна 627, 644; празна ~ 1187
плеки 336, 1003; туѓи ~ 1917
пливач, најарен 614, 1106
плитко 2076
плод 411, 422, 1698; таков ~ 721; лоши плодови 1254
плот 594
плоча 831; плочи 1432
плугови 1980
плунки 886
пљага (рана) 547, 1398; лоша ~ 1017; пљаги 550
пљачка 710
поарен 1883; толку ~ 966; поарно 19, 950, 996, 1164, 1316, 1427, 1489, 1490, 1491, 1492, 1493, 1494, 1495, 1496, 1497, 1498, 1499, 1500, 1501, 1502, 1503, 1504, 1505, 1506, 1507, 1508, 1509, 1514, 1515, 1516, 1517, 1518, 1519, 1542, 1882, 2102; ~ некогаш 1510; ~ неправина 1511; ~ нешто 1512; ~ очи 1513
поблаг 662, 1521, 2073; ~ ручек 1573; поблага вечера 1837
поблизку 1522, 1523, 1598
побргу 26, 366, 1849; побрз 174
побудали 688

Боне Величковски

повеќе 364, 887, 971, 1023, 1110, 1316, 1525, 1539, 1540, 1541, 1590, 1607, 2063; ~ болки 2090; ~ години 656, 2081; ~ знаење 2090; ~ луѓе 1543, 1544; ~ очи 1542; ~ пати 934; колку ~ 963; толку ~ 963
повикан 1733; мнозина повикани 1116
повисоко 237, 1559
површина 209
погача 586; бела ~ 2037; бели погачи 2035
поглув 1303
поголем глад 228; ~ залак 1526; ~ збор 1526; ~ католик 1268; поголема кокошка 1971; ~ мудрост 1304; поголеми јајца 1168, 1972
погорко 1417
погрешки 1041
под рака 1907; ~ сонце 1302
подалеку 389, 563, 882, 1522, 1523, 1531, 1598
подарен коњ 1146
подобар 1532; подобра 1533; подобро 394, 1534, 1535, 1536, 1537, 1538, 1562
подопашница, црвена 1876
пожар 621
позајмувач 407
позло 404
појак 170, 2060, 2069; толку ~ 964
поклонет коњ 1184
поклупка 32, 1957; своја ~ 1697
покондурен опинок 315
покрив 1624
покриен газ 1547; покриено млеко 1548
покров 968, 1187
поле, окато 1549
полека 814, 1550, 1551
полесно 948, 1552, 1553
поли (скотови) 237
полица 1620
полна торба 1189
половина вистина 239; ~ здравје 2057; ~ работа 810, 1577; ~ улавштина 1034; ~ уста 1545
полош 165; полошо 549, 651, 1021, 1392, 1554, 1555
помала риба 304
помило 1404
поминало, многу 1105
помогнат 170; помош 163, 1323; без ~ 1605
понекогаш 1121, 1558
пониско 1559
поопитен човек 1244
поостро 687
поп 21, 179, 183, 338, 343, 519, 781, 1185, 1186, 1453, 1560, 1561, 1562, 1563, 1567, 1568, 1569, 1654, 1794, 2092; пијан ~ 1566; без ~ 596; врзан ~ 271; лажлив ~ 999; попова куќа 1290; ~ ќерка 1290; лоши попови 1224; попово 1568; попувачка 1560; попадија 1560
попара 1382; попарен 1564; попарено куче 1565
пополека 882
попрадалница, своја 1668
порано 44
порта 7; пред ~ 1703, 1710; царска ~ 87; железни порти 138
посети, чести 759
послаб 2060
посладок 13; послатка 97; послатко 1408, 1417, 2073; ~ грозје 979
после, 324, 345, 642, 830, 933, 1593, 1594, 2077; последен 1537; последни 1571
послеп 1305
постар 1244, 1943; колку ~ 964; постаро утро 1572
постела 157, 429; меки постели 1081
пости 1764
постојано 970, 1960
пот 1575, 1837; без ~ 123; потен ручек 1573
поткован коњ 531
потресија 191
потучен 2073
потценет 1714
поубаво 1404, 1576
поумен, колку 966; поумно 2004

*Индекс
на клучни зборови*

поцрвени јаболка 2099
почести, големи 308
почеток 1043, 1128, 1577; секој ~ 1722
прав 965, 1579, 1585, 1750, 1776; ~ човек 847; малку правда 1101; праведен 1438; праведни 1581; праведник 1580; правина 692, 1583, 1584, 1590
право (исправено) 352, 628, 1199, 1589, 1765
празен амбар 229; празна 2078; ~ бочва 1587; ~ воденица 552; ~ глава 516; ~ кука 826; ~ плевна 1187; ~ торба 1508; ~ чупка 1587; празни кошници 1209; ~ садови 1588; празно вреќиче 1589
празник 826, 1867; многу празници 825
пракса, без 579
прасе 197, 515, 773, 805; краставо ~ 1391; тутго ~ 2080; прасиња 1778
прашање, какво 724; прашување 1836
прв 1537; ~ ден 1274; ~ залак 729; прва љубов 1591; први 1571; ~ чекори 1592; право 195, 324, 642, 793, 989, 1593, 1594
предеж 817
пред време 1277; ~ очи 1221; ~ порта 1703, 1710; ~ своја кука 1723
прекален светец 1597
прекор 1057
прекутрупа 1598
премлад цар 1930
преправени светци 143
пресна рана 1024
претседател, каков 742
префалени јагоди 1188
пријател 7, 46, 183, 1030, 1600, 1601, 1602, 1603, 1604, 1605, 1724, 2006; близу ~ 1514; еден ~ 794, 1502; стар ~ 1883; двајца пријатели 1883; добри ~ 390; многу ~ 794; мнозина ~ 1110; нови ~ 1883; стари ~ 413, 1345,

1880; сто ~ 1503; свои ~ 1420; пријатство 1606
приказни, мали 1070
природа 211, 1607; втора ~ 1214
прле 727, 1239
прозорец 796
проклети усти 1107; проклето пижанство 139
пролет 461, 1815, 1820
променет пен 624
променлива среќа 1871
пропаст 1798
пророк 1334, 1610, 1714; лажни пророци 1441
пројаќ 1189
просо 52, 283, 899
простак 1943; простотија 141
просто (простум, исправено) 1589
прст 29, 434, 819, 889, 1247, 1621, 1916; прсти 1941
прч 629, 964
псалтир 254
птица, каква 718; лоша ~ 1016; птици 1614; сите ~ 1221
пукнато грне 1615
пуста завист 1618; ~ мрза 277; ~ пустелија 1616; ~ работа 1617
пушка 206, 486, 1619
пшовисан конј 2029
пчела 221, 960; секоја ~ 1745
пченица 140, 1963; далечна ~ 140; зрно ~ 507

Р

работка 26, 37, 100, 438, 537, 786, 933, 1044, 1190, 1313, 1626, 1627, 1628, 1629; без ~ 124, 1044; благословена ~ 1628, 1630; брза ~ 1434; каква ~ 719; мачна ~ 749; ниедна ~ 833, 854; ноќна ~ 1686; половина ~ 810, 1577; пуста ~ 1617; своја ~ 1733; сегашна ~ 1261; секоја ~ 1577; работи 1242, 1246; добри ~ 188; многу ~ 833, 854; нивни ~ 1983; три ~ 2107; работење 1063; работница, жена 1767

Боне Величковски

радосно срце 768; радост 449, 479, 1306, 1482, 1632, 1907
раѓање 263, 503,
ражен 570, 2014
разбојник 1937
разбран 520
разум 223, 224
рај 122, 914, 919, 1656, 1762, 1950, 1951
рака 22, 29, 111, 182, 290, 414, 680, 1488, 1621; ~ урда 506; друга ~ 463, 1561; една ~ 206, 463, 506, 1561; под ~ 1907; туѓа ~ 486; раце 191, 1111; благословени ~ 1107; две ~ 206, 462, 1561; многу ~ 1107; нивни ~ 1983; обете ~ 463; студени ~ 1901; туѓи ~ 1850, 1851; црни ~ 2037
ракија 738
рана 547, 1398; лоша ~ 1017; лута ~ 1175; пресна ~ 1024; тешка ~ 1922;
рани 268, 550; стари ~ 1262
рани сираци 408; рано 891, 892, 950, 1947; ~ пиле 1638
расипник син 1200, 1212
раска 642
расол 1093
раст 311
растурач 1137
рачка 328, 1265, 1832
рబол 1682
рѓа 274, 482, 1132, 1639, 2017
ребра 2102
резил 203, 659
река 433, 883, 1094, 1466, 2015, 2016; никоја ~ 1339; реки 258, 756; девет ~ 1984; сите ~ 1775
ремен 1366; црвен ~ 2030
ретко 353
реч, арна 87; блага ~ 138; добра ~ 389; каква ~ 720; лоша ~ 389; слатка ~ 1788; тешка ~ 1922; речено 1236, 1401; туѓи речови 1506 в. зборови
речина (решето) 1671
решение 227
решителен човек 1431

рж, ближна 140; туѓа ~ 1287; јржан лебец 1641
риба 125, 498, 1284, 1642, 1643, 1644, 1645, 1646; голема ~ 303, 304, 305; помала ~ 304; риби 439; големи ~ 215; рипче 435, 2021; рипчиња 610
рикање 818, 1062
Рим 795, 1648; Римјанин 795
роб 1402; робинка 66
рог 791, 964; волов ~ 214; рогови 194, 753, 813, 895, 1433, 2045; рогат 1803
рогузина 968; ветва ~ 1763
род 1813; ист ~ 1614; роднини 660
роза, најубава 617
роса, мајска 1066; росица 1933
рт 174, 1840; врзан ~ 1811; гладен ~ 285
руба 1650
руво 1651
руга 420
руда 668
руно волна 1652
рутинча (алишта) 1653; закрпени ~ 1920
ручек, поблаг 1573; потен ~ 1573

С

саат 1130, 2089; саати 258
сабја 680, 687, 1752; царска ~ 1213
сабота 1672
садака (милостина) 344
садови, празни 1588
сакат 318
сам 897, 952, 953, 1004, 1557, 1620, 1655, 1928, 1973, 2074; ~ господ 1654; ~ себе 1000, 1036, 1863; секој ~ 1725, 1726; ~ човек 1656
самар 33, 132, 300, 1255, 1678; самари триста 658; самарџија 18
сапун 1896
свадба 300, 867, 1060, 1453, 1483, 1601, 1660, 1661
свесно 1989
свет 441, 1191, 1280, 1430, 1455, 1663; овој ~ 1525; цел ~ 640, 911, 960; светски кусури 291

*Индекс
на клучни зборови*

светец 391, 1172, 1190, 1662, 1867; прекален ~ 1597; светци 630; преправени ~ 143

Свети Наум 676

светлина 1719

свеќа 804, 1201, 1444, 1664, 1867; една ~ 1190; две свеќи 1190

свиња 613, 702, 1192, 1469, 1665, 1666, 1782; дива ~ 316, 1028; свињи 103, 1286, 1996; диви ~ 559; свинска кожа 1403

свирка 1406, 1450; такво свирче 722

свое 1720, 1838; ~ богатство 1780; ~ буниште 1705, 1721; ~ време 1669; ~ гнездо 1016; ~ доба 1676; ~ добро 1701; ~ затоа 1700; ~ седело 1195; ~ сито 1746; ~ теле 1740; свој адет 1706; ~ аршин 1729; ~ двор 1593; ~ дом 523, 1610; ~ закон 1706; ~ сбогац 589; ~ крст 1709, 1728; ~ маж 397; ~ товар 1704, 1927; ~ труд 1735; ~ ум 357, 928; ~ човек 1838; своја воденица 1708; ~ закрпа 1739; ~ земја 1334; ~ куќа 1404, 1578, 1668; ~ награда 1735; ~ плата 1968; ~ поклупка 1697; ~ попрадалница 1668; ~ работа 1733; ~ сенка 1680; ~ судбина 1713; ~ татковина 1610; ~ тежина 1744; свои грешки 1144; ~ камење 1667; ~ пријатели 1420; ~ тежини 207

се' 1669, 1670, 1675, 1676, 1685, 1687, 1689, 1691, 1692, 1693, 1810, 1842, 1906, 1954, 2022, 2064, 2082

себе, 291, 861, 958, 1127, 1619, 1667, 1715, 1781; кон ~ 1741; себеси 154, 866, 926, 1039, 1217

севда 1324 в. љубов

сега 365; сегашна работа 1261

седело 802; свое ~ 1195; седелце 696

седло 511, 1176

сеедно 999

секаде 20

секакви зла 1870

секира 780, 1265, 1379, 1398

секогаш 128, 209, 251, 464, 1130, 1246, 1573, 1584, 1587, 2046

секој 58, 95, 259, 780, 801, 1204, 1266, 1329, 1709, 1710, 1713, 1714, 1715, 1716, 1719, 1720, 1723, 1724, 1727, 1728, 1729, 1731, 1733, 1734, 1735, 1786, 2026, 2101; ~ воденичар 1708; ~ врат 1235; ~ град 231; ~ ден 1711, 1712; ~ закон 233; ~ камен 1717; ~ калубер 1718; ~ петел 1721; ~ почеток 1722; ~ сам 1725, 1726; ~ сиромав 1730; ~ старец 1732; ~ чевел 1736; секое врапче 1195; ~ време 37; ~ грне 1267, 1697; ~ дрво 1405, 1406, 1698; ~ зафаќање 1699; ~ зашто 1700; ~ зло 1194, 1701; ~ знаење 1702; ~ чудо 1707; секоја болест 1737; ~ болка 1196; ~ вистина 1738; ~ вреќа 1739; ~ капка 1066; ~ крава 1740; ~ мака 2001; ~ мотика 1741; ~ нога 1736; ~ олцица (лажица) 1743; ~ овошка 1742; ~ планина 1744; ~ пчела 1745; ~ работа 1577; ~ уста 1743; ~ Циганка 1746

секојпат 89

секому 325, 1273

село 279, 1225, 1290, 1490, 1537, 1747, 1748, 1755; мирно ~ 179, 271; секое ~ 231, 1706; селанка 1652

сенка 25, 606, 913, 983, 1008, 1454, 2058; своја ~ 1680

сено 96

сестра 1749; сестри 63

сетне 989

сечија стрпливост 650; ~ врата 1873

сива брада 167

сигурно 1550

сила 580, 649, 692, 1355, 1756, 1839, 1840, 1841; најголема ~ 286; силен 2003; ~ човек 1431; силна вода 175; ~ љубов 1045

син 820, 1142, 1757, 1937; арен ~ 1173; лош ~ 1173; расипник ~ 1200, 1212; таков ~ 744, 746; синови 1909; синовини сиротини 1914

Боне Величковски

синор 249
синцир 1026
сираци, рани 408
сирење 169, 677, 679
сиромав 61, 65, 78, 529, 754, 840, 937,
1142, 1197, 1198, 1199, 1272, 1430,
1618, 1653, 1758, 1759, 1762, 1763,
1765, 1911, 1974, 1991, 2025; ~ човек
1730, 1760, 1761; сиромаси 569, 738,
1027, 1081, 1222, 1764; сиромашни
1632; сиромаштија 141, 647, 796,
1127, 1133, 1321, 1766, 1767, 1768,
1770, 1771; усилна (страшна) ~
1769; синовини сиротини 1914
сит 1772, 1777; ситост 1977
сите 797; 1596, 1607, 1715, 1776, 2025;
~ врати 572, 1181; ~ гуски 1774; ~
жени 804; ~ лошотии 1128; ~ луѓе
1773; над ~ 1858; ~ птици 1221; ~
реки 1775; ~ членови 774
сито, ново 1346, 1347; обесено ~
1346; свое ~ 1746
скала 185, 493, 1663, 1957
скап 1779
скапано јаболко 473
скаперник 1938 в. титиз; ~ татко
1200
скинати чевли 2046
склупца 507
скорни 84
скот 75
скржав 149, 963, 997, 1407, 1780, 1781,
1782, 1783, 1784, 1937, 1938;
скржави 569
скршено грне 1921
скуден 1924
слаб ум 71; слабо ждребе 1785; ~
куче 1786; ~ тело 442
славејче 1787
сладок 13; ~ залак 729; сладост 827;
слатка дума 1788; ~ вода 978; ~
лакридија 1501; ~ реч 1788; слатко
868
слама 498, 1361; сламка 947
слеп 1201, 1202, 1790; ~ коњ 1423;
слепа љубов 1046, 1047; слепец 62;
слепи 235; слепи кутриња
(кучиња) 176, 1551; слепичишта
176
сливи 425
слично 1791, 1792
слобода 558; без ~ 125
слон 1364, 1586, 1793
слуга 407, 1009, 1164, 1780; ниеден ~
1331; таков ~ 743
смеа 1484; смеење 177, 262, 1795
сметка 1796; сметки 390
смола 922
смрт 214, 521, 731, 1045, 1194, 1203,
1485, 1486, 1595, 1596, 1611, 1782,
1797, 1798, 1799, 1800, 1801, 1854,
1855, 1957; смртен час 1357; смртни
1773
снаа 1931
снага 25, 75, 912, 1525, 2031
снег 1802; бел ~ 760
соби 317
совет 917, 1853
совршена љубов 1852; совршено
1529
сокаци 1976
соколови очи 1079
сол 238, 1291, 1496, 1497, 1501, 1509,
1853; вреќиче ~ 51; солена вода
1374
солзи 35, 1205
Соломон, Мудриот 397
сомун, топол 556
сон 234, 1245, 1408, 1854, 1855
сонце 104, 619, 639, 697, 1279, 1478,
1529, 1590, 1802, 1856, 1857, 1858,
1859, 1919; под ~ 1302
сосед 9, 1532 в. комшија; добар ~ 385
спасение 1965
спечалена стока 81; неправедно
спечалено 1314
спроти светец 1867; ~ ветер 886, 1256
срам 1196, 1322, 1409, 1428, 1771,
1868, 1895, 1896, 1944; нов ~ 1879;
срамота 326, 1897
сребреници 1869; сребро 544, 1602;
многу ~ 1504; сребролубие 1870
средство 2028

Индекс
на клучни зборови

среќа 397, 652, 798, 1872, 1873, 1960, 2086; лоша ~ 150; променлива ~ 1871; две среќи 891; среќен 1595
срце 137, 220, 346, 472, 542, 690, 732, 1013, 1083, 1095, 1100, 1172, 1178, 1208, 1387, 1424, 1522, 1531, 1848, 1992, 2081, 2085, 2105; благодарно ~ 2082; весело ~ 193, 970; кротко ~ 656; лудо ~ 1995; радосно ~ 768; топло ~ 1901; човечко ~ 204; широко ~ 2082; срца 151
стадо 929, 932, 1812; едно ~ 448; се-
кое ~ 232; цело ~ 460; овчки стада
564
Стамбол 1836, 1893
стап 341, 703, 709, 765, 772, 820, 873,
2065; без ~ 1225, 1755; питачки ~
801; стапови 1874; долги ~ 317; сто
~ 1889
стапалка 1893
станица 1011, 1076, 1223
стар 1516, 1800; ~ бунар 1342, 1422; ~
вол 298, 1882; ~ волк 1875; ~ грев
1879; ~ пријател 1883; стара мага-
рица 1876; ~ љубов 1877, 1878; ста-
рец 1226, 1285; секој ~ 1732; умен ~
1430; стари 712, 1881; ~ неразбрани
144; ~ пријатели 413, 1345, 1880; ~
рани 1262; старо вино 1880; ~ грне
387; ~ дрво 1884, 1886; ~ куче 1885;
старост 34, 541, 860, 896, 942, 951,
1625, 1887
сто врапчиња 1488; ~ години 1519,
1630; ~ драм 1888; ~ ока 1888; ~
ореви 236; ~ паметни 14; ~ пријате-
ли 1503; ~ стапови 1889
Стојанова мајка 106
стока 324, 1137, 1150, 1173, 1407,
1916; арам ~ 81; арна ~ 88, 89; мно-
гу ~ 492; спечалена ~ 81; убава ~
1997
стола, два 909
столб 1814
стомак 1414
стомна 348, 934, 1890; здрава ~ 1108
стопан 272, 799, 1465; каков ~ 743

сторено 1401
страв 828, 1301, 1409, 1431, 1767,
1848, 1852, 1894, 2007
страна, друга 1378; една ~ 1378; две
страни 1859
страчка 788, 935, 1258
стреја 1008, 1516
стрела 549; најдобар стрелец 616
стрико 613
строги владетели 1898; ~ закони
1019
стрпливост 1842, 1899, 1900; сечија ~
650
Струга 733
студени раце 1901
сув леб 1517, 1902, 1903; суви корки
281; суво 477; ~ дрво 1904
судби божји 1905; ~ неиспитани 1905;
своја судбина 1713; судени 1278;
судено 1410
суета 1906
сурово 412
суша 6; голема ~ 1369

Т

табиет (природа) 211
тава 1642
тага 1632, 1907
тајна 582, 1908; тајно 1223
така 730, 734, 735, 726
таква ќерка 717; ~ казна 739; ~ плата
719; такви јајца 718; такво 723; ~
грозје 716; ~ свирче 722; таков
1829, 1862; ~ дом 741; ~ народ 740,
742; ~ одговор 724; ~ пат 745; ~
плод 721; ~ син 744, 746; ~ слуга
743; ~ устрел 720
таксират (несреќа) 1888
тамавќар (скржав) 149, 1407; та-
мавќари 569
таму 1372
танец 954, 1204, 1911
тапан 512, 965, 1911, тапани 1483,
1912
Татари 1913

Боне Величковски

татко 57, 381, 654, 748, 793, 1915, 1916, 1937; штедлив ~ 1212; каков ~ 744 746; скаперник ~ 1200; татков здив 553; татковина 1714; своја ~ 1610; татковини бркотини 1914; татковци 1909
твоје 631; ~ јајце 1518; твој ближен 1039; ~ ќеф 525; твоја глава 1843; ~ главица 1844; ~ палица 1844; ~ уста 1292; твој камења 1843; ~ очи 642, 1506
тебе 1845, 2088
тежок 1722; тешка рана 1922; ~ реч 1922; тешки камења 752; ~ чекори 1592; тешко 1007, 1923, 1924, 1925, 1926, 1927, 1928, 1929, 1930; тежина 959; своја ~ 1744; свои тежини 207
теле 1386, 1527, 1528; свое ~ 1740
тело, без 2058; здраво ~ 554; слабо ~ 442; цело ~ 774
темјан 109, 110, 1163
темнина 2091; темница 43, 1919
тенко 762
тенцере 1267
терзија 1920, 1921; брз ~ 672
тесла, мајсторска 431
тетка 930
тешта 1931
тивка вода 156, 237, 1936
тикли 41; тиквен грош 85
титиз (скаперник) 1938, 1937
тој век 1196
товар 959; лесен ~ 1917; свој ~ 1704, 1927; големи товари 308
толку 967, 968; ~ луѓе 962; ~ поарен 966; ~ повеќе 963; ~ појак 964; ~ умови 961
топ 1457
топло срце 1901; топол сомун 556
топола 633
торба 1579, 1831, 1949; питачка ~ 1474; полна ~ 1189; празна ~ 1508
трага 622; траги 2102
трговец 113, 1953
трева 365, 711, 751, 1027; зелена ~ 561, 1282
трезен 2110

трендафил 1324, 1955
три дена 1644; ~ дни 603, 1519, 1707; ~ жени 1956; ~ ипол 683; ~ нешта 1957; ~ работи 2107; трипти 1646, 1958; триста лакрдии 1959; ~ маки 588; ~ самари 658; ~ умни 456; трет 778; трето 471; ~ колено 1314; тројца 1908
триши 1779
трка 1240
тркалце 1982; тркало 1960; тркалезна пара 1446
трн 1961; без ~ 1324; зол ~ 576; трнчиња 1955; трње 1413, 1962, 1963
трпеж 1430, 1964; трпение 1965, 1966
трпеза 1111
трска 693, 1967
труд 1969, 1970; свој ~ 1735; туѓ ~ 420; трудбеник 1968; трудење 1299
трут 698
туѓ газ 1889; ~ имот 1006; ~ комад 2073; ~ коњ 1849, 2075; ~ мазник 2073; ~ овен 589; ~ труд 420; туѓа белја 150; ~ врата 819; ~ кокошка 1971, 1972; ~ манџа 238; ~ рака 486; ~ јрж 1287; туѓи грешки 1144; ~ гробишта 1205; ~ зборови 1506; ~ луѓе 1079; ~ плеки 1917; ~ раце 1850, 1851; туѓина 69, 1113, 1641, 1902, 1973, 1974, 2074; туѓо 65; ~ азно 1006; ~ арно 1006; ~ вино 2073; ~ коковче 1518; ~ леле 524; ~ прасе 2080
туркање 1470
тутун 684, 1977

Ќ

ќар 1978, 1979
ќев 1471 в. ќеф
ќелав 129, 829, 1206, 1681; ќелава глава 1207, 1985
ќелепур манџа 1414
ќерка 1480, 1757; попова ~ 1290; таква ~ 717
ќесе 874 в. кесе; ќесиња 63

*Индекс
на клучни зборови*

кеф, твој 525 в. кев
кор(ав) 235, 1201, 1202; корава ко-
кошка 634

кос 1296; косе човек 318

котек 778

куд 248

кумурција 1490

куркчија 608

кутук 624

У

убав 1720; ~ пен 624; ~ живот 1606;

убава жена 914, 1149, 1992; ~ љубов
1047; ~ стока 1997; убави зборови
1846; ~ круши 1996; убавина 1050,
1841, 1993, 1994; убаво 805; ~ лице
1995

уво, друго 218, 1380; едно ~ 218, 1380

угасната звезда 1197

угнетување 1998

угодна жена 1992

угоре високо - удолу длабоко 1999

узда, без 973; цврста ~ 513

укасан 2000

улав 105, 635, 1415, 1515; еден ~ 456;
половина улавштина 1034

ум 14, 196, 311, 324, 403, 481, 529, 568,
676, 770, 779, 876, 945, 976, 1138,
1308, 1352, 1415, 1430, 1435, 1618,
1727, 1731, 1826, 1847, 1990, 2005,
2106; без ~ 1756; голем ~ 1070; друг
~ 424; каков ~ 741; лесен ~ 1923;
свој ~ 357, 928; слаб ~ 71; умен 38,
635, 1515, 2003; ~ старец 1430; еден
~ 1503; умна жена 1992; умни 440; ~
мажи 1064; триста ~ 456; умно
2004; деведесет и девет умови 357;
толку ~ 961

умерен 1954; умерено 803

уметност, вечна 494

умирање 263

умирачка 652, 1182, 1203, 2001, 2002

умрен 636, 1318; ~ човек 2006; умре-
ни 526, 2007

уморни 335

урда, рака 506

урнек 1224

усвитено железо 792

усилна (страшна) сиромаштија 1769

успех 1341

уста 542, 551, 916, 955, 1178, 1208,
1237, 1416, 1475, 1805, 1848, 2009,
2085, 2105; една ~ 462; затворена ~
219; медена ~ 1077; половина ~
1545; секоја ~ 1743; твоја ~ 1292;
ости 1191, 1541; афоресани ~ 1107;
колнати ~ 1107; многу ~ 1107;
проклети ~ 1107; човечки ~ 2062

устрел, таков 720

утре 198, 369, 370, 371, 372, 373, 374,
375, 377, 637, 1261, 1496, 1497, 1630;
утрина 378; утро 1487; добро ~ 385,
396; постаро ~ 1572

уќ (природа) 211

учен 1337, 1338; училиште 1260;

учител 265; најдобар ~ 667;

уши 194, 592, 593, 594, 599, 604, 813,
1416; без ~ 753, 895; две ~ 451, 1607;
зајачки ~ 1079; иглени ~ 1553;
ушата гора 1549

Ф

фазани 1141

фајде, без 1605

фалба 2017

фалени јаготки 1209

фара 660 в. роднини

филозофи 1119

флорин (пара) 1066

фтесен (крив) 2086

Х

хартија 2022

храбри 1240, 1872

храна, најарна 1001

Ц

Боне Величковски

цар 235, 338, 530, 1416, 1419, 1530, 1568, 1939, 2023, 2024, 2025; Егуптин ~ 793; премлад ~ 1930; цареви 1120; царево 1530, 1568; царска брада 168; ~ порта 87; ~ сабја 1213; царство 587; божјо ~ 1553 цвеке 1994, 2026, 2027; едно ~ 1821 цврста узда 513 цел 2028; ~ буљук 460; ~ град 1164; ~ ден 1433; ~ пазар 1956; ~ свет 640, 911, 960; цела овца 1365; ~ черга 504; цело богатство 1525; ~ стадо 460; ~ тело 774 Циганка 675; секоја ~ 1746; Циганче 675 цигара 1087 црв 754 црвен ремен 2030; црвена подопашница 1876; црвени јајца 618; црква 450, 789, 1523, 2031, 2093; црковна врата 1182 црн ден 126; ~ пипер 2032; црна биволица 2033; ~ земја 2035; ~ кошкошка 2034; ~ крава 638, 2033; ~ мачка 1695; ~ овца 232; црни дни 126, 2036; ~ раце 2037; црно 106, 127, 128; ~ кафе 760; ~ лице 1189

Ч

чавка 568, 1259, 1637, 2038, 2039; 64, 607, 633, 899 чад 27, 360, 1163, 1298 чаре 227 чаршафи 1536 чаршија 84, 985 час, еден 457; смртен ~ 1357; два часа 457 чаша 1313, 1543; чаша-дости (пријатели) 1110 чевел 1726; секој ~ 1736; чевли 1536; скинати ~ 2046; чевлар 2046 чекан 1078, 2047 чекори, први 1592 челад 1368, 1417, 1459; лоша ~ 1636 чело 1728, 2070 черга 1276, 1622; цела ~ 504

череп 1682, 2048 чесен 38; чесно 948; ~ име 1504; чест 216, 287, 661, 695, 1280, 1318, 1430, 2049, 2050, 2051; без ~ 124, 1610 чести посети 759; често 1614 чешел 1206; чешли 655 чешма, беглиска (бегличка) 1148, 1264 чивија 2052 в. клин чирак 1945 чист 2054; ~ есап 2055; чиста мисла 1988; чисти 527; чисто 527, 1344; ~ лице 1211; чистота 2056, 2057 чифлик 1502 член 774; членови 774 човек 2, 14, 38, 75, 77, 78, 134, 159, 161, 186, 200, 203, 205, 216, 274, 302, 324, 331, 366, 376, 450, 451, 462, 474, 479, 492, 495, 557, 574, 639, 653, 654, 704, 792, 801, 974, 1023, 1068, 1132, 1177, 1308, 1310, 1322, 1354, 1368, 1371, 1385, 1409, 1418, 1427, 1513, 1595, 1626, 1653, 1750, 1847, 1923, 1948, 1955, 2027, 2040, 2041, 2042, 2043, 2044, 2045, 2058, 2059, 2060, 2061, 2063, 2064, 2065, 2066, 2067, 2068, 2069, 2070, 2071, 2085, 2098; арен ~ 93, 847; богат ~ 154; будала ~ 392; гладен ~ 281, 1589; грешен ~ 983; добар ~ 392; крив ~ 847, 983; лош ~ 56, 157, 847, 1018; лут ~ 1030, 1036; педа ~ 1463; поопитен ~ 1244; прав ~ 847; решителен ~ 1431; сам ~ 1656; свој ~ 1838; силен ~ 1431; сиромав ~ 1760, 1761; ќосе ~ 318; умрен ~ 2006; широк ~ 2081; човечки 337, 653; ~ пат 259; ~ усти 2062; човечко срце 204; човештина 410 чорба 387; чорбација 1490 чуда 269; секое чудо 1707 чума 674, 1472 чун 2076 чупка, празна 1587

И

*Индекс
на клучни зборови*

цамија 790
цеб 1563, 1567; цепови 1846
чеза 421

III

шака 1804, 1835, 2077 в. шега
шапка 2078
шега 239, 342, 898, 1058, 1226, 1227,
1804, 1835, 2079 в. шака
шекер 46, 1496, 1935
шип 184

широк човек 2081; широко срце
2082
школка 230
штедлив татко 1212
штета 1444
штица, гнила 1156
штркол 108
шугав коњ 458
шума 1253
шупливи јаболка 2099, 2100
шутар(ка) 1682, 2048
шчрбол 1682

Д Е Л II / P A R T II

**ENGLISH-MACEDONIAN PARALLELS
OF EQUIVALENT PROVERBS**

**АНГЛИСКО-МАКЕДОНСКИ
ПОСЛОВИЧНИ ПАРАЛЕЛИ**

INTRODUCTION

This bilingual comparative dictionary of proverbs and sayings contains more than 2,000 semantic units including Macedonian and English entries followed by its analogues in the comparing language. Any proverb or saying can be easily located in the subject indexes by its initial word or key words.

The first part of the present Macedonian-English and English-Macedonian Dictionary of equivalent proverbs contains 2,110 and the second one 1,183 entries. Apart from the main proverb in each entry, the variants and synonyms of the proverb are given, as well as a literal translation, a logical interpretation, the Macedonian correspondences and illustrative material from the cited sources. This work is actually a collection of parallel proverbs and sayings in two directions, and it is mainly aimed to proverb scholars but it can also be of help to translators and language specialists. The book could be of great interest for a broad audience: learners and teachers, lecturers of Macedonian in English-speaking countries as well.

By definition, equivalent proverbs are those which express the same concept literally or metaphorically. This concise juxtapositional dictionary of proverbs and sayings is in fact a collection of wisdom of the common people, both from the past and the present time, for a great deal of the proverbs are created by different strata of the Macedonian-speaking people. They exist in today's Macedonian language spoken in the Republic of Macedonia. Comparing the proverbs of written sources from the 19th century with those of our own time, we can be given a glimpse into another world and time, and at the same time we can notice that some of the proverbs and sayings are still alive and functioning if not in the same manner at least the Macedonians stick to the same concept of behavior despite the cardinal changes that occurred in modern Macedonian society, notwithstanding the new values, attitudes, and norms, a process which is still going on. These "new values and norms almost always clash with central and unquestioned categories with which they often seem to be incompatible", because there are always people, especially young people, who rebel against the norms of society and express their attitude through folkloric channels of popular culture. Radost Ivanova¹ discusses this kind of contemporary folklore, the "folklore of crisis and change", as Klaus Roth calls it². The corpus of the present collection refers to folklore but it contains both folkloristic and ethnological approaches and methods. Some of the sources, such as of proverbs, sayings, slogans, etc. involve textual analysis, which is a

¹ Radost Ivanova, *Folklore of the Change. Folk Culture in Post-Socialist Bulgaria*. Folklore Fellows' Communications No. 270, Helsinki, Academia Scientiarum Fennica, 1999, 127 pp.

² Klaus Roth: "Bourgeois Culture and Civil Society in Southeast Europe - A Contribution to the Debate on Modernization", (NIF Papers 5/1997: 11).

traditional method in folkloristics. These manifestations of popular culture can also be discussed from an ethnological perspective. These minor forms can also be seen as a sociological barometer of a nation, a compendium of cultural data. Their focus is on the essential symbols of the popular culture, on their changing meanings and the dynamic processes that are reflected in these verbal symbols. By researching folklore, we can get to know about the people and their mentalities, about social processes and constructing new identities. Folkloric self-reflections of an ethnic group or a nation can spread to the oral traditions of the others and determine how other nations see them. A nation can be interpreted as a living organism whose world-view is reflected in folklore. The relationship between tradition and innovation in folklore is a constant research problem, and as topical now as it was in the recent past, although the approaches and emphases have changed. Thus, similar historical processes can be traced both in folklore and folkloristics. It is well known the cyclic nature of folklore and in general. However, channels of folklore transmission have changed and become more diverse.

Macedonia is situated in the central part of the Balkans. Because of its situation, the Balkan Peninsula has since ancient times been a bridge between the East and the West. The main roads between Asia and Europe ran across it. They were lively communication lines between the two continents. Many tribes and peoples crossed the Peninsula or settled on it. Some of the latter were absorbed by other ethничal groups and disappeared. The Turks came to the Balkans in the 14th century; their domination gradually spread and even went beyond the boundaries of the Balkan Peninsula. Several Balkan peoples lived for centuries within the framework of the Ottoman State. Many Turks settled in different parts of the Peninsula. They lived in close contact with the local population and passed on to them something of their folklore.

There existed cultural contacts among the Balkan peoples before and after the Ottoman conquest. It is amazing to notice how great is the number of parallels in their folklore, particularly in the sphere of proverbs, sayings, songs and tales.

The present work is a contribution to the study of one of the most interesting folklore genres — of proverbs and sayings. I have selected the above-mentioned number of proverbial parallels, which together with some variants considerably surpass it. The majority of them have correspondences, undoubtedly due to the same way of thinking and common origin inherited from the religious or literary sources. I have done my best to make this collection as complete and precise as possible, but naturally the collected material is not quite exhaustive.

The vast number of parallel proverbs and sayings is a proof in itself of the existence of great cultural and spiritual ties between the European countries. The features they have in common are not only because they are members of the same civilization, but also to the social, economic and cultural relations which have existed in Europe over the past centuries.

I would like to point out that many proverbs and sayings of Turkish and Greek origin has been either translated literally into the Macedonian language or has been only slightly changed in the course of history. I must also stress the fact that there are many parallel proverbs that come from outside the Balkan Peninsula, although the local population looks upon them as typically their own. Many of them are of Arab, Persian and Armenian origin and have been brought to the Balkan Peninsula by the Turks. The number of Latin proverbs is also considerable — they have come down to us from the time of the Roman domination on the Peninsula, or came later with the Crusaders; some of them were brought by merchants trading with Italy via Venice, Dubrovnik or other towns on the Adriatic. The study of such removed epochs is outside the aims of the present work. Of course, the folklore of the Macedonian people contains many original, purely local sayings, but the number of parallels (of Balkan or other origin) is really significant and that is why I have made them the object of this study. They speak of the similarity in the life and ideology of the Balkan peoples, which are not only neighbors but also had to a certain extent a common history during the time of the Turkish domination³. The parallels reveal the same feelings, moral and ethical values.

We can see from the classification of the proverbs and sayings in groups according to subject matter how close are the ideas of the Macedonian and English peoples concerning all the spheres of human activity.

The proverbs and sayings figuring in the collection are arranged in alphabetic order, in the Macedonian-English section, and according the key words (alphabetically) in the English-Macedonian part; all the parallels are given immediately underneath. All found Macedonian and English variants are also given.

This Macedonian-English and English-Macedonian Dictionary of equivalent proverbs demonstrates that both tongues contain hundreds of the same proverbs with the same implications and manifests the proximity of our cultures and the links which reunite us. Many regions of contemporary Republic of Macedonia also contributed considerably to the treasury of Macedonian proverbs. Brief aphorisms associated with anecdotes are another important source for Macedonian proverbs. Here are a few examples: "The frog saw how the horses were shod, so she also lifted up her foot"; "The mouse, though it could not squeeze into the hole, had a pumpkin tied to its tail"; "They asked the wolf, 'Why is your neck so thick?' 'Because I do my own work myself,' he answered"; "They asked the old ox whether he preferred old or new fields to plough: 'As long as the yoke is on my neck, it's all the same to me,' he answered."

In addition, many stories and tales are the biggest and richest anecdotal source for Macedonian proverbs. They contain many proverbs, idioms, and some of these anecdotes, associated with certain proverbs and idioms are incorporated in this book.

---

³ Nikolai I. Ikonomov, *Folk Wisdom of the Balkan Peoples : Parallel Proverbs and Sayings in Bulgarian, Serbian, Turkish, Rumanian, Albanian and Greek*, Sofia, Publishing House of the Bulgarian Academy of Sciences, Institute of Balkan Studies, 1968, p. 322.

The orthodox fate inspired many proverbs in the Macedonian language. A great number of proverbs and sayings are either from different chapters in the Holy Bible, or "The Sayings of Solomon" (or "The proverbs of Solomon", or "Solomon's Advice to His Son"): "A soft answer turneth away wrath"; "The borrower is servant to the lender"; "Fools are wise as long as silent"; "A good friend is my nearest relation"; "Iron whets iron"; "The joy of the heart makes the face fair"; "A contented mind is a continual feast", etc.

It is a well known fact that numerous Macedonian proverbs are of Turkish origin; some Western authors often contest the Turkish proverbs' origin. For instance the proverb, "The guest is not welcome to a guest, but both are not to the host" is recognized as an Albanian one, though it is Turkish⁴ and can be met as a Serbian proverb in the famous collection of proverbs that has been assembled by the language reformer Karadjich, in the first edition that dates from the year 1849.⁵ It is also registered among the Macedonians. Rosalind Fergusson⁶ quotes as English proverbs "Every sheep is hung by its own leg" and "He that cannot beat the ass, beats the saddle" that are known both in the Turkish collection of proverbs appended to *Teshil* (published in 1480) and in the Macedonian one (from 1954).⁷

Here are other examples, which show that the proverbs of Turkish origin have been translated almost literally into Macedonian. According to Nejat Muallimoglu,⁸ Petros D. Baz, M.D., credits only two proverbs to Turkish origins: "God builds the nest of a blind bird," and "Rejoice not in another's sorrow," which have their identical counterpart in Macedonian. His book contains many Turkish proverbs which first appeared in *Diwan-i Lugat-it Turk* (1074), *The Book of Dede Korkut* (thirteenth century), *Hibet-ul Hakaayik* (thirteenth century), and *Teshil* (1480): "Use not the sword against him who asks forgiveness" (a widespread Macedonian proverb), which is from *The Book of Dede Korkut*; "One must beat the iron while it is hot" ["Strike the iron while it is hot"]; "Without thorns, no roses"; "All fingers are not alike", which is also found in *Diwan-i Lugat-it Turk*. Many of these variant forms are in use in Macedonia today and can be both heard and found in written texts.

There are other Turkish proverbs appearing in this book which seem to have been taken — as patterns and variants — with the proverbs mentioned above, from Rev. E.J. Davisos *Osmanli Proverbs and Quaint Sayings* (1897), which was the translation of Ahmed Midhad Effendi's *Muntahabat-I Durub-I Amsal* (1871): "It is too late to shut the stable after the horse is stolen"; "Alms are the golden keys that

---

⁴ Nejat Muallimoğlu New York City September 1988, From *The Turkish Delights, A Treasury of Proverbs and Folk Saying*, National Education Press, 1998.

⁵ Vuk Stefanovich Karadjich, *Serbian Proverbs and Sayings*, Vienna, Armenian Monastery Press, 1849.

⁶ Rosalind Fergusson, *The Penguin Dictionary of Proverbs*, Harmondsworth, 1986.

⁷ *Macedonian Folklore*, Volume IV, Book 1, *Proverbs*, Edited by Haralampie Polenakovich and Kiril Penushliski, Skopje, Publishing Hous "Kocho Ratsin", 1954. (6979 proverbs).

⁸ Nejat Muallimoglu, From *The Turkish Delights, A Treasury of Proverbs and Folk Saying*, National Education Press, 1998. See also: Necat Muallimoğlu, *Turkish Delights: A Treasury of Proverbs and Folk Sayings*, İstanbul Avçıl Matbaası, 1988.

open the gates of heaven"; "The best apple is eaten by the bear" ["The best pears are eaten by the swine", in the Macedonian variant]; "I'd rather an ass that carries me than a horse that throws me"; "Every horse thinks his own pack heaviest" or "Every donkey carries his own burden"; "No one knows the weight of another's burden"; "Choose neither a woman nor linen by candlelight"; "Cleanliness is from faith"; "A cock is bold on his own dunghill"; "No road is long with good company"; "Stretch your legs according to the length of your quilt (coverlet)"; "Marry your son when you will, your daughter when you can"; "The dog barks and the caravan passes"; "We have two ears and one mouth, that we may listen the more and talk the less"; "Uninvited guests sit on thorns"; "One scabbed sheep will taint a whole flock"; "To the lazy every day is a holiday"; "The mouse that has one hole is quickly taken"; "Two (many) captains sink the ship" and others.

None of these proverbs are among the 960 in *The Concise Oxford Dictionary of Proverbs*,⁹ which states that the proverb "The apple never falls far from the tree" is "apparently of eastern origin" (the Macedonian variant is "The pear never falls far from the tree").

Of course, Macedonians did borrow proverbs from other cultures and languages. After they embraced the Orthodox religion in the tenth century, proverbs of Greek and Hebrew origin began to strain into the Old Slavonic language in Macedonia. There are also proverbs of Arab and Persian origin introduced into Macedonian by means of the Turkish Language: "Free vinegar is sweeter than honey" is one of them. During and after the Crusades, Turks came into contact with the West. It is quite possible that proverbs as well as weapons were exchanged. The Turkish proverb "If a bald man knew a remedy, he would rub it on his own head" has its counterpart in Latin: *Medice, cura te ipsum* (Physician, heal thyself).

In English there is a proverb "The fish always stinks from the head downwards." *The Concise Oxford Dictionary of Proverbs* says that it is of Greek origin and first appeared in English in 1581. The Turkish version of it, "The fish stinks from the head," appeared among the proverbs attached to *Teshil*. This and "Every fish that escapes appears greater than it really is" are also cited as Turkish proverbs in the book published by the Armenian monastery of St. Lazarus in Venice, Italy. In this book, we also see "Do not observe the teeth of a horse given as a present," which *The Concise Oxford Dictionary of Proverbs* attributes to a Greek origin. The Turks and the Macedonians too have known this proverb and its connection with the Greek sample.

Since human nature is much the same all over the world, our minds react more or less the same way. It is expected that similar proverbs will be found in different languages. An English-speaking reader may be accustomed to thinking of the Macedonians as differing widely from himself or herself in habits of thought, yet, as one can see, many English and American proverbs have counterparts in

---

⁹ *The Concise Oxford Dictionary of Proverbs*, Edited by John Simpson and Jennifer Speake, Third Edition, Oxford University Press, 1999.

Macedonian. Because of the influence of environment and climate, different peoples vary in rendering the same idea. In England, not enough sunshine but plenty of rain inspired "Make hay while the sun shines", but in arid Macedonia, "The rains of May, pay the debts" and "Every drop of dew in May is worth a golden coin". In England and Macedonia "There is no smoke without fire", a picture of the cold climate; but in Macedonia, a country with a continental climate, "No leaf flutters without a wind", offers a picture of open-air pastoral life.

By one of countless definitions, the proverb is a traditional saying, which offers advice or presents a moral in a short or pithy manner. As with proverbs of other nations, the Macedonian folk philosophy, distinctive regional customs and, above all, the peculiar flavor of the language and phraseology constitute the distinctiveness of the Macedonian proverbs. A close examination of these proverbs reveals observations about people and things, customs and ceremonies that are near to the oriental mentality, facts of natural history, fragments of poetry, and quaint rhymes, puns, and similes.

The Macedonian word for a proverb, *poslovica*¹⁰ possesses the Latin meaning. The Macedonian proverbs, "with the exception of a few comparatively modern ones, are mostly very old, dating from early centuries when the Macedonians came to the Balkan Peninsula and were leading a nomadic and agricultural life. The figurative rendering of many proverbs, which frequently refer to country life, can prove this and domestic animals, especially the latter, for animals constitute the main metaphorical feature and in figurative language of Macedonian proverbs. The concentration is focused on 'animal proverbs', on an available choice of a fair amount of texts containing words denoting animal referents (zoological creatures): fish, birds, insects, etc, but also the names of animal families and genera, like *animal*, *predator*, *bird*, *snake*, etc., including those in proverb and proverbial phrase form. The registered material about animals in both metaphorical and non-metaphorical uses is interesting for research approaches that are able to relate these areas to each other - for example, the potential of cognitive linguistics for making inter-lingual comparisons of figurative language.

Macedonian proverbs also tell us what the authors of those wise sayings cultivated and ate. Honey ("It is not by saying 'honey, honey' that sweetness will come into the mouth", advises us that only action produces results, not talking about things to be done), milk, yogurt, bread, rice, wheat, grapes, apple, pear, cucumber ("A cucumber being given to a poor man, he did not accept it, because it was crooked", is a reference to ingratitude), beans, salt, onion, garlic ("Your mouth will not smell if you do not eat garlic", tells us that a clear conscience does not fear accusation), sugar, eggplant ("When his is angry, his nose swells to the size of an eggplant", implies that the angry man cannot control himself), vinegar ("You can't get both wine and vinegar to flow from the same barrel at the same time"), and watermelon ("One cannot carry two watermelons under one armpit", is a warning

---

¹⁰ *pogovorka* corresponds to the English *saying*.

against doing more than one thing at a time), or "You can't carry two watermelons under the same arm". This saying is also used when someone wants to achieve two aims at the same time and ends up achieving neither); they are all employed metaphorically in these proverbs.

The Turks disseminated their proverbs in the Balkan countries when they occupied them; the natives of those countries have kept them alive. Albanian, Bulgarian¹¹, Hungarian, Romanian, and the different languages of the ex-Yugoslavia including the Macedonian, all contain large numbers of proverbs from Turkish. Professor S. Topalian, an Armenian scholar at the School of Oriental Studies in London in the 1930s, pointed out that "Turkish proverbs with their idyllic rendering remind one of the teachings of Christ who took his similes from shepherds and lambs, from flowers and seeds, and this perhaps explains the reason why they are cherished so much by the Christian subjects of the former Ottoman Empire, who hold them in great respect and affection."¹²

In trying to understand a proverb, the peculiarities of its language should be taken into consideration. This will explain many points that might appear at first unclear and incongruous. In the English proverbs as well as in the Macedonian ones, there is a reasonable contrast of one with two. "One bird in the hand is better than two in the bush [branch]", or 'three': "Fish and guests stink after three days"; or, for the sake of rhyme, "One stitch in time saves nine"; but sometimes, on all similar occasions the Macedonian, has 'hundred': "Better three days as a rooster, than a hundred years as a hen"; "Work as if you'd live a hundred years, and think as if you'd die tomorrow"; "A fool may throw a stone into a well, which a hundred wise men cannot pull out", or 'three hundred': "A crazy man throws a rock down a well, and three hundred wise men can't fish it out"; "When there is oppression, the people suffer three hundred miseries"; "In time of war, the people suffer three hundred calamities"; "If you have the back for it, three hundred saddles can easily be found"; or even 'a thousand': "The one said one price, the other another (one thousand), and they made a good agreement"; "Whoever understands, will grasp it with a single word; whoever doesn't, will be in the dark after a thousand repetitions"; "Measure a thousand times before cutting once", and also: "Measure a three times before cutting once", etc. A superficial explanation will attribute this to inherited Oriental exaggeration, but the true explanation lies in the fact that the Turkish words for *a thousand* and *one 'bin, bir'*, have an alliteration and euphonic charm almost too strong to resist", and these proverbs were automatically translated from the Turkish into Macedonian. Similar examples are the following ones: "He who looks for a

---

¹¹ Nikolai I. Ikonomov, *Folk Wisdom of the Balkan Peoples : Parallel Proverbs and Sayings in Bulgarian, Serbian, Turkish, Rumanian, Albanian and Greek*, Sofia, Publishing House of the Bulgarian Academy of Sciences, Institute of Balkan Studies, 1968. (It contains many Macedonian proverbs and sayings considered as Bulgarian).

¹² Necat Muallimoğlu, *Turkish Delights: A Treasury of Proverbs and Folk Sayings*, İstanbul Avcılar Matbaası, 1988.

friend without fault, remains without a friend"; "A man who is drenched does not fear rain"; "The mouse that has only one hole is soon caught".

A preferred type of Macedonian proverb consists of two complementary clauses. We find the same sort of parallelism sometimes in English: "Two blacks do not make a white; two wrongs do not make a right". This balanced structure is highly characteristic of Macedonian proverbs: "A man becomes experienced by being defeated; a scholar, by making mistakes"; "He who is well-fed does not know the one who is hungry; he who is well does not know the one who is ill"; "Moisture ruins the wall; grief ruins the man"; "Worn cotton does not become cloth; the old enemy does not become a friend".

Alliteration, as in many English proverbs (e.g., "Where there's a will there's a way"; "A miss is as good as a mile"; "One swallow doesn't make a summer"; "Practice makes perfect") plays a conspicuous part in Macedonian proverbs together with the rhythmic effect produced by harmonious arrangements of syllables, or by parallelism, which is generally reinforced by internal rhymes. These poetic characteristics enhance the following proverbs: "What soberness conceals, drunkenness reveals"; "A thief knows a thief as a wolf knows a wolf"; "He that speaks the thing he should not hear the thing he would not"; "Do not look at the hat, but at what is under the hat"; "He that goes a-borrowing, goes a-sorrowing"; "One in the heart, another in the tongue"; "The face shows the quality of the heart"; If your friend is made of honey or sugar, don't eat him completely" (If our friends are good people, we ought to respect them and not to exploit their goodness).

Often an element of quaint or humorous exaggeration in the Macedonian proverbs adds to their charm: "A neighbor's hen looks as big as a goose"; "The bald laughed at the scabby"); "If God listened to the donkeys, not a single saddle maker will be left alive"; "A hungry hen dreams she is in the barley barn"; "The old cat looks for a young mouse"; "Get yourself a beard; as for combs, you can have as many as you like"; "When God was parceling out brains, that fellow was behind the door"; "The head gray, and no brains yet" ("No fool to the old fool").

Like proverbs from other nations, the Macedonian proverbs share the common characteristics of proverbial philosophy: "Asked what made the world go round, a wise old man said: "Mind for the intelligent; money for the wealthy; patches and patience for the poor; and honor for everybody"; "Better to possess a gram of love, than give a kilogram of gold in church"; with its emphasis on courage: "The determined dog does not fear the wolf"; self-reliance: "God helps those who help themselves"; work: "Work adorns a person, whereas laziness makes him hideous", "Work to eat, hide to have", "Work in youth, hide for old age"; prudence: "May God protect us from poverty and ignorance"; virtues: "A good bishop will not nominate himself for sainthood", and its skeptical attitude toward the world and human motives. Numerous proverbs are tinged with a titillating cynicism: "One makes the mistake and another pays the fine", "What's the use of having a beard, if his head is empty?", "If you don't know how to live, it is absurd to have many possessions", "He came to his reasons, but his godfather had left" (When a thing is

done, advice comes too late), "The donkey was invited to the wedding, but it was asked to bring its saddle", "He swam the whole sea, and was drowned at the shore", etc.

A careful reading of some Macedonian proverbs will show that the traditional Macedonian society — and to a large extent Macedonian society today — is still somehow patriarchal. The father is the head of the family: "The very sigh of the father or mother takes effect, let alone their curse", "When a father divides the inheritance, he mustn't give with handful to one child, and with a finger to another". Because of their long life and experience, elder men are highly respected: "Whoever doesn't listen to the elderly, will remain ignorant" ("He who doesn't hear the councils of the elderly people will remain an ignorant", and "If you wish good advice, consult an old man"). Sons are more valued than daughters are, for they carry the family name and its tradition to the following generation. This should not be taken to mean that women are second-class citizens. On the contrary, they are very much appreciated: "The pretty woman gratifies the eyes; the intelligent woman, the heart". Motherhood is the greatest honor a woman can achieve: "A blessing on the milk he imbibed from his mother!", "The good mother says not, Will you? but gives", "When appraising the daughter, cast an eye on the mother as well", and "He that would the daughter win must with the mother first begin" — these are some of the proverbs showing the high esteem accorded to mothers. However, there are some harshly denigrating and insulting proverbs about women that exist in Macedonian similar to those in the English language: "Long hair — short brain" (Women have long hair but little intelligence).

Numerous proverbs about God show that religion plays a very important role in an average Macedonian's life. As will also be seen when one reads the numerous proverbs on destiny, a Macedonian believes that events are predetermined and inevitable. He is sometimes a fatalist. A Macedonian is not a devout Christian; even before the communist era people believed: "Better to be without religion, than to be without bread"; his exemplary tolerance of other faiths is evident in the proverb passed from one generation to another: "God helps all people, including those of a different faith", "Be devout, but perform good deeds as well", "A man without moderation and restraint, is a man without faith", and "Like faith, like dinner" ("Like saint, like offering"). One must add that despite the high regard a Macedonian has for his religious leaders, the *pops*, he did not shrink from making fun of them when he thought it was necessary: "Give to priests, but don't ask for anything", "A priest or a monk cannot give, as he only has two hands — one for blessing, and the other for taking", "A priest who looks at your pocket, does not care for people" (which is an allusion to *pops'* alleged stinginess), "Even if he were to talk of nothing but God, the false priest will not be believed by anyone", "Don't waste your breath promising anything to a priest or a monk, because they'll just take it anyway", "The priest has a keen eye for the wine", "The debauchery of priests ruins the people, just as bad workers ruin the fields and vineyards", etc.

Some Macedonian proverbs may resemble puzzling riddles for those unfamiliar with Macedonian customs and way of thinking. Here are two examples of that kind: "Whoever steals a needle, will steal anything". What the proverb implies is this: Anyone who accepts a task as insignificant as stealing a needle must be ready for all the obstacles on his way to achieve his goal, or a man must accept the full consequences of what he does willingly or knowingly; "Caught in a trap, the fox still looked longingly at the chickens", which refers to a ruling passion strong as death, or to one who looks regretfully back to things that are lost.

When studying Macedonian proverbs, one sees the same sentiment sometimes expressed by different proverbs: "No one will give suck [breast milk] to a baby who does not cry" ("The lame tongue gets nothing", "He that cannot ask cannot live", "Dumb men get no land"). The proverbs imply that anyone who needs help must ask for it. Again, "An empty sack cannot stand upright" ("Empty sacks will never stand upright"; "Without Ceres and Bacchus, Venus grows cold"). The implication of these proverbs is that in order to have someone do something for you, you must give him something in return.

No translation of any proverb, no matter how carefully done, can convey the true form and charm of the original. This is especially true of Macedonian proverbs since brevity and rhyme, which play a very important part in them, often have to be sacrificed in translations. Despite that, 2,110 proverbs and folk sayings in the first part of this book are classified alphabetically and accompanied by explanations, sometimes with their closest English equivalents. In the Western world, it is said that with the spread of education, the use of proverbs has lessened. This cannot be said of all Macedonian proverbs, for the teaching of proverbs is not only a part of the curriculum in Macedonian schools but there is hardly any conversation without mentioning, or alluding to, a proverb.

Now some explanatory remarks about the problems of the type of proverbs relevant to compilation of texts for scientific collections, to systematization of a national stock of proverbs, to researchers of their history, variation and the development of their social content and artistic forms, as well as to paremiologists-comparativists.¹³ Actually, the term 'proverb-type' is seldom met in paremiological literature and even more seldom its content is discussed, although through the studies of systematizers of folk tales or other types of folklore, it might not be difficult to define it. It is a set of national variants (on an international scale — multilingual equivalents) of a separate proverb.¹⁴

---

¹³ Kazys Grigas, *Problems Of The Type In The Comparative Study Of Proverbs*, Vilnius, Institute of Lithuanian Literature and Folklore, 2001.

¹⁴ A set is understood conditionally, as it is inconceivable to embrace absolutely all the past and the present recordings of proverbs and the cases of their usage in the written language. When systematizing proverbs and compiling their fundamental editions, the texts available in the depositories of manuscript stocks and in the most important printed sources are usually used.

In entire groups of the texts of proverbs the data of several levels often interlace, repeating or concurring in some respects on the one hand, or retreating from one another into separate directions on the other. Therefore, it is not easy to distinguish stable indications in order to establish the end of one proverb and the beginning of another one. In classifying proverbs and arranging them for systematized publications, the solution of these questions varies. There appear contradictions in theoretical studies, i.e. in the projects of systematizing the texts, in the introductions of proverb publications, in articles. In several significant studies paremiologists have discussed the type problem of proverb to some extent, and the systematizing of proverbs in general, laying out the author's conception of the type and the possibilities of classifying proverbs.¹⁵

The famous American paremiologist Archer Taylor was the first to introduce the term 'proverb-type'. In his book *The Proverb*,¹⁶ published in 1931 and recognized world-wide, he dealt with proverbs as an international phenomenon from different aspects, using the examples from English, German, Latin, French works. Referring to the proverb as a property of many national cultures, he called the equivalents of the same saying expressed in one separate language or by means of several tongues, 'the variants of the proverb', while a set of variants was called 'the type'. Discussing the ways of variation Taylor indicated the diversity of some specific details and the main features in proverbs, as well as in fairy-tales, ballads or in other genres of folklore. They are linked by similarities, the locutions being broadened either by duplicating analogues or adding contrasting elements or changing obsolete and incomprehensible details.

The Finnish paremiologist Matti Kuusi stressed the significance of the monographic analysis of separate, representative proverbs in 1957, and he referred to the proverb as a set of variants, written down in different places and on different periods. He drew attention on the groups of variants, which appear as primary or secondary.¹⁷ The analysis and comparison of equivalents, according to Kuusi, may help in solving the problems of the origin of the image, evolution and social functions of the proverb. In 1965 Kuusi presented the idea of a type-index of international proverbs,¹⁸ and in 1966 he suggested the main criteria and terms for the analysis of the structure of the proverb.¹⁹ He pointed out the components shaping the proverb on three levels:

1) an idea;

---

¹⁵ Kazys Grigas, *Problems Of The Type In The Comparative Study Of Proverbs*, . . .

¹⁶ Archer Taylor, *The Proverb*, Cambridge, Massachusetts, 1931.

¹⁷ Matti Kuusi, *Parömiologische Betrachtungen*, FF Communications, no. 172: 1-52, Helsinki, 1957, pp. 47-48.

¹⁸ Matti Kuusi, "Suum cuique", *Proverbium*, no. 1, Helsinki, 1965, pp. 11-14.

¹⁹ Matti Kuusi, "Ein Vorschlag für die Terminologie der parömiologischen Strukturanalyse", *Proverbium*, no. 5, Helsinki, 1966, pp. 97-104.

2) a structure;²⁰

3) a kernel.

Kuusi refers to the texts of different nations where the idea and the kernel coincide as the variants of the same proverb. The texts linked by the common idea and structure are suggested to be called equistuctural synonymous proverbs; the texts with the same structure, and having the adequate kernel of a message, but expressing a different idea, might be called congruous proverbs. The article also deals with the ways of developing the variants incorporating additional motives, contaminative proverbs and compound proverbs are described. It is also shown that in variants some elements appear to be comparatively stable, others are mobile.

A series of theoretical studies and issues of texts followed trying to explain and to practically demonstrate the possibilities for systematizing proverbs. Russian paremiologist Grigori Permiakov experimented on the theory of classification, Kuusi reported his projects of the type-index of international proverbs, some polemic observations were published by Estonian folklorist Arvo Krikmann and Latvian paremiologist Elza Kokare.

While classifying proverbs of different nations, Permiakov did not pay attention to whether they were international or not. He grouped the Russian translations of proverbs of Oriental nations according to the logical-semiotic features which, in addition, were made to agree with the so-called topical pairs. Having analyzed different aspects of the structure of proverbs as the signs of conformable situations or interrelations of things,²¹ Permiakov applied his self-made scheme to Bregel's "*Proverbs and Proverbial Phrases of Oriental Nations*"²² and to other textual issues. Four classes of situations or situational invariants, including the existing and possible ways of generalization expressed in the form of a proverb, are singled out in the system.

Dividing the bulk of the texts concurrently into two, Permiakov presented them in two sections in his last edition of proverbs and proverbial phrases of Oriental nations. Shaping groups make up the first section. Its essence is described in the subtitle: "Proverbs and proverbial phrases of Oriental nations, arranged with reference to the types of interrelations of things while inside them, by the means of logic transformation". In the second section the texts are divided into subject groups. Smaller sections in both parts are expressed by metatexts as well.

Kuusi criticized Permiakov's system, publishing his own projects of a type-index of international proverbs. He pointed out that heterogeneous proverbs also fall under types marked out according to Permiakov's system²³ and therefore to find a

---

²⁰ S. Neumann suggested the term 'structure' used by M. Kuusi, taking into account the syntactic forms of a sentence, to be replaced by the word 'formula', "Zur Terminologie der parömiologischen Strukturanalyse", *Proverbium*, no. 6, Helsinki, 1966, p.130.

²¹ Grigori Permiakov, *Poslovitsy i pogovorki narodov Vostoka*, Moscow, 1979, p. 17.

²² *Poslovitsy i pogovorki narodov Vostoka*, Somr. by Yu. Bregel, Moscow, 1971.

²³ Matti Kuusi, "How Can a Type-index of International Proverbs Be Outlined?", *Proverbium*, no. 15, Helsinki, 1970, pp. 473-476.

required proverb in Permiakov's system is as easy as to look for a needle in a haystack.²⁴ In his projects M. Kuusi does not describe the structure of the whole planned index (macrostructure), but provides the illustration of its basic sections (microstructure). Taking into consideration the fact that every proverb consists of the data of several levels and while searching for those stable on the universal scale, Kuusi describes the type in one of his most elaborate projects referring to the relations of binary opposition.

A. Krikmann stressed the presence of essential and complementary meanings in these systems, as well as the fact that they assign sentence-shaped descriptions to classifiable texts.²⁵ He also marked out some shortcomings and questionable things referring the one and the other. The non-exhaustiveness of semantic characteristics and the patterns of hierachic systems caused the strongest doubts. As Krikmann sees it, the poetic as well as the folkloristic sides of proverbs suffer in both systems. Proverbs are not logical or philosophical statements but phrases bearing figurative meaning. He says it is doubtful whether there is "any ground to speak of proverbial meanings as "potentials" at all, beside those actual meanings they have or have had in the tradition of concrete peoples, cultures, etc." Proverbs are complicated structures, and the metatexts presented in the descriptions of types are not capable of describing all the relations manifested in proverbs. If we would try to compile an exhaustive description of a semantic structure, then this description would turn out a complicated one beyond comprehension. However, it would show clearly, that "the abstracting or generalizing of the proverb's semantic description is nothing else than tearing a certain substructure or a particular relation out of the total structure at the cost of severing its ties with the rest of it (i.e., neglecting all other semantic information)". Krikmann has noticed that many similar units in Permiakov's work fall under different classes and that some classes repeat the others.²⁶

E. Kokare has regarded Permiakov's system from the aspect of comparative paremiology. She considers Permiakov's book as generally valuable and based on strict criteria, though it does not escape criticism. As Kokare sees it, the titles of sections and subsections in Permiakov's book are too abstract in many cases, detached from the artistic generalizations of the proverbs having figurative meanings.²⁷ Combining the two criteria (logical and linguistic) while grouping the texts, Permiakov could not avoid repetition. She notices quite a few cases of the same example falling under different sections. Too much attention is paid to the modality of sentences; too many small subgroups are formed. Quite different

---

²⁴ Matti Kuusi, "Towards an International Type-system of Proverbs", *Proverbium*, no. 19, Helsinki, 1972, pp. 699-736.

²⁵ Arvo Krikmann, "Some difficulties arising at semantic classifying of proverbs", *Proverbium*, no. 23, Helsinki, 1974, pp. 865-879.

²⁶ *Ibid.*, p. 865.

²⁷ Elza Kokare, "Teoria i praktika srovnitelnoi paremiologii", *Folklor: Obraz i poeticheskoe slovo v kontekste*, Moscow, 1984, pp. 274-289.

examples are attributed to the same type. The titles sometimes impose on specific texts meanings which they do not possess. Here Kokare also discusses the question of the content size of the type. She states that but entire types, including synonymous proverbs and their variants, rather than separate variants of proverbs, must be attached to the edition of comparative texts.²⁸ In the comparative study of proverbs the national proverbs are compared to the ones of other nations. It also has to be discussed the problem of the type, formulating the following criteria for the ascertainment of the type:

- 1) The similarity of the syntactic and poetic structure;
- 2) The semantic adequacy of the image system.

The stability of some components of a pattern, for example that of syntactic ones, is described by Kokare as relative, because different variants and equivalents in the complex of the type are usually expressed by sentences of several models; the data of other levels, i.e. the structure of the poetic image are more constant. As Kokare states, the cases where proverbs of an adequate artistic pattern are used in different meanings are very rare, though sometimes it is impossible to avoid the attribution of the texts, expressed by the same motives of an image to different types.

The problems of the ascertainment of the type are touched upon in some aspects in theoretical articles. Hungarian paremiologist Vilmos Voigt, having analyzed one proverb in the form of a questionnaire, has formulated the idea that the meanings of the proverbs, expressed by completely adequate linguistic forms vary noticeably.²⁹ Their situational functions also depend on the so-called situational variants.

In one way or another, the abundance of articles on the analysis of the structure of the proverb points to the problem of the type. For example, the American folklorist Alan Dundes, searching for constant components in the structure of the proverb, considers what the essential unit of the structural analysis should be: an image, a meaning or a formula for the modeling of the proverb. According to him, the latter might deserve the most consideration.³⁰ He drew attention to the fact that in the texts — which consist of one descriptive element and have only one topic and one comment — opposition is impossible. It demonstrates the impossibility of Permiakov's and Kuusi's principle of referring to binary antipodes that can be applied to all proverbs in the process of their classification.

A significant statement for the understanding of the type is found in D. Burkhardt-Chatzeeliades' article on the proverb as an example of the science of communication and semiotics. She indicates that it is inexpedient to reject the

---

²⁸ Ibid., p. 282.

²⁹ Vilmos Voigt. "Variantenschichten eines ungarischen Proverbiums", *Proverbium*, no. 15, Helsinki, 1970, pp. 125-128.

³⁰ Alan Dundes, "On the Structure of the Proverb", *Proverbium*, no. 25, Helsinki, 1975, pp. 961-973.

classification indications of the sphere of realities, as it frequently occurred earlier.³¹ The material has been provided by the reality of some social culture, settling the essence of the micro and macro metaphors of proverbs. In this way the above-mentioned idea of Permiakov's is indirectly discarded, according to which the realities form an indifferent construction material in respect to classification.

The very first attempt to compile an exhaustive publication of proverbs encounters the problem of the proverb as a complex of variants and their international equivalents. Some compilers of proverb publications, e.g. the Düringsfelds,³² paid more attention to the idea that equivalents of the proverb render texts expressed at times by very diverse images, while other compilers, e.g. Wander,³³ gave preference to a formal criterion, observing the principle of the allotment of the basic words only.

Kokare followed her own principle for the distinguishing of the type, discussed in the earlier mentioned book of Latvian and Lithuanian proverbs. In it, she joined synonymous proverbs into one common type. She gave preference to the common idea rather than to the unity of the image structure. Therefore, besides the types in which the discussed congeniality of the syntactic and poetic is more or less sensed, there appear accumulations of texts, manifesting rather diverse and unrelated poetic images.

In the information of the international symposium of paremiologists, published in *Proverbium* no. 25 of 1975, compilers of national and regional publications of proverbs are recommended to be guided by M. P. Tilley's,³⁴ V. J. Whiting's³⁵ and S. Adalberg-J. Krzyzanowski's³⁶ systems of classification. In all these issues complexes of variants, in which the essential elements of a poetic image concur, are presented as independent proverbs. One common basic word is found for every proverb (type); the types are allotted in the publication, considering the place of the words in the alphabet of a corresponding language.

Because the collections published by Whiting and Tilley are not large, the accumulations of texts comprising separate proverbs (types) are comparatively simple. Texts in the types are arranged according to the chronology of sources. Adalberg-Krzyzanowski's great publication of Polish proverbs and proverbial

³¹ Dagmar Burkhardt-Chatzeleides, "Das Sprichwort als Factum der Kommunikationswissenschaft und der Semiotik", *Proverbium*, no. 2, Helsinki, 1981, pp. 141-172.

³² O. F. Düringsfeld, I.; Reinsberg-Düringsfeld, *Sprichwörter der germanischen und romanischen Sprachen*, vol. 1/1872, 2/1875, Leipzig, 1875.

³³ Karl Friedrich Wilhelm Wander et al., *Deutsches Sprichwörter-Lexikon*, vol. 1/1867, 2/1870, 3/1873, 4/1876, 5/1880, Leipzig.

³⁴ M. P. Tilley, A Dictionary of the Proverbs in England in the Sixteenth and Seventeenth Centuries, Michigan, 1950.

³⁵ *Proverbs, Sentences and Proverbial Phrases from English Writings Mainly Before 1500* by Barlett Jere Whiting with the collaboration of Helen Wescott Whiting, Cambridge, Massachusetts, 1968.

³⁶ Nowa księga przysłów i wyrazen przysłów polskich, vol. 1/ 1969, 2/1970, 3/1972, W oparciu o dzieło Samuela Adalberga opracował Zespół redakcyjny pod kierunkiem Juliana Krzyzanowskiego, Warsaw.

phrases, on the other hand, includes large groups of texts comprising separate proverbs. They are divided into smaller sections, marked by the letters of the alphabet; the texts in smaller divisions are marked chronologically. The functions of the basic word are attributed to the words which are repeated in the texts most frequently, although those lacking the basic word attributed to the whole proverb are also attached.

The stocks of variants selected according to this principle, make up the types of proverbs, though neither Adalberg in the 19th century, nor Krzyzanowski in his recently compiled publication have used the term 'type'. True, as in every systematic publication some disputable and questionable cases of binding and detaching of texts occur here, but it has practically been impossible to avoid these completely in any system of classification.

Proverbs are objects of folkloristics and Permiakov has described proverbs as an object of research for linguists, folklorists and philosophers-logicians.³⁷ He himself was mostly interested in the shaping of logical thought in proverbs.³⁸ At the same time, it should be pointed out that he did not classify proverbs from the point of view of folkloristics. That is why his method of systematization is unsuitable for the research of proverbs as folklore phenomena. With certain reservations one could say the same about the principle of systematization adapted to Kuusi's global index of proverbs, undoubtedly valuable for researchers searching in the proverbs for the ways of stylistic-structural modeling common to all nations, though not respecting many other components of the structure of the proverb significant for folklorists. The basis for Permiakov's as well as Kuusi's system is formed by the data from the higher structural levels of the proverb.

From the beginning of folkloristics, researchers have mostly been interested in traditional plots, characters as products of historical reality and social relations, and which are formed by belief, customs, ethical and aesthetic views oriented to those relations. Folkloristics evolved and developed as a science due to the process of collecting, systematizing and studying of folklore heritage, using historic memories preserved in the traditional, artistic and ritual word. For other sciences, such as semiotics, linguistics, sociology, psychology, folklore is an auxiliary means, a source of illustrative examples. The classification of folklore according to aspects significant to them is very limited. Folkloristics in turn explores the origin and development of folklore units, the problems of their ties to ethnic cultures, and requires methods oriented towards their essence.

Though very different from other folklore genres in terms of function and relation to social reality, proverbs are, first of all, phenomena of folklore. They are traditional combinations of artistic words, their history reflects the development of social and aesthetic thought, and they are closely related to biographies of various

---

³⁷ Grigori Permiakov, "O logicheskem aspekte poslovits i pogovorok", *Proverbium*, no. 10, Helsinki, 1968, pp. 225-235.

³⁸ Grigori Permiakov, "O lingvisticheskem aspekte poslovits i pogovorok", *Proverbium*, no. 11, Helsinki, 1968, pp. 276-285.

ethnicities and of larger cultural areas. And therefore, the folkloristic aspect proves to be the most important for the systematization of proverbs.

Folklore — comprised of the major genres such as fairy-tales, legends, songs, ballads — is narrative. The plot — being the most common component of national variants and their international equivalents — is the kernel of a separate piece of creation, the basic component of the artistic structure. While analyzing textual variants by the comparative method, the deepest layers of the past are revealed. The texts of common plots are presented in catalogues as types. The term 'type' was first applied in this meaning to the theoretical analysis of fairy-tales only, later it was used for other narrative genres as well. The catalogues of narrative folklore are most often called type catalogues and the international type numbers introduced in them are convenient for comparative research.

For such small and common units as proverbs, it might be inexpedient to introduce numeration, on an international scale, and on the other hand, the verbal formulae of separate proverbs are not longer than a few words, which are easily remembered and reveal the essence of the work. In the tradition of separate nations quite a number of sayings, exceptionally national or common in very close languages are used. International types might get lost among them. The main criteria for distinguishing a type, however, must be as concrete, constant, and easily stated as in the classification of other folklore genres.

Kuusi seems to have discussed and illustrated these elements most clearly in the above-mentioned suggestions on the terms of paremiology;³⁹ however, for some reasons he has ignored them in preparing the international index of types. He states that the texts, related by the common idea and the kernel, must be understood as variants of the same proverb. Consequently, they form the basic units of the type. In his examples the kernel is the motif, common to all variants, forming a corresponding metaphor in image-bearing proverbs and the constant argument of non-artistic generalization in those is understood literally.

The idea, i.e. the thought expressed by artistic image or non-artistic generalization in texts of the same verbal kernel is commonly the same. This is determined by the amazing ability of a language as means for coding thoughts to limit and regulate denotative and connotative meanings of words and their combinations in corresponding contexts. It eliminates the danger of misunderstanding in cases of the so-called free and constant combinations of words. That is why in examples analyzed by Kuusi, the so-called congruent texts, i.e. those of the same structure and kernel but expressing different ideas, are very scarce.

Synonymous proverbs are quite a different matter. The texts, linked by common or similar ideas but having a different kernel, are frequent. As expressed persuasively in Kuusi's examples, they do not form one and the same proverb. The idea, subject and semantics are derivative, abstracted components of the structure of

---

³⁹ Matti Kuusi, "Ein Vorschlag für die Terminologie der parömiologischen Strukturanalyse", *Proverbium*, no. 5, Helsinki, 1966, pp. 97-104.

the highest level. They become common traits when detached from a concrete image.

The afore-mentioned compilers of the publications of texts perceived the basic component shaping the proverb concurrently with Kuusi. The material itself suggested for researchers who had worked individually to consider the proverb as an accumulation of variants. Already in the 19th century this idea was nearly reached by compilers of large publications, such as Wander, the author of the great collection of German proverbs,⁴⁰ the Düringsfelds, the authors of the comparative edition of German and Roman proverbs.⁴¹ In recent decades the same principle of type shaping has been consistently applied and corroborated by the Estonian compilers of comparative collections and the national edition of texts.⁴²

The kernel of the image of the proverb is a phrase, being shaped by the structure of verbal variants. It is a concrete and relatively stable unit accessible to direct observation, and settling the organic unity of the image and the origin of the statement. Words as codes of realities and abstract notions belong to the category of lower levels of the structure. Words and their combinations form a concrete and stable basis for the texts to be compared, paralleled and distinguished, i.e. to organize the types of proverbs. The semantic data, for example, of those of higher levels are derivative. Analyzers, researchers, and rather often the very users of proverbs may interpret them differently, even in contradictory ways. Observing them as the very criterion for systematization, it is impossible to avoid the danger of diverse comprehension and ascription of the idea. They are too general and broad to enable a description of type as an organic unity.

The experience of systematizing and studying of proverbs, and especially the compiling of comparative editions of texts, demonstrate that the data on the surface structure of texts repeat regularly or concur not only in national (monolingual) but also in international (polylingual) types of proverbs. Common motives in kindred languages and also in those belonging to different families are created by using the same or similar realities and abstract notions, expressing lexical equivalents. They are modeled with the help of sentences with analogous syntactical constructions. The more widely the proverb has spread in different languages and zones of culture, the greater number of variants, adaptations or regional versions of it are created. However, the unity of the main components, settling the structure of the image is, nevertheless, evident. It is proved in many cases by the notes, explaining the meanings of artistic texts and situations of their usage, found in collections.

---

⁴⁰ Karl Friedrich Wilhelm Wander et al., *Deutsches Sprichwörter-Lexikon*, vol. 1/1867, 2/1870, 3/1873, 4/1876, 5/1880, Leipzig.

⁴¹ I. Düringsfeld; O. F. Reinsberg-Düringsfeld, *Sprichwörter der germanischen und romanischen Sprachen*, vol. 1/ 1872, 2/1875. Leipzig.

⁴² Vadja vanasõnad eesti, soome, karjala ja vene vastetega, Somr. by Vaina Mälk. Tallinn, 1976; *Liivi vanasõnad eesti, vadja ja läti vastetega*, vol. 1-2, Somr. by Vaina Mälk, Tallinn, 1981; *Eesti vanasõnad*, vol. 1/1980, 2/1983, 3/1985, Tallinn, 1985.

Quite a clear concept of the type structure of popular international proverbs can be formed observing the Düringsfelds' comparative edition, in which a number of equivalents in Romanic and Germanic languages have been paralleled.⁴³ In order to elaborate on this idea, in the following the structure of an international and particularly old proverb is described. The proverb is: "He that digs a pit for another, falls himself into it". It is referred to in the Bible. All European nations know its equivalents and the Far East is also aware of it. The kernel of the proverb consists of the themes of the digging of the pit and the digger himself falling in. There is a variant of it, where only the first component (he/she digs a pit for somebody) is used. It also joins in the structure of the type organically. The unity of the idea of the equivalents is convincingly expressed by the context in the Bible or in some other sources if used in any other coherent narrative. The unity of the kernel of the image in all versions is evident. The idea of different versions, combining the motifs, implies that only the theme of digging a pit merges. The only difference is that the component of the digging of the pit is perceived more as an artistic argument while that of falling into it is understood as an artistic generalization or warning. In general, while dealing with versions expressed in a different way and by different types of sentences, we also perceive the adequate differences of modality of statements, coded by them, and their dependence on the linguistic context and extralinguistic situations in turn.

While observing the correlation of equivalents, it is possible to guess some peculiarities of the external structure determined by historic development and ethnic environment. The fact that one version has got the largest amount of equivalents in European languages, gives rise to the thought, that its linguistic model may be the fundamental and the oldest one. Not all versions have become popular to the same extent in different languages.

If the kernel of the image is understood as the fundamental component of the structure of the proverb, and only those texts in which the kernel is repeated are called the proverb's variants and equivalents, then it is inexpedient to supplement the type composition with proverbs expressed by other — though similar — motifs. Therefore, the texts having the motif of digging a pit are distinguished from those in which the same idea is expressed by, for example, the images of setting a trap or a snare: "*He that sets a snare for another, falls himself into it*". Its equivalents are also found in many European languages, including the Macedonian examples.⁴⁴

Both complexes of equivalents and variants, though close on the level of semantics, function independently from the oldest times. Their images, bearing various realities and notions, were often used in parallel ways in the same language. They cannot be referred to as two modulations of the same image, because different metaphors have been applied to them. Expressing the same idea, they can serve as

---

⁴³ I. Düringsfeld; O. F. Reinsberg-Düringsfeld, *Sprichwörter der germanischen und romanischen Sprachen*, vol. I/ 1872, 2/1875. Leipzig.

⁴⁴ For that purpose see the following examples in the first part of this book: 666, 846, 1223 and 1248.

substitutes but one never repeats the image motifs of the other. Therefore, it will come in very handy to indicate the ties of semantics of both types in the system classification but there are no reasons to join them into one common type.

In conclusion could be said the following:

1. The study of the type as the basic unit is one of the first stages in the compilation of the scientific collections of proverbs or their comparative research. The exact comprehensions of the basic component of the structure of the proverb, the consistent reference to its data are the conditions determining the scientific value of the activity. The component which forms the proverb as an autonomous unit and enables us to single it out from other proverbs, is the kernel of the artistic image, while in the expressions which have maintained their direct meaning, it is the logical combination of notions. Its essence is judged by the verbal structure of the text.

2. Defining the interaction of the other components and the kernel in his theoretical article on the terms of the structure of proverbs M. Kuusi realized the kernel to be the most important component, forming the type. Knowing well the material to be systematized, the compilers of the best scientific collections considered the kernel to be the essential component of the proverb and referred to them. The data is also used for the compilation of card-indexes of the stocks of national proverbs. The importance of the kernel itself is revealed in the comparative studies of separate proverbs.

3. Judging the type by the components belonging to higher structural levels, it is inevitable that researchers are lost in the unlimited expanses of common traits characteristic to proverbs. The content of the notion of the type becomes too complicated, the expressions, even of the diverse origin, acquire the status of variants and equivalents. Therefore, the analyzer is obliged to refer to the unity of meanings and idea if the data exceed the bounds of the unity of the kernel of the image.

The systematization of the texts always presents some doubtful and obscure cases. The difficulties arise while observing the interlaced motives of the kernel, which are characteristic of diverse types of proverbs, confronting the contamination, the elaboration which sometimes change the image of the proverb considerably. Peripheral texts existing within the limit of two or several types come into being. All this compels the analyzer to ascribe or delimit conditionally and, in addition, employ references, combining two or more types. However, it does not diminish the significance of the kernel of the message.

This is only an attempt to clarify some aspects of the problem on the example of a single genre (proverbs) and a single notion (*proverb type*). Paremiology and paremiography thus far have used primarily printed proverb publications (and earlier manuscript collections) and/or archival manuscript material as their sources. Not many nations boast extensive folkloric archives. Two conceptions about the typological nature of proverbs have become dominant, partly due to the nature of source material.

*A Dictionary of English and Macedonian
equivalent proverbs*

A

1. **ABSENCE makes the heart grow fonder.** Отсуството го тера срцето посилно да љуби. *Sim. Men are best loved farthest off.*
2. **ABSENCE sharpens love, presence strengthens it.** Отсуството ја изострува љубовта, а присуството јаjakне. *Bap. Очи со очи што набрѓо се видуваат и се милуваат.* (Цей. 1854).
3. **Long ABSENT, soon forgotten.** Негљани очи бргу се заборавет. (Кав. 2280). *Што очи брѓо не видат, ке заборават.* (Недељ. спр. 185). Cf. *Out of SIGHT, out of mind.*
4. **The ABSENT are always in the wrong.** Тие што не се тута секогаш се криви. *Sim. He is neither absent without fault, nor present without excuse.*
5. **ABUNDANCE, like want, ruins many.** Изобилството мнозина упропастило.
6. **Out of the ABUNDANCE of the heart the mouth speaketh.** Од преполнуването на срцето зборува устата. (Matthew 12, 34 / Matej 12, 34; Luke 6, 45 / Лука 6, 45). *Bap. Што има у чоека во срцето, тоа му покажуа и лицето.* (МНУ 6866). *Што излегоа од устата, тоа било и во мислата.* (МНУ 6865). *Што му на устата (на јзик), тоо му и на срце.* (Кав. 3967). *Out of the fullness of the heart the mouth speaks.* Cf. *What the HEART thinks, the tongue speaks.* *Што на срце, тоо и на јзик.* (Кав. 3968).
7. **There is no good ACCORD where every man would be a lord.** Бегај од куќа каде мнозина се стопани. Cf. *Where every man is MASTER the world goes to wreck.*
8. **There is no ACCOUNTING for tastes.** За вкусовите не се дискутира. *Sim. Everyone as they like best. Tastes differ.* Cf. *Every man to his TASTE.*
9. **ACORNS were good till bread was found.** Додека лебот не бил пронајден, добри биле и желадите. *Bap. Која немат хиле, арна е и*

сѣрачка. (Кав. 1470). Не нашол Гркої кокошка, арна му била (достїа му била) и сѣрачка. (Кав. 2383). Од ѡолема суши само ѡрадої блажодарен осїтанвий. (Кав. 2608). Дека нема дош и ѡрад е добар. (МНУ 1547). Sim. If you have not a capon, feed on onion. They that have no other meat, bread and butter are glad to eat. Better a mouse (louse) in the pot than no flesh at all.

10. **ACTIONS speak louder than words.** Делата говорат повеќе од зборовите. Cf. *DEEDS, not words.*
11. **When ADAM delved and Eve span, who was then the gentleman?** Ако сите беа газди кој ќе работеше?
12. **If the ADDER could hear, and the blindworm could see, neither man nor beast would ever go free.** Ако имаше Куша среќа, ќе имаше и опашка. (С.М.).
13. **Much ADO about nothing.** Многу врева за ништо. *Вар. Жијо се мељи, браини не ѹадинаи (не ѹадвии).* (Кав. 932). Sim. *Much cry and little wool.*
14. **ADVERSITY makes a man wise, not rich.** Маката го учи човека на се'. Неолата ум дават на чоека. (МНУ 4321). Cf. *EXPERIENCE is the mother of knowledge. EXPERIENCE is the best teacher. An ounce of PRACTICE is worth a pound of precept.*
15. **A woman's ADVICE is no great thing, but he who won't take it is a fool.** Понекогаш и жената треба да се послуша.
16. **If you wish good ADVICE, consult an old man.** Секој старец и зналец. (П.Д. 3183). *Вар. Тој шио не слуша ѹосијар ќе осијанији ѹросијак.* (МНУ 6241). *Кадијо сїарије не се слушааи, и Госијод не му дааи.* (МНУ 2684). Cf. *If the old DOG barks, he gives counsel. Сїаро куче ко да лаји, ѹребији да видиш ишо е.* (Кав. 3520).
17. **When a thing is done, ADVICE comes too late.** Дојде му ума, кога си отиде кума. (МНУ 1731). *Вар. Која дојде умо, не ѳо најде кумо.* (МНУ 2919). *Му дојде умои, ама му ѹојде кумои.* (МНУ 3884). По дождо чуму ѵи е клашенико. (МНУ 5073). Cf. *When the HOUSE is burned down, you bring water. It is too late to shut the STABLE-DOOR after the horse has bolted. It is easy to be WISE after the event.*
18. **For AGE and want save while you may: no morning sun lasts a whole day.** Бели пари за црни дни. (МНУ 460, Кис. 32). Sim. *Keep something for him that rides on the white horse. Spare when you're young and spend when you're old.* Cf. *Make ample PROVISION for old age. Keep SOMETHING for a rainy day.*
19. **Old AGE is sickness of itself.** Старост - готова болест. Sim. *An old man is a bed full of bones.*
20. **A lean AGREEMENT is better than a fat judgement.** Подобро лоша спогодба отколку никаква нагодба. *Вар. Еднио едно рекол, друго друго и се ѹоѓодиле.* (МНУ 1955). *Еднио едно рекол и другио ил-*

јадо, и се юзодиле. (МНУ 1956).

21. **III AIR slays sooner than the sword.** Ј'зикот сечит поостро од сабја. (Кав. 1323).

22. **ALMOST and very (well) nigh saves many a lie.** Тој што вели можеби, половина е лага. Cf. "They say so" is half a LIE.

23. **ALMS never make poor.** Кој му дава на бедниот, не трпи скудност. (Proverbs 28, 27 / Пословици 28, 27). Вар. Којшто дава милосрдина, многу брѓу осиромашува. (МНУ 2923).

24. **It is not good that the man should be ALONE.** Не е добро човекот да биде сам. (Genesis 2, 18 / Битие 2, 18). Вар. Без жена, без кука. (Жената е предодределена да си ѝ леда и сурдува домашните работи и во овојшто куќата; следсивено: во која кука нема жена, таа кука не може да се нарече кука во високата смисла на зборот.). (МНУ 431). Cf. A MAN without a wife is but half a man.

25. **Woe to him that is ALONE.** Тешко на тој што е сам.

26. **He that serves at the ALTAR ought to live by the altar.** Тој што служи на олтарот, нека остане покрај него.

27. **He that doth AMISS may do well.** На грешките се учиме.

28. **Men are not ANGELS.** Никој не е ангел (безгрешен). Cf. Every MAN has his faults. Вар. Ниедна мачка без ошака.

29. **ANGER cannot stand without a strong hand.** Лутио чоек ет ордибозан (победник, бунтовник). (МНУ 3569). Sim. If you cannot bite, never show your teeth. Лутио чоек ет јурилеке. (МНУ 3570).

30. **ANGER is a short madness.** Лутината ет полојна улавшина. (МНУ 3566). Вар. Лутина е половина будалиштина. (П.Д. 1715). Бесојд ѝла єништ. (Кав. 238).

31. **He that is ANGRY is seldom at ease.** Лутио чоек сам себе се јадит. (МНУ 3571).

32. **He that is ANGRY without a cause shall be pleased without amends.** Кој бргу се лути, бргу и ќе се одлучи.

33. **A soft ANSWER turneth away wrath.** Благиот одговор ја ублажува јароста. (Proverbs 15, 1 / Пословици 15, 1). Вар. Благата лакрија железни порти ошвара. (МНУ 516). Блага реч железна вратиа ошвара. (МНУ 515). Параита железни вратиа ошвара и зашвара. (МНУ 4902). Слатката реч и железна вратиа ошвара. (МНУ 5829). Слатката дума ошвара златната вратиа. (МНУ 5826). Cf. Good words cool more than cold water.

34. **The ANVIL fears no blows.** Наковалната не се плаши од удари. Вар. Воден од дожд не се ѹлашишт. (Кав. 363).

35. **When you are an ANVIL, hold you still; when you are a hammer, strike your fill.** Ако си наковална, држи се добро, ако си чекан мавај уште подобро.

36. **An APE's an ape, a varlet's a varlet, though they be clad in silk or scar-**

let. И пенот е убав ко да е променат и наќитен, ама пак си е пен. (Кав. 1243). Cf. *An ASS is but an ass, though laden with gold.* *Bar.* *Маѓарејќи си е маѓаре ја макар носело йари со јловари.*

37. **APPEARANCES are deceptive.** Изгледот лаже. *Bar.* *Озгора мазно, оддола азно.* (Жена со вошки во главата.). (Цеј. 1825). *Одгоре мазно, (а) оддолу азно.* (Надворешноста му е прекрасна, но внатрешноста му е сосем раситана.). (МНУ 4552). *Appearances are deceiving.*

38. **Never judge from APPEARANCES.** Не судете по надворешниот изглед. (John 7, 24 / Јован 7, 24). Cf. *Under a ragged COAT lies wisdom.* *Bar.* *Под скината алишта лежи мудроста.*

39. **APPETITE comes with eating.** Апетитот доаѓа со јадењето. *Bar.* *Иичав се оїворат со јадењето.* (Кав. 1272). Sim. *Eating and scratching wants but a beginning.*

40. **An APPLE never falls far from the tree.** Круша под круша падинат. (Какви се родителите, такви ќе бидат чедата.). (МНУ 3324). Cf. *A CHIP off the old block.*

41. **The rotten APPLE injures its neighbours.** Едно скапано јаболко, ќе ги расипе другите. *Bar.* *Една красита коза цело сијадо (цел буљук) ќе окрасијајќи.* (Кав. 829).

42. **Seldom APPLES outwardly fair, ashes at the core.** Шупливите јаболки поцрвени сет од здравите. (МНУ 6931).

43. **APRIL rains for men; May, for beasts.** Во март една жаба да се измоча има аир. *Bar.* *Мајска роса секоја кајка и флорин.* (Кав. 1901). *Мајски дождој јлашчети борџој.* (Кав. 1902). *April rains for corn; May, for grass. A dry March, wet April and cool May, fill barn and cellar and bring much hay.*

44. **Every man is the ARCHITECT of his own fortune.** Секој е ковач на својата судбина. (П.Д. 3166).

45. **An ARMY of stags led by a lion would be more formidable than one of lions led by a stag.** Цела сурвија говеда водена од лав е посилна, отколку една војска водена од говедо.

46. **An ARROW shot upright falls on the shooter's head.** Кој фрла камен наугоре, на глава му паѓа. (Ecclesiasticus 27, 25 / Сирах 27, 25). *Bar.* *Кој њувајќи наугоре, (нему) њункијќи му љадвејќи на лицето.* (МНУ 3080). Sim. *Evil that comes out of thy mouth flieth into thy bosom.* Cf. *Who SPITS against the wind, it falls in his face.* *Кој љува сиројти ветеро, љува на омјазо си.* (МНУ 3079).

47. **ART has no enemy but ignorance.** Занаетот најмногу трпи од незнанењето. Sim. *Science has no enemy but the ignorant.*

48. **ART improves nature.** Нужда ради закон измењава. (МНУ 4487). Cf. *NURTURE passes nature.*

49. **ART is long and life is short.** Животот е краток, а уметноста - вечна.

(П.Д. 991). **He who has an ART has everywhere a part.** *Bap.* Занаеӣ –
канаетӣ. (Кис. 29). *Who has a trade, has a share everywhere.*

50. **ASK, and it shall be given you.** Барајте и ќе најдете. (Matthew 7, 7 /
Матеј 7, 7).

51. **He that cannot ASK cannot live.** Кој не може да бара, не може да
живее. *Bap.* *Барај ако сакаш да добиеш.* (П.Д. 228).

52. **Nothing is lost for ASKING.** За прашување пари не се земаат. *Bap.*
Кој штита, не скита. (МНУ 3078). *Со оиштитване дури Стамбол се
одиат.* (МНУ 5921). *Со прашајќи и Стамбол се наоѓаат.* (Кога не
знаеш нешто, советувај се со поумнише и повеснишче луѓе; зашто кол-
ку и да е шеќико нешто, преку советишче на мудри луѓе може да се
научи.). (МНУ 5932). *Со прашууње дури в Стамбол оји.* (МНУ
5933).

53. **An ASS endures his burden, but not more than his burden.** Пониско
товари, повисоко пеј. (Кав. 2984). *Sim.* *It is not the burden, but the
overburden that kills the beast.* Cf. *Take no more on you than you're able to
BEAR.*

54. **An ASS in a lion's skin.** Волк во овча кожа. (П.Д. 518).

55. **An ASS is but an ass, though laden with gold.** Магаре и на ацилак да
ојт, пак магаре ќе си останит, (ќе си бидит.). (Кав. 1896). *Bap.* *Ma-
gareto si e magare, makar i zlato da nosi.* (С.М.). Cf. *An APE's an
ape, a varlet's a varlet, though they be clad in silk or scarlet.*

56. **An ASS must be tied where the master will have him.** Врзи го коњот
кадешто ќе ти каже газдата.

57. **Better ride on an ASS that carries me than a horse that throws me.** По-
добро е да јаваш магаре што ќе те носи отколку коњ што ќе те
фрли. *Bap.* *Magare vjaaj, konj fali.* (МНУ 3584).

58. **Did you ever hear an ASS play on a harp?** Магаре и (воена) музика!
(Б.Д.). *Sim.* *A sow to a fiddle.*

59. **He that cannot beat the ASS beats the saddle.** Не можит на магарето,
на самарот. (Кис. 15). *Bap.* *Ако на магарето не може да удре, на
самаро ќе удре.* (МНУ 104). *Не можит на магарето, то бие сама-
ро.* (МНУ 4306). *Не можит на магарето, на самарот.* (МНУ
4307). *Не мојти на магарето - на самарот.* (МНУ 4309). *Се нају-
тии на магарето, (а) се најуши на самарот.* (Кога некој, навреден
од друг, посилан од него, не може да му се одмазди нему, му се одмаздува
на тиреӣ, послаб макар и невин.). (МНУ 5656). *He that cannot beat the
horse beats the saddle.*

60. **If an ASS goes a-travelling, he'll not come home a horse.** Магаре појде,
и магаре си дојде. (Цеп. 4565). *Var.* *Never went out ass and came home
horse.* *Sim.* *He that sends a fool expects one. Send a fool to the market (far,
to France) and a fool he will return again. How much the fool who goes to
Rome excels the fool who stays at home.*

61. **One ASS scrubs another.** Еден шугав коњ чеша друг.
62. **The ASS loaded with gold still eats thistles.** Магарето го викнале на свадба да носи вода.
63. **'Tis a sorry ASS that will not bear his own burden.** Тешко на тоа магаре што не може да си го носи својот товар.
64. **When all men say you are an ASS, it is time to bray.** Кога сите ќе ти речат магаре си, време е да почнеш да рикаш. *Sim. If one, or three tell you, you are an ass, put on a bridle (tail). What everybody says must be true.*
65. **When an ASS kicks you, never tell it.** Да ме ритне некој ат не ме боле, а да ме ритне некое криво магаре, не мож' да го трпам. (МНУ 1411).
66. **You go to an ASS for wool.** Под волот бара теле. (Кав. 2934). *Bap. Под волоӣ тâеле не се бараӣ.* (Кав. 2935). *Sim. Look not for musk in a dog's kennel.*
67. **He that washes an ASS 's head loses both his lye (soap) and his labour.** Кој го мие магарето, напразно си го троши сапунот и трудот.
68. **If my AUNT had been a man, she'd have been my uncle.** Ако биде баба мома, понапред дедо ќе биде ергенин. (Ако една невозможна работа може да се оствари тогаш друга слична на неа ќе може да се оствари по-лесно.). (МНУ 21).

B

69. **BACCHUS hath drowned more men than Neptune.** Покје се удајле в чаша, отколку в море. (Кав. 3050). *Bap. Покје умреле од јадење и ицијање, одоишко од глад и жед.* (Кав. 2950a). *Поеќе луѓе умираат од преадуање одоишто од гладуање.* (МНУ 5085). *Гробишка од глад немаї.* (Кав. 566).
70. **He would fall on his BACK and break his nose.** Да паднат на плешчи, носон ќе го скрши. (Кав. 641). *Sim. An unfortunate man would be drowned in a tea-cup.*
71. **Nothing so BAD but it might have been worse.** Од лошо имат полошо. (Кав. 2663).
72. **Nothing so BAD in which there is not something of good.** Секое зло за добро. (Кав. 3217). *Var. Nothing but is good for something.* *Sim. No great loss but some small profit.* Cf. *ILL LUCK is good for something.*
73. **As you BAKE, so shall you eat.** Како си солил, така ќе сркаш. (МНУ 2784). *Bap. Како штио дробил таака ќе срка.* (МНУ 2806). *Как' ќе солии, таак' ќе јадии.* (МНУ 2819). *Што ќе здробииши, ќе си сркаши.* (Кис. 20). *As they brew, so let them bake.* Cf. *As you make your BED, so you must lie on it.* *As they BREW, so let them drink.*
74. **Make not a BALK of good ground.** Добра земја не се остава неорана.

75. **A BARBER learns to shave by shaving fools.** Берберот на лудиот се учи да бричи.
76. **BE what you would seem to be.** Биди тоа што си, а не тоа што мислиш дека си. *Var. Be what you seem, and seem what you are.*
77. **BEADS about the neck and the devil in the heart.** На лице светец, на срдце в'лк. (Кав. 2161). *Var. The beads in the hand and the devil in capuche. Cf. The cross on his breast and the devil in his heart.* Едно на срцето, друго на јазикот. (МНУ 1966). Во зборот го гледаш благ, а во срцето лукав. (МНУ 877). Со устапата мед и масло (лени), а во срцето (полн е со) џелин и страв. (МНУ 5981).
78. **A BEAN in liberty is better than a comfit in prison.** Леб и сол да јадам само слобода да имам. *Sim. Liberty is more worth than gold. Lean liberty is better than fat slavery.*
79. **BEAR and forbear.** Трпение спасение. (Недељ. стр. 192). *Var. Триеж му е мајкајта.* (Кав. 3656). Ако ћарши, ко беѓ ќе живејши. (Кав. 134).
80. **Call the BEAR 'uncle' till you are safe across the bridge.** Викај на вукот "вујко", додека си му у јама. (Недељ. стр. 190). *Var. И на свињата ќе и' речии вујко (или стрицико), дури да си јоминии мостој. (МНУ 2486). Кажи на свињата "вујко", додека да заминеши мостој. (МНУ 2644). Покори му се (поклони му се) на ѕаолој, дури да го јоминиши мостој. (Кав. 2961). Поткади го ѕаволој дури да го минеши мостој. (П.Д. 2822). Sim. Once on shore, we pray no more. The river past and God forgotten. Cf. The DANGER past and God forgotten.*
81. **Don't sell the BEAR's skin before you have caught him.** Рибата во море, клал тавата на огон. (МНУ 5392). *Var. З'јакој в йланина, а џтој р'жен гойвий. (Кав. 1105). Уиче з'јакој нефайен изделкал р'жен. (Кав. 3791). Sim. Count not four, except you have them in the wallet. Do not halloo till you are out of the wood. Never fry fish till it's caught. Cf. Don't cross the BRIDGE till you come to it. Do not count your CHICKENS before they are hatched. It is not good praising a FORD till a man be over.*
82. **Take no more on you than you're able to BEAR.** Не земај повеќе отколку што можеш да носиш. *Var. Колку јти е јокровој, џтолку јуичи си и нозејте. (Според майеријалната сос тојба јрави си ги и јарошициите.). (МНУ 3246). Пружи си нозејте сиројти јоргано. (МНУ 5276). Пуичи си нозејте колку јти е јокривој. (Троши, јрави салтанати не јовеке ојколку што јти дозволуваат майеријалниите средства.). (МНУ 5303). Cf. An ASS endures his burden, but not more than his burden.*
83. **If the BEARD were all, the goat might preach.** И прчот има брада. (Означува стар, но неумен човек.). (МНУ 2511). *Var. И јрчон брада имај. (Кав. 1250). И мачорокон имај мусикаки. (Кав. 1207). Кога немај ѓлаа, чуму му е брада? (Безумниот човек не може да го украси*

никаква надворецина и телесна украска.). (МНУ 2932). Брадаја арно ја има бела, шуку ёлајта ја има зелена. (МНУ 614). Брадаја му сива, ёлавајта му дива. (МНУ 615). Cf. *The BRAINS don't lie in the beard.*

84. **It is not the BEARD that makes the philosopher.** Што му треба брада, кога нема ум у главата. (МНУ 6957). *Var. Зер дека има брада, да иштар сака да се кажи.* (МНУ 2304).
85. **BEAUTY carries its dower in its face.** Лицето го продаа девојчето. (МНУ 3515). *Var. Личната мома со личојата се продаа.* (МНУ 3519). *Лице љице ўродава.* (Б.Д.). *Sim. A fair face is half a portion.*
86. **BEAUTY fades like a flower.** Убавината не се јаде. *Sim. Beauty is but a blossom.*
87. **As you make your BED, so you must lie on it.** Како си послал, така ќе си легниш. (Според делата што си ги сторил на овој свет през животта, таква награда ќе добиеш од бога по својата смрт.). (МНУ 2783). *Var. Кој как њосијеле, шака и лежнуве.* (МНУ 3031). *Sim. As they brew, so let them bake.* Cf. *As you BAKE, so shall you eat. As they BREW, so let them drink.*
88. **Better go to BED supperless than to rise in debt.** Поарно и без вечера да легниш, отколку борчлија да станиш. (Кав. 2892).
89. **Early to BED and early to rise, makes a man healthy, wealthy, and wise.** Којшто рано стануа, поарно угодуа. (МНУ 3199). *Var. Којшто рано сіануа, тој не ѡрешава.* (МНУ 3200). *Кој рано сіанвиш, весел сіанвиш.* (Кав. 1656). *Којшто рано се обуа, тој не ѡрешава.* (МНУ 3198). *Кој рано ручай и млад се ожениш, не ќе се каји.* (Кав. 1655).
90. **Who goes to BED supperless, all night tumbles and tosses.** Кој легнува без вечера, цела ноќ се превртува и јадење сонува.
91. **BEES that have honey in their mouths have stings in their tails.** Во јазико мед носи пчелата, а на газо (одзади) отруачка. (Цеп. 2709 и 365).
92. **Better BEG than steal.** Поарно е да просиш отколку да крадеш.
93. **The BEGGAR may sing before the thief.** На просјакот лицето му е црно, а торбата му е пуна. (МНУ 4087). *Sim. A beggar can never be bankrupt.* Cf. *No NAKED man is sought after to be rifled.*
94. **A BEGGAR's purse is bottomless.** Питачката торба никогаш не е полна. (П.Д. 2667). *Var. A beggar's purse is always empty. A beggar's scrip is never filled.*
95. **Better never to BEGIN than never to make an end.** Работата што ќе ватиш, крајот да и' го мислиш. (МНУ 5324). *Sim. Let him that beginneth the song make an end.*
96. **Good to BEGIN well, better to end well.** Добар почеток, подобар свршеток.

97. **A bad BEGINNING, a bad ending.** Лошо почнато, лошо завршено.
98. **A good BEGINNING makes a good ending.** Почетокот е половина од секоја работа. (П.Д. 2831). *Var. Кoj арно зафаишчай, арно ќе би-шишай.* (Кав. 1514).
99. **Every BEGINNING is hard.** Секој почеток е тежок. (П.Д. 3176). *Var. Секое зафаишчање е шешоко.* (Кав. 3216). *Koj не ќе йочниш, не ќе свршиш.* (МНУ 3054). *Var. All beginnings are hard (difficult). Cf. It is the first STEP that is difficult.*
100. **Well BEGUN is half done.** Почетокот е половина од секоја работа. (П.Д. 2831). *Var. Кoj арно зафаишчай, илојна работиа бийисвий.* (Кав. 1515). *Sim. The first blow is half the battle.*
101. **BELIEVE nothing of what you hear, and only half of what you see.** Поарно ет да си веруаш твоите очи, одшто туѓи речои. (МНУ 5035). *Var. Кoj ишко ќе речиш слушај, од својш ум не дели се.* (Кав. 1694).
102. **We soon BELIEVE what we desire.** Луѓето лесно веруваат во тоа што го сакаат. (П.Д. 1703). *Var. Чвек вервиш во ишко му се сакаи.* (Кав. 3849). *Koj ишко сакаи, ито му се слушаи.* (Кав. 1693). *Чоек веруа штоа ишто иоеќе му се сакаи.* (МНУ 6751).
103. **A cracked BELL can never sound well.** Пукнато грне м'чно се лепит (никако не се лепит). (Кав. 3078).
104. **A BELLY full of gluttony will never study willingly.** Полн стомак не работи. *Sim. Fat paunches have lean pates.*
105. **Better BELLY burst than good meat lost.** Од ќелепур манџа стомак не пукнува.
106. **He whose BELLY is full believes not him who is fasting.** Сит гладен не верува. (МНУ 5796). *Var. Сишиоти џладнего не вервиш (оии е џладен).* (*Богатиите не веруваат и не знаат какви маки шеѓнай сиромасите од сиромасите, па и не ги сожалуваат.* За тоа има и притка.). (МНУ 5807). *Cf. Little knows the FAT man (sow) what the lean does mean.*
107. **His BELLY cries cupboard.** Гладната кокошка просо сонува. (МНУ 1083).
108. **The BELLY wants ears.** Гладни очи не заспиваат. (МНУ 1085). *Var. Hungry bellies have no ears.*
109. **A BELLYFUL is a bellyful, whether it be meat or drink.** Гладен коњ матна вода не гледа. (МНУ 1075). *Var. Гладниоти 'рти и кочани јаји.* (МНУ 1084).
110. **Better BEND than break.** Старо сум дрво, ама и како ноф обруч се виткам. (Недељ. стр. 189). *Cf. All that SHAKES falls not.*
111. **A good BESTIR is worth a groat.** Кој работи, ќе заработи.
112. **If BETTER were within, better would come out.** Од доброто, добро

излегува.

113. **The BETTER-natured, the sooner undone.** Добриот (човек) прилега на будалиот.

114. **A BIRD in the hand is worth two in the bush.** Подобро да имаш нешто ошто да немаш ништо. (МНУ 5072). *Вар. Поарен си да имаш едно врایче в рака одоштото ство да лейтаат. (МНУ 5042). Sim. A feather in hand is better than a bird in the air. Better a fowl in hand nor two flying.* Поарно стварому љод брадаат (да си) од што младому љод стиреатиа. (За млади жени или моми што се омажиле за стари мажи или вдовци.). (МНУ 5043). *Поарно денеска да ми даш леб и сол одоштото утаре леб и шекер. (МНУ 5026).*

115. **Each BIRD loves to hear himself sing.** Секој на своето си е убав. (П.Д. 3171). *Вар. Секој сам се бендисал. (МНУ 5616). Чое кој ако сам не се бендисаше, сам себе ќе се убиеше. (МНУ 6759).*

116. **It is an ill BIRD that fouls its own nest.** Лоша е таа птица што се погани во своето гнездо. Cf. *When the PIG has had a belly full, it upsets the trough.* Вар. Ко ќе се најави прасето, ќе го преврши коритото. (Кав. 1755). Свињата која ќе се најаде, ќе го преврши коритото.

117. **Such BIRD, such egg.** Каква птица, такви јајца. *Вар. Што мачка стирало, тоа глусци лоало. (Какви биле родители, и какви чеда родиле, шакви ќе бидат и шие.). (МНУ 6956). Каков му ет умот, шаков му ет и домот. (МНУ 2706). Sim. An evil crow, an evil egg. Like crow, like egg.*

118. **The BIRD is known by his note.** Секоја птица се познава по гласот. Cf. *The BIRD is known by his note, the man by his words.*

119. **The BIRD is known by his note, the man by his words.** Птицата се познава по гласот, а човекот по зборот. Cf. *The BIRD is known by his note.*

120. **The BIRD loves her nest.** Секое пиленце си го милува своето гнезденце. *Вар. На секое райче своето седело му е мило. (Кав. 2201). Every bird likes his own nest best.*

121. **The early BIRD catches the worm.** Рано пиле рано пее. (МНУ 5352).

122. **Thou art a bitter BIRD, said the raven to the starling.** Се посмеал 'рбол на шчрбол. (МНУ 5680). *Вар. Се њосмеал черејот на шуишарот. (Се удавил во вини, а обвинува друг, кај кого забележал некоја мала похрешка.). (МНУ 5681). Се њосмеал келајот на красијајот. (МНУ 5682). Sim. The kettle calls the pot black-brows (burnt-arise). The pot calls the kettle black. Cf. The FRYING-PAN said to the kettle, "Avaunt, black brows!"*

123. **BIRDS of a feather flock together.** Секоја птица со своето јато си лета. (Ecclesiasticus 27, 9 / Сирах 27, 9). *Вар. Птициите од истојот род, честито лейтаат заедно. (П.Д. 2917). Sim. Likeness causes liking. Cf. LIKE will to like.*

124. **There are no BIRDS of this year in last year's nests.** На ланцко ог-

ниште огон не барај. (МНУ 4037).

125. **Great birth is a very poor dish at table.** Денеска о-хо-хо, утре ох и ох. (МНУ 1586).

126. **Take the bit and the buffet with it.** Ако го пуштиш под кревет, ќе ти се качи на кревет.

127. **The hasty bitch brings forth blind whelps.** Брзата кучка слепи ги ражда. (МНУ 642). *Var.* Брзаша кучка слейши кутириња раѓа. (МНУ 643). Брзаша кучка слейчишишта (или слейши) кучиња раждай. (МНУ 644). Полека, да далеко; не брзај, оши брзаша кучка слейши кучиња раѓа. (МНУ 5115). Cf. *HASTE makes waste. Too HASTY burned his lips.*

128. **BLAB is wist and out it must.** Што на душа тоа на гуша.

129. **He that is a blab is a scab.** Фалба е рѓа. (МНУ 6600). *Var.* Фалбаша е красиша. (Самофалењето е голем недоспашајок, својствен само на недостојниште.). (МНУ 6601).

130. **Two blacks do not make a white.** Две црни не прават едно бело.

131. **A blind man may sometimes hit the mark.** И ќората кокошка мојт да најт зрно. (Кав. 1264). *Sim.* A blind man may perchance catch the hare (crow).

132. **A blind man will not thank you for a looking-glass.** На слеп (на ќор) свешча не се дат. (Кав. 2210). *Var.* На ќелав чешење не му ѕребриш. (Кав. 2231). A blind man has no need of a looking-glass.

133. **Blind men should judge no colours.** На слепот (на ќорот) и денот и ноќта му се едно. (Кав. 2209).

134. **If the blind lead the blind, both shall fall into the ditch.** Ако слепец води слепец, обата ќе паднат во јама. (Matthew 15, 14 / Matej 15, 14). *Var.* Слей слейца водиј. (МНУ 5840).

135. **There's none so blind as those who will not see.** Нема послеп од тој што не сака да види. *Var.* None so blind as those who won't see.

136. **Blood is thicker than water.** Крвта вода не се чинит. (МНУ 3293). *Var.* Крваша вода не се ўрајаш. (Кав. 1771). Крваша вода не бидува. (П.Д. 1619). Blood is not water.

137. **You cannot get blood from a stone.** Од камен крв не се пушта. *Var.* You cannot get milk (water) from a stone. Камен да сїпсне, вода ќе ўпушти. (П.Д. 1420). Од вошка ремен не се ўрајаш. (Кав. 2603).

138. **Great boast and small roast makes unsavoury mouths.** На префалени јагоди не оди сос голема кошница. (МНУ 4084). *Var.* На фалени јготики (коѓа одиш), со ўразни кошници (се врашчаш). (Каж што даваат ѕолеми вешчувања, шаму честито нема уситех.). (МНУ 4156).

139. **A little body often harbours a great soul.** Педа човек - лакот брада. (МНУ 4934).

140. **The nearer the bone, the sweeter the flesh.** Месото е послатко до

коската.

141. **What is bred in the BONE will not out of the flesh.** Што има во коската, ќе има и во месото. *Вар. Каква е лозайќа, таќво е ѓрозјето.* (МНУ 2691). *Sim. Though you cast out nature with a fork, it will still return. Like father, like son. Каков таќико, таќков син.* (Кав. 1352). *Круша под круша јадинајќи. (Какви се родителиште, таќви ќе бидат чедајќи.).* (МНУ 3324).
142. **As soon as a man is BORN he begins to die.** Денеска чоек се роди и гром му се отвори. (Недељ. стр. 183). *Sim. It is as natural to die as to be born. Our lives are but our marches to the grave.*
143. **He that is once BORN, once must die.** Кој се рожџат и умират. (Кав. 1673). *Cf. All that LIVES must die. All MEN are mortal.*
144. **The BORROWER is servant to the lender.** Должникот е слуга на позајмувачот. (Proverbs 22, 7 / Пословици 22, 7).
145. **He that goes a-BORROWING, goes a-sorrowing.** Давалец - питалец. (МНУ 1308). *Вар. Давалец, тийзалиец, на вратайќа дрискалиец.* (МНУ 1309). *Вересија, йошпресија, дај со раце, барај со нозе.* (МНУ 737). *Вересија јошпресија.* (МНУ 738). *Вересија, реси ја.* (МНУ 739).
146. **Cut not the BOUGH that thou standest upon.** Не ја сечи гранката на која седиш. *Var. Don't cut the bough you are standing on.*
147. **BOYS will be boys.** Децата си се деца.
148. **Great BRAGGERS, little doers.** Лесно е да се зборвит, ама тешко е да се работат. (Кав. 1841). *Вар. Лесно е да зборвииш, ама шешко е да сијорииши (да најрајши).* (Кав. 1842). *Со лаф не се прави тилаф. They brag most that can do least. Sim. Much bruit and little fruit. Great boast and little roast. Much cry and little wool.* Cf. *The greatest TALKERS are the least doers. A long TONGUE is a sign of a short hand.*
149. **The BRAINS don't lie in the beard.** Брадата му царска, главата му воденичарска. (МНУ 616). Cf. *If the BEARD were all, the goat might preach.*
150. **The BRAYING of an ass does not reach heaven.** Магарето со рикање му се чинит, оти векот ќе го уплаши. (МНУ 3590). Cf. *The PRAYERS of the wicked won't prevail.*
151. **Dry BREAD at home is better than roast meat abroad.** Сув леб да јадам само туѓина да не одам.
152. **Dry BREAD is better with love than a fat capon with fear.** Поарно е сол и леб сос слатка лакрија, а не многу манџи сос лоши лафове. (МНУ 5031). *Вар. Поарно леј и сол да јадиш одошти до дома да се караш.* (МНУ 5039). *Поарно сув леб со мир, ошколку јечено јаѓне со кавѓа.* (Кав. 2917). *Sim. Better an egg in peace than an ox in war.*
153. **Eaten BREAD is soon forgotten.** Се изеде јадењето, се заборави дружењето. *Sim. When good cheer is lacking, our friends will be packing.*
154. **Man cannot live by BREAD alone.** Човекот не ќе живее само од леб. (Matthew 4, 4 / Matej 4, 4; Luke 4, 4 / Лука 4, 4).

155. **Keep (Save) your BREATH to cool your broth (porridge).** Чувай го здивот да го оладиш лебот.
156. **One man's BREATH another's death.** Едни губат други добиваат. *Вар.* *Дури еднему не му се сътемниш, другему не му се разденшиш.* (Кав. 758). *Sim. One man's loss is another man's gain.*
157. **As they BREW, so let them drink.** Како си солил (или си дробил), така ќе сркаш (или сркај си). (Како што си погрешил, така и ќе си поднесеш (или поднеси си ги) последиците од твоите безумни постапки.). (МНУ 2784). *Вар.* *Како ишто дробил, таќа нека срка.* (МНУ 2806). *Как ќе дробиш, таќак ќе јадии.* (МНУ 2818). *Как ќе солииш, таќак' ќе јадии.* (МНУ 2819). *Sim. As they brew, so let them bake. Cf. As you BAKE, so shall you eat. As you make your BED, so you must lie on it. Како си ѹослал, таќак ќе си леѓииш.* (МНУ 2783).
158. **Don't cross the BRIDGE till you come to it.** Ушче невидена реката, ѝ слекол гашчите. (Кав. 3793). *Вар.* *Уиче в'лкош навиден, викаш ѹо кучињаша.* (Кав. 3790). *Sim. Count not four, except you have them in the wallet. Do not halloo till you are out of the wood. Never fry fish till it's caught. Cf. Don't sell the BEAR's skin before you have caught him. Do not count your CHICKENS before they are hatched. It is not good praising a FORD till a man be over.*
159. **Let every man praise the BRIDGE he goes over.** Која ми меси колаче, таја ми је тетка. (Недељ. стр. 185).
160. **A new BROOM sweeps clean.** Новата метла чисто мете. (Кав. 2554). *Вар.* *Новааша мейша добро мейше.* (П.Д. 2457). *Ново сијто на клучош (обесено).* (Додека е нов, се ѹруди да се ѹокаже ѹргав, ѹрудољубив и сиособен во работаша; но иштом ќе ѹонавикне малку, ќе си ја ѹокаже сејша ленивост и несисособност. Се угоштребува обично за таќави невести или слуги.). (МНУ 4473). *Ново сијто на кључеј.* (Кав. 2560). *Новојто сијто само сејш.* (Кав. 2561). *New brooms sweep clean.*
161. **Good BROTH may be made in an old pot.** Добра чорба во старо грне.
162. **Between two BROTHERS two witness and a notary.** Кој ти ископа очите? - Брат ми. - Затоа толку глобоко ти и ископал. (Ближниот твој роднини или пријател, ако ти стане непријател, може да ти напакости многу повеќе од надворешните и подалечните твои непријатели.). (МНУ 3136).
163. **BUILDING and marrying of children are great wasters.** Кој не прајл куќа и свадба, ништо не знаит од веков. (Цеп. V, стр. 35). *Вар.* *Дури мајсторска щесла да чукни в куќа, да ѹосле ќе видиш колку чинииш мајсторо!* (Цеј. V, стр. 35). *Sim. Building is a sweet impoverishing.*
164. **He who BUILDS by the roadside has many masters.** Кој гради куќа покрај патот има многу господари. *Вар.* *Ако Ѷо вайшиш ѹријашел ка-милицијаша, брѓо ѹрај ја ѹовисоко ѹоријаша.* (МНУ 28). *Sim. A house*

built by the wayside is either too high or too low.

165. **He bellows like a BULL, but is as weak as a bulrush.** Ако дојди редо да го тоараш, "врапче сум ти", вели; а пак ако му речиш: "е де, летни де, коа си врапче!" - "е да камила сум", ти вели. (МНУ 33). *Вар. Се пресела гора, се родило глувче.*
166. **Every man shall bear his own BURDEN.** Секој ќе го носи своето бреме. (Galatians 6, 5 / Галатјани 6, 5).
167. **BUSH natural; more hair than wit.** Многу коса, малку памет. *Sim. Long hair and short wit. Жената е долгокосна, (а) кусоумна. (МНУ 2071). Жената ей долгокоса, а країкоума. (МНУ 2073).*
168. **One beats the BUSH and another catches the birds.** Друг сади дрвото, друг јади плодо. (МНУ 1810). *Вар. Друг ваде кошчаниће, а друг ћи јаде. (МНУ 1795). Другему било како било, мене ми се збило. (МНУ 1796). Друг збира, друг ќе јади, што не сиечалил. (МНУ 1797). Друг збира стока со мака, друг ќе јади без мака. (МНУ 1798). Друг зина, друг се причесии. (МНУ 1799). Друг јади јаѓуридаћа, друг тиргаћа оскоминатиа. (МНУ 1800). Друг јади нездрелото, другему оскоминатиа. (МНУ 1801). Друг јајцаћа и изеде, другему османаа лућешкиће. (МНУ 1801). Друг траи грешкаћа, друг тирга цезатиа. (МНУ 1809). Друг ћасе овчиће, а друг собира ругаћа. (МНУ 1807). Друг ћасић овчиће, (а) друг бершић ругаћа. (Друг работел, а друг се ползува од неговиот труп). (МНУ 1808). Sim. Little dogs start the hare, the great get her. Cf. The POOR man turns his cake and another comes and takes it away. One sows and another reaps.*
169. **BUSINESS is business.** Со своето јади, пи, давање-земање не прај. (МНУ 5942). *Вар. Со својот чоек јади, тиј (ама) алаши-верии не чини. (Инигересот е во соситојба да ћи расиће и најљубезните односи меѓу најтесно сврзаните роднини и пријатели; заради тоа, за да избегнеме шакво несакано расијување на љубов меѓу нас и нашиите роднини, треба да сме претпазливи и да одбетењуваме секакви тирговски врски, – земање-давање со нив.). (МНУ 5944). Со својот чоек јади и ти, алаши-верии не прај. (МНУ 5945). Добри пријатели ама и добри есаићи треба да имаати. (МНУ 1687). Јадење, тиење брајски, сирење за тари. (МНУ 2570). Брајситво за брајситво, сирење за тари. (МНУ 625). Ако сме брака ќесињата не ни' се сесири. (Кав. 114). Брај за брајта, сирењето со тари. (Кав. 273). Ни кучиња бадијава не лајати. (Недељ. сијр. 186). Жабата на суво не крека. (Недељ. сијр. 186). Гладна мечка оро не ибра. (Недељ. сијр. 186). Sim. One hand will not wash the other for nothing.*
170. **The BUTCHER looked for his knife and it was in his mouth.** Магаре вјај, магаре барај. (Го бараш она што ти е пред очите, а не можеш да го согледаш и да го видиш.) (МНУ 3585). *Cf. You look for the HORSE you ride on.*
171. **They that have got good store of BUTTER may lay it thick on their**

bread. Ко нашол Еѓуптинот појќе мас, го намачкал г'зот да му светит. (Кав. 1726).

172. **The buyer needs a hundred eyes, the seller but one.** Купувачот треба да отвори илјада очи, а продавачот само едно. *Sim. Let the buyer beware.*

C

173. **CABBAGE twice cooked is death.** Прекален светец и богу не е драг. (Недељ. стр. 189). *Var. Мнозина имам ѕријатели, ама џоеќе ми се чаша-дости. (МНУ 3788). Секој ѕријател ти бидуваат за од тиебе коѓа да добиваат. (МНУ 5613). Sim. Take heed of reconciled enemies and of meat twice boiled. Cf. A broken FRIENDSHIP may be soldered, but will never be sound.*

174. **Render unto CAESAR the things which are Caesar's.** Подјавте му го царевото на царот, а Божјото на Бога! (Matthew 22, 21 / Matej, 22, 21; Mark 12, 17 / Marko 12, 17; Luke 20, 25 / Luka 20, 25). *Sim. Every man should take his own; Пойу џојово, цару царево. (П.Д. 2810).*

175. **You cannot have your CAKE and eat it.** И да стиснеш и да прдниш, не се мојт. (Кав. 1155).

176. **It is easier for a CAMEL to go through the eye of a needle than it is for a rich man to enter the kingdom of heaven.** Полесно и' е на камилатата да (по)мине низ иглени уши, отколку на богатиот да влезе во Божјото Царство. (Matthew 19, 24 / Matej 19, 24; Luke 18, 25 / Luka 18, 25).

177. **The CAMEL going to seek horns lost his ears.** Камиљата побарала роготи, та изгубила и ушите. (Ќојшто не се задоволува со мало добро, што веќе го има, ами бара поголемо, кое не го заслужува, го губи и она што го има.). (МНУ 2837). Камиљата отишла да траже рогове, та останала и без уши. (МНУ 2836). *Var. Сакаешшем кошујта рогови, остина и без уши. (МНУ 5440). Кој бараат роготи, ќе загуби и ушиите. (Кој бара џовеке од она што тој заслужува, ќе тој згуби и она што тој има.). (МНУ 2991). Жабата видела, как коваат, и она си подала ногата да (е) коваат. (МНУ 2027). Жабата видела м'ската к'де ја којаат, си џојкренала таа ногата (да ја џојкојаат). (Слабите и неспособни луѓе, коѓа ги гледаат многу џојките од себе како вришат големи и важни работи (што одговораат на нивната сила и сопственба), се напредаат кутиите да ги поддражуваат.). (МНУ 2028).*

178. **A CANDLE lights others and consumes itself.** Свеката им свети на другите, а се троши самата. *Var. Иѓлата е ѡола, а цел свеј ѳо облекува.*

179. **It is sometimes good to hold a CANDLE to the devil.** На светецот запали му една свешча, (за да ти поможит); а на ѓаолот - две, (за да не

ти расипит работата). (МНУ 4099). *Вар.* Пали му свеќа и на јаолот да не тиши праити пакос. (Цеј. 1871). *Sim.* Give the devil his due.

180. **When the CANDLES are out, all women are fair.** Кога ќе се угаси свеќата, сите жени се исти.

181. **Where the CARCASS is, there shall the eagles be gathered together.** Каде ќе биде трупот, таму орлите ќе се собираат! (Matthew 24, 28 / Матеј 24, 28; Luke 17, 37 / Лука 17, 37). *Var.* Wheresoever the carcass is, there will the ravens be gathered together.

182. **CARE and diligence bring luck.** Грижата и работата носат среќа.

183. **A creaking CART goes long on the wheels.** Колата што крцка најдолго вози. *Sim.* A creaking door hangs long on its hinges.

184. **Don't put the CART before the horse.** Не се впрегнува коњ зад кола. *Вар.* Истирчал кој ждребе пред руда. (Кав. 1259). Се заистирчал кој ждребе пред кобила. (Кав. 4243). Не истирчви кој прле пред маѓарица. (Кав. 2311).

185. **The best CART may overthrow.** И најдобрата кола може да се преврти.

186. **A CAT has nine lives.** Мачката има девет души. (МНУ 3671).

187. **A CAT in gloves catches no mice.** Мачка со свонец не ваќа глушец. (МНУ 3669).

188. **A CAT may look at a king.** За гледање пари не се зема.

189. **A scalded CAT fears cold water.** Кој се попарил од млеко, дуват и на м’шчејнца. (Кав. 1670). *Sim.* Once bitten twice shy. Cf. A burnt CHILD dreads the fire. A scalded DOG fears cold water. He that has been bitten by a SERPENT is afraid of a rope. Whom a SERPENT has bitten, a lizard alarms. Кој е к’снай од змија, (нему) му е сијпах и од ѕушичерица. (МНУ 3017).

190. **That that comes of a CAT will catch mice.** Што мачка страло, тоа глусци лоало. (Какви биле родителите, и какви чеда родиле, такви ќе бидат и тие.). (МНУ 6956). *Sim.* Cat after kind, good mouse-hunt. Cf. He that comes of a HEN must scrape.

191. **The CAT is hungry when a crust contents her.** Гладен коњ матна вода не гледа. (МНУ 1075). *Вар.* Гладен чоек суи корки ѓриза. (МНУ 1078). Гладниот їт и кочани јаји. (Гладој е највкусното јадење; ѓладниот не ќребира што да јаде, ами јаде што ќе најде.). (МНУ 1084).

192. **The CAT would eat fish and would not wet her feet.** И мачкана би фашчала рипчиња, ама не сакат да си ѝ квасит носете. (Кав. 1206). *Вар.* Воден ѓаз јадији риби. (МНУ 865). Водени ѓаки јадаји риби, а суи јадаји ѹијерки. (МНУ 866). Чисији раце не јадаји ќечено Ѣрасе. (МНУ 6740).

193. **When the CAT's away, the mice will play.** Кога да ја нема дома мачката, глувците оро си играат. (МНУ 2914). *Вар.* Кај што не-

мати^т мачка ѕлувци^те бараи^т ўљачка. (МНУ 2675).

194. **All CATS are gray in the dark.** Ноќе сите мачки се црни. *Var. All cats are alike gray in the night.*

195. **Without CERES and Bacchus, Venus grows cold.** Празно врешче просто не стојт. (Гладен човек не може ни да работи ни да живее.). (МНУ 5215). *Var. Гладен ѡаз не ѩрди.*

196. **The CHAIN is no stronger than its weakest link.** Ке је кночко се ќинит. (Кав. 1408). *Cf. The THREAD breaks where it is weakest.*

197. **CHARITY begins at home.** Милосрдието почнува од дома. *Var. Што^т ѡтреба дома не се носи в црква. Sim. Love your friend, but look to yourself. Every man is nearest himself.*

198. **CHARITY covers a multitude of sins.** Милосрдието покрива многу гревови. (I Peter 4, 8 / I Петар 4, 8).

199. **Who CHATTERS to you will chatter of you.** Кој лошо зборува за другите, ќе зборува исто и за тебе.

200. **Those that eat CHERRIES with great persons shall have their eyes squirted out with the stones.** Кој сади тикви со ѓаволот од глава ќе му се скршат. *Var. Eat peas with the king, and cherries with the beggar. Sim. Share not pears with your master, either in jest or in earnest.*

201. **Take the CHESTNUTS out of the fire with the cat's paw.** Лесно е да вадиш костени од огон со туѓа рака. *Var. Со чужци р'це лесно се фаиштаи вreno железо. (Кав. 3479). Sim. To take the nuts from the fire with the dog's foot. Cf. It is good to strike the SERPENT's head with your enemy's hand. Со чужци р'це зми се фаиштаи (лоји). (Кав. 3478).*

202. **Do not count your CHICKENS before they are hatched.** Рибата в море, клал тавата на огнот. (МНУ 5392). *Sim. Never fry fish till it's caught. Count not four, except you have them in the wallet. Do not halloo till you are out of the wood. Cf. Don't sell the BEAR's skin before you have caught him. Don't cross the BRIDGE till you come to it. It is not good praising a FORD till a man be over.*

203. **A burnt CHILD dreads the fire.** Кој се попарил од млеко, дуват и на м'штејнца. (Кав. 1670). *Sim. Once bitten twice shy. Cf. A scalded CAT fears cold water. A scalded DOG fears cold water. He that has been bitten by a SERPENT is afraid of a rope. Whom a SERPENT has bitten, a lizard alarms.*

204. **The CHILD says nothing, but what it heard by the fire.** Што ќе чујат дома, децата кажуваат надвор. *Sim. What children hear at home, soon flies abroad.*

205. **Better CHILDREN weep than old men.** Подобро е да плачат децата отколку старците. *Sim. The man who has not been flogged is not educated. Cf. Spare the ROD and spoil the child. Кoj ѳо ѿшеди сїайтои^т ѳо расијува синои^т.*

206. **CHILDREN and fools tell the truth.** Децата како и будалите ја

кажуваат вистината. *Var. Children and fools cannot lie. Cf. DRUNKARDS and fools cannot lie.*

207. **A CHIP off the old block.** Деланката не паѓа подалеку од трупот. *Вар. Љуиченкайа не ѹадинаї мнозу далеку од ѹеної. (Кав. 1889). Круша ѹод круша ѹадинаї. (Какви се родишелиш, шакви ќе бидаш чедаша.). (МНУ 3324). Крушаїа ѹаќа ѹод крушаїа. (МНУ 3325). Крушаїа си ѹаќа ѹод корено. (МНУ 3326). Сесїра сесїра м’жий. (Кав. 3306). Cf. An APPLE never falls far from the tree. Like FATHER, like son. Like MOTHER, like daughter.*
208. **CHRISTMAS comes but once a year.** Катаден Велигден не бидуат. (МНУ 2859). *Вар. Секој ден Велигден не бива. (МНУ 5600). Cf. Every DAY is not Sunday.*
209. **The nearer the CHURCH, the farther from God.** Поблиску до црквата, подалеку од бога. (Кав. 2923). *Вар. Прекален свеќец и боѓу не е драг. (Недељ. сиќр. 189). Sim. He has one face to God and another to the devil. По ъаолої ојї, на боѓа се молиї. (Кав. 2941).*
210. **CLEANLINESS is next to godliness.** Чистотата носи здравје. *Вар. Чисиїоїјайа е ѹолојна здравје. (Кав. 3907).*
211. **Hasty CLIMBERS have sudden falls.** Кoj високо летат, ниско ќе паднат. (Кав. 1538). *Sim. The bigger they are, the harder they fall. The higher standing, the lower fall. The higher the mountain, the greater descent.*
212. **After black CLOUDS, clear weather.** По зимата лето, по с’нцето дожд. (Кав. 2944). *Cf. After a STORM comes a calm.*
213. **Cut your COAT according to your cloth.** Пушчай си ї и носете, коуку што ти је чергата. (Кис. 8). *Вар. Не сїружви ї и носиїе надвор од церкаїа. (Кав. 2433). Sim. Stretch your arm no further than your sleeve will reach. Cf. Stretch your LEGS according to your coverlet.*
214. **Do not look at the COAT, but at what is under the coat.** Не гледај во алиштата, гледај што има под нив. *Вар. Не Ѱњај ми ја кайава, їуку ѹод кайава. (Кав. 2274).*
215. **It is not the gay COAT that makes the gentleman.** Руво красит, руво гн’сит. (Кав. 3133). *Вар. Руба красе, руба Ѱнасе. (МНУ 5420). Алишиїайа ѩо ѹокажувааїи чоека за боѓаї и сиромав. (МНУ 239). Cf. The COWL does not make the monk.*
216. **Near is my COAT, but nearer is my shirt.** Близку ми е кошулата, уште поблиску ми е кожата. *Sim. Near is my doublet (kirtle, petticoat), but nearer is my smock. Cf. Near is my SHIRT, but nearer is my skin.*
217. **The COAT makes the man.** Рутишката го прает чвека богат, аљ’ сиромав. (Кав. 3134). *Sim. Apparel makes the man. The garment makes the man. Fine feathers make fine birds. Dress up a stick and it does not appear to be a stick.*
218. **Under a ragged COAT lies wisdom.** Често под парталавите алишта се крие мудроста. *Cf. Never judge from APPEARANCES.*

219. **Let the COBBLER stick to his last.** Чевларот секогаш оди со скинати чевли. *Var.* У *ѓ’нчара ѳрне немаї*. (*Кав.* 3733). У *ѓ’нчара ново ѳрне не барај*. (*Кав.* 3734). *Терзијата со закрїени бечви (руїшища) оїї*. (*Кав.* 3588). *Let not the cobbler (shoemaker) go beyond his last*.
220. **A COCK is bold on his own dunghill.** Секој петел на своето буниште пее. (*П.Д.* 3174). *Var.* *Секој ѹеїел на своето буништие си ѹеїї*. (*Секој има влијание во својата шаткновина, во своето место, во својата куќа.*). (*МНУ* 5611). *Every cock crows on his own dunghill. Sim. Every dog is a lion at home. Every dog is valiant at his own door.* *Секое куче пред Ѣордата си лае.* (*МНУ* 5568). Cf. *Every man is a KING in his own house*.
221. **A ragged COLT may make a good horse.** Слабото ждребе може да порасне во добар коњ. *Var.* *Од красито Ѣрасе дебел веїар (дебела маїорица) се Ѣраїї*. (*Кав.* 2660). Sim. *Wanton kittens make sober cats*.
222. **The COMFORTER's head never aches.** Кој совет дава, не го боли глава.
223. **He is not fit to COMMAND others that cannot command himself.** Кој не може себеси да се повела, не може да ги повела ни другите. *Var.* *Кој не е за себе, не е ни за другега.* (*Кав.* 1612).
224. **A good CONSCIENCE is a soft pillow.** Чиста совест, мирен сон. Sim. *A good conscience is a continual feast*.
225. **A guilty CONSCIENCE feels continual fear.** Кој си има вината се плаши и од сенката. *Var.* *A guilty conscience needs no accuser.* Cf. *The THIEF does fear each bush an officer*.
226. **Too many COOKS spoil the broth.** Многу баби (кога бабат), килаво дете изваждат. (Кога во една работа се бркаат многумина, таа нема да излезе добра и успешна.). (*МНУ* 3766). *Var.* *При ноїу баби килаво деїїе излиза.* (*МНУ* 5260). *К’де бабат мнозу баби, децатаа без ёла се рожџеї*. (*Кав.* 1807).
227. **He that counts all COSTS will never put plough in the earth.** Ако се плашејќи дедо од рапчиња, не ќе посееше просо. (*Кав.* 100). *Var.* *Ако се боеше дедо од врапчиште, просо не ќе посееше.* (*МНУ* 159).
228. **Give neither COUNSEL nor salt till you are asked for it.** Не давај ни совет ни сол, ако не ти бараат. *Var.* *Кај што Ѣте викаат, оди; кај што Ѣте Ѣпераат, бегај.* (*МНУ* 2685). Sim. *Come not to counsel uncalled*.
229. **Though thou hast never so many COUNSELLORS, yet do not forsake the counsel of thy own soul.** Девеесет и девет умој слушај, пак на свој остани. (*Кав.* 686).
230. **So many COUNTRIES, so many customs.** Секое село свој адет (закон). (*Кав.* 3220). Cf. *Every LAND has its own law*.
231. **In the COUNTRY of the blind the one-eyed man is king.** Во сред слепи и

корав е цар. (МНУ 939). *Var. In the Kingdom of blind men, the one-eyed is king.*

232. **Where is well with me, there is my COUNTRY.** Каде ми е добро, таму ми е домот. *Sim. A wise (valiant) man esteems every place to be his own country.*

233. **Full of COURTESY, full of craft.** Блага реч железна врата отворат. (МНУ 515). *Var. Слаткатаа реч и железна вратиа оѓвараат. (Со блаѓи зборови можеш да ѝ скршиши и најкоравиите срца и да ѝ привлечеш кон себе и најсвирейште луѓе.).* (МНУ 5829). *Сладкатаа ду-ма оѓвара златнатаа вратиа.* (МНУ 5826).

234. **All COVET, all lose.** Кој сака ногу, без малку остануа. (МНУ 3092). *Sim. Grasp all, lose all. Cf. He that too much EMBRACETH holds little.*

235. **A COVETOUS man is good to none but worse to himself.** Скржавиот за никого не е добар, а најлош е за себе.

236. **A COVETOUS man serves his riches, not they him.** Скржавиот е слуга на своето богатство, а не тоа нему. *Sim. The rich are rather possessed by their money than possessors.*

237. **COVETOUSNESS breaks the bag.** Од скржавост пушка вреќата. *Sim. Bind the bag before it is full. Ни во куче вера, ни во лаком мера.* (Кав. 2493).

238. **It is idle to swallow the cow and choke on the tail.** Не вреди да ја голтнеш кравата и да се задавиш со опашката. *Var. Го изел бијолошт, се удајл со опашката.* (Кав. 467). *To swallow an ox, and be choked with the tail.*

239. **Set a COW to catch a hare.** За да фати зајак, поставил крава. *Var. За ѡуска - м'ска.* (Кав. 954). *За б'лавиа јорѓан гориц.* (Кав. 946). *Руно волна дала селанка, за да кути ока јаболки.* (МНУ 5421).

240. **The COW gives a good pail of milk and then kicks it over.** Што дека давала крава многу млеко, кога го клоцнуала и го истурала, клај е го волкот нека ја давит. (МНУ 6854). *Var. Кравата ќе даде млеко, ќе риине да го исптуре.* (МНУ 3290).

241. **The COWL does not make the monk.** Руво красит, руво гн'сит. Кав. 3133. *Var. Руба красе, руба ѳнасе.* (МНУ 5420). *Облекатаа не ѝо чини човекошт.* (П.Д. 2462). *The hood (habit) does not make the monk. The gown does not make the friar. The coat makes the man.* Cf. *It is not the gay COAT that makes the gentleman.*

242. **Plant the CRAB-TREE where you will, it will never bear pippins.** Трн грозје не раѓа. (МНУ 6291). *Var. Врбата родила ѡрозје.* (МНУ 966). *Зер и од врба чекаш да роди маслинки.* (МНУ 2306). *Зер и од врба чекаш да ѹши роди јаболка.* (МНУ 2307). *Од ѡрње борч сака да ѹлапши (или: од ѡрње сака ѡрозје да збира).* (МНУ 4730).

243. **CREDITORS have better memories than debtors.** Должникот треба повеќе да памети од кредиторот.

244. **He that mocks a CRIPPLE, ought to be whole.** Кој му се смее на кри-
виот, на крајот и самиот тој ќе почне да куца. *Sim. If you mock the
lame, you will go so yourself in time.*

245. **Every man has his CROSS to bear.** Секој си е со својот крст на чело.
(П.Д. 3181). *Var. Секој си ѝ носи својот крст. Секое маѓаре сво-
јот товар си ѝ носи. (Кав. 3218). Секоја йланина својата
тежина (си знај). (Секој сам си ја знае својата мака.). (МНУ 5593).
Секоја йланина си ја знае својата тежина. (П.Д. 3192). Cf. Every
HEART has its own ache.*

246. **The CROSS on his breast and the devil in his heart.** По ѓаолот ојт, на
бога се молит. (Кав. 2941). *Sim. The beads in the hand and the devil in
capuche. Cf. BEADS about the neck and the devil in the heart.*

247. **Breed up a CROW and he will tear out your eyes.** (МНУ 5348). Рани
куче да те лајт. (МНУ 5349). *Var. Рани лоша чедад да ѝе колниш.
(МНУ 5347). He has brought up a bird to pick out his own eyes. Cf. To
nourish a SNAKE (viper) in one's bosom.*

248. **The CROW thinks her own bird fairest.** Ја прашале Циганката чие
дете е најубаво, таа покажала на Циганчето. *Var. The owl thinks her
own young fairest. Cf. FAIR is not fair, but that which pleases.*

249. **CROWS will not pick out crows' eyes.** Врана на врана очи не копат.
(Лош на лош не прави зло, или двајца исти не си пакостат.). (МНУ 956).
*Var. Чафка со чафка очите не си вада. (МНУ 6703). Гавран га-
врану очи не кой. (МНУ 1025). Гаврањ на гаврањ очи не ваја.
(ГК, II, супр. 177). One crow never pulls out another's eyes. Sim. One
crow will not pick out another crow's eyes. Hawks will not pick out hawks'
eyes.*

250. **Put not an embroidered CRUPPER on an ass.** Стара магарица, (а)
црвена подопашница (носит). (Стара жена, ама се наконтила како
млада невеста со невестинска руба и белила, што не и' прилега на годи-
ните.). (МНУ 6017). *Var. Црвен ремен, (а) на ѡол корем (меј).
(МНУ 6679). За маѓарината седло не треба. (На нечесен човек не
треба да му правиш чест; или недостојниот не треба да ѳо удостоју-
ваме со почест). (МНУ 2192). На маѓаре седло не прилега. (МНУ
4044). Cf. My old MARE would have a new crupper.*

251. **CUSTOM is a second nature.** Навиката е наша втора природа. (Б.Д.).
Var. Научил се ѿй на варен боб, довршил се боб, одучил се ѿй.
(МНУ 4154).

D

252. **Where the DAM leaps over, the kid follows.** Ке скокат козана и јарето
по неја. (Кав. 1427). *Var. Дека риба овено, јамо риба и јагнешко.
(МНУ 1556). Sim. As the old cock crows, so crows the young. The young*

pig grunts like the old sow. Како ма аре о и  рлей о. (МНУ 2742).

253. **The DANGER past and God forgotten.** Викај на вукот "вуйко", додека си му у јама. (Недељ. стр. 190). *Sim. Once on shore, we pray no more. The river past and God forgotten Cf. Call the BEAR uncle' till you are safe across the bridge.*

254. **He that would the DAUGHTER win must with the mother first begin.** Кога зглеждаш момичка, фрли опуљ и на мајката. (Кав. 1463). *Var. He that would the mistress win must with the maid first begin. Sim. Praise the child, and you make love to the mother.*

255. **Say nothing of the DEAD but what is good.** За умрените се' најдобро. *Sim. Never speak ill of the dead. Speak well of the dead.*

256. **There's none so DEAF as those who will not hear.** Нема поглув од тој што не сака да чуе. *Var. None so deaf as those who won't hear.*

257. **After DEATH the doctor.** По смрт болест.

258. **DEATH keeps no calendar.** Смртта атер не гледат. (МНУ 5850). *Bap. Смрттица не  рашуєїй.* (МНУ 5852).

259. **DEATH makes equal the high and low.** Пред смртта сите се исти. *Bap. Смрттица не  рашува с ар и млад.* (П.Д. 3294). *Sim. Death is the great leveller. At the end of the game the king and the pawn go into the same bag. Six feet of earth make all men equal. Cf. All's alike at the latter DAY: a bag of gold and wisp of hay. The END makes all equal.* Умирачка ис рајаји се'. (Кав. 3750). Умирачка - бел образ. (Кав. 3747).

260. **He who pays his DEBTS begins to make a stock.** Пат со одење, борч со плаќање. (МНУ 4932). *Bap. П'їи со одење (се сврший), борч со  лаишчање.* (МНУ 5315). *Sim. Out of debt, out of danger.*

261. **A good DEED is never lost.** Напрај добро, па фрли го в море. *Sim. One never loses by doing a good turn. Cf. Do well and have well. One good TURN deserves another.*

262. **DEEDS, not words.** Дела, а не зборови. *Cf. ACTIONS speak louder than words.*

263. **One DEVIL drives out another.** Клин со клин се избива. *Bap. Чивијатиа чивија води.* (Недељ. с тр. 199). *Sim. One poison drives out another. Cf. LIKE cures like. One NAIL drives out another.*

264. **The DEVIL is not so black as he is painted.** Гаволот не е толку црн колку што се (вели) мисли. *Sim. The lion is not so fierce as he is painted.*

265. **The DEVIL loves no holy water.** Гаволот не сака крстена вода. *Bap. Бега  како  аол од  лемјан.* (МНУ 413). *Бега  како  аоло и од  лемјан и Евреинот од крсийот.* (МНУ 414).

266. **A man can DIE but once.** Само еднаш се умира.

267. **Better DIE with honour than live with shame.** Поарно е да умреш чесно отколку да живееш срамно. *Var. A fair death honours the whole*

life. Better a glorious death than a shameful life.

268. **Cast no DIRT into the well that hath given you water.** Оди на вода на новиот бунар, не плукај на стариот. (МНУ 4605). *Bap. Нов бунар койја во старојаш (фейјојаш) не ѹљувај.* (Кав. 2555).

269. **A DISEASE known is half cured.** Секоја болес си има и лекот. (МНУ 5580). *Bap. На секоја болјка имај лек.* (Кав. 2202). *Sim. A danger foreseen is half avoided.*

270. **Desperate DISEASES must have desperate remedies.** На лута, рана лут лек. (П.Д. 1982). *Var. Desperate cuts must have desperate remedies.*

271. **DISEASES come on horseback, but go away on foot.** Болеста иди у чоека со оки, а бега со драмои. (МНУ 598). *Bap. Болесија лесно доаѓа, а лесно не си оди.* (МНУ 600). *Cf. MISCHIEF comes by the pound and goes away by the ounce.*

272. **Of two DISPUTANTS, the warmer is generally in the wrong.** Дваица кога се караат, кој повише вика, него му го даваат правото. (Недељ. стр. 187). *Bap. Сиромаф коѓа збори, никој ѹправо не му дава.* (Недељ. срп. 187).

273. **Do as I say, not as I do.** Прави како што велам, а не како што правам јас.

274. **Do as the friar says, not as he does.** Слушај што зборвите попон, а не прај то што прајт тој. (Кав. 3373). *Bap. Штио тије учи ѹтој, слушај, штио ѹправи ѹтој - не ѹправи.* (МНУ 6894). *Cf. Do as I say, not as I do.*

275. **DO unto others as you would they should do unto you.** Се' што сакате да ви прават лубето, правете им и вие така. (Matthew 7, 12 / Mateј 7, 12; Luke 6, 31 / Лука 6, 31). *Cf. DO as you would be done by.* *Штио неќии тијебе да ти ѹтраат, не ѹрај друѓему.* (МНУ 6883).

276. **A barking DOG never bites.** Куче што лајт, не к'сат. (Кав. 1804). *Bap. Куче кое много лае, не к'са.* (Недељ. срп. 191). *Куче штио не лаи и не каса.* (МНУ 3367). *Barking dogs seldom bite.* *Sim. His bark is worse than his bite. Great barkers are no biters. Brag's a good dog, but dares not bite.* Се фалијаш - не ѹалијаш. (Кав. 3311).

277. **A scalded DOG fears cold water.** Попарено куче и од дожд се плашиш. (Кав. 2986). *Sim. Once bitten twice shy.* *Cf. A scalded CAT fears cold water. A burnt CHILD dreads the fire. He that has been bitten by a SERPENT is afraid of a rope. Whom a SERPENT has bitten, a lizard alarms.*

278. **DOGS bark, but the caravan goes on.** Кучињата лајт, карванот си врвите. (Кав. 1806). *Cf. The MOON does not heed the barking of dogs.*

279. **Hungry DOGS will eat dirty puddings.** Гладниот 'рт и кочани јајт. (Гладот е највкусното јадење; гладниот не преира што да јаде, ами јаде што ќе најде.). (МНУ 1084).

280. **By DOING nothing we learn to do ill.** Со неправење ништо, научуваме да правиме лошо. *Cf. IDLENESS is the mother of all vice.* *Леносија е мај-*

ка на сийе лошоӣи. (Кав. 1834).

281. **At open DOORS dogs come in.** Покријаното млеко мачки не го локет. (Кав. 2959).

282. **Constant DROPPING wears away the stone.** Водата со време го рони каменот. (Job 14, 19 / Јов 14, 19). *Вар. Каїкана и во камен дуӦка оїївортай.* (Кав. 1391). *Каїкана и каменон ҳо здлабитай.* (Кав. 1392).

283. **Many DROPS make a shower.** Капка по капка вир станује. (Недељ. стр. 184). *Sim. Large streams from little fountains flow. Cf. MANY small make a great. PENNY and penny laid up will be many.*

284. **A DROWNING man will clutch at a straw.** Којшто паѓа в море, и за сламката се ваќа. (МНУ 3192). *Вар. Којишто юаӦа в море, и за змијата се ваќай.* (МНУ 3191). *Коѓа се давиӦ чвек, и за змија се фаиччай.* (Кав. 1475). *Коѓа се давиӦ чвек, и за усвиӦено желеzo се фаиччай.* (Кав. 1474).

285. **He who gives a DUCK, expects a goose.** Фрли глиста, (та) да најш (или да извајш) јтуља. (Дај малку за да земеш многу.). (МНУ 6625). *Вар. Фрли рийче, (за) да најши (или извадиш) краиҷче.* (МНУ 6631). Дури не врлиши рийче, не наогашаи краиҷче. (МНУ 1884).

286. **All are of the DUST, and all turn to dust again.** Сите станаа од прав и се враќаат во правот. (Ecclesiastes 3, 20; 12, 7 / Проповедник 3, 20; 12, 7). *Вар. Сейи се, човеку, дека си юрав, и дека во юравта ќе се вратиши.* (П.Д. 3207).

E

287. **EAGLES don't catch flies.** Орли не ловат муви. *Вар.* Слонот не фаќа муви. (П.Д. 3284).

288. **In at one EAR and out at the other.** Во едното уо му влезе, во другото му излезе. (МНУ 875). *Вар. Од едно ухо влезе, (а) од другото излезе (збороӣ).* (Не сум внимавал што си ми зборувал, сїрема тоа нийу помнам што си ми кажал.). (МНУ 4581).

289. **Nature has given us two EARS, two eyes and but one tongue; to the end we should hear and see more than we speak.** Природата на сите ни' дала еден јазик, а две уши, да не' потсети малку да зборуваме, а повеќе да слушаме. (П.Д. 2907). *Вар. Еден ј'зик, а две очи чвек имай.* (Кав. 815). *Еден ј'зик, а две уши чвек имай.* (Кав. 816). *Еден на устїа, а две р'це чвек имай.* (Кав. 836).

290. **EASY come, easy go.** Како што дошло, така и си пошло. (МНУ 2805). *Вар. Како дошло, юака и оїшило.* (МНУ 2724). *Како дошло, юака (и) ючило.* (Без юруд сїечалено бозаїсївоӣ бесйолезно се расїура.). (МНУ 2725). *Sim. Quickly come, quickly go. So got, so gone.* Cf. *LIGHTLY gained, quickly lost. Come with the WIND, go with the water.* Печалено маѓаре од красїавици, рекайта ҳо носе. (МНУ

4971).

291. **EAT to live, not live to eat.** Јади за да живеш, не живи за да јадеш. (Недељ. стр. 198).
292. **EDUCATION is power.** Образоването е сила.
293. **The END crowns the work.** Крајот делото го краси. (Б.Д.). *Sim. The end tries all. The evening crowns the day.*
294. **The END justifies the means.** Целта го оправдува средството. (Б.Д.). *Sim. He that wills the end, wills the means.*
295. **Better an open ENEMY than a false friend.** Поарно еден умен душман да имаш одошто сто пријатели будали. (МНУ 5030). Cf. *Nothing worse than a familiar ENEMY.*
296. **Better be ENVIED than pitied.** Поарно да ти завидит, а не да те жалат. (МНУ 5025).
297. **To ERR is human.** Да се греши, човечки е. *Sim. Every man has a fool in his sleeve. No man is wise at all times. He is lifeless that is faultless. Even Homer sometimes nods. No man is infallible. There are spots even in the sun.*
298. **EVIL gotten, evil spent.** Лошо спечалено, лошо потрошено. *Var. Како дошло, така и отишило. (МНУ 2724). Ill gotten, ill spent.*
299. **He who EXCUSES himself, accuses himself.** Кој се правда, тој се оптужува. (П.Д. 1568).
300. **EXPERIENCE is the best teacher.** Искуството е најдобар учител. (П.Д. 1253). *Var. Искусство е учитец на се'. (П.Д. 1254). Неолатна ум давац на чека. (МНУ 4321).*
301. **An EYE for an eye, and a tooth for a tooth.** Око за око и заб за заб. (Matthew 5, 38 / Matej 5, 38).
302. **The EYE is the mirror of the soul.** Очите се огледало на душата. *Var. The eyes are the window of the soul.*
303. **What the EYE doesn't see, the heart doesn't grieve over.** Што очи брого не видат, ќе забораваат. (Недељ. стр. 185). Cf. *Out of SIGHT, out of mind. Далеку од очите, далеку од срцето. (С.М.).*
304. **Four EYES see more than two.** Четири очи повеќе гледаат од две. *Var. Поке очи, поке глази, (поарно глази). (Кав. 2949). Cf. Two EYES can see more than one.*

F

305. **A fair FACE, foul heart.** Убаво лице, лудо срце. *Sim. Fair without, foul within.*
306. **The FACE is the index of the mind.** Лицето го покажуа срцето. (МНУ 3514).
307. **No flying from FATE.** Од писаното не се бегат. (Одписаното нико-

гаш не се бегат). (Кав. 2694). *Bap.* *Што е писано све ќе бидија.* (*Уверение во судбината и предодпределенето.*). (МНУ 6950). *Од суденојто (шишаното) не се беѓа.* (Б.Д.). *Sim.* *Whatever happens, all happens as it should.* Cf. *The FATED will happen. He that is born to be HANGED shall never be drowned. What MUST be, must be.*

308. **After a thrifty FATHER a prodigal son.** На штедлив татко, расипник син. *Bap.* *Тийиз (скржав) тајко, арамја син.* (Кав. 3622). *Sim.* *A MISERLY father makes a prodigal son.*

309. **Like FATHER, like son.** Каков татко, таков син. (Кав. 1352). *Bap.* *Каков што е тајкото џаков е и сино.* (МНУ 2715). *Каков тајко џаков Пејко.* Cf. *A CHIP off the old block. Like MOTHER, like daughter.*

310. **The FATHERS have eaten sour grapes, and the children's teeth are set on edge.** Таковците јадеа кисело грозје, а на синовите забите им фаќаат оскомина. (Ezekiel 18, 2 / Езекиел 18, 2). *Bap.* *Тајкоини бркојини синоини сиројини.* (МНУ 6130). Друг јади јаѓуридаја, друг џарѓај оскоминаја. (МНУ 1800). Друг јадиј нездрелојто, другему оскоминаја. (МНУ 1801). Другему било како било, мене ми се збило. (МНУ 1796). *Тајкојто јал јаѓуридаја на децаја ќе им скоминаат забије.*

311. **FEAR keeps and looks to the vineyard, and not the owner.** Страв лозје чуа. (МНУ 6060). *Var.* *Fear keeps the garden better than the gardener.*

312. **FIELDS have eyes, and woods have ears.** Полето има очи, шумата има уши. *Bap.* *Поле окајо, гора ушайа.* (МНУ 5116). *Sim.* *The day has eyes, the night has ears. И водана имај уши.* (Кав. 1138). Cf. *WALLS have ears. И сиздојне имај уши.* (Кав. 1177). *Сиздој имај и очи и уши.* (Кав. 1119). *Сиздој уши имај, плойтој очи имај.* (Кав. 1120).

313. **Give a clown your FINGER, and he will take your hand.** Пушти му го прстот, ќе ти ја фати раката. (П.Д. 2923). *Bap.* *Ако му ѝо њодаци јарсијој, ќе јии ја џрабниј и р'каја.* (Кав. 62). Cf. *Give him an INCH and he'll take an ell.* Ако му дадеш јоклујкаја ќе јии сака и џнејто. (МНУ 101). *Пушти ѝо џетелот в куќи, да за на шолица сам ќе се качиј.* (МНУ 5299).

314. **Don't play with FIRE.** Со оган шага не биждат (шака не се прајт, не се играт. (Кав. 3435).

315. **FIRE and water are good servants, but bad masters.** Огнот и водата се арни измекари, ама лоши господари. (Кав. 2588).

316. **FIRE is the test of gold; adversity of friendship.** Златото се калит в оган, а чвек во неолја. (Кав. 1064). *Bap.* *Пријајелот се њознаа во нужда, како сијребројто во оѓон.* (МНУ 5250). *Fire is the test of gold. Cf. GOLD is tried in the fire.*

317. **No FIRE, no smoke.** Ке немат оган, не чадит. (Кав. 1416). *Var.* *Make no fire, raise no smoke.* Ке ишто чадиј имај и оѓан. (Кав. 1450). Cf.

No SMOKE without fire.

318. **Better be FIRST in a village than second at Rome.** Подобро е да си прв в село отколку последен в град. *Var. Поарно в село цорбација, одоишко в град кумурција.* (Кав. 2871).
319. **Big FISH eat little fish.** Големата риба помалата ја изедвите (или јадите). (Посилниот секогаш го надвива послабиот и му заповеда.). (МНУ 1135). *Var. The great fish eat up the small. Големата риба је јајштишто помалата.* (Кав. 477).
320. **FISH and guests stink after three days.** Рибата и гостинот се усмрдуваат по три дена. *Var. Fresh fish and new-come guests smell in three days. Sim. A constant GUEST is never welcome. Кајмакаден гостот, (е) како кисел грозд.* (Чеситише посетии му се зододевни на оној што ги прими). (МНУ 2862). *И за најмилиот гостин тири дни се достига.* (Кав. 1166).
321. **FISH must swim thrice.** Рибата трипати плива: во вода, масло и вино.
322. **The FISH always stinks from the head downwards.** Рибата од глаата се смрдват. (Работата се расипува поради недостоинството и неспособността од главата – управителот.). (МНУ 5395). *Var. Fish begins to stink at the head. Рибата од главата са осмрдове.* (МНУ 5396).
323. **You must not teach FISH to swim.** Не учи ја рибата да плива. *Sim. An old fox needs learn no craft. Не учи сијарец да макаја јајца.* (Кав. 2470). *Не учи бавчаница како се садејќи красицајци.* (Кав. 2469).
324. **It is good FISHING in troubled waters.** Во матно се лови. *Var. Најдобро се лови во мачино.* (Дури не се изматиши водата, не се вакаји риби мноѓу.). (МНУ 1858).
325. **One FLOWER makes no garland.** Со едно цвеќе лето не идит. (Само еден човек, колку и да е достоен, ништо не може да сврши без помошта од други; или општество не може да се состои само од еден човек.). (МНУ 5880). Cf. *One SWALLOW does not make a summer. Со едно тиле пролети не бидуаји.* (МНУ 5879).
326. **A FLY follows the honey.** Како мува на мед.
327. **He changes a FLY into an elephant.** Од болва слон (прави). *Sim. To make a mountain out of a molehill. Правиш од мувајта слон.* (П.Д. 2846). *Од комарец - маѓарец.*
328. **No FLYING without wings.** Не се летат дури не порастет крилја. (Кав. 2421).
329. **A FOOL may throw a stone into a well, which a hundred wise men cannot pull out.** Еден улав фрлјат еден камен в бунар, триста умни не можат да го извадат. (МНУ 1913). *Var. Ако еден будала фрлјаји камен в бунар, стотиците умни не можат да го извадат.* (П.Д. 48).
330. **He that is born a FOOL is never cured.** За будалата (глупавиот) нема

лек.

331. **FOOLS are wise as long as silent.** Глупецот се смета за мудар кога молчи. (Proverbs 17, 28 / Пословици 17, 28).
332. **Better the FOOT slip than the tongue.** Подобро е да се слизнеш на пат отколку со јазик. (Ecclesiasticus 20, 18 / Сирах 20, 18). *Var. Поарно еш да се слизни со нога одошти со збор.* (МНУ 5034).
333. **FORTUNE favours the brave (bold).** Среќата им помага на храбрите.
334. **FORTUNE is variant.** Среќата е променлива.
335. **FORTUNE knocks once at least at every man's gate.** Среќата тропа само еднаш на сечија врата. *Var. Opportunity never knocks twice at any man's door.*
336. **When FORTUNE knocks, open the door.** Кога среќата тропа на врата, отвори и'. *Var. When fortune smiles, embrace her.*
337. **FORTUNE's wheel is never stopped.** Тркалото на среќата постојано се врти. *Var. Not only ought fortune to be pictured on a wheel, but every thing else in the world. Ке дојде колце на јркалице.* (Б.Д.)
338. **The FOX may grow gray, but never good.** Лисицата може да остари, но нема да се опамети. Cf. *The WOLF may lose his teeth, but never his nature.* Волко длакатија ја менуаи, ама ќудатиа не ја менуаи. (МНУ 890).
339. **A FRIEND in need is a friend indeed.** Пријателот е требен во нужда. (МНУ 5252). *Var. A friend is never known till a man have need.* *Пријател во нужда се познааи, а не во свадба.* (МНУ 5249).
340. **A good FRIEND is my nearest relation.** Пријателот е поприврзан од брат. (Proverbs 18, 24 / Пословици 18, 24). *Var. Комиџијата е јојче од брај.* (Кав. 1722). Ближнатаја 'рж е юарна од далечнатаја јчејница. (Сакај ѝто вовеке ближнојто и видливојто, од колку што далечнојто и невиденојто, макар и юлоши да е првојто.). (МНУ 527). Cf. *A near NEIGHBOUR is better than a far-dwelling kinsman.*
341. **Before you make a FRIEND eat a bushel of salt with him.** Треба да изедеш една вреќа сол додека да го запознаеш вистинскиот пријател. *Sim. You should know a man seven years before you stir his fire.*
342. **Old FRIENDS and old wine are best.** Старите пријатели и старото вино се најдобри. *Var. Старјоји љубијтељ юарен е од двајца нови.* (Кав. 3514). Држи се за новите њиишица и стариите љубијтели. (Кав. 739). Новите ќиишица и стариите љубијтели барај 'и. (Кав. 2558).
343. **Forbidden FRUIT is sweet.** Забранетото овошје е најслатко. (Genesis 3, 6 / Битие 3, 6). *Var. Stolen fruit is sweet. Cf. Stolen WATERS are sweet.*

G

344. **No GARDEN without its weeds.** Нема жито без какол. *Sim. On fat land*

grow foulest weeds.

345. **All his GEESE are swans.** Сите негови гуски се лебеди. *Var.* *Комишка та кокошка се ёлајќ како ёуска.* (Кав. 1725). *Туѓајќа кокошка е јоѓолема од нашата мисирка.* (МНУ 6319). *На комијата кокошката јо две (или јоѓолеми) јајца му носијќа.* (*Туѓото секогаш ни' изгледа јадобро и му завидуваме на оној што го има.*). (МНУ 4030). *Sim. The grass is always greener on the other side of the fence. Our neighbour's cow yields more milk than ours. Our neighbour's ground yields better corn than ours.*

346. **Never look a GIFT horse in the mouth.** На поклоњен коњ зуби не се гледаат. (Недељ. стр. 188). *Var.* *На арижан кон забијќе не се ёледајќ.* (МНУ 3939). *На аризаниот којн не му се ёледајќ з’бијќе* (за да се види дали е млад или стапар). (*Подароците да ќи примамме со благодарност, не праќајќи забелешка дали биле вакви или онакви, т.е. добри или лоши.*). (МНУ 3940). *Look not a gift (given) horse in the mouth. No man ought to look a gift horse in the mouth.*

347. **It is better to GIVE than to receive.** Поарно да даваш одошто да сакаш. (МНУ 5024). *Var.* *Better give than take. It is more blessed to give than to receive.*

348. **He GIVES twice who gives quickly.** Двапати дава кој бргу дава.

349. **Beware of him whom GOD hath marked.** Пази се од бележаниот. *Var.* *Take care of that man whom God has set his mark upon.* *Господ да ти чуа од ќосе човек и од сакајќи.* (МНУ 1202).

350. **GOD defend me from my friends; from my enemies I can defend myself.** Одвој се од своите непријатели и чувај се од своите пријатели. (*Ecclesiasticus 6, 13 / Сирах 6, 13*). *Var.* *Господ да ме вардии од пријателите, а од душманиите сам ќе се вардам.* (Кав. 513). *Господ да ме брани од будали пријатели, а од душманиите ќе се бранам сам.* (Кав. 507). *Боѓ да ти чуа од лоши пријатели, да за од душмани сам ќе се чуаш.* (МНУ 1200). *Save us from our friends.*

351. **GOD gives the milk, but not the pail.** Господ дават ама в кошара не внесуат. (МНУ 1191). *Var.* *Господ дади, ама низ оцак не јуичайќи.* (Кав. 515).

352. **GOD helps those who help themselves.** Поможи си сам и Господ да ти поможит. (Кав. 2981). *Sim.* *Get thy spindle and thy distaff ready and God will send thee flax.*

353. **GOD stays long, but strikes at last.** Господ забаа, ама не забраа. (МНУ 1209). *Var.* *Боѓ забаајќи (да остане или да накажејќи), ама не забораајќи.* (Добројто или злојто не останува неојтилатено. Било која, макар и јадоцна, добријте луѓе ќе бидат најрадени за своите добри дела, а лошиите ќе се казнат за злосторстваната и престапите свои, чеснијо дури и на овој свет). (МНУ 558). *Боѓ, стопај му, забавја ама не заборавува.* (МНУ 563). *Господ не е мачка да ти драинијќи*

одедноши. (Кав. 537). *Sim. God hath leaden feet, but iron hands.*

354. **When GOD will punish, he will first take away the understanding.** Господ прво умот ќе му го зејт на чвека, а после стоката. (Кав. 541). *Var. Whom the Gods would destroy, they first make mad. Cf. Whom FORTUNE wishes to destroy, she first makes mad.*

355. **Tell me with whom thou GOEST, and I'll tell thee what thou doest.** Кажи ми со кого ојш, да ти кажам каков си. (Кав. 1330). *Var. Co κοχο σι, πηακον σι. (Кав. 3423). Sim. A man is known by the company he keeps.*

356. **All that glitters is not GOLD.** Се' што свети, не е злато. (П.Д. 3129). *Var. Ήε ε злайо се' ишто свети. (МНП 2510).*

357. **GOLD is tried in the fire.** Златото се испитува во оган. (I Peter 1, 7 / I Петар 1, 7; Revelation 3, 18 / Откровение 3, 18). *Var. Злайоио в оѓан се калий. (Кав. 1062). Fire is the test of gold. Cf. FIRE is the test of gold; adversity of friendship. Злайоио се калий в оѓан, а чвек во неолъ. (Кав. 1064).*

358. **He that eats the King's GOOSE, shall be chocked with the feathers.** **Го изел бијолот, се удајл со опашката.** (Кав. 467). *Var. Не ии вода од бејличка чешма. (Кав. 2400). На бејлиска чешма вода нема. (Бејлиско е се' она ишто е градено со кулук, па е проклејо.). (МНУ 3945).*

359. **The GRAPES are sour.** Кисело е грозјето, рекла лисицата кога не можела да го докачи. *Sim. Fie upon hens! quoth the fox, because he could not reach them.*

360. **A constant GUEST is never welcome.** Катаден гост, (е) како кисел грозд. (Честите посети му се здодевни на оној што ги прима). (МНУ 2862). *Var. Неканен ҳосӣ (е) како кисел ҳроzd. (Коѓа не ѡо сакаш, ни од ӯрисуство то негово не можеш да бидеши задоволен.). (МНУ 4269). Неканай ҳосӣ, ҳошто мағаре. (Неканай ҳосӣин, ҳошто мағаре.). (Кав. 2320). Неканеӣ ҳосӣ е како мағаре на јајца. (МНУ 4272). Поблаг да ми дојиши (да ми идаши). /и.е. ӯпоретко да иде/. (Кав. 2921). Cf. FISH and guests stink after three days.*

361. **An unbidden GUEST knows not where to sit.** Невикан гостин зад врата седит. (ГК, II, стр. 178). *Var. An unbidden guest must bring his stool with him. Sim. He who comes uncalled sits unserved.*

H

362. **Between the HAMMER and the anvil.** Меѓу чекан и наковално. *Var. Сеѓа се наоѓам меѓу два оѓна. (П.Д. 3132). Уѓоре високо, удолу длабоко. Cf. Put not thy HAND between the bark and the tree. Не клај ӯрсӣ меѓу две враке. (Кав. 2321). Кој ѡо ӯпийскатӣ носоӣ (ӯрсииоӣ) во чужџа вратиа, без нос (без ӯрсӣ) ќе осианиӣ. (Кав.*

1544).

- 363. **One HAND washes another and both the face.** Едната рака другата ја мие, а обете лицето. (МНУ 1941). *Var. One hand washes the other.*
- 364. **Cold HANDS, warm heart.** Студени раце топло срце. *Var. A cold hand and a warm heart.*
- 365. **Many HANDS make light work.** Многу раце блаосоени, а многу усти афоресани (проклети). *Var. (МНУ 3782). Многу р'це блаосоени, многу устии к'лнаши.* (Кав. 1986).
- 366. **HARD with hard makes not the stone wall.** Два љути (остри) камена брашно не мелет. (Кав. 668).
- 367. **First catch your HARE, then cook him.** Прво опери ја мечката, после продај ја кожата. (Кав. 3041).
- 368. **A forgetful HEAD makes a weary pair of heels.** Кој немат во глата, имат во носете. (Кав. 1617). *Sim. Little wit in the head makes much work for the feet. Who has not understanding, let him have legs. Кoj немат ум, имат носе.* (Кав. 1621).
- 369. **Better be the HEAD of a dog than the tail of a lion.** Поарно е да бидиш глаа на мачките одошто опашка на арсланите. (МНУ 5027). *Sim. Better be the head of an ass than the tail of a lion. Better be the head of a lizard than the tail of a lion. Better be the head of a mouse than the tail of a lion. Better be the head of a pike than the tail of a sturgeon. Поарно да си на овциште ёла, оїколку на ѕојадаиа оїашка.* (Кав. 2879). *Подобро е живо куче, оїколку мрїов лав.* (П.Д. 2754).
- 370. **He that has a HEAD of glass must not throw stones at another.** Кој има стаклена глава не треба да фрла со камења по друг. *Sim. He that has a house of glass must not throw stones at another. People who live in glass houses shouldn't throw stones. Cf. He that has a HEAD of wax must not walk in the sun.*
- 371. **He that has a HEAD of wax must not walk in the sun.** Кој е ќељав, да не седит гологлав. (Кав. 1555). *Sim. Be not a baker if your head be of butter. People who live in glass houses shouldn't throw stones. Who has skirts of straw needs fear the fire. Cf. He that has a HEAD of glass must not throw stones at another.*
- 372. **Mickle HEAD, little wit.** Брадата му царска, главата му воденничарска. (МНУ 616). *Var. Што му ѕребра брада, коѓа нема ум у ѕлаваша.* (МНУ 6957).
- 373. **The HEAD gray, and no brains yet.** Брадата му сива, главата му дива. (МНУ 615). *Var. Косаиа му обеле, и умои не му дојде.* (МНУ 3284). *Осїаре, обеле и умои во ѕлаваша не му дојде.* (МНУ 4817). *Sim. No fool to the old fool. Колку сїареши, (їтолку) и маѓареши. (Сїариште ѕодини не єто направиле йоийишен, што да сїанал йоумен; напротив, од ден на ден тој се' йовеке се расийува. Се однесува за оние сїари коишто колку се їосїари, їтолку йовеке се изоїачуваат.).* (МНУ

3245).

- 374. **When the HEAD aches all the body is the worse.** Кога боли главата, целото тело е во болка. Ако страда еден член, со него страдаат сите членови. (I Corinthians 12, 26 / I Коринтјани 12, 26).
- 375. **So many HEADS, so many minds.** Колку глави, толку умови. Cf. *So many MEN, so many opinions.*
- 376. **HEALTH is better than wealth.** Повеќе вреди здравјето и снагата отколку целото богатство на овој свет. (Ecclesiasticus 30, 15 / Сирах 30, 15). *Var. Здравје - најголемо бogaцство (Недељ. срп. 198). Без здравје немај бogaцство. (Кав. 214). Sim. Health is great riches.*
- 377. **HEAR and see and say nothing.** Поеќе слушај одошто да зборуаш. (МНУ 5088). *Var. Hear all, see all, say nowt. Sim. Wide ears and a short tongue. Cf. HEAR much, speak little. He that would live in PEACE and rest, must hear, and see, and say the best.*
- 378. **HEAR much, speak little.** Поеќе слушај ошто зборуј. (МНУ 5089). Cf. *HEAR and see and say nothing.*
- 379. **Every HEART has its own ache.** Секоја планина својата тежина (си знајт). (Секој сам си ја знае својата мака.). (МНУ 5593). *Var. Секоја планина си ја знае својата тежина. (П.Д. 3192). Секој камен на месец си тежиј. (МНУ 5605). Cf. Every man has his CROSS to bear. Секој го носи својот крст. (П.Д. 3163).*
- 380. **Faint HEART never won fair lady.** Срам жена не зима. (МНУ 6000). *Var. Страм дујка не рани. (Ишар треба да биде.). (МНУ 6064).*
- 381. **HEART in mouth, mouth in heart.** Што му на уста (на јзык), то му и на срце. (Кав. 3967). *Var. Што има у чоека во срце, тоа му покажуа и лицето. (МНУ 6866). Што излегоа од устата, тоа било и во мислата. (МНУ 6865).*
- 382. **Nothing is impossible to a willing HEART.** Ништо не е невозможно за тој што многу сака да ја исполнит својата желба. *Var. Nothing is impossible to a willing mind. Sim. A good heart conquers ill fortune. Cf. Where there's a WILL, there's a way. Ако се има волја, ќе се најде и начин.*
- 383. **What the HEART thinks, the tongue speaks.** Лицето го покажуа срцето. (МНУ 3514). *Var. Како што зборува, таака и мисли. (МНУ 2808). Sim. He wears his heart upon his sleeve. His heart is in his mouth. Cf. Out of the ABUNDANCE of the heart the mouth speaketh.*
- 384. **The HEART's letter is read in the eye.** Очите се огледало на душата. *Sim. In the forehead and the eye, the lecture of the mind doth lie. Cf. The EYE lets in love.*
- 385. **The HEART's mirth does make the face fair.** Смеенето е добро за здравјето. (П.Д. 3287).
- 386. **One's own HEARTH is gold's worth.** Своја куќа, своја попрадалница. (МНУ 5517). *Sim. East, west, home's best. Home is home, though it be*

never so homely. Далеку оди, ама и за дома мисли. (МНУ 1397). *Оди кај ќе одеши, дома да си дојдеши.* (МНУ 4602). Cf. An ENGLISHMAN's home is his castle. There is no PLACE like home. За секојо неговиот дом е најубав.

387. **There is no going to HEAVEN in a sedan.** Во рајот не се стигнува со кочија. Var. *To go to heaven in a featherbed.*
388. **Where the HEDGE is lowest, men may soonest over.** Кадешто оградата е најниска, таму најлесно се минува. Var. *A low hedge is easily leaped over. Men leap over where the hedge is lowest.*
389. **HELL and destruction are never full.** Смртта и Пропаста не можат да се заситат. (Proverbs 27, 20 / Пословици 27, 20).
390. **HELL is paved with good intentions.** Патот до пеколот е попложен со добри намери. Var. *The road to hell is paved with good intentions.*
391. **A black HEN lays a white egg.** Црна кокошка бели јајца носит. (Кав. 3830). Var. *И црната крава бело млеко дай.* (Кав. 1721). Црна бијолица (крава) бело млеко дай. (Кав. 3831). *И бијолицана бело млеко дай.* (Кав. 1130). Црната земја бели јогачи рожџај. (Кав. 3833). Црни р'це, бела јогача. (Кав. 3834). Црн ѕипер на бел ориз се солиј. (Кав. 3840). Сеедно е дали е мачкаита црна или бела, само да лови ѕлувци. (П.Д. 3147).
392. **He that comes of a HEN must scrape.** Се' што ќе се изведе од кошка мора да чепка. Cf. *That that comes of a CAT will catch mice. Што мачка сијрало, тоа ѕлусци лоало.* (МНУ 6956).
393. **He that leaves the HIGHWAY to cut short, commonly goes about.** Прекутрупа е поблизку, а некогаш подалеку. (П.Д. 2876). Sim. *Who leaves the old way for the new, will find himself deceived.*
394. **The HIGHWAY is never about.** Откако ќе се превратит колата, (сетне) п'тишча многу (се наожџеет). (МНУ 4830).
395. **It is hard to break a HOG of an ill custom.** Свињата јала не јала, пак си рошкат по ѓубрето. (П.Д. 3036).
396. **The worst HOG often gets the best pear.** Убайте круши ги јадат свините. (МНУ 6441). Var. Здрелиите круши дивите свини (*и јадај*). (Недосиојни луѓе чесито усилуваат поарно од досиојниште и способниште. Обично се употребува кога некој долен младич усиле да се ожени со некоја лична и добра мома, или обраќа). (МНУ 2283). Sim. *Into the mouth of a bad dog often falls a good bone.*
397. **HOLD fast when you have.** Држи си го в р'ка, да не ти е м'ка. (Кав. 742).
398. **Every day is HOLIDAY with sluggards.** За мрзливите секој ден е празник. Var. *Кој држиш ўразник, ўразна му е куќаја.* (Кав. 1547). *Кој држиш мнозу ўразници, брѓу осиромашвииш.* (Кав. 1548). Sim. *He that does nothing always finds helpers.*
399. **HONESTY may be dear bought, but can never be an ill pennyworth.**

Честа не може да се одземе, таа може само да се загуби. (МНП 3905).

400. **He that has no HONEY in his pot, let him have it in his mouth.** Кoj си нема пари в кесето, нека си има мед оф устата. (МНП 3129). *Sim. He that has not silver in his purse should have silk on his tongue.*
401. **HONEY catches more flies than vinegar.** На медот се фаќаат повеќе муви отколку на оцетот. *Cf. You will catch more FLIES with a spoonful of honey than with a gallon of vinegar.*
402. **HONEY is not for the ass's mouth.** Медот не е за магарешка уста.
403. **HONEY is sweet, but the bee stings.** Медот е сладок, но пчелата боцкаа.
404. **It is not with saying HONEY, Honey, that sweetness will come into the mouth.** Со викање "мед", не се насладува устата.
405. **Make yourself all HONEY and the flies will devour you.** Ако се сториш мед, и муите ќе те јадат (или ќе те плјуваат). (МНУ 178). *Cf. He that makes himself a SHEEP shall be eaten by the wolf. Ако се стапории овци, секој ќе јие спријже.* (МНУ 179).
406. **Too much HONEY cloys the stomach.** Кога ќе најдеш мед, јади умерено, за да не се прејадеш и да го изблуваш изеденото. (Proverbs 25, 16 / Пословици 25, 16).
407. **HONOUR is the reward of virtue.** Честа е награда за доблеста (добротелта).
408. **Where there is no HONOUR, there is no grief.** Каде нема чест, нема ни каенje.
409. **Great HONOURS are great burdens.** Големите почести се големи товари. *Sim. The more cost, the more honour.*
410. **HOPE deferred maketh the heart sick.** Одложуваната надеж го изнемоштува срцето. (Proverbs 13, 12 / Пословици 13, 12).
411. **HOPE maketh not ashamed.** Надежта не разочарува. (Romans 5, 5 / Римјани 5, 5).
412. **Too much HOPE deceives.** Кoj многу се надева, многу се разочарува. *Sim. Hope often deludes the foolish man. Koј се надеи на надеш, не ќе има вадеи.* (МНУ 3111).
413. **Who lives by HOPE will die by hunger.** Кoj се храни со надеж, умира гладен. (П.Д. 1573). *Sim. He that lives in hope hath a slender diet.*
414. **A boisterous HORSE must have a rough bridle.** За нескротлив коњ треба цврста узда.
415. **A hired HORSE tired never.** Туѓиот коњ никогаш не е изморен. *Var. Со чужџи коњ ѹобрѣу се ојтї. (Кав. 3476). Чужџиот коњ малу јајї, мнозу носиї (мноѓу ѹрчайї, мнозу ѹрѓаїї). (Кав. 3915).*
416. **A HORSE, a wife, and a sword may be shonen, but not lent.** Жена, коњ, пушка, не се даат на туѓа рака. (МНУ 2055). *Var. Пушкина до себе, (а) жената ѹри себе (држи си ja). (Не се оставај да ја од-*

далечии од себе юшката ни жена си; зашто од првата можеш да јоси-
радаш, а втората може да претпари некоја морална навреда, или нај-
важното нешто не му до доверувај на друг и сам чувај си то.). (МНУ
5296).

417. **A HORSE may stumble that has four legs.** Коњот има четири нозе, но може да се сопне. *Sim. It is a good horse that never stumbles.*
418. **A running HORSE needs no spur.** За коњ што трча не треба бич. *Var. Do not spur a free horse. A good horse should be seldom spurred. Sim. The beast that goes always never wants blows.*
419. **He that has a white HORSE and a fair wife never wants trouble.** На бел коњ и на убава жена никој не може да им угоди. *Var. На бел коњ сеиз и на нов мајстор калфа да не бидии.* (МНУ 3947).
420. **Live, HORSE, and you'll get grass.** Не умри, коњу, до зелена трева. (МНУ 4402). *Var. Не умри, мајаре, до зелена ѕирева.* (Чекај до неопределено време.). (МНУ 4403). *Sim. While the grass grows, the horse starves.*
421. **One thing thinks the HORSE, and another he that saddles him.** Едно мисли коњот, а друго тој што го оседлува. *Var. Едно мислий камильата, а друго камиларој.* (Кав. 849). *Едно мислеј глувциите, а друго мачката.* (Кав. 846). *The horse thinks one thing and he that rides him another. Sim. One thing thinketh the bear, and another he that leadeth him.* Друго кројати глувциите, друго мачорој. (МНУ 1803). *Друго мисли кираџијата, друго анцијата.* (МНУ 1805).
422. **Scabbed HORSE cannot abide the comb.** На ќељава глава брич не и' требе. (МНУ 4150).
423. **The common HORSE is worst shod.** Заедничкиот коњ е најлошо поткован.
424. **The HORSE that draws most is most whipped.** Коњот што најмногу трага, највеќе го маваат.
425. **Who hath no HORSE may ride on a staff.** Кој нема коњ, јава на стап.
426. **You can take a HORSE to the water, but you can't make him drink.** Коњот можеш да го однесеш на поило, но не можеш да го натераш да пие. *Var. Со сила 'рїй на лов не одиши.* (Насила не можеш никој да до натераши да ѹти сврши работиа, што од него би барала самоволност и самоиреѓор.). (МНУ 5951). *Со сила убавина не бива.* (МНУ 5952).
427. **You look for the HORSE you ride on.** Магаре вјај, магаре барај. (Го бараши она што ти е пред очите, а не можеш да го согледаш и да го видиш.). (МНУ 3585). Cf. *The BUTCHER looked for his knife and it was in his mouth. You are like the man that sought his MARE, and he riding on her.*
428. **Trust not a HORSE's heel, nor a dog's tooth.** Пази се од коњско копито и од пејси заби.
429. **He that reckons without his HOST must reckon twice.** Сметка без

крчмар не се прави.

430. **An HOUR in the morning is worth two in the evening.** Еден час наутро вреди колку два навечер. *Вар. Не менувај бело за црно.* (*Денje рабоїши, ноќе сиј!*). *Се смеји денот на ноќната работиа.* (*Кав. 3297*).

431. **It chances in an HOUR, that happens not in seven years.** Што носит саатот, не носит годината. (*МНУ 6884*).

432. **The morning HOUR has gold in its mouth.** Кој рано ранит, две стреќи грабит. (*Кав. 1654*). *Вар. Којшто рано се обуа, тој не ѩрешава.* (*МНУ 3198*). *Којшто рано стапнуа, тоарно угодуа.* (*МНУ 3199*). *Којшто рано стапнуа, тој не ѩрешава.* (*МНУ 3200*). *Рано тише рано тије.* (*МНУ 5352*). *Тој што рано стапнуа и Гостод му помагаи.* (*МНУ 6244*). *Sim. The Muses love the morning.*

433. **Burn not your HOUSE to fright the mouse away.** Не пали ја куќата за да го истераш глушецот. *Вар. За една болва не ѩали ја целаја черѓа.* (*МНУ 2163*).

434. **In the HOUSE of a fiddler all fiddle.** Во куќата на тапанџија, се' бабни.

435. **It is a sad HOUSE where the hen crows louder than the cock.** Тешко на таа куќа кадешто кокошката пее, а петелот јајца квачи.

436. **When the HOUSE is burned down, you bring water.** По свадба топани. (*МНУ 5169*). *Вар. По смрт болес.* (*МНУ 5180*). Cf. *When a thing is done, ADVICE comes too late. It's too late to shut the STABLE-DOOR after the horse has bolted. It is easy to be WISE after the event.*

437. **Woeful is the HOUSEHOLD that wants a woman.** Тешко на таа куќа без жена.

438. **HUNGER drives the wolf out of the woods.** Гладен в'лк постред село ојт. (*Кав. 436*).

439. **HUNGER finds no fault with the cookery.** Гладен коњ матна вода не гледа. (*МНУ 1075*). Sim. *Hunger is the best sauce. Hunger makes hard beans sweet.*

440. **All are not HUNTERS that blow the horn.** Не секој е ловец што носи пушка.

441. **He that HURTS another hurts himself.** Кој на друг му нанесува неправда, сам ќе си ја трга. *Вар. Кој ишто траји, себеси си траји.* (*Кав. 1692*). Cf. *He that MISCHIEF hatches, mischief catches.*

442. **A HUSBAND must be deaf and the wife blind to have quietness.** Мажот треба да е глув, а жената слепа за да бидат обајцата среќни. *Var. A deaf husband and a blind wife are always a happy couple.*

443. **HUSBAND, don't believe what you see, but what I tell you.** Не им верувај на очите, мажу, слушај што ти велам јас.

444. **The HUSBAND is always the last to know.** Мажот секогаш последен дознава. *Var. The cuckold is the last that knows of it.*

445. **The HUSBAND is the head of the wife.** Мажот е глава на жената. (Ephesians 5, 23 / Ефесјани 5, 23; I Corinthians 11, 3 / I Коринтјани 11, 3).

I

446. **An IDLE person is the devil's cushion.** Мрзливиот е перници на гаволот. *Var. Сиромав чвек - ѓојлов ѓаол.* (Кав. 3346).

447. **Be not IDLE, and you shall not be longing.** Глаата ќе му тргат од пустата мрза. (МНУ 1056). *Var. Осипај ја мрзатиа, ватија ја брзатиа.* (МНУ 4812).

448. **IDLE people have the least leisure.** Мрзливите (безработните) луѓе имаат најмалку време. *Sim. A sluggard takes an hundred steps because he would not take one in due time. Која невесија ја мрзит да месија леб, (тиваа) сеедно се' браино сејиј. (Кој не сака да сврши некоја работиа, тиој се' ќе наоѓа пречки, божем има некакви иричини за тиоа итињ.)*. (МНУ 2985).

449. **IDLENESS is the key of poverty.** Мрзливоста е клучот за сиромаштијата. *Мрзатиа си ја носији сиромаштијата ѝо себе.* (МНУ 3839). *Var. Sloth is the key to poverty. Cf. The SLOTHFUL man is the beggar's brother.*

450. **IDLENESS is the mother of all vice.** Мрзеливоста учи на многу лошотии. (Ecclesiasticus 33, 27 / Сирах 33, 28). *Var. Леносија е мајка на сите лошотии.* (Кав. 1834). *Мрзеливоста е и почеток на сите лошотии.* (П.Д. 1884). *Idleness is the root (mother) of all evil. Полошо од мрза нишчо немајќи на веков.* (Кав. 2966). *Работата ѝо краси чоека, а мрзатиа ѝо ѓнаси.* (МНУ 5319). *Од мрза ѝоишкото нема.* (МНУ 4661). *Од мрзава душа излава.* (МНУ 4660). *Сиромаштијата седијќи во безработицата.* (МНУ 6067). *Cf. By DOING nothing we learn to do ill.*

451. **By IGNORANCE we mistake, and by mistakes we learn.** На грешките се учиме за да не ги повториме. (П.Д. 1947). *Var. Грешкиите се ѝо инсанојќи (љубетио).* (Кав. 563). *Sim. Failure teaches success. Mistakes are often the best teachers.*

452. **He that does ILL hates the light.** Секој кој прави зло ја мрази светлината. (John 3, 20 / Јован 3, 20). *Var. Кој лошо ڀраји, лошо дочекваш. (Кав. 1589). Кој лошо ڀраји, на добро нека не се надеји.* (Кав. 1590).

453. **ILL gotten, ill spent.** Како дошло, така (и) пошло. (Без труд спечалено богатството бесполезно се растура.). (МНУ 2725). *Var. Каќо дошло, тиака и отишло.* (МНУ 2724). *Evil gotten, evil spent.*

454. **Of one ILL come many.** Лошото донесува уште полошо. (МНУ 3549). *Sim. Disgraces are like cherries, one draws another. One misfortune comes*

on the neck of another. Cf. MISFORTUNES never come singly.

455. **ILL LUCK is good for something.** Секое зло, има свое добро. (П.Д. 3155). *Bap. Секое зло за добро. (Кав. 3217). Cf. Nothing so BAD in which there is not something of good.*

456. **An ILL TURN is soon done.** Лошото лесно идет (дојдвит), ама лесно не си ојт, (ама м'чно си ојт.). (Кав. 1878).

457. **Give him an INCH, and he'll take an ell.** Ако му дадеш педа, ќе ти бара цел аршин. *Bap. Ако му дадеш юклюйка/а ќе јии сака и ѡрнеш/о. (МНУ 101). Cf. Give a clown your FINGER, and he will take your hand. Ако му го љодати њасци/о, ќе јии ја ѡрабни/и и р'ка/а. (Кав. 62).*

458. **INDUSTRY is fortune's right hand, and frugality her left.** Работливоста е десна рака на судбината, а мрзливоста лева.

459. **IRON not used soon rusts.** Железото што не се користи бргу јгосува. *Cf. RUST eats up iron. Ржавица го јаде железо/о.*

460. **IRON whets iron.** Железото се остри со железо. (Proverbs 27, 17 / Пословици 27, 17). *Bap. Железо/о железо ѡтире, а зборои/е умо. (МНУ 2043). Sim. One knife whets another.*

461. **Strike while the IRON is hot.** Железото се кове додека је жешко. (МНУ 2045). *Bap. Железо/о се који/и дури е цешко. (Кав. 892). Железо/о се чука, додека е вруќо. (МНУ 2046). Д'ро/о се вие доде е суроо. (МНУ 1811). Sim. Make hay while the sun shines. Hoist your sail when the wind is fair.*

J

462. **Every JACK must have his Jill.** Секоја вреќа си има своја закрпа. *Cf. There is not so bad a GILL, but there's as bad a Will.*

463. **JEALOUSY is cruel as the grave.** Љубомората е цврста како гроб. (Song of Solomon 8, 6 / Песна над песните 8, 6).

464. **Leave a JEST when it pleases you best.** Престани кога ти е најслатко. *Var. Leave a jest when it pleases lest it turn to earnest. Sim. Leave off while the play is good.*

465. **Long JESTING was never good.** Големо уживање, големо каење. *Cf. Leave a JEST when it pleases you best.*

466. **JOVE laughs at lovers' perjuries.** Јупитер се смее на љубовните заклетви.

467. **After JOY comes annoy.** По радост - непријатност. *Bap. По смех вик дохад'. (МНУ 5179). Cf. SADNESS and gladness succeed each other.*

468. **The JOY of the heart makes the face fair.** Веселото срце го разведрува лицето. (Proverbs 15, 13 / Пословици 15, 13).

469. **Don't JUDGE every one by your own measure.** Секој си крој со аршино свој. (МНУ 5620).

470. **JUDGE not, that ye be not judged.** Не судете, за да не бидете судени. (Matthew 7, 1 / Matej 7, 1). *Var. Сос каква мера мерии, сос јаква ќе јаи мерай.* (МНУ 5955).
471. **JUDGE nothing before the time.** Не судете ништо предвреме. (I Corinthians 4, 5 / I Коринтјани 4, 5).
472. **The JUST shall live by faith.** Праведникот ќе живее од верата. (Romans 1, 17 / Римјани 1, 17).

K

473. **KEEPING is harder than winning.** Потешко е да се сочува отколку да се спечали. *Var. Мнозина знајат за љари да вадат, а малицина знаат да и' држат.* (МНУ 3787).
474. **He that will eat the KERNEL must crack the nut.** Ако сакаш да јадеш јатката треба да ја скршиш лушпата. *Sim. You cannot make an omelette without breaking eggs. Cf. He that would eat the FRUIT must climb the tree.*
475. **The KETTLE calls the pot black-brows (burnt-arse).** Се посмеал јрбол на шчрболов. (МНУ 5680). *Var. Се јосмеал черејој на шутиарој.* (Се удавил во вини, а обвинува друг, кај кога забележал некоја мала по-ѓрешка.). (МНУ 5681). *Sim. The pot calls the kettle black. Cf. Thou art a bitter BIRD, said the raven to the starling. The FRYING-PAN said to the kettle, "Avant, black brows!" Череј шутарка јрекарвий.* (Кав. 3887). *Се јосмеал ќелаој на красијаој.* (МНУ 5682).
476. **A golden KEY can open any door.** Златниот клуч ја отвора секоја врата. *Var. Параїта железна вратиа оѓвара и затвара.* (МНУ 4902). *Параїта и железна вратиа оѓвараи.* (Кав. 2817). *Sim. There is no lock but a golden key will open it. Cf. No LOCK will hold against the power of gold.*
477. **The KICK of the dam hurts not the colt.** Од клоцата на кравата нема да умре телето.
478. **Every man is a KING in his own house.** Секој е стопан во својата куќа. *Var. Every groom is a king at home. Sim. Every dog is a lion at home.* Секое џејлле на своејто буниште си ќе. (МНУ 5574). Секој куче дома си лаји. (МНУ 5632). *Cf. A COCK is bold on his own dunghill.*
479. **Like KING, like people.** Каков крал, таков народ. *Var. Каков јреј-седател, јаков народ.* (П.Д. 1415). *Like prince, like people. Cf. Like MASTER, like man.* Каков сијојан, јаков слуга.
480. **The KING is dead. Long live the King!** Кралот е мртов. Да живее кралот!
481. **Where nothing is, the KING must lose his right.** Тоа што немат и цапот не јајт. (МНУ 6215). *Var. Where nought's to be got, kings lose their*

scot. Cf. A man cannot GIVE what he hasn't got. He that has NOTHING needs fear to lose nothing.

482. **KINGDOMS divided soon fall.** Поделените кралства бргу пропаѓаат. *Вар. Зулум дури не биде, царсїво не ѕине. (П.Д. 1142). Sim. Divide and rule. Раздели и владеј.*

483. **A fat KITCHEN is near to poverty.** Богата трпеза, скора сиромаштија.

484. **When a KNAVE is in a plum-tree, he has neither friend nor kin.** Кога се сторил Еѓуптинот цар, прво татка си го обесил. (Кав. 1478). *Sim. Set a beggar on horseback, and he'll ride to the Devil. No pride like that of an enriched beggar.*

485. **KNOW thyself.** Спознај се самиот себе си.

486. **KNOWLEDGE is power.** Знаењето е сила. *Вар. Секое знаење е бо-
ѓајќисїво. (П.Д. 3157).*

487. **He that increaseth KNOWLEDGE increaseth sorrow.** Што повеќе знаење, тоа повеќе болки. (Ecclesiastes 1, 18 / Проповедник 1, 18). *Вар. Кој йоеќе знаиї, йоеќе ќе тирѓаї. (МНУ 3082). Кој мнозу
зн'ї, мнозу тирѓаї. (Кав. 1596). Sim. Much science, much sorrow. Кој
мнозу знае, мнозу ќе страда.*

488. **KNOWLEDGE without practice is nothing.** Знаењето без пракса не вреди многу.

489. **He that KNOWS nothing doubts nothing.** Тој што ништо не знае, во ништо не се сомнева.

L

490. **At latter LAMMAS.** (To put off forever). Кога пусни коња рога. (МНУ 2941). *Вар. На куково лейїо. На куков ден.*

491. **The LABOURER is worthy of his hire.** Трудбеникот ја заслужува својата плата. (Luke 10, 7 / Лука 10, 7).

492. **He that LABOURS and thrives spins gold.** Кој работи и штеди злато преде. *Вар. Работиїа еї од боѓа блаосовена. (МНУ 5321).*

493. **Every LAND has its own law.** Секое село свој закон (си имат). (Секој си ја врши работата како што навикнал; или секој си ја управува куќата и си ги врши куќните работи според својот сопствен домашен обичај и на-
вика.). (МНУ 5576). *Cf. So many COUNTRIES, so many customs.*

494. **Good LAND: evil way.** Добра земја - лош закон.

495. **Many a one for LAND takes a fool by the hand.** Мнозина за пари ста-
нале ѓаволи.

496. **Woe to thee, O LAND, when thy King is a child!** Тешко тебе, земјо,
кога ти е царот премлад! (Ecclesiastes 10, 16 / Проповедник 10, 16).

497. **No LARDER but hath his mice.** Кај што има жито има и глувци.

498. **To think that LARKS will fall into one's mouth ready roasted.** Му се чини дека печени кокошки (фазани) паѓаат од небото. *Вар. Не*

иадинејќи јечени иилиња од небо. (Кав. 2397). *He thinks that roasted larks will fall into his mouth. Sim. You may gape long enough ere a bird fall in your mouth. If the sky falls we shall catch larks.*

499. **He that comes LAST to the pot is soonest wroth.** На доцна дојдените - коските. *Bap. Кoj доцна доаѓа, лошо седи.* (П.Д. 1505).

500. **The LAST shall be the first.** Последните ќе бидат први. (Matthew 19, 30 / Matej 19, 30).

501. **Better LATE than never.** Поарно некогаш, отколку никогаш. (Кав. 2901). *Bap. Никогаш не е доцкна.* (Кав. 2508). Cf. *It is not LOST that comes at last.*

502. **LAUGH before breakfast, you'll cry before supper.** Кoj се смее наутро, ќе плаче навечер. *He that laughs in the morning, weeps at night. If you sing before breakfast, you'll cry before night. He that sings on Friday, will weep on Sunday. Sim. Sorrow treads upon the heels of mirth.* Cf. *SADNESS and gladness succeed each other.*

503. **The day is lost on which you did not LAUGH.** Секој ден без насмевка е изгубен ден. (П.Д. 3164).

504. **He LAUGHS best who laughs last.** Кoj се смејт најосади, најблаго се смејт. (Кав. 1675). *Var. He who laughs last, laughs longest. Sim. Let them laugh that win. He laughs who wins. Better the last smile than the first laughter.*

505. **Too much LAUGHTER discovers folly.** Кoj многу се смее го сметаат за будала.

506. **Every LAW has a loophole.** Во секој закон има дупки.

507. **Much LAW, little justice.** Многу закон, малку правда.

508. **The LAW grows of sin, and chastises it.** Законот расне врз вината за да ја казни. *Sim. Of evil manners spring good laws.*

509. **The LAW is good, if a man use it lawfully.** Законот е добар, ако некој го применува законски. (I Timothy 1, 8 / I Тимотеј 1, 8).

510. **LAWS go as kings like.** Законот се спроведува по волја на кралевите. *Sim. What the kings wills, that the law wills.*

511. **Wrong LAWS make short governance.** Лошите (строгите) закони не траат долго. *Bap. Стругите владејатели не владеат долго.*

512. **LAWSUITS consume time, and money, and rest, and friends.** На судењето се трошат пари, се губи време и се останува без пријатели.

513. **A LAWYER's opinion is worth nothing unless paid for.** Мислењето на адвокатот вреди само ако добро му се плати.

514. **A small LEAK will sink a great ship.** Од мало дупче може да потоне и голем брод. *Sim. Little strokes fell great oaks. Cf. A little STONE in the way overturns a great wain.*

515. **LEARN weeping, and you shall gain laughing.** Ако научиш да плачеш, ќе знаеш и како да се смееш. *Bap. Оние што сејат со солзи,*

жнеай со юесни. (*Psalms 126, 5 / Псалми 126, 5*).

516. **What we first LEARN we best know.** Што најпрвин ќе се научи, најдобро ќе се запамети. *Sim. Whoso learneth young forgets not when he is old. Cf. What YOUTH is used to, age remembers.*

517. **Much LEARNING makes men mad.** Твоите многубројни писма те довеле до лудило; Твоето големо знаење те прави луд. (*Acts 26, 24 / Апостолски дела 26, 24*). *Var. Од мнозу учење ѡлава боли.*

518. **Better LEAVE than lack.** Поарно да остане отколку да не стигне.

519. **Everyone stretches his LEGS according to the length of his coverlet.** Колку ти е рогожата, толку пружи ѝ ногите. (*ГК, II, стр. 181*). *Var. Stretch your legs according to your coverlet. Sim. Stretch your arm no further than your sleeve will reach. Cf. Cut your COAT according to your cloth.*

520. **The LETTER killeth, but the spirit giveth life.** Буквата убива, а Духот оживува. (*II Corinthians 3, 6 / II Коринтјани 3, 6*).

521. **A LIAR is not believed when he speaks the truth.** Кој едношка изм'мит, после и вистината да је кажвит, не му вервет. (*Кав. 1550a*). *Sim. He that once deceives is ever suspected. Кој едношка изм'мий, вијор џ'ти не му вервејќи.* (*Кав. 1550*).

522. **Show me a LIAR, and I will show you a thief.** Покажи ми лажливец, ќе ти покажам крадливец. *Var. Кој лажи, и кради.* (*МНУ 3037*). *Cf. He that will LIE will steal. LYING and thieving go together.*

523. **LIARS have need of good memories.** Лажливците треба да имаат добро помнење. *Var. Лажѓојто има добро јамитење.* (*П.Д. 1649*).

524. **He that will LIE will steal.** Кој лаже тој и кради. Кој м'мит и крадит. (*Кав. 1603*). *Cf. Show me a LIAR and I will show you a thief. LYING and thieving go together.*

525. **One LIE makes many.** Од една лага повеќе се раѓаат.

526. **"They say so" is half a LIE.** Кој вели "така кажуваат", веќе е половина лага. *Cf. ALMOST and very (well) nigh saves many a lie.*

527. **Though a LIE be well dressed, it is ever overcome.** Иако на лагата и' е убава рубата, не може да се скрие.

528. **LIES have short legs.** Лагата куса ја има ногата. (*МНУ 3404*).

529. **He is unworthy of LIFE that causes not life in another.** Не заслужува да живее тој што друг го лишува од живот.

530. **LIFE is a battle.** Животот на човекот на земјата е борба. (*П.Д. 995*).

531. **No man has a lease of his LIFE.** Никој не знојт кога ќе умрет. (*П.Д. 2442*).

532. **To lengthen your LIFE, lessen your meals.** Ако сакаш да си го продолжиш животот, олесни си го оброкот. *Var. Мала вечеричка - долгa живеачка.* (*П.Д. 1777*).

533. **While there is LIFE, there is hope.** За оној кој е меѓу живите, има надеж. (*Ecclesiastes 9, 4 / Проповедник 9, 4*). *Var. Додека дишам, се*

надевам. (П.Д. 808).

534. **LIGHTLY gained, quickly lost.** Неправедно спечалено, не стигваш ни до третото колено. (Кав. 2408). *Sim. Quickly come, quickly go. So got, so gone. Cf. EASY come, easy go. Come with the WIND, go with the water.*

535. **LIKE cures like.** Сличното слично лекува. *Var. Клин со клин се ис-тиервий. (Кав. 1453). Sim. One poison drives out another. Cf. One DEVIL drives out another. One NAIL drives out another.*

536. **LIKE will to like.** Сличното со слично се привлекува. *Sim. Likeness causes liking. Cf. BIRDS of a feather flock together.*

537. **There is a LIMIT to everything.** Се́ има граница.

538. **There is a LIMIT to one's patience.** Има граница на сечија стрпливост. *Sim. Patience provoked turns to fury.*

539. **One does not wash one's dirty LINEN in public.** Нечистите алишта дома се перат. *Var. Do not wash your dirty linen in public. Dirty linen should be washed at home.*

540. **The LION is known by his claws.** Лавот по канџите се познава. *Sim. An ass is known by his ears. The devil is known by his claws.*

541. **In the LION's skin cannot the fox's shall.** Во лавовска кожа лисица не стои. *Cf. Either by MIGHT or by sleight.*

542. **The LION's share.** Лавовски дел.

543. **LIP-HONOUR costs little, yet may bring in much.** Арниот збор железна врата отворат. (Кав. 172). *Var. Блаѓиош збор и железна вратиа оишвораиш. (Кав. 244). Меденайша усїна железни враке оишвораиш. (Кав. 1930). Блаѓа реч железна вратиа оишвораиш. (МНУ 515). Блаѓаша лакридија железни йорши оишвара. (МНУ 516). Слаткатаа реч и железна вратиа оишвараиш. (Со блаѓи зборови можеш да ги скроиш и најкоравиш срца и да ги привлечеш кон себе и најсвиреш луѓе.). (МНУ 5829). Сладкатаа дума оишвара златнайша вратиа. (МНУ 5826). Sim. Civility costs nothing. Good words cost naught. A man's hat in his hand, never did him any harm. Cf. Kind WORDS go a long way.*

544. **Scald not your LIPS in another man's pottage.** Не гори си ги усните во туѓа чорба. *Var. Не чукај чужда јрж. (МНУ 4416). Sim. Манџа шишо не јадии, шишо се грижиши ак' изгоре. (МНУ 3650).*

545. **LISTENERS never hear any good of themselves.** Кој ги слуша другите никогаш убаво за себе не ќе чуе. *Var. Eavesdroppers never hear any good of themselves. Sim. He who peeps through a hole, may see what will vex him.*

546. **LITTLE and often fills the purse.** Малку и често го полни ќесето. *Sim. Grain by grain, and the hen fills her belly. Зрно ѹо зрно - ѹобача, камен ѹо камен - ѹалатиа. (П.Д. 1141).*

547. **LIVE and learn.** Човек се учи додека е жив. *Cf. Never too OLD to learn.*

548. **LIVE and let live.** Живеј и остави ги и другите да живеат.

549. **We must LIVE by the quick, not by the dead.** Мртвите со мртви, живите со живи. *Var. We must live by the living, not by the dead. Sim. Let the dead bury the dead and the living lead a gay life. Cf. Let the DEAD bury their dead.*
550. **All that LIVES must die.** Се́ што е живо мора да умре. *Var. ЌЧО вледло в лелејка, ќе влезии и в носило. (Секој што се родил и ќе умре.). (МНУ 6940). Кoj не се родил, не ќе умрии; а кој се родил, ќе умрии. (МНУ 3053). Cf. He that is once BORN, once must die. All MEN are mortal.*
551. **He LIVES long that lives well.** Долго живее кој добро живее.
552. **No LOCK will hold against the power of gold.** Златото е клуч за сите врати. (П.Д. 1120. *Cf. A golden KEY can open any door.*)
553. **Crooked LOGS make straight fires.** Ако ми е крив одако, кога ми излегува напрао чадот. (МНУ 94).
554. **LOOKERS-ON see more than players.** Гледачите гледаат повеќе од играчите. *Var. Lookers-on see most of the game. Standers-by see more than gamesters.*
555. **A LORD without riches is a soldier without arms.** Господар без ботатство е како војник без оружје. *Sim. Nothing agreeth worse than a lord's heart and a beggar's purse.*
556. **Whom the LORD loveth, he chasteneth.** Господ го казнува оној, кого го љуби. (Hebrews 12, 6 / Евреи 12, 6).
557. **The LOSER is always laughed at.** Тој што губи, секогаш е исмеан. *Sim. Loss embraces shame.*
558. **One never LOSES by doing a good turn.** Кој прави добро никогаш не губи. *Var. Koј добро траји, нема зоичко да се каји. (Кав. 1546). Cf. A good DEED is never lost.*
559. **There's no great LOSS without some gain.** Нема губиток без некоја добивка. *Var. No great loss but some small profit.*
560. **It is not LOST that comes at last.** Подобро подоцна отколку никогаш. *Sim. It is never long that comes at last. Cf. Better LATE than never.*
561. **Follow LOVE and it will flee thee; flee love and it will follow thee.** Ако одиш по љубовта, таа ќе бега од тебе; ако бегаш од неа таа ќе трча по тебе.
562. **LOVE and a cough cannot be hid.** Љубов и кашлица не се кријет (не можеш да се скријет). (Кав. 1882). *Var. Љубовта и кашлицата не се кријаат. (МНП 2071).*
563. **LOVE cannot be compelled.** Со сила љубов нема. *Sim. Fanned fires and forced love never did well yet. Со сила убавина нема. (П.Д. 3355).*
564. **LOVE covers many infirmities.** Љубовта ги покрива сите погрешки. (Proverbs 10, 12 / Пословици 10, 12). *Var. Love covers many faults.*
565. **LOVE is a sweet torment.** Љубовта е слатко мачење (измачување). *Sim. Love is full of trouble. The course of true love never did run smooth.*

566. **LOVE is blind.** Љубовта е слепа. *Var. Љубовија е убава, но е слеја.* (МНП 2070). *Sim. Affection blinds reason. Љубовија убајна не глай.* (Кав. 1884). *Никој не гледа кога е лудо заљубен.* (П.Д. 2432).

567. **LOVE is never without jealousy.** Љубов без љубомора не оди.

568. **LOVE is not found in the market.** Љубовта не се продава на пазар.

569. **LOVE is strong as death.** Љубовта е силна како смртта. (Song of Solomon 8, 6 / Песна над песните 8, 6).

570. **LOVE is sweet in the beginning but sour in the ending.** Љубовта е слатка на почетокот, но горка на крајот. *Var. Љубовија е иочекоток на добројто и злојто.* (П.Д. 1730).

571. **LOVE is the fruit of idleness.** Љубовта е работа за тие што се без работа. (П.Д. 1731).

572. **LOVE is without reason.** Во љубовта нема разум. *Sim. No folly like being in love.*

573. **LOVE makes all hearts gentle.** Љубовта го разнежнува секое срце.

574. **LOVE will find a way.** Љубовта победува се'. (П.Д. 1740).

575. **LOVE will go through stone walls.** Љубовта низ камени сидови минува.

576. **No herb will cure LOVE.** За љубовта нема лек.

577. **No LOVE like the first love.** Првата љубов не се заборава. *Var. Првата љубов е џослайка и од мед.* (П.Д. 2860). *Sim. Of soup and love, the first is the best.*

578. **Old LOVE will not be forgotten.** Старата љубов не се заборава. *Var. Старата љубов не 'рѓосува.* (П.Д. 3423). *Sim. Of soup and love, the first is the best.*

579. **Perfect LOVE casteth out fear.** Ссовршената љубов го изгонува стравот. (I John 4, 18 / I Јован 4, 18).

580. **The LOVE of money is the root of all evil.** Сребролъбието е корен на секакви зла. (I Timothy 6, 10 / I Тимотеј 6, 10). *Var. Money is the root of all evil.*

581. **There is nothing worse than an old LOVER.** Нема ништо полошо од стар љубовник.

582. **Give a man LUCK and cast him into the sea.** Роди ме со касмет, та фрли ме на буниште. (МНУ 5413).

583. **LYING and thieving go together.** Кој лаже, тој и краде. (П.Д. 1528).
Cf. Show me a LIAR and I will show you a thief. He that will LIE will steal.

M

584. **All meats to be eaten, and all MAIDS to be wed.** Секое месо е за јадење, секоја девојка е за мажење. *Var. Која сијрачка без ојашка, која момичка без момче.* (Кав. 1511).

585. **A MAN is known by the company he keeps.** Кажи ми со какви се дружиш, ќе ти кажам каков си. *Var. Сос какви се собереши, тиаков ќе бидеши.* (МНУ 5956).
586. **A MAN of straw is worth a woman of gold.** Маж од слама вреди колку жена од злато. *Var. Поарно тири дни тиешел, оишколку стио години кокошка.* (Кав. 2918).
587. **A MAN without a wife is but half a man.** Маж без жена е половина маж. *Var. Куќа без жена - воденица без вода.* (П.Д. 1631). Cf. *It is not good that the man should be ALONE.*
588. **Every MAN for himself and God for us all.** Секој за себе, а Господ за сите нас.
589. **Every MAN has his faults.** Никој не е безгрешен. *Sim. Show me a man without a spot, and I'll show you a maid without a fault.* Cf. *Men are not ANGELS.* *Луѓето не се ангели.*
590. **Every MAN must walk in his own trade.** Секој треба да си ја гледа својата работа; Секој нека остане онаков каков е повикан! (I Corinthians 7, 20 / I Коринтјани 7, 20). *Var. Every man must walk in his own calling.* *Sim. Every man as his business lies.*
591. **Let an ill MAN lie in thy straw, and he looks to be thy heir.** Ако на лошиот му дозволиш да легне на твоја слама, ќе бара да ти биде наследник. *Sim. I gave the mouse a hole and she is become my heir.*
592. **MAN proposes, God disposes.** Чвек мислит едно, Господ дат друго. (Кав. 3857). *Var. Едно чвек кроји, друго Господ траји.* (Кав. 857).
593. **No MAN is born into the world, whose work is not born with him.** Човекот се раѓа со својот занает.
594. **Remember thou art but a MAN.** Сети се дека си само човек.
595. **The hurt MAN writes with steel on a marble stone.** Тој што пател пишува со челично перо на мермерна плоча. *Sim. Injuries are written in brass.*
596. **MANY are called, but few are chosen.** Мнозина се повикани, а малкумина избрани. (Matthew 20, 16; 22, 14 / Matej 20, 16; 22, 14). *Var. Мнозина луѓе си мијати рацетие, за да ручати со владикаати, а малцина ќе седнат на негоати трапеза.* (МНУ 3791).
597. **MANY small make a great.** Од малку многу станува. *Sim. Many a little makes a mickle.* Cf. *Many DROPS make a shower.* *PENNY and penny laid up will be many.*
598. **My old MARE would have a new crupper.** Стара магарица, (а) црвена подопашница (носит). (Стара жена, ама се наконтила како млада невеста со невестинска руба и белила, што не и' прилега на годините.). (МНУ 6017). Cf. *Put not an embroidered CRUPPER on an ass.*
599. **You are like the man that sought his MARE, and he riding on her.** Магаре вјаај, магаре барај. (Го барааш она што ти е пред очите, а не можеш да го согледаш и да го видиш.). (МНУ 3585). Cf. *The BUTCHER*

looked for his knife and it was in his mouth. You look for the HORSE you ride on.

600. **He that cannot abide a bad MARKET deserves not a good one.** Кој не знае да губи, не заслужува да добие.

601. **A good MARKSMAN may miss.** И најдобриот стрелец може да промаши.

602. **MARRIAGES are made in Heaven.** Бракот е запишан на Небото. *Var. MARRIAGES are planned in Heaven.*

603. **He that MARRIES late, marries ill.** Доцкна женидба, рани сираци. (Кав. 728).

604. **Before you MARRY, be sure of a house, wherein to tarry.** Пред да се ожениш, треба куќа да направиш.

605. **MARRY your equal.** Ожени се со твојот сличен. *Var. Marry your like (match). Sim. Like blood, like good, and like age, make the happiest marriage.*

606. **Better MASTER one than engage with ten.** Подобро еден отколку десет господари.

607. **He can ill be a MASTER that never was a scholar.** Тој што никогаш не бил чирак, не може да биде мајстор.

608. **Like MASTER, like man.** Каков стопан, таков слуга. *Cf. Like KING, like people.*

609. **MASTER absent and house dead.** Кога стопанот не е дома куќата се запустува.

610. **No man is his craft's MASTER the first day.** Не се станува мајстор уште првиот ден.

611. **None is born a MASTER.** Никој учен (научен) не се родил. (Кав. 2521).

612. **Where every man is MASTER the world goes to wreck.** Каде што секој е господар светот пропаѓа. *Cf. There is no good ACCORD where every man would be a lord.*

613. **No man can serve two MASTERS.** Никој (Ниеден слуга) не може да им служи на два господара. (Matthew 6, 24 / Matej 6, 24; Luke 16, 13 / Лука 16, 13). *Var. На две враке кучеῖю од ̄ладосīй умираῖ, (цојс-вий). (Кав. 2119). На еднаꙗ да си изме̄кар ̄тоарно етī, оишīо на сио̄и ̄град. (МНУ 4003). Cf. You cannot serve GOD and Mammon.*

614. **He that is not with ME is against me.** Кој не е со Мене, тој е против Мене. (Matthew 12, 30 / Matej 12, 30; Luke 11, 23 / Лука 11, 23).

615. **The MEAN is the best.** Малку, ама добро. *Sim. The middle way of measure is ever golden.*

616. **Use the MEANS, and God will give the blessing.** Мудро постапувај и Господ ќе те благослови.

617. **And with what MEASURE you meet, it shall be measured to you again.**

Со каква мерка мерите, со таква ќе ви се (од)мери. (Matthew 7, 2 / Matej 7, 2; Luke 6, 38 / Лука 6, 38).

- 618. **MEASURE for measure.** Мерка за мерка.
- 619. **MEASURE thrice what thou buyest; and cut it but once.** Трипати мери, еднаш сечи. *Var. Measure twice, cut but once.*
- 620. **There is a MEASURE in all things.** За се' има мерка. *Sim. Measure is treasure. Moderation in all things.*
- 621. **After MEAT, mustard.** Помина зимата, чуму ти је гуната. (МНУ 5126). *Var. After dinner, mustard. Cf. After DEATH the doctor.*
- 622. **The MEEK will inherit the earth.** Кротките ќе ја наследат земјата. (Matthew 5, 5 / Matej 5, 5). Праведните ќе ја наследат земјата. (Psalms 36, 29 / Псалми 36, 29).
- 623. **All MEN are free of other men's goods.** Лесно е да си дарежлив со туѓа стока. *Sim. Men are very generous with what costs them nothing. Cf. Men cut large THONGS of other men's leather.*
- 624. **All MEN are mortal.** Сите луѓе се смртни. *Sim. It is as natural to be born as to die. Cf. He that is once BORN, once must die. All that LIVES must die.*
- 625. **Mind other MEN, but most yourself.** Внимавај на другите, но најмногу на себеси.
- 626. **So many MEN, so many opinions.** Колку луѓе, толку умови. *Var. Many men have many minds. Cf. So many HEADS, so many minds.*
- 627. **Tall MEN had ever very empty heads.** На високите луѓе празни им се главите. *Var. Господ бој му дал, ама ум не му дал. (Кав. 502). И ј'сикана е висока, ама сенка немаи. (Кав. 1180). И ј'сикана е висока, ама чавки је сереи. (Кав. 1181). И штојолана е висока, ама чавки је сереи. (Кав. 1262).*
- 628. **There are more MEN threatened than stricken.** Повеќемина има заплашени отколку убиени.
- 629. **He that loses is MERCHANT as well as he that gains.** Трговец е и оној што добива и тој што губи. *Var. Карой и зијаной се браќа.*
- 630. **MESSENGERS should neither be headed nor hanged.** Гласниците ниту се погубуваат ниту бесат (се поштедуваат).
- 631. **Either by MIGHT or by sleight.** Или со сила или со итрина. *Cf. In the LION's skin cannot the fox's shall.*
- 632. **MIGHT is right.** Каде има сила нема правина.
- 633. **In vain is the MILL-CLOCK if the miller his hearing lack.** Во воденица будилник не треба. *Var. На кељав чешељ не му требаи. (Кав. 2231).*
- 634. **Every MILLER draws water to his own mill.** Секој воденичар си ја врти водата на своја воденица. *Var. Секоја мойка влече кон себе. (П.Д. 3190).*
- 635. **A contented MIND is a continual feast.** Кому срцето е весело, на гозби

е постојано. (Proverbs 15, 15 / Пословици 15, 15). Cf. *CONTENT is happiness*.

- 636. **A sound MIND in a sound body.** Здрав дух во здраво тело.
- 637. **He that MISCHIEF hatches, mischief catches.** Кoj бура сее, невреме жнее. Cf. *He that HURTS another hurts himself*.
- 638. **MISCHIEF comes by the pound and goes away by the ounce.** Болеста иди у чоека со оки, а бега со драмои. (МНУ 598). Cf. *DISEASES come on horseback, but go away on foot*.
- 639. **MISCHIEF has swift wings.** Болеста лесно доаѓа, а лесно не си оде. (МНУ 600).
- 640. **The MISER is always in want.** Скржавиот никогаш не се наситува. *Вар. Скржациот леб арно не се најадува*. (МНУ 5818). *Тийизот скржавиот и коѓа умираат не пираат арно (добро)*. (Кав. 3621).
- 641. **A MISERLY father makes a prodigal son.** На скаперник татко, расипник син. *Вар. Тийиз скржав јајако, арамја син*. (Кав. 3622).
- 642. **MISFORTUNES never come singly.** Ниедна несреќа не доаѓа сама. *Вар. Ниедна лошотија не доаѓа сама*. (П.Д. 2424). *Misfortunes never come alone. Sim. Disgraces are like cherries, one draws another. One misfortune comes on the neck of another. It never rains but it pours. Cf. Of one ILL come many*.
- 643. **MODERATION in all things.** Треба да се биде умерен во се'.
- 644. **A man without MONEY is no man at all.** Човек без пари е како сенка без тело. (П.Д. 3926). *Вар. Имаши ѕари - везир, немаши ѕари - резиљ*. (Кав. 1210). *Имаши ѕари, имаш фара (роднини); немаши ѕари, немаш фара*. (Кав. 1212). *Имаши ѕари, имаш чести, немаши ѕари немаш чести*. (Кав. 1214). Sim. *A gentleman without an estate is like a pudding without suet. A man without money is a bow without an arrow*.
- 645. **He that has MONEY has what he wants.** Којшто има пари, што сака со нив работи. (МНУ 3172).
- 646. **He that has no MONEY needs no purse.** Кој нема пари не му треба ќеце.
- 647. **Lend your MONEY and lose your friend.** Пријателот ако сакаш да го изгубиш, позајми му пари. Sim. *When I lent, I had a friend; but when I asked, he was unkind. Cf. If you would make an ENEMY, lend a man money, and ask it of him again*.
- 648. **MONEY answers all things.** Сребрениците набавуваат се'. (Ecclesiastes 10, 19 / Проповедник 10, 19).
- 649. **MONEY commands all.** Парата се' може. Sim. *All things are obedient to money. Love does much, money does everything. Cf. MONEY will do anything*.
- 650. **MONEY draws money.** Пара на пара оди. Sim. *Money begets money*.
- 651. **MONEY is round, and rolls away.** Парата е тркалезна, лесно си оди.

652. **MONEY makes money.** Пара на пара се лепи. *Cf. MONEY draws money.*
653. **MONEY makes the man.** Парата го прави човекот човек. *Sim. It is not what is he, but what has he.*
654. **MONEY makes the world go round.** Парите го вртат светот.
655. **MONEY opens all doors.** На парата сите врати и' се отворени.
656. **MONEY will do anything.** За пари се' може да се купи. *Var. Имаши пари, имаш честӣ. (Кав. 1213). Sim. All things are obedient to money. Love does much, money does everything. Cf. MONEY commands all.*
657. **The MOON does not heed the barking of dogs.** Месечината не се плаши од лајето на кучињата. *Var. The dog (wolf) barks in vain at the moon. Cf. DOGS bark, but the caravan goes on. Маѓарејќо со рикање му се чиниш, отиш векош ќе го утлациш. (МНУ 3590).*
658. **The MOON is not seen where the sun shines.** Кога сонцето свети, месечината не се гледа. *Var. Stars are not seen where the sun shines.*
659. **The MORE you get, the more you want.** Колку повеќе имаш, толку повеќе сакаш. *Cf. MUCH would have more. He that has PLENTY of good shall have more.*
660. **Like MOTHER, like daughter.** Каква мајка, таква ќерка. (*Ezekiel 16, 44 / Езекиел 16, 44*). *Var. По мајката ќе ја познаји и ќерката. (Кав. 2970). Каква е лозайта, шакво е گрозјејќо. (МНУ 2691). Cf. A CHIP off the old block. Like FATHER, like son.*
661. **The good MOTHER says not, Will you? but gives.** Добрата мајка не вели дали сакаш; таа дава.
662. **MOTHER-IN-LAW and daughter-in-law are a tempest and hail storm.** Тештата и снаата се пекол во куќата.
663. **If the MOUNTAIN will not come to Mahomet, Mahomet must go to the mountain.** Ако планината (брегот) не дојде кај Мухамед, Мухамед ќе појде кај планината.
664. **The MOUNTAINS have brought forth a mouse.** Се затресла гора, се родило глувче.
665. **A MOUSE in time may bite in two a cable.** Со време глувчето на две го кине јажето.
666. **The MOUSE that has but one hole is quickly taken.** Глушецот што има само една дупка, бргу го фаќа мачката.
667. **A close MOUTH catches no flies.** Во затворена уста не влегуваат муви. *Var. Into a shut mouth flies fly not. Покријан г'з никој не ѩо їљував. (Кав. 2958). Покриен г ... никој не ѩо їљукаш. (МНУ 5107). Покриено млеко мачки не ѩо локаш. (МНУ 5108). Покриено млеко мувиишне не ѩо їљувеш. (МНУ 5109). Покриено млеко не ѩо јади ѹесо. (МНУ 5110).*
668. **Ask MUCH to have a little.** Побарај многу, да добиеш малку.
669. **MUCH would have more.** Кој има многу, ќе добие (ќе има) уште повеќе. *Cf. The MORE you get, the more you want. He that has PLENTY of*

good shall have more.

670. **He who wants a MULE without a fault, must walk on foot.** Кој сака маска без мана, ќе мора да оди пеш. *Вар.* *Кој вјајќи маѓаре, ќе му го мирисајќи јрдежојќи.* (Кав. 1536). *Кој вјајќи маѓаре, ќе му го слушајќи рикањејќи.* (Кав. 1537).

671. **What MUST be, must be.** Што ќе биде, нека биде. *Sim. Whatever happens, all happens as it should.* Cf. *No flying from FATE. The FATED will happen. He that is born to be HANGED shall be never drowned.*

N

672. **For want of a NAIL the shoe is lost; for want of a shoe the horse is lost; for want of a horse the rider is lost.** Кој жаљат клинецот, (тој) ќе загубит плочата; (а) кој жаљат плочата, (тој) ќе загубит и којнот. (Кој ги штеди малите, но нужни трошоци, тој ќе загуби многу повеќе од нив, т.е. се' она за кое се потребни тие трошоци.). (МНУ 3019). *Sim. Oft times for sparing of a little cost a man has lost the large coat for the hood.*

673. **One NAIL drives out another.** Клин со клин се истервите. (Кав. 1453). Чивија чивија искарува. (МНУ 6726). *Вар.* Чивија чивија ваде. (МНУ 6727). *Sim. One poison drives out another.* Cf. *One DEVIL drives out another. LIKE cures like.*

674. **No NAKED man is sought after to be rifled.** Не се плаши сиромав од арами. (Кав. 2425). Cf. *The BEGGAR may sing before the thief.*

675. **A good NAME is better than riches.** Добро име е подобро од големо богатство. (Proverbs 22, 1 / Пословици 22, 1). *Вар.* *Поарно ешти да имаш име чесно оштито мнозу сребрено.* (МНУ 5033). *A good name is better than gold.* *Sim. Good name is better than a good face.*

676. **He that has an ill NAME is half hanged.** Тој што има лошо име е близу до бесилката. *Вар.* *Поарно очите да излезати на чоека оштито лошо име.* (МНУ 5041). *Поарно да ти излезати едно око, оштколку лош збор (лошо име).* (Кав. 2882). *Sim. Ill deemed, half hanged. An ill wound is cured, not an ill name.* *Лошата ѕлјага (рана) заздравјаи, ама лошото збор не се заборави.* (Кав. 1869).

677. **NATURE does nothing in vain.** Природата не прави ништо без причина.

678. **NECESSITY has no law.** Неолја закон не гљат. (Кав. 2387). *Вар.* *Нужда закон менува.*

679. **NECESSITY is the mother of invention.** Неолјата го учит чвека на се'. (Кав. 2390). *Вар.* *Неолјата најмногу помоѓваш.* (Кав. 2392). *Од неволја баба молја.* (МНУ 4666). *Sim. The belly teaches all arts. Hunger is the teacher of the arts.* Cf. *POVERTY is the mother of all arts.*

680. **NEED makes the old wife trot.** Од нужда и старата баба потскокнува.

Bap. Од зори и бабаја заизрала. (Кав. 2634). Sim. Adversity makes strange bedfellows. Need makes the naked man run and sorrow makes websters spin.

681. **When NEED is highest, God's help is nighest.** Кога е најпотребно, тогаш Господ помага. *Sim. When the night's darkest, the dawn's nearest.*
682. **A good NEIGHBOUR, a good morrow.** Ако имаш добар сосед, ќе имаш добро утро. *Bap. Ако ми е весел комишијата, пообрѣу ќе си ја испредам каделката. (МНУ 92). Ако ми е весел комишијата, пообрѣу ќе си ја свршам работата. (МНУ 93). Sim. All is well with him who is beloved of his neighbours. You must ask your neighbour if you shall live in peace. Cf. A near NEIGHBOUR is better than a far-dwelling kinsman.*
683. **A near NEIGHBOUR is better than a far-dwelling kinsman.** Подобар е соседот во близина, отколку братот далеку. (Proverbs 27, 10 / Пословици 27, 10). *Bap. Поарно пријатељ близу да имаш, одошто браји далеку. (Кав. 2910). Ближната ѓрж е поарна од далечната џчејница. (Сакај го повеке ближното и видливото, од колку што далечното и невиденото, макар и болошо да е прво). (МНУ 527). Близната јарши је поблага од џчеината. (МНУ 528). Better is a neighbour that is near than a brother far off. Sim. All is well with him who is beloved of his neighbours. Cf. A good FRIEND is my nearest relation. A good NEIGHBOUR, a good morrow.*
684. **Love thy NEIGHBOUR as thyself.** Љуби го твојот ближен како себеси. (Leviticus 19, 18 / Левит 19, 18; Matthew 19, 19; 22, 39 / Matej 19, 19; 22, 39; Mark 12, 31,33 / Марко 12, 31,33; Romans 13, 9 / Римјани 13, 9; Galatians 5, 14 / Галатјани 5, 14). *Bap. Гледај сос комишијата да си арен. (МНУ 1096).*
685. **You must ask your NEIGHBOUR if you shall live in peace.** Не купуј куќа без комишија. (МНУ 4285). *Bap. Кујти си прво комишија, (таа) се ти куќа. (Живеачката во една куќа може да ти биде пријатина ако соседите се добри луѓе. За тоа, кога сакаш да кујтиш шуѓа куќа или било каков недвижен имот, поструди се да се научиш какви се соседите на тој имот, таа после решавај.). (МНУ 3340).*
686. **Look to thyself when thy NEIGHBOUR's house is on fire.** Ако горит куќата од комишијата, варди ја и твојата. (Кав. 17). *Bap. Горе ли на комишијата куќата, тирчи да гасеш твојата. (МНУ 1181). Мечката што играш у комишиите, ќе дојди да поиграш и дома ти. (Несреќната што нашла другите, не ќе задоцни да ќе најде и ѕебе.). (МНУ 3731).*
687. **He dwells far from NEIGHBOURS that is fain to praise himself.** Тој што самиот се фали, далеку живее од соседите. *Bap. Кој се фали, сам се љали.*
688. **In vain the NET is spread in the sight of any bird.** Напразно е да се оптегнува мрежа пред очите на сите птици. (Proverbs 1, 17 / Пословици 1, 17).

689. **Everything NEW is fine.** Се' што е ново е убаво. *Sim. New things are fair.*
690. **Bad NEWS has wings.** Лошите вести имаат крилја. *Var. Bad news travels fast. Лошии^{те} вести^и йа^туваат^и бр^зу.*
691. **III NEWS comes apace.** Добрата реч оит на далеку, а лошата уште понадалеку. (МНУ 1677). *Var. Ill news comes unsent for. Cf. Bad NEWS has wings.*
692. **III NEWS is too often true.** Лошите вести најчесто се точни.
693. **NIGHT is the mother of counsel.** Постаро е утрото од вечерта. (Кав. 3003). *Sim. To take counsel of (consult with) one's pillow.*
694. **The NIGHT comes when no man can work.** Доаѓа ноќ, кога никој не ќе може да работи. (John 9, 4 / Јован 9, 4).
695. **What is done by NIGHT appears by day.** Што сте рекле во темнина, ќе се чуе на виделина. (Luke 12, 3 / Лука 12, 3).
696. **He that has NOTHING needs fear to lose nothing.** Кој нема ништо, не може да изгуби ништо. *Var. Сиромајо^т од јан^џан не берит^и ѡајле, чунки веј^твай^та ру^зузина не му ѝорит^и. (МНУ 5783). Сиромав од арами не се ѩлаши^т. (Кав. 3345). He se ѩлаши^т сиромав од арами. (Кав. 2425). Sim. You cannot lose what you never had. Cf. A man cannot GIVE what he hasn't got. Where nothing is, the KING must lose his right.*
697. **NOTHING comes of nothing.** Од ништо ништо нема. *Var. From nothing nothing can come. Sim. Nought lay down, nought take up.*
698. **NURTURE passes nature.** Нужда ради закон измењава. (МНУ 4487). *Cf. ART improves nature.*

O

699. **An OAK is not felled at one stroke.** Со едно мавнување дрво не се сечит. (МНУ 5878). *Var. Од едно мануање секирај^та не сече. (МНУ 4580). Sim. Many strokes fell great (tall) oaks. Cf. Rome was not built in a day.*
700. **OAKS may fall when reeds stand the storm.** Во невреме дабот може да се откорне, а трската да остане. *Var. Трскана се вийкаат^и с^иро^{ти}и веј^трот^и. (Кав. 3663).*
701. **He that cannot OBEY cannot command.** Кој не знае да слуша, не може да наредува. *Sim. He commands enough that obeys a wise man. No man can be a good ruler unless he has first been ruled.*
702. **He that measures OIL shall anoint his fingers.** Кој масло мери, ќе си ги измести прстите. *Cf. He that has to do with what is FOUL never comes away clean. He that touches PITCH shall be defiled. Кало^т не ѝо буричкај да не љи смрди. (Недељ. спр. 191). Кoj камења у кал фрла ќе се ис^ирска. (Недељ. спр. 191).*

703. **Pouring oil on the fire is not the way to quench it.** Со масло огин не се гасне. *Bap. Не јтурај на огнот масло.* (МНУ 4393).
704. **If you would not live to be old, you must be hanged when you are young.** Ако не сакаш да дочекаш старост, обеси си додека си млад.
705. **Never too old to learn.** Човек никогаш не е стар за да научи. Cf. *LIVE and learn.* Чвек се учиш дур е жив. (Кав. 3869).
706. **None so old that he hopes not for a year of life.** Секој сака што подлго да живее. *Bap. Овој век е мошне мил, ама смртен час да не беше бил.* (МНУ 4508).
707. **Old men are twice children.** Старите се двапати деца. *Bap. Чвек двайшти се јрајш домашен измејкар: кога е мал и кога ќ'остарши.* (Кав. 3850).
708. **Though old and wise, yet still advise.** Човек колку и да е стар и мудар, секогаш има нешто ново да дознае. *Bap. Чоек се учи дури да умри, и на се' не ќе се научиш.* (МНУ 6775). Чвек се учиш дур е жив и шак неучен умираш. (Кав. 3870).
709. **One and none is all one.** Еден како ниеден. Sim. *One is no number.*
710. **One does the scathe, and another has the scorn.** Еден прави, друг трга. *Bap. Други јајш сливи, други фаишачиј оскомина.* (Кав. 745).
711. **Opportunity makes the thief.** Прилика од чесниот прави нечесен. Sim. *Ease makes thief. The hole calls the thief.* Cf. *An open DOOR may tempt a saint. The back DOOR robs the house.*
712. **Oppression makes a wise man mad.** Угнетувањето ги прави мудрите - безумни. (Ecclesiastes 7, 7 / Проповедник 7, 7).
713. **An ounce of fortune is worth a pound of forecast.** Повеќе среќа од памет. Var. *An ounce of good fortune is worth a pound of discretion.*
714. **An old ox makes a straight furrow.** Не учи стар вол да оди право во бразда. *Bap. Старјош вол юарно ораш.* (Кав. 3511).
715. **An ox is taken by the horns, and a man by the tongue.** Чвекот се врзвит за јзик, а волот за рогој. (Кав. 3864). *Bap. Ајванош се врзвиш со ј же, а чвек со збор.* (Кав. 4). *Ајванош се врзвиш со огламник, а чвекот со јзик.* (Кав. 5). Sim. *Words bind men.*
716. **Take heed of an ox before; an ass behind, and a monk of all sides.** Варди се од крава оцпреди, а од м'ска одозади. (Кав. 296). *Bap. Варди ѕо (врзи ѕо) юойош, за да е мирно село юто.* (Кав. 291). Sim. *Beware of the forepart of a woman, the hind part of a mule, and all sides of a priest.*
717. **Muzzle not the oxen's mouth.** Не заврзувај му ја устата на волот кога врши. (Deuteronomy 25, 4 / Петта Мојсеева книга - Второзаконие 25, 4).

P

718. **No pains, no gains.** Нема добриње без трудење. (МНУ 4293). *Bap.*

Кој се јарудиш, (штој) не ќубиш. (Трудош никоѓаш не осушанува ненатраден.). (МНУ 3115). Трудош е имање. (Кав. 3664). Кој ќе се нам'чиш, ќе се научиш. (Кав. 1681). Nothing to be got without pains. Без мака нема наука. (МНУ 435). Sim. A horse that will not carry a saddle must have no oats. Cf. No SWEET without some sweat. He that will not WORK shall not eat.

719. **PAPER endures all.** Хартијата трпи се'. Sim. Paper won't blush. Pens may blot, but they cannot blush.
720. **He that will enter into PARADISE must have a good key.** Кој сака да влезе во рајот, мора да има добар клуч. Вар. Златниот клуч рајски врати отвора. Златниот е клуч за сите врати. (П.Д. 1120).
721. **PARDONING the bad is injuring the good.** Кој му простира на лошиот, му нанесува неправда на добриот. Вар. Кој кривјош го жалеш, на правјош му грешиш. (Кав. 1583). Кој лојијош го жалеш, на архиош лојиош му праји. (Кав. 1588). Who pardons the bad, injures the good. Sim. He that helps the evil hurts the good. Mercy to the criminal may be cruelty to the people.
722. **The PARSON always christens his own child first.** Најпрвин Господ себе си си створил брада.
723. **The end of PASSION is the beginning of repentance.** Кој брзо се жени полека се кae.
724. **PATIENCE is a remedy for every grief.** Стрпливоста е најдобар лек. Var. Patience is a plaster for all sores. Patience is the best remedy.
725. **PATIENCE is a virtue.** Стрпливоста е доблест.
726. **PATIENCE overcomes all things.** Со стрпливост се' се постигнува. Вар. Трај, душо, за да најдииш рај. (МНУ 6266). Sim. Patient men win the day.
727. **From a bad PAYMASTER get what you can.** Вересија, (е) потресија. (Кој си ја продава стоката на верба, ќе дојде време, кога ќе се тресе за една пара, - не ќе има ниедна.). (МНУ 736). Cf. Of ill DEBTORS men take oats. Вересија, пошресија, дај со раце, барај со нозе. (МНУ 737). Вересија пошресија. (МНУ 738). Вересија, реси ја. (МНУ 739).
728. **He that would live in PEACE and rest, must hear, and see, and say the best.** Кој сака да живее мирно, треба да слуша, гледа и малку да не зборува. Sim. Wide ears and a short tongue. Hear and see and say nothing. Cf. HEAR much, speak little.
729. **The PEACOCK hath fair feathers, but foul feet.** Паунот има убаво перје, но луди нозе. Вар. Луд г... юресна рана. (МНУ 3553). Луда коза, юресна рана.
730. **When the PEAR is ripe, it falls.** Зрелата круша сама си паѓа.
731. **Do not throw PEARLS to swine.** Не фрлајте ги своите бисери пред свините. (Matthew 7, 6 / Matej 7, 6). Var. To cast pearls before swine.

На свиња бисер не низи. (МНУ 4104).

732. **Every PEDLAR praises his needles.** Секоја Циганка своето сито си го фали.

733. **Let every PEDLAR carry his own burden.** Секое магаре својот товар си го носит. (Кав. 3218). *Var. Let every pedlar carry his own pack. Секоја коза за својата нога виси.*

734. **A PENNY at a pinch is worth a pound.** Парата во немаштина вреди колку еден грош.

735. **A PENNY saved is a penny gained.** Заштедена парда е заработка па-ра. *Var. Од ќејлачиња лира се ѡраји. (Кав. 2692). Се сијори ѩрошији золатиа. (Кав. 3301). Sim. Sparing is the first gaining.*

736. **In for a PENNY, in for a pound.** Каде минува едно, таму минуваат стотина.

737. **PENNY and penny laid up will be many.** Капка по капка вир, денар по денар сто илјади. *Var. Од ќејлачиња лира се ѡраји. (Кав. 2692). Cf. Many DROPS make a shower. MANY small make a great.*

738. **PENNY wise and pound foolish.** Ск'п на триците, евтин на брашното. (Кав. 3362). *Sim. Spare at the spigot, and let it out at the bung-hole.*

739. **Who will not keep a PENNY, never shall have many.** Кој не стиска па-рата, не ќе ја достиска и лирата. (МНУ 3055). *Var. Кој не ја вар-дији ѡарата, не ќе вардии ни ѩроши. (Кав. 1615). Sim. Take care of the pence, and the pounds will take care of themselves.*

740. **He who has plenty of PEPPER will pepper his cabbage.** Кој има ного пипер и в зелето торуве. (МНУ 3024).

741. **PEPPER is black and hath a good smack.** Кафено је црно, ама бегој го пијеет (снегот је бел, ама кучињата го газеет). (МНУ 2873). *Var. Spice is black, but it has a sweet smack.*

742. **He that forecasts all PERILS will never sail the sea.** Кој се плаши од рапчиња (чавки), не сејт просо. (Кав. 1669). *Var. Кој се боје од вратициите, не сее ѡросо. (МНУ 3098). Ако се боеше дедо од врати-циите, ѡросо не ќе посееше. (МНУ 159). Ако се ѡлашеши дедо од рајчиња, не ќе посееше ѡросо. (Кав. 100). He that forecasts all perils will win no worship. Sim. He that will sail without danger must never come upon the main sea. He that is afraid of wounds must not come nigh a battle. He that fears leaves, let him not go into the wood.*

743. **No PHYSICIAN like a true friend.** Секој на себе си е најдобар лекар.

744. **PHYSICIAN, heal thyself!** Лекаре, излечи се сам! (Luke 4, 23 / Лука 4, 23).

745. **They that be whole need not a PHYSICIAN, but they that are sick.** На здравите не им треба лекар, туку на болните! (Matthew 9, 12 / Ма-теј 9, 12; Mark 2, 17 / Марко 2, 17; Luke 5, 31 / Лука 5, 31).

746. **PHYSICIANS' faults are covered with earth.** Грешките на докторот се покриваат со земја. *Sim. If the doctor cures, the sun sees it; but if he kills,*

the earth hides it.

747. **Never buy a PIG in a poke.** Не купувај мачка во вреќа.

748. **We don't kill a PIG every day.** Секој ден не се јаде баница.

749. **When the PIG has had a belly full, it upsets the trough.** Свињата кога ќе се најаде, ќе го преврти коритото. *Bap. Ко ќе се најајќи прасето, ќе го превртийќи койанчето.* (Кав. 1755). Cf. *It is an ill BIRD that fouls its own nest. Лоша е тааа тишица што се љодани во своејто гнездо.*

750. **When the PIG is proffered, hold up the poke.** Кога ќе ти дадат прасе, убаво држи ја вреќата.

751. **He that will steal a PIN will steal a better thing.** Кој ќе украде игла, ќе украде и нешто поголемо. *Bap. Кој украдијќи јајце, ќе украдијќи и кокошка.* (Кав. 1688). Cf. *He that will steal an EGG will steal an ox.*

752. **Give the PIPER a penny to play and two pence to leave off.** Дала баба една пара за да се хватит на орото; после давала две за да ја пушчит, ама не ја пушчале. (МНУ 1392).

753. **He who digs a PIT for others falls in himself.** Кој копа јама, сам паѓа во неа. (Proverbs 26, 27 / Пословици 26, 27). *Bap. Кој койна гроб на другого, сам паѓа у него.* (МНУ 3032). *Кој койнай другему гроб, сам (штој) паѓвий во него.* (Земена од Св. Писмо: "Кој мисли или му ѕоѓиши на друг зло, сам ќе си џостираша од него"). (МНУ 3034). *Не койај гроб другему, оиш сам паѓаш у него.* (Цей. 1972, II: 77). *Искойнал гроб за други, сам паѓнал во него.* (Кав. 1256). Cf. *To make a SNARE for another and fall into it oneself. Sim. Harm watch, harm catch.*

754. **He that touches PITCH shall be defiled.** Кој фаќа смола, ќе се излепи. (Ecclesiasticus 13, 1 / Сирах 13, 1). Cf. *He that has to do with what is FOUL never comes away clean. He that measures OIL shall anoint his fingers.*

755. **The PITCHER goes so often to the well that it is broken at last.** Многу пати одит стомната на вода здрава, ама еднаш ден ќе се окрши. (МНУ 3777). *Bap. Стюмнатиа кайаден ојти на вода, а еден ден ќе се скриши.* (Лошиите случаи не доаѓаат секогаш, но како и да е, еден ден може и да дојдаш.). (МНУ 6049).

756. **Whether the PITCHER strikes the stone or the stone the pitcher, it is bad for the pitcher.** Дали стомната ќе удри во камен, или каменот во стомна, лошо е за стомната. *Bap. А со гренето ѹо камен, а со каменот ѹо грене - тешко на гренето.* (Кав. 184). Дојде кося до камена: ја косаша ќе се скриши, ја камено ќе се криши. (МНУ 1726).

757. **There is no PLACE like home.** Како дома никде нема. *Bap. Од своја куќа ниишче ѹомило и ѹоубо немати.* (Кав. 2714). *Поубо од дома нишде немати.* (Кав. 3010). Sim. *East, west, home's best. Home is home, though it be never so homely.* Cf. *An ENGLISHMAN'S home is his castle. One's*

own HEARTH is gowd's worth. Чужцина фали, сам не оди (дома седи). (Кав. 3913).

758. **Hand PLAY, churls' play.** Комарот куќа запустува.
759. **You can't PLEASE everyone.** Не се родил тој што можит секому да му поможит. (Кав. 2427). *Sim. It is hard to please all parties. He that all men will please shall never find ease. He who pleased everybody died before he was born. He has need rise betimes that would please everybody.*
760. **After PLEASURE comes pain.** По радост - непријатност. *Sim. After your fling, watch for the sting. Cf. After JOY comes annoy. No PLEASURE without pain.*
761. **No PLEASURE without pain.** Нема радост без непријатност. *Var. No pleasure without repentance. Cf. After JOY comes annoy. After PLEASURE comes pain.*
762. **Short PLEASURE, long pain.** Еден ден радост, илјада дни жалост. *Sim. In war, hunting, and love men for one pleasure a thousand griefs prove.*
763. **Who will in time present PLEASURE refrain, shall in time to come the more pleasure obtain.** Кој тивко се радува, долго му трае.
764. **Stolen PLEASURES are sweetest.** Крадените задоволства се најслатки. *Bap. Краденото ზrozje e ზoслaйko. Sim. Stolen pleasures are sweet. The apples on the other side of the wall are the sweetest. Cf. Forbidden FRUIT is sweet.*
765. **The PLEASURES of the mighty are the tears of the poor.** Радоста на богатите е тага на сиромашните. *Var. Tears of the poor.*
766. **He that has PLENTY of good shall have more.** Кој има многу, ќе има уште повеќе. *Cf. The MORE you get, the more you want. MUCH would have more.*
767. **PLENTY brings pride.** Богатството носи гордост.
768. **PLOUGH deep, while sluggards sleep; and you shall have corn to sell and keep.** Опјај длабоко, додека мрзливците спијат; така ќе имаш пченка и за продавање и за себе.
769. **The PLOUGH gets not well if the ploughman hold it not.** Плугот не стои право, ако орачот не го држи цврсто.
770. **Standing POOLS gather filth.** Нетребен бунар смрдит. (Кав. 2452).
771. **A POOR man has no friends.** Сиромашниот нема пријатели. *Sim. Poor folk's friends soon misken them. Poverty parts fellowship. Prosperity makes friends, adversity tries them. Cf. In time of PROSPERITY friends will be plenty; in time of adversity not one amongst twenty.*
772. **A POOR man wants some things, a covetous man all things.** Сиромашниот бара било што, а лакомиот сешто.
773. **A POOR man's tale cannot be heard.** Сиромашт кога збори, никој право не му дава. (Недељ. стр. 187). *Sim. The reasons of the poor weigh not.*
774. **Giving much to the POOR doth enrich a man's store.** Ако му даваш на

сиромавиот, себеси си даваш.

775. **He is not POOR that has little, but he that desires much.** Не е сиромав тој што има малку, туку тој што сака многу.

776. **He that hath pity upon the POOR lendeth unto the Lord.** На Господ му позајмува кој е милостив кон бедниот. (Proverbs 19, 17 / Пословици 19, 17). *Вар. Дај садака (милостіна), на Госїода заем му даши.* (Кав. 622).

777. **POOR folks are glad of porridge.** Сиромашниот е задоволен и со леб и кромид.

778. **The POOR man is aye put to the worst.** Слабото куче секој го дави. (Недељ. стр. 187).

779. **The POOR man turns his cake and another comes and takes it away.** Друг пасе овците, а друг собира ругата. (МНУ 1807). Cf. *One beats the BUSH and another catches the birds.*

780. **Every POT has its cover.** Секое грне и капаче. *Вар. Секое Ѣрне си сака својата Ѳоклујка.* (Секое нешто си ѳо бара своешто или сличношто си ѳо милува сличношто.). (МНУ 5566). *Која сїпрачка без оїашка, која момичка без момче.* (Кав. 1511). *Си имай круша оїашка.* (Кав. 3325).

781. **The earthen POT must keep clear of the brass kettle.** Земјеното грне мора да стои подалеку од бакарниот котел. (Ecclesiasticus 13, 2 / Сирах 13, 2).

782. **POVERTY is no vice but an inconvenience.** Сиромаштијата не е порок, но никој не ја сака. Sim. *Poverty is no sin (crime).*

783. **POVERTY is not a shame; but the being ashamed of it is.** Сиромашчијата не е страм, туку крадењето. (Кав. 3353). *Вар. Сиромашчијата не е Ѣрев.* (Кав. 3352). Sim. *Poverty is no disgrace.*

784. **POVERTY is the mother of all arts.** Сиромав човек - жив ѓавол. (П.Д. 3233). *Вар. Сиромашија(їа е) усилна.* (МНУ 5790). Sim. *The belly teaches all arts. Hunger is the teacher of all arts.* Cf. *NECESSITY is the mother of invention.*

785. **When POVERTY comes in at the door, love flies out of the window.** Кога сиромаштијата ќе дојде на врата, љубовта излегува низ прозорец. Sim. *Love lasts as long as money endures.*

786. **PRACTICE makes perfect.** Со ковање се станува ковач. Sim. *Use makes mastery.*

787. **A man's PRAISE in his own mouth stinks.** Фалба е ѡрга. (МНУ 6600). *Вар. Фалбайа е красиа.* (Самофалење ѩо е ѡолем недоспаниок, својствен само на недоспойниште.). (МНУ 6601). Cf. *He that PRAISES himself spatters himself. SELF-PRAISE is no recommendation.* *Кој се фали, сам се їали.*

788. **PRAISE no man till he is dead.** Човекот се фали откако ќе умре.

Пред смртта не кажувај за никого дека е среќен, зашто дури на својот крај ќе се види каков бил човекот. (Ecclesiasticus 11, 28 / Си-рах 11, 28). Cf. *Call no man HAPPY till he dies.*

789. **PRAISE to the face is open disgrace.** Кој сам се фали, сам се пали.
790. **He that PRAISES himself spatters himself.** Нека те фали друг, а не твојата уста. (Proverbs 27, 2 / Пословици 27, 2). Вар. *Кој сам се фали, сам се срами.* Cf. *A man's PRAISE in his own mouth stinks. SELF-PRAISE is no recommendation.*
791. **He that would learn to PRAY, let him go to sea.** Кој сака да се научи да се крсти и моли, пратете го на море.
792. **The PRAYERS of the wicked won't prevail.** Молитвите на лошиот човек нема да бидат услышани. Cf. *The BRAYING of an ass does not reach heaven.*
793. **PRETTINESS dies first.** Убавината бргу минува. Sim. *Beauty is but a blossom.* Cf. *BEAUTY fades like a flower.*
794. **PRIDE goes before a fall.** Гордоста врви пред гибелта, и високоумноста пред паѓањето. (Proverbs 16, 18 / Пословици 16, 18). Sim. *Pride never left his master without a fall.*
795. **PRIDE goes before, and shame follows.** Гордоста оди напред, а срамот по неа.
796. **PROCRASTINATION is the thief of time.** Одложувањето е крадење време. Cf. *TOMORROW never comes.*
797. **PROMISE is debt.** Фетеното е борџ. (Кав. 3809).
798. **Great PROMISES and small performances.** Кој многу ветува, малку исполнува. Sim. *He promises mountains and performs molehills.*
799. **He that PROMISES too much means nothing.** Кој многу ветува, не мисли да стори. Вар. *Кој многу молиївии, не мислии да врaiиї.* (Кав. 1597). *Кој многу благодариї, не мислии да йлaiиї.* (Кав. 1598).
800. **Between PROMISING and performing a man may marry his daughter.** Меѓу ветувањето и исполнувањето, може да се омажи ќерката.
801. **A PROPHET is not without honour save in his own country.** Пророкот не е без чест, освен во својата татковина и во својот дом. (Luke 4, 24 / Лука 4, 24; Matthew 13, 57 / Matej 13, 57; Mark 6, 4 / Марко 6, 4; John 4, 44 / Јован 4, 44). Вар. *Никој не е пророк во својата земја.* A prophet has no honour in his own country. Секој е ѝойценети во шатиковината, таа било да е тој и пророк. (П.Д. 3167). Во својата школка, бисерот е безвреден. (П.Д. 487). Пой од далечна земја, подобро чийта молитва. (П.Д. 2804).
802. **Beware of false PROPHETS.** Пазете се од лажните пророци. (Matthew 7, 15; 24, 11, 24 / Matej 7, 15; 24, 11, 24; Mark 13, 22 / Марко 13, 22; II Peter 2, 1 / II Петар 2, 1; I John 4, 1 / I Јован 4, 1; Revelation 16, 13 / Откровение 16, 13).

803. **He who swells in PROSPERITY will shrink in adversity.** Кoj сe дуе кoгa e бoгat, kе спласнe кoгa kе осиромaши.
804. **In time of PROSPERITY friends will be plenty; in time of adversity not one amongst twenty.** Koга си бoгat имаш мнoгу пријатели, a koга kе осиромaшиш nema да ti oстанe ниту eден. *Sim. Poverty parts fellowship. Prosperity makes friends, adversity tries them. Cf. A POOR man has no friends.*
805. **PROSPERITY lets go the bridle.** Благосостојбата води кон расипништво.
806. **I PROUD and thou proud, who shall bear the ashes out?** Jac гospодин, ти гospодин (ако сме), ами коj kе гo турит житото в'амбар? (МНУ 2605).
807. **Make ample PROVISION for old age.** Збиraj на младост, да имаш на старост. (П.Д. 1054). *Bap. Работај на младоси, кри за староси. (Кав. 3090). Sim. Keep something for him that rides on the white horse. Spare when you're young and spend when you're old. Cf. For AGE and want save while you may: no morning sun lasts a whole day. Keep SOMETHING for a rainy day.*
808. **PROVISION in season makes a rich house.** Ako сe сnabдиш со сe' на време, ти си бoгat чoвeк. *Bap. Koј има браинo дома, сиромав не слažaј ёто. (МНУ 3164).*
809. **Better some of a PUDDING than none of a pie.** Поарно суви корки отколку голи кoски. *Cf. SOMETHING is better than nothing.*
810. **It is easier to PULL DOWN than to build.** Лесно е да срушиш, тешко е да изградиш. *Bap. Лесно е да расийеш, тешко е да найравиш.*
811. **To the PURE all things are pure.** За чистите сe' e чisto. (Titus 1, 15 / Тит 1, 15).
812. **He that has a full PURSE never wanted a friend.** Ha тоj што my e полно кесето ne my требaат пријатели. *Cf. RICH folk have many friends.*
813. **You cannot make a silk PURSE of a sow's ear.** Од свинска кожa мев (гајда) ne ce prajt. (Кав. 2711). *Sim. You cannot make a horn of a pig's tail. You cannot make a sieve of an ass's tail.*

Q

814. **Like QUESTION, like answer.** Kakvo прашањe, таков одговор.
815. **He that nothing QUESTIONS, nothing learns.** Koј ништо ne прашува, ништо ne научува.
816. **QUIETNESS is a great treasure.** Молчењето e златo. *Sim. Quietness is best. Cf. SILENCE is golden.*

R

817. **The RACE is not to the swift, nor the battle to the strong.** Не ја добиваат трката брзите; ни бојот храбрите. (*Ecclesiastes 9, 11 / Проповедник 9, 11*).
818. **RAGE is without reason.** Во лутината нема разум.
819. **RAIN before seven; fine before eleven.** Најсilen е ветрот пред да тивнит. (*Кав. 2145*).
820. **RATS desert a sinking ship.** Кога бродот тоне, глувците први го напуштат. *Sim. Rats desert a falling house.*
821. **He that takes the RAVEN for his guide will light on carrion.** Кој ојт по бумбар, ќе го однесит на лепешка. (*Кав. 1639*). *Var. Koj ojti ūo мува, ņe ūo однесиū na lajno.* (*Кав. 1640*).
822. **The RECEIVER is as bad as the thief.** Тој што прима смета за крадец исто како оној што украд. *Sim. No receiver, no thief.*
823. **Short RECKONINGS make long friends.** Добри пријатели, ама и добри есапи треба да имаат. (*МНУ 1687*). *Var. Чисиū есаи, браїлска лубов.* (*Кав. 3903*). *Even reckoning makes long friends.*
824. **Every REED will not make a pipe.** Од секоја трска не се прави свирка. *Var. Од секоја врба свирка не бива. Од секое дрео свирка не се ӯраји.* (*Кав. 2718*). *Sim. Every block will not make a Mercury.*
825. **Where there are REEDS, there is water.** Каде има трска, таму има вода.
826. **The REMEDY may be worse than the disease.** Лекот може да биде пошош од раната. *Sim. The doctor is often more to be feared than the disease.*
827. **There is a REMEDY for everything but death.** За се' има лек освен за смртта. *Var. Проишив смртина нема лек.* (*П.Д. 2914*). *На секоја болка имаи лек.* (*Кав. 2202*). *Секоја болес си има и лекои.* (*МНУ 5580*). *На секоја болка имаи лек, а на сїрамои ни до век (ни на ӯтој век).* (*Кав. 2203*). *Sim. A deadly disease neither physician nor physic can ease. There is no medicine against death.*
828. **There is no REMEDY for fear.** Нема лек за страв.
829. **Who REPAIRS not his gutter repairs his whole house.** Кој нема да го поправи олукот, ќе ја поправа целата куќа. *Sim. He that repairs not a part builds all. The tailor that makes not a knot loses a stitch.* Cf. *A STITCH in time saves nine. Подобро да се сїречи оїколку да се лечи.*
830. **REPENTANCE comes too late.** По смртта каење немат. (*Кав. 3000*).
831. **As long as I am RICH reputed, with solemn voice I am saluted.** Секој го фали богатиот.
832. **Everyone is akin to the RICH man.** Секој сака да се сроди со богатиот.
833. **RICH folk have many friends.** Богатиот има многу другари. (*Proverbs 14, 20; 19, 4 / Пословици 14, 20; 19, 4*). *Var. Мнозина имам ӯријаи-*

ли, ама тојеке ми се чаша-дости. (МНУ 3788). *Sim. The rich hath many friends. Cf. He that has a full PURSE never wanted a friend. Everyone is akin to the RICH man.*

834. **RICH man may dine when he will, the poor man when he may.** Богатиот ручка кога сака, а сиромашниот кога може.

835. **RICHES bring care and fears.** Богатството носи грижа и страв. *Sim. Much coin, much care.*

836. **RICHES have wings.** Богатството има крилја. (Proverbs 23, 5 / Пословици 23, 5).

837. **All RIVERS run into the sea.** Сите реки течат во морето. (Ecclesiastes 1, 7 / Проповедник 1, 7).

838. **To rob Peter to pay Paul.** Го соблекува Св. Петар да го облече Св. Павле.

839. **Spare the ROD and spoil the child.** Кој го штеди стапот, го расипува синот. (Proverbs 13, 24 / Пословици 13, 24; Ecclesiasticus 30, 1 / Сирах 30, 1). *Var. Кој то иштеди стапот, то расипува синот. (П.Д. 1503).* *Sim. The man who has not been flogged is not educated. A pitiful mother makes a scabby daughter. Cf. Better CHILDREN weep than old men.*

840. **ROME was not built in a day.** Рим не е изграден за еден ден.

841. **When in ROME, do as the Romans do.** Кога си во Рим, однесувај се како Римјаните. *Var. When you are at Rome, do as the Romans do. Sim. When you go through the country of the one-eyed, be one-eyed.*

842. **Never mention ROPE in the house of a man who has been hanged.** Во куќата на обесен не зборви за ј же (фортома). (Кав. 370). *Var. Name not a rope in the house of a man that was hanged himself.*

843. **No ROSE without a thorn.** Ни трендафиль без трн, ни севда (ни љубов) без кавга. (Кав. 2550).

844. **The fairest ROSE at last is withered.** И најубавата роза на крајот овенува.

845. **He that fights and RUNS away, may live to fight another day.** Кој се бори и бега, може да се спаси и повторно да се бори. *Var. Беѓаноа мајка бело носила, а Стојанова црно (носила). (МНУ 408).*

846. **He that RUNS fast will not run long.** Кој бргу бега, нема долго да бега.

847. **RUST eats up iron.** Ржата го јаде железото. *Var. Гајлето то јади чоека, како железото ргасиша. (МНУ 1034). Cf. IRON not used soon rusts.*

S

848. **An empty SACK cannot stand upright.** Празно врешче просто не стојт. (Гладен човек не може ни да работи ни да живее.). (МНУ 5215).

Var. Empty sacks will never stand upright.

849. **SADNESS and gladness succeed each other.** Тагата и радоста одат рака под рака. (Proverbs 14, 13 / Пословици 14, 13). *Var. По радости - не-пријатноси.* *Sim. After joy comes annoy. He that sings on Friday will weep on Sunday. Sorrow treads upon the heels of mirth. Cf. LAUGH before breakfast, you'll cry before supper.*

850. **He came SAFE from the East Indies, and was drowned in the Thames.** Го препливал морето, се удајл на крајот. (Кав. 497). *Var. Многу јубил и најарниоштиливач се давиши.* (Кав. 1983). *И најарниоштиливач моји да се удаши.* (Кав. 1225).

851. **Easier SAID than done.** Полесно е да се каже отколку да се направи. (П.Д. 2783).

852. **No sooner SAID than done.** Уште не дорече, се стори.

853. **Like SAINT, like offering.** Спроти светецот и свеката. (МНУ 5998). *Var. Сиромаштите и првозданиките.* (МНУ 5997). *Сиромаштите вера и вечера.* (МНУ 5992).

854. **All are not SAINTS that go to church.** Не е секој калуѓер што носи расо и камилавка. *Sim. All are not merry that dance lightly. Cf. All are not HUNTERS that blow the horn.*

855. **Do not offer SALT or brains.** Сол и совет се даваат само кога се бара. *Var. Help you to salt, help you to sorrow.*

856. **SAYING and doing are two things.** Од кажување до бидување е далеку како од земја до небо. *Var. Од речено до створено, ко од небо до земи.* (Кав. 2709). *Cf. SAYING is one thing, and doing another. From WORD to deed is a great space.*

857. **SAYING is one thing, and doing another.** Зборување е едно, а правење е друго.

858. **Who SAYS A must say B.** Ако кажеш едно, мораш да кажеш и друго. *Var. You cannot say A without saying B.*

859. **There is a SCORPION under every stone.** Под секој камен има чкрапја. *Sim. Snake in the grass.*

860. **SCRATCH where it itches.** Ќе се чешаш кајшто не те јаде. *Var. I scratch (claw) where it itches not.*

861. **Praise the sea, but keep on land.** Село фали в град седи. (П.Д. 3202). Чекан фали, од калем живеј. (Кав. 3884). *Sim. Praise the hill, but keep below.*

862. **Everything is good in its SEASON.** Се' во свое време.

863. **A SECRET is too little for one, enough for two, too much for three.** Тайната е премала за еден, доволна за двајца, премногу за тројца. *Sim. Three may keep counsel if two be away. Two may keep counsel if one be away.*

864. **He that soweth good SEED shall reap good corn.** Што ќе сеш, тоа ќе ти никнет. (ГК, II, стр. 180). *Var. Ако си посеал, ќе појднеши.* (ГК, II,

cīp. 179).

865. **SEEING is believing; feeling is the naked truth.** Поверува, зашто Ме виде. Блажени се кои не виделе, а повериувале. (John 20, 29 / Јован 20, 29). *Вар. Појќе верви им на очите, одошто на усите.* (Кав. 2946). *Поарно еш да си веруваши што имаат очи, одошто ги виде речои.* (МНУ 5035). Cf. *One EYEWITNESS is better than ten hear-so's.*

866. **He that SEEKS finds.** Кој бара, ќе најде. (Matthew 7, 7-8 / Matej 7, 7-8; Luke 11, 10 / Лука 11, 10). Sim. *The dog that trots finds a bone.*

867. **SELF-PRAISE is no recommendation.** Фалбата е краста. (Самофалењето е голем недостаток, својствен само на недостојните.). (МНУ 6601). Cf. *A man's PRAISE in his own mouth stinks. He that PRAISES himself spatters himself.*

868. **He that has been bitten by a SERPENT is afraid of a rope.** Кој е к'снат од змија, (нему) му е страх и од гушчерица. (МНУ 3017). Sim. *Once bitten, twice shy.* Cf. *A scalded CAT fears cold water. A burnt CHILD dreads the fire. A scalded DOG fears cold water. Whom a SERPENT has bitten, a lizard alarms.*

869. **Be ye therefore wise as SERPENTS, and harmless as doves.** Затоа бидете мудри како змији и безопасни како гулаби. (Matthew 10, 16 / Matej 10, 16). *Вар. Ишар како змијулче, кројок како ѡулайче.* (МНУ 2535). Чис како ѡулаб, иштер како ѳаол. (МНУ 6733).

870. **So many SERVANTS, so many enemies.** Колку слуги, толку непријатели.

871. **He who has not seen SEVILLE has not seen a wonder.** Кој не ја видел Севилја не знае што е чудо. *Вар. Види го Неапол, па умри! Како Сијруга нема друга.* (МНУ 2794).

872. **Catch not at the SHADOW and lose the substance.** Не трчај по сенката, никогаш нема да ја стигнеш.

873. **He is afraid of his own SHADOW.** Се плаши од својата сенка.

874. **All that SHAKES falls not.** Се' што се тресе не паѓа. Cf. *Better BEND than break.*

875. **He that makes himself a SHEEP shall be eaten by the wolf.** Кој се чинит овца (или јагне, него) го изедвите волкот. (МНУ 3118). *Вар. Ако се сијории овца, секој ќе ги јаде сијорите.* (МНУ 179). Cf. *Make yourself all HONEY and the flies will devour you. Ако се сијории мед, и мухите ќе ги јадат* (или ќе ги јадат љубавите). (МНУ 178). Ако си мос', секој преку џебе ќе врвии. (ГК, II, cīp. 179).

876. **One scabbed SHEEP will mar a whole flock.** Една краста коза цело стадо (цел буљук) ќе го окрастајт. (Кав. 829).

877. **The lone SHEEP is in danger of the wolf.** Која овца се делит од стадото, (неа) ја изедвите волкот. (Кој се дели и отстранува од општеството и од своите другари и сака да живее без секакава врска со нив, тој нема да

види добро.). (МНУ 2986). *Вар. Која коза (овица) се делиш од сија- дошто (буљукот), в'лици је јадеш.* (Кав. 1507). *The lone man is in danger of the wolf.*

878. **There are black SHEEP in every flock.** Во секое стадо има црна овца.
879. **Where every hand fleeceth, the SHEEP goes naked.** Ако секоја рака стрижеше, овците ќе одеа голи.
880. **A good SHEPHERD must fleece his sheep, not flay them.** Добриот овчар треба да ги стриже своите овци, а не да ги дере.
881. **A great SHIP asks deep waters.** Големите кораби во големи води пловат. *Вар. Чун то љилишко не ојш.* (Кав. 3925). *Големашта риба ѕолема вода бараш.* (Кав. 476, 475).
882. **If my SHIRT knew my design I'd burn it.** Ако мојата кошула знае што ќе правам, ќе ја запалам. *Var. If my skirt knew my design I'd burn it.*
883. **Near is my SHIRT, but nearer is my skin.** Близку ми е кошулата, но поблизку ми е кожата. *Sim. Near is my doublet (kirtle, petticoat), but nearer is my smock. Cf. Near is my COAT, but nearer is my shirt.*
884. **Every SHOE fits not every foot.** Секој чевел не е за секоја нога.
885. **Everyone knows best where his own SHOE pinches.** Секој сам си знајт каде го стискат чеолот. (МНУ 5617).
886. **No one but the wearer knows where the SHOE pinches.** Секој знѓќе го набивјат (стегвите) опинокот (кондурот). (Кав. 3237).
887. **None more bare than the SHOEMAKER's wife and the smith's mare.** У грнчара ново грне не сакај. (П.Д. 3723). *Вар. У г'нчара ѡрне не- маиш.* (Кав. 3733).
888. **Better wear out SHOES than sheets.** Подобро е да кинеш чевли отколку чаршафи.
889. **He that waits for dead men's SHOES may go long enough barefoot.** Тој што ги чека чевлите на мртовецот може долго да оди бос. *Var. It's ill waiting for dead men's shoes. Sim. He pulls with a long rope that waits for another's death.*
890. **Out of SIGHT, out of mind.** Подалеко од очи, подалеко од срце. (Недель. стр. 185). *Вар. Далеко од очи, далеко од срце. (МНУ 1396). Далеку од очијште, далеку од срцејшто. (С.М.). Поблизу до очијште, џоблизку до срцејшто; џодалеку од очијште, џодалеку од срцејшто.* (Кав. 2922). *Чие лице ѡљаме, тој го јеливаме.* (Кав. 3898). *Sim. Far from eye, far from heart. Seldom seen, soon forgotten. Salt water and absence wash away love. Cf. Long ABSENT, soon forgotten. What the EYE doesn't see, the heart doesn't grieve over.*
891. **The SIGN invites you in, but your money redeem you out.** Написот те тера да влезеш, но парите те задржуваат надвор.
892. **SILENCE does seldom harm.** Молчењето ретко штети. *Cf. More have repented SPEECH than silence.*
893. **SILENCE is golden.** Малчењето е злато. (Кав. 1915). *Cf. QUIETNESS is a*

great treasure. *SPEECH* is silver, but silence is golden.

894. **SILENCE is often the best answer.** Молчењето често е најдобриот одговор. Cf. *SPEAK fitly, or be silent wisely. No WISDOM to silence.*

895. **SILENCE means consent.** Молчењето значи одобрување. Var. *Silence gives consent.*

896. **He that fights with SILVER arms is sure to overcome.** Кoj сe бори со сребрено оружје сигурно ќе победи.

897. **Every SIN brings its punishment with it.** Секој грев ја носи својата казна со себе. Sim. *As a man sinneth, so is his punishment.*

898. **Old SIN makes new shame.** Стариот грев носи нов срам.

899. **SLANDER leaves a score behind it.** Зборот дупка не отворат, ама рана (пљага) отворат. (Кав. 1018). Sim. *If the ball does not stick to the wall, it will at least leave a mark.*

900. **SLEEP is the brother of death.** Сонот е брат на смртта.

901. **SLEEP is the image of death.** Сонот е огледало на смртта.

902. **SLOTH, like rust, consumes faster than labour wears.** Mrзливоста го јаде човекот како рѓата железото.

903. **The SLOTHFUL man is the beggar's brother.** Mrзливиот е брат на пи-тачот. Cf. *IDLENESS is the key to poverty.*

904. **SLOW but sure.** Полека но сигурно. Sim. *Fair and softly goes far.*

905. **Who goes SLOWLY goes far.** Кој оди полека, стигнува далеку. Вар. *Кој ојќи појолека, ќе фишасај подалеку.* (Кав. 1641). Sim. *He that GOES softly goes safely. Soft pace GOES far.*

906. **No SMOKE without fire.** Нема чад без огин. Sim. *No FIRE, no smoke.* Дека нема оѓин, таам нема и чурљава. (МНУ 1549).

907. **The SMOKE of a man's own house is better than the fire of another's.** Поарно чад во своја куќа отколку огин во туѓа.

908. **Three things drive a man out of his house - SMOKE, rain and a scolding wife.** Какви се киселината за забите и димот за очите, таков е мрзливецот за оние што го праќаат. Безумниот син е несреќа за својот татко, и женините препирки се постојано прокиснување. Покривот што прокиснува за време на пороен дожд и препирлива жена - едно исто се. (Proverbs 10, 26; 19, 13; 27, 15 / Пословици 10, 26; 19, 13; 27, 15). Вар. *Што нешто е најлошо на веков?* Три работи: оѓан, вода и лоша жена. (МНУ 6960). Sim. *Dicing, drabbing and drinking bring men to destruction. Play, women, and wine undo men laughing.* Cf. *GAMING, women and wine, while they laugh, they make men pine.*

909. **To nourish a SNAKE in one's bosom.** Чуват змија в пазва. (Кав. 3911). Cf. *Breed up a CROW and he will tear out your eyes.*

910. **To make a SNARE for another and fall into it oneself.** Народите паднаа во јамата, што сами ја ископаа; стапицата што ја ставија тајно, ја фати нивната нога. (Ecclesiasticus 27, 26 / Сирах 27, 26; Psalms 9, 15 /

Псалми 9, 15). *Вар.* Искойал ёроб за други, сам юаднал во неѓо. (Кав. 1256). Кој койат ѿ другему ёроб, сам (тијо) юадвиш во неѓо. (МНУ 3034). Cf. *He who digs a PIT for others falls in himself.*

911. **What SOBERNESS conceals, drunkenness reveals.** Што трезвен мислит, то пијан зборвите. (Кав. 3996). *Sim.* *He speaks in his drink what he thought in his drouth.*

912. **Keep SOMETHING for a rainy day.** Бели пари за црни дни. (Кав. 228). *Вар.* Бела ўара за црнега ден. (ГК II, срп. 179). Работијај да јаји, кри да имаш. (Кав. 3089). *Lay up against a rainy day.* *Sim.* *Keep something for him that rides on the white horse. Spare when you're young and spend when you're old.* Cf. *For AGE and want save while you may: no morning sun lasts a whole day. Make ample PROVISION for old age.*

913. **SOMETHING is better than nothing.** Нешчо е поарно (е појќе) од нишчо. (Кав. 2484). *Вар.* Поарно нешчо, оїколку нишчо. (Кав. 2903). *Sim.* *Half a loaf is better than no bread.* Cf. *Better some of a PUDDING than none of a pie.*

914. **Marry your SON when you will, your daughter when you can.** Сина жени кога сакаш, ќерка м'жи кога мојш (ко ќе мојш). (Кав. 3337).

915. **SORROW for a husband is like a pain in the elbow, sharp and short.** Жалењето за мажот е како болката во лактот: остра и кратка.

916. **Small SORROWS speak; great ones are silent.** Големите болки се неми. *Var.* *Little grieves are loud, great grieves are silent. Little cares speak, great ones are dumb.*

917. **When SORROW is asleep, wake it not.** Кога болката спие, не треба да се буди.

918. **As you SOW, so you reap.** Што човекот ќе посее, тоа и ќе жне. (Galatians 6, 7 / Галатјани 6, 7). *Вар.* Што си њосеал, њоа и ќе јии никниш. (Каква работиа си работел, шаков јлод и ќе добиеш; што си им стапорил на другиите, добро или зло, шакво и ќе јии се вратиш.). (МНУ 6965).

919. **SOW thin and mow thin.** Кој малку сее, малку жне.

920. **Forbear not SOWING because of birds.** Кој се плаши од рапчиња (чавки), не сејт просо. (Кав. 1669).

921. **One SOWS and another reaps.** Еден сее, а друг жне! (John 4, 37 / Јован 4, 37). *Вар.* Друг њасе овциите, а друг собира руѓаите. (МНУ 1807). Друг њаси овциите, (а) друг бери руѓаите. (Друг работел, а друг се юлзувал од неговиот шаруд.). (МНУ 1808). Друг сади дрвоите, друг јади јлодо. (МНУ 1810). *Sim.* *Little dogs start the hare, the great get her.* Cf. *One beats the BUSH and another catches the birds.*

922. **Better SPARE at brim than at bottom.** Почни да штедиш одозгора, а не одоздола.

923. **SPARE well and have well.** Кој штеди, ќе има. *Вар.* Икономијата е душман на сиромаштијата. (Кав. 1187). Икономијата е мајка на

богатство. (Кав. 1188).

924. **Of a small SPARK a great fire.** Од мала искра, голем огон. (Ecclesiasticus 11, 32 / Сирах 11, 34; Од мала искра, може да изгори голема шума. James 3, 5 / Јаков 3, 5). *Var. Од една искра голем огон бидуа.* (МНУ 4573). *Од искра пламен.* (МНУ 4607). *Од искра пламен се праји.* (Кав. 2640). *Од искра пламен, од пламен ќе пел.* (МНУ 4608). *Sim. A little spark kindles a great fire. Cf. A little FIRE burns up a great deal of corn.*

925. **SPEAK fitly, or be silent wisely.** Зборот дури не го предумаш и преживаш арно, не збори го пред секого. (МНУ 2248). *Sim. Be still, and have thy will. Cf. SILENCE is often the best answer. No WISDOM to silence.*

926. **He that SPEAKS sows and he that holds his peace gathers.** Кој зборува сее, а кој молчи жнее.

927. **He that SPEAKS the thing he should not hears the thing he would not.** Кој зборува каквото сака, он слуша каквото не сака. (МНУ 3020). *Var. Тој што зборува што сака, мора да слуша и тоа што не сака.* (П.Д. 3595). *He who says what he likes shall hear what he does not like.*

928. **More have repented SPEECH than silence.** Многу се покажале што зборувале отколку да молчеле. *Cf. SILENCE does seldom harm.*

929. **SPEECH is silver, but silence is golden.** Зборвењето е стребро, а малчењето злато. (Кав. 1009). *Cf. SILENCE is golden.*

930. **Who more than he is worth doth SPEND, he makes a rope his life to end.** Кој повеќе троши отколку што треба, си го стега јакето околу вратот.

931. **In SPENDING lies the advantage.** Парите се за трошење. *Var. Парите што се тратат, ако не се арцат, што бидат?* (МНУ 4929).

932. **The SPIRIT is willing, but the flesh is weak.** Духот е бодар, но телото е слабо! (Matthew 26, 41 / Matej 26, 41; Mark 14, 38 / Марко 14, 38; John 6, 63 / Јован 6, 63).

933. **Who SPITS against the wind, it falls in his face.** Кој плува спроти ветеро, плува на омјазо си. (МНУ 3079). *Koj идуе на најгоре, си идуе на лицето.* (МНУ 3081). *Var. Who spits against the heaven, it falls in his face. Sim. Evil that comes out of thy mouth flieth into thy bosom. Piss not against the wind. Cf. An ARROW shot upright falls on the shooter's head.*

934. **You see the SPLINTER in your brother's eye, but not the beam in your own.** Извади си прво гредата што е во очите твои, та после да видиш раската, (што) е во очите на другите. (Земена од Св. писмо: "Поправи си прво своите крупни грешки, за да имаш сетне право и да можеш да ги изобличуваш другите луѓе за малите нивни грешки и да им ги поправаш"). (МНУ 2406).

935. **Throw out a SPRAT to catch a mackerel.** Фрли рипче, (за) да најш

(или извадиш) крапче. (МНУ 6631). *Var. Throw out a sprat to catch a salmon (herring, whale). Bait a sprat to catch a herring.*

936. **It is too late to shut the STABLE-DOOR after the horse has bolted.** Доцна е да се затвора шталата откако ќе избега коњот. *Var. Делъми ми цојса коњой, сеѓа и трева до колена нека расийши ако сакай.* (Кав. 690). *По Крачун красотавици.* (Несвоевремено.). (МНУ 5106). *It is too late to shut the stable-door when the steed is stolen. Cf. When a thing is done, ADVICE comes too late. When the HOUSE is burned down, you bring water. It is easy to be WISE after the event.*

937. **It is the first STEP that is difficult.** Првите чекори се тешки (најтешки). (Кав. 3039). *Sim. The greatest step is that out of doors. Cf. Every BEGINNING is hard.*

938. **STEP after step the ladder is ascended.** Чекор по чекор ќе се искачи скалата.

939. **It is easy to find a STICK to beat a dog.** Лесно е да се најде стап да се отепа пес. *Var. Ако сакаш да ѝ оиштетиш некој пес, речи, оиш е од бес.* (МНУ 156). *Sim. A staff is quickly found to beat a dog. If you want a pretence to whip a dog, say that he ate the frying-pan. Cf. He that would hang his DOG gives out first that he is mad.*

940. **STICKS and stones may break my bones, but words will never hurt me.** Стаповите и камењата можат да ми скршат коските, но зборовите никогаш нема да ме повредат. *Var. Викај ме ѓрне, само не криши ме.* (Имейшо не е нишчо, ами чвекој.). (Кав. 326). *Sim. Hard words break no bones. Words may pass, but blows fall heavy. Call me cousin but cousin me not.*

941. **Be STILL, and have thy will.** Трај (за) да најш рај. (МНУ 6265). *Var. Ако тириши, ко беѓ ќе живеји.* (Кав. 134).

942. **A STITCH in time saves nine.** Една закрпа на време заштедува девет подоцна. *Var. Што да му бараши традишие (на коњо, тоарно) број му 'и ребраши.* (МНУ 6945). *Sim. He that repairs not a part, builds all. The tailor that makes not a knot loses a stitch. Cf. Who REPAIRS not his gutter, repairs his whole house.*

943. **He has two STOMACHS to eat and one to work.** Има два мева за јадење, а еден за работење. *Var. За јадење - мажи, за работи - деца.*

944. **A little STONE in the way overturns a great wain.** И малото камче можит кола да превртит. (Кав. 1197). *Sim. Little strokes fell great oaks. Cf. A small LEAK will sink a great ship.*

945. **A rolling STONE gathers no moss.** Камен што се тркала, тој трава не ваќа. (МНУ 2829). *Var. Камен ишко се тиркаљаш, низде трева не фасичаш.* (На којо не му се бендисува едно месиќо за работи, ами се месиќи од едно на друго, тој нема да се намесиши на цврсита и поситојана работи и нема да напредне.). (МНУ 2830).

946. **Who remove STONES bruise their fingers.** Кој крши камења, тоа го

повредува. (*Ecclesiastes 10, 9 / Проповедник 10, 9*). Cf. *He that handles THORNS shall prick his fingers*.

947. **Between two STOOLS one falls to the ground.** Кој седе на два стола, лесно паѓа. (МНУ 3102).

948. **After a STORM comes a calm.** По невреме сонце изгрева. Cf. *After black CLOUDS, clear weather*.

949. **The sharper the STORM, the sooner it's over.** Насилен е ветрот пред да тивнит. (Кав. 2145).

950. **Cross the STREAM where it is ebbest.** Помини го потокот кадешто е најплитко. Sim. *No safe wading in an unknown water*.

951. **He STRUCK at Tib, but down fell Tom.** Не за кого е печено, ами за кого е речено. (Кав. 2306).

952. **Nothing succeeds like SUCCESS.** Ништо не успева како (што успева) успехот. Sim. *Luck goes in cycles. Money begets money*. И *їетїлииє му (їи, ви, им, је) носетї*. (Кав. 1244). И *нашиїиє йетїли црвени јајца носетї*. (Кав. 1228). И *него ѩо оїржало с'нце*. (Кав. 1229).

953. **SUFFER and expect.** Трај, душо, за да најдиш рај. (МНУ 6267).

954. **Although the SUN shines, leave not thy cloak at home.** Иако сонцето грее, не ја оставај гуњата дома.

955. **Never let the SUN go down on your anger.** Сонцето да не зајде во вашиот гнев. (*Ephesians 4, 26 / Ефесјани 4, 26*). Var. *Let not the sun go down upon your wrath*.

956. **The SUN does not shine on both sides of the hedge at once.** Сонцето не грее истовремено од двете страни на оградата. Var. *Башїаванцијата сака друѓо [дожд], а киримитчијата - друѓо [сонце]*. (МНУ 400).

957. **The SUN shines upon all alike.** Сонцето над сите исто изгрева. (*Matthew 5, 45 / Матеј 5, 45*).

958. **There is nothing new under the SUN.** Нема ништо ново под сонцето. (*Ecclesiastes 1, 9 / Проповедник 1, 9*). Var. *Nothing new under the sun. Под Сонцето ништо не е совершено*. (П.Д. 2743).

959. **Where the SUN enters, the doctor does not.** Каде сонцето влегува, докторот не доаѓа.

960. **He that is SURETY for a stranger shall smart for it.** Многу лошо помињува кој јемчи за друг. (*Proverbs 11, 15 / Пословици 11, 15*).

961. **One SWALLOW does not make a summer.** Една ластојца не практ пролет. (Кав. 830). Var. *Со една ласїојца їролей не идиї*. (МНУ 5873). *Со една ласїо'ица не идее лейо*. (МНУ 5872). *Со едно їиле їролей не бидуай*. (МНУ 5879). *Со една овци бачило не бидуай*. (МНУ 5874). *Со еден дирек куќа не се креїи*. (МНУ 5871). *Сос един камен куќа не се їраве*. (МНУ 5947). Cf. *One FLOWER makes no garland. Со едно цвеќе лейо не идиї*. (Само еден човек, колку и да е

досијоен, ништо не може да сврши без помошта од други; или оиштесќиво не може да се сости само од еден човек.). (МНУ 5880). Со едно дрво башче не се траји. (МНУ 5877).

962. **He that will SWEAR will lie.** Тoj што се колне може и да излаже.

963. **SWEEP before your own door.** Секој да си метит пред порта. (МНУ 5599). *Var. Секој тред својата кука мейши.* (Кав. 3243). *Pочни најпрвин тред својата кука.* (П.Д. 2833). *Sim. If every man would sweep his own doorstep the city would soon be clean.* Прво исчисти си го својот двор, после бајај од другите. (П.Д. 2868).

964. **He deserves not the SWEET that will not taste the sour.** Кoj не пробал горко, не знае што е слатко. *Sim. He knows best what GOOD is that has endured evil.*

965. **No SWEET without some sweat.** Без пот немат бериќет. (Кав. 220). Потта е бериќет (бериќетлија). (Кав. 3008). *Var. Потен ручеј се-коѓаш е иоблаг.* (Кав. 3006). *Со тој иоблагаш е вечератиа.* (Кав. 3443). *If you won't work, you shan't eat.* *Sim. No mill, no meal.* A horse that will not carry the saddle must have no oats. Cf. *No PAINS, no gains.* *He that will not WORK shall not eat.* Без работи, без леб; без работи, без чесиј. (Кав. 221).

966. **He is like a SWINE, he'll never do good while he lives.** Скржавиот и свинјата се добри само по нивната смрт. Cf. *A COVETOUS man does nothing that he should till he dies.*

967. **All they that take the SWORD shall perish with the sword.** Кои се фаќаат за нож од нож ќе загинат. (Matthew 26, 52 / Matej 26, 52; Revelation 13, 10 / Откровение 13, 10). Cf. *He who lives by the SWORD dies by the sword.*

968. **He who lives by the SWORD dies by the sword.** Кој живее од меч, од меч умира. Var. *He that strikes with the sword shall be stricken with the scabbard.* Cf. *All they that take the SWORD shall perish with the sword.*

969. **It is ill putting a SWORD in a madman's hand.** Лудо е да му дадеш в рака меч на лудиот. *Var. Не кажви му ја на бујалата камаратиа со камења, зашто ќе ти ја скриши џлайта.* (Кав. 2316). *Do not put a sword into your enemy's hands.* It is ill putting a sword in a child's hand.

970. **They shall beat their SWORDS into ploughshares.** Ќе ги прековаат мечевите во плугови. (Isaiah 2, 4 / Исаја 2, 4).

T

971. **Who depends upon another man's TABLE often dines late.** Кој чека да јаде на туѓа трпеза често доцна вечера. *Sim. He that waits upon another's trencher makes many a little dinner.* Cf. *He that is fed at another's HAND may stay long ere he be full.*

972. **One "TAKE IT" is more worth than two "Thou shalt have it".** Поарно

е "на' ти отколку "ќе ти дадам". *Sim. Better to have than wish. One today is worth two tomorrow.*

973. **Always TAKING OUT of the meal-tub, and never putting in, soon comes to the bottom.** Ако постојано земаш од грнето, а никогаш не ставаш во него, бргу ќе се испразни.

974. **A great TALKER is a great liar.** Изобилството зборови не бидува без грев. (Proverbs 10, 19 / Пословици 10, 19). *Bap. Кој збори^т многу, многу ^тгреши. (ГК, II, срп. 181). Појќе зборење, ^тојќе ^трешење. (ГК, II, срп. 181). Great talkers are great liars. Кој многу зборува, многу лаже.*

975. **The greatest TALKERS are the least doers.** Лесно е да се зборвит, ама тешко е да се работат. (Кав. 1841). *Bap. Лесно е да зборвии, ама ^тешкото е да сиории (да најраји). (Кав. 1842). They brag most that can do least. Sim. Much bruit and little fruit. Great boast and little roast. Much cry and little wool. Cf. Great BRAGGERS, little doers. A long TONGUE is a sign of a short hand.*

976. **Every man to his TASTE.** Секој според вкусот свој. *Sim. Everyone as they like best. Tastes differ. Cf. There is no ACCOUNTING for tastes.*

977. **TEACHING others teacheth yourself.** Учејќи ги другите, се учиме самите. *Var. One learns in teaching.*

978. **A THIEF knows a thief as a wolf knows a wolf.** Арамија од арамија не се срамува. (МНУ 271). *Bap. Волк од волк не се ^тлаши^т. (ГК, II, срп. 179). Б'лк на б'лк ни в йланина не удираи^т. (Кав. 423).*

979. **A THIEF passes for a gentleman when stealing has made him rich.** Крадецот го сметаат за господин кога ќе се збогати од крадење. *Bap. Арамија со скорни низ чаршија оди. (МНУ 274).*

980. **Once a THIEF, always a thief.** Еднаш крадец, секогаш крадец. *Sim. Once a knave, and ever a knave. He that has done ill once will do it again.*

981. **Save a THIEF from the gallows and he will help to hang you.** Ако поштедиш крадец од бесилка, тој ќе помогне да те обесат. *Var. Save a thief from the gallows and he will hate you. Sim. Save a stranger from the sea, and he'll turn your enemy. Cf. Let an ill MAN lie in thy straw, and he looks to be thy heir.*

982. **The THIEF does fear each bush an officer.** Крадецот и од сенката се плаши. *Bap. Арамијата и ноќе ^тледа, ама и од сенката се ^тлаши. (МНУ 277). Sim. A guilty CONSCIENCE feels continual fear.*

983. **Little THIEVES are hanged, but great ones escape.** Малите кратци ги бесат, а големите се спасуваат. *Var. Petty thieves are hanged, the great ones go free. Sim. Laws catch flies but let hornets go free.*

984. **Good THINGS come to some when they are asleep.** Убавите нешта на некои им доаѓаат дури и кога спијат. *Cf. Whom GOD loves, his bitch brings forth pigs. На едни луѓе и ^тејсли^те му носат јајца. (МНУ*

4005). И нашиите пејали црвени јајца носети. (Кав. 1228). На комиџијата кокошка ѝо две (или ио-големи) јајца му носију. (МНУ 4030).

985. **The best THINGS come in small packages.** Најдобрите нешта доаѓаат во мали пакети. *Var. Good things are wrapped up in small parcels.*

986. **First THINK, and then speak.** Добро размисли, па кажи. *Var. Think first and speak afterwards. Cf. Think on the END before you begin.*

987. **He that sows THISTLES shall reap prickles.** Кој чички сее, трње ќе жнеет.

988. **Men cut large THONGS of other men's leather.** Од туѓа кожа поголеми парчиња се сечат. *Sim. All men are free of other men's goods. Men are very generous with what costs them nothing. To cut large shives of another's loaf.*

989. **He that goes barefoot must not plant THORNS.** Кој оди бос, не треба да сади трње.

990. **He that handles THORNS shall prick his fingers.** Кој бере трње, ќе си ги изгребе рацете. *Cf. Who remove STONES bruise their fingers.*

991. **THOUGHT is free.** Мислењето не чини ништо (е бесплатно). *Var. Thoughts be free from toll.*

992. **Second THOUGHTS are best.** Подобро е убаво да размислиш. *Cf. It is easy to be WISE after the event.*

993. **The THREAD breaks where it is weakest.** Ке је кночко се ќинит. (Кав. 1408). *Cf. The CHAIN is no stronger than its weakest link.*

994. **Knotty TIMBER must have sharp wedges.** За зол трн, зла копачка треба. *Var. Зло јарн, зло койачка. (МНУ 2357). Sim. A crabbed knot must have a crabbed wedge.*

995. **He that has TIME and looks for time, loses time.** Кој има време, а бара време, губи време.

996. **There is a TIME for everything.** Се' има свое доба. (Ecclesiastes 3, 1 / Проповедник 3, 1). *Var. Ce' во свое време. (П.Д. 3113). Ce' си е со време. (П.Д. 3121). Ce' со време бижџати. (Кав. 3300). Sim. Everything has its time.*

997. **There is a TIME to be born, and a time to die.** Време за раѓање и време за умирање. (Ecclesiastes 3, 2 / Проповедник 3, 2).

998. **There is a TIME to love, and a time to hate.** Време за љубење и време за мразење. (Ecclesiastes 3, 8 / Проповедник 3, 8).

999. **There is a TIME to speak, and a time to be silent.** Време за молчење и време за зборување. (Ecclesiastes 3, 7 / Проповедник 3, 7).

1000. **There is a TIME to weep, and a time to laugh.** Време за плачење и време за смеене. (Ecclesiastes 3, 4 / Проповедник 3, 4).

1001. **TIME and straw make medlars ripe.** Со време и јѓуридата мед се прајт (пекmez се прајт). (Кав. 3393). *Cf. With TIME and art the leaf of the mulberry-tree becomes satin.*

1002. **TIME, as he grows old, teaches many lessons.** Времето е најголем учител. *Var. Time shall teach thee all things.*
1003. **TIME cures all things.** Времето се́ лечит. (Кав. 408). Времето течит, пљаги (рани) лечит. (Кав. 408). *Sim. Time is a great healer.*
1004. **TIME devours all things.** Време се́ прави и се́ расипува.
1005. **TIME discloses all things.** Со време се́ ќе се открие. (Matthew 10, 26 / Matej 10, 26; Mark 4, 22 / Марко 4, 22). *Sim. Time will tell.*
1006. **TIME flies.** Времето (си) лета. *Var. Time flees away without delay. Time has wings.*
1007. **TIME is a file that wears and makes no noise.** Времето бесшумно ми-нува.
1008. **TIME is money.** Времето е пари.
1009. **TIME lost cannot be won again.** Изгубеното време назад не се враќа. *Sim. An occasion lost cannot be redeemed. Секоја изгубена можност, рејќо може ја вратито да се укаже.*
1010. **TIME tries truth.** Со време истината излегува на виделина. *Sim. Time is the father of truth. Truth is time's daughter.*
1011. **TIME works wonders.** Времето чуда прави.
1012. **With TIME and art the leaf of the mulberry-tree becomes satin.** Трпе-нието од муренков лист (од лист од муренка) прајт коприна. (Кав. 3658). *Cf. TIME and straw make medlars ripe.*
1013. **Other TIMES, other manners.** Други времиња, други обичаи. *Var. Друго време, други ум. (Кав. 747).*
1014. **TIMES change and we with them.** Времињата се менуваат, а ние со нив.
1015. **Here TODAY and gone tomorrow.** Денеска сме, утре не сме. (Кав. 697). *Var. Денеска не' има, утре не' нема, ќе заѓиниме како џареа. (МНУ 1584). Today gold, tomorrow dust. Sim. Today a man, tomorrow none.*
1016. **I TODAY, you tomorrow.** Денес мене, утре тебе. Вчера мене, денес тебе. (Ecclesiasticus 38, 22 / Сирах 38, 24).
1017. **Stuff TODAY and starve tomorrow.** Денес кркај, утре цркај. *Var. Денеска ѕ'лијај, утре џвакај. (Кав. 696).*
1018. **Never put off till TOMORROW what you can do today.** Не оставај се-гашната работа за утре. (МНУ 4323). *Var. Денешната работиа не ја осиќавај за утре. (Што имаш да свршиши, сврши го и не го осиќавај за друго време, зашто не знаеш што ќе си јане после.). (МНУ 1590). Sim. Work today, for you know not how much you may be hindered tomorrow. Која работиа се осиќаат за после, никогаш не се битисвий. (Кав. 1509).*
1019. **TOMORROW is another day.** И утре имат ден. (Кав. 1267). *Sim. Never say die.*

1020. **TOMORROW is another day.** "Утре" никогаш нема да дојде. Cf. *PROCRASTINATION is the thief of time. Var. Delays are dangerous. There's no time like the present.*
1021. **Ye know not what shall be on the TOMORROW.** Вие кои не знаете што ќе биде утре! (James 4, 14 / Јаков 4, 14).
1022. **A honey TONGUE, a heart of gall.** На уста мед и масло, на срце пелин и зер. (Кав. 2237). Sim. *He has honey in the mouth and the razor at the girdle.*
1023. **A long TONGUE is a sign of a short hand.** Долг јазик, кратка рака. Var. *They brag most that can do least. Sim. Much bruit and little fruit. Great boast and little roast. Much cry and little wool. Cf. Great BRAGGERS, little doers. The greatest TALKERS are the least doers.*
1024. **The lame TONGUE gets nothing.** Тој што пита гладен не остануат. (МНУ 6243). Var. *Дури не заилачијќи дејшето, мајка му не му давајќи да цицайќи. (Ако не џосакаш и не џобараши нештијо, не можеш ни да ѕо добиеш.).* (МНУ 1848). Sim. *He that cannot ask, cannot live. Dumb men get no land.*
1025. **The TONGUE ever turns to the aching tooth.** Кај што го боли на чоека забот, тамо му оит јазикот. (МНУ 2660).
1026. **The TONGUE talks at the head's cost.** Кој кој зборува невнимателно, за главата му е. (Proverbs 13, 3; 21, 23 / Пословици 13, 3; 21, 23). Var. *Јазик кљука, глава јука. (МНУ 2586). Биљбињојќи од јзикоти си џирѓајќи. (Кав. 240). Славејчитејќи од јзикоти си џајшијќи. (Кав. 3365). Јазик ћраијќи добро, јазик ћраијќи лошо. (МНУ 2591). Со умо чоек џрешаа, со џлајтија си џирѓа. (МНУ 5980). Со џивојајтија ѡалица џо џивојајтија главица. (МНУ 5971). Со џивој камејна џо џивоја џлаа. (МНУ 5972). Sim. A fool's tongue is long enough to cut his own throat.*
1027. **TONGUE breaks bone and herself has none.** Мекиот јазик крши и коски. (Proverbs 25, 15 / Пословици 25, 15). Мнозина паднале од меч, но не толку како од јазикот. (Ecclesiasticus 28, 18 / Сирах 28, 18). Var. *Јзикоти коски немати, (ама) коски кришијќи. (Пуштијќи ѕо јазикоти на волја, т.е. ако зборуваме мнозу и бесмислено, може да џостримадаме и џелесно, да ни' ѩи скришати коскиште.).* (МНУ 2636). *Јзикоти сечијќи џоосијро од сабја. (Кав. 1323). Полошо сечијќи зборојќи, одоишко ножојќи. (Кав. 2967). The tongue is not steel, yet it cuts.*
1028. **Foolish TONGUES talk by the dozen.** Лудиот јазик сешто зборува.
1029. **You can have TOO MUCH of a good thing.** Многу арно не е арно. Sim. *More than enough is too much. Too much breaks the bag. Cf. COVETOUSNESS breaks the bag.*
1030. **A handful of TRADE is a handful of gold.** Занаетот е златен. (Кав. 974).
1031. **He that learns a TRADE has a purchase made.** Занаетот куќа рани.
1032. **TRADE is the mother of money.** Занаетот пари чинит. (П.Д. 1044).

Sim. A trade is better than service.

1033. **Two of a TRADE seldom agree.** Двајца со ист занает ретко се сложуваат. *Sim. The herringman hates the fisherman.*

1034. **A man of many TRADES begs his bread on Sunday.** Кој знѓт многу занети, без кошуља останвит (без кошуља ојт). (Кав. 1562). *Var. Кој зафаачтай мнозу рабоќе ниедна не бийисвий.* (Кав. 1557).

1035. **Jack of all TRADES and master of none.** Кој многу занети работи, на ниеден мајстор не станува.

1036. **A TRAVELLER may lie with authority.** Кој многу патувал, може многу да лаже. *Sim. Old men (soldiers) and travellers may lie by authority. Long ways, long lies.*

1037. **He that TRAVELS far knows much.** Кој далеку патувал многу знае. (Ecclesiasticus 34, 10 / Сирах 34, 10).

1038. **TREACHERY will come home to the traitor.** На измамникот измамата дома ќе му дојде.

1039. **Where your TREASURE is, there will your heart be also.** Каде е твоето богатство, таму ќе биде и твоето срце. (Matthew 6, 21 / Matej 6, 21).

1040. **Lay not up for yourselves TREASURES upon earth.** Не собирајте си богатства на земјата. (Matthew 6, 19 / Matej 6, 19).

1041. **A good TREE cannot bring forth evil fruit.** Не може добро дрво да дава лоши плодови. (Matthew 7, 18 / Matej 7, 18). *Sim. Good fruit of a good tree.*

1042. **A TREE is known by its fruit.** Дрвото се познава по плодот. (Matthew 7, 19; 12, 33 / Matej 7, 19; 12, 33). *Var. Секое дрво се ѹознава ѹо плодої.* (П.Д. 3154).

1043. **In the place where the TREE falleth, there it shall be.** Каде ќе падне дрвото, таму и останува. (Ecclesiastes 11, 3 / Проповедник 11, 3). *Var. As a tree falls, so shall it lie.*

1044. **It is only at the TREE loaded with fruit that people throw stones.** На дрвото што раѓа луѓето фрлаат камења.

1045. **Like TREE, like fruit.** Какво дрво, таков плод. *Var. Јаболкницаїа ѹо јаболкоїо се ѹознава.*

1046. **The highest TREE hath the greatest fall.** Највисокото дрво најдалеку паѓа. *Sim. The post of honour is the post of danger.*

1047. **When the TREE is fallen every one runs to it with his axe.** Кога дрвото ќе падне, секој трча кон него со својата секира.

1048. **He that seeks TROUBLE, never misses.** Кој си ја бара бельата, ќе си ја најде. *Sim. Harm watch, harm catch.*

1049. **In TRUST is treason.** Во вербата е предавството. *Sim. Quick believers need broad shoulders. Distrust is the mother of safety. Trust is the mother of deceit. He who trusteth not is not deceived.*

1050. **Put not your TRUST in princes.** Не надевајте се на кнезовите. (Psalms

146, 3 / Псалми 146, 3).

1051. **Face to face, the TRUTH comes out.** Жими очи, па у очи.
1052. **Nothing hurts like the TRUTH.** Ништо не е поболно од вистината.
1053. **There is TRUTH in wine.** Во виното е вистината. *Var. In wine there is truth.*
1054. **TRUTH and oil are ever above.** Вистината и маслото секогаш излегуваат на површина. *Var. Правина́тта секо́гаши излегува на виделина. (П.Д. 2844). Cf. TRUTH is mighty and will prevail. TRUTH will out.*
1055. **TRUTH finds foes, where it makes none.** Вистината наоѓа непријатели кадешто не ги очекува.
1056. **TRUTH has a scratched face.** На вистината и' е изгребано лицето. *Sim. Follow not truth too near the heels, lest it dash out thy teeth.*
1057. **TRUTH is mighty and will prevail.** Вистината е семоќна и ќе надвладее. *Cf. TRUTH and oil are ever above. TRUTH will out.*
1058. **TRUTH may be blamed, but cannot be shamed.** Вистината може да се напаѓа, но не може да се посрами.
1059. **TRUTH needs not many words.** На вистината не и' се потребни многу зборови. *Sim. In many words the truth goes by.*
1060. **TRUTH will out.** Вистината ќе излезе на површина. *Cf. TRUTH and oil are ever above. TRUTH is mighty and will prevail.*
1061. **All TRUTHS are not to be told.** Секоја вистина не се кажува.
1062. **The more you stir a TURD, the worse it stinks.** Калот не го буричкај да не ти смрди. (Недељ. стр. 191).
1063. **One good TURN deserves another.** Добро со добро се враќа. *Cf. A good DEED is never lost. Do well and have well.*
1064. **One ill TURN deserves (asks, requires) another.** Лошото лошо донесува.
1065. **Best to bend while it is a TWIG.** Ѓрото се вие доде е суроо. (МНУ 1811).
1066. **No man can do TWO things at once.** Никој не може да врши две работи одеднаш.
1067. **TWO bigs will not go in one bag.** Две големи не влегуваат во една вреќа.
1068. **TWO sparrows on one ear of corn make an ill agreement.** Два петла на едно бунишче не пејт. (Кав. 669).

U

1069. **Better UNBORN than untaught.** Подобро нероден отколку неучен.
1070. **UNION is strength.** Во единството е силата. *Var. In union (concord) is strength. Sim. United we stand, divided we fall.*

V

1071. **VANITY of vanities, all is vanity.** Суета над суетите, се' е суета! (Ecclesiastes 1, 2 / Проповедник 1, 2).
1072. **The noblest VENGEANCE is to forgive.** Најблагородната освета е да простиш. *Sim. Pardons and pleasantness are great revenges of slanders.*
1073. **Empty VESSELS make the greatest sound.** Празните садови најсилно тропкаат. (П.Д. 2850). *Var. Празна бочва многу звечиї.* (Кав. 3015). *Празнаїа чуйка секоїаш тироїай (звечиї).* (Кав. 3019). *Var. Empty vessels make the most sound.*
1074. **The VINE brings forth three grapes: the first of pleasure, the second of drunkenness, the third of sorrow.** Лозата дава три грозда: првиот е задоволството, вториот пијанството, третиот каењето.
1075. **Make a VIRTUE of necessity.** Нужда менува закон. *Sim. To make the best of a bad job.*
1076. **VIRTUE is a jewel of great price.** Доброделта е скапоцен камен со висока цена.
1077. **VIRTUE is its own reward.** Доброделта е награда сама за себе.
1078. **The VOICE of the people, the voice of God.** Гласот на народот е гласот на Бога. (Daniel 10, 6 / Даниел 10, 6; Revelation 19, 6 / Откровение 19, 6).

W

1079. **All things come to those who WAIT.** Кој чека, ќе дочека. *Var. Кoj зн'ји да чекаї, ќе дочекаї.* (Кав. 1561). *Everything comes to him who waits.*
1080. **A white WALL is a fool's paper.** Белиот сид е хартија за будалиот.
1081. **WALLS have ears.** Сидоите имат уши. (ГК, II, стр. 180). *Cf. FIELDS have eyes, and woods have ears.*
1082. **WAR is death's feast.** Војната е пир на смртта.
1083. **Good WARE makes quick markets.** Убата стока сама се продат. (Кав. 3730). *Var. Арнаїа сїока сама се тиродава.* (МНУ 304). *Арнаїа сїока секи таї си чини тараїа.* (МНУ 305).
1084. **Good WATCH prevents misfortune.** Подобро да се спречи отколку да се лечи.
1085. **Dirty WATER will quench fire.** И нечистата вода гаси пожар. (Ecclesiasticus 3, 30 / Сирах 3, 29).
1086. **Foul WATER as soon as fair will quench hot fire.** Лошата вода исто како и добрата ќе го изгаси бесниот пожар.
1087. **WATER afar off quenches not fire.** Далечната вода не гаси пожар.
1088. **We never know the worth of WATER till the well is dry.** Не ја знаеме вредноста на водата се' додека не пресуши бунарот. *Var. You never*

miss the water till the well runs dry. Cf. The COW knows not what her tail is worth till she hath lost it. A GOOD thing lost is a good thing valued.

1089. **Still WATERS run deep.** Тивката вода е длабока. *Вар.* *Бој се од тиша вода.* (МНУ 584). *Бо тишка вода ѹовисоко кревај ’и ѹолије.* (Кав. 395). *Sim. Take heed of still waters, the quick pass away. God defend me from the still water, and I'll keep myself from the rough.*

1090. **Stolen WATERS are sweet.** Крадената вода е слатка. (Proverbs 9, 17 / Пословици 9, 17). *Вар.* *Чужџ комад ѹоблаѓ е.* (Кав. 3918). *Чужџиото вино ѹослайко е.* (МНУ 6791). *Чужџиот мазник ѹочушен е.* (МНУ 6788). *Stolen pleasures are sweet. Cf. Forbidden FRUIT is sweet.*

1091. **The longest WAY round is the shortest way home.** Обиколниот пат е најкраткиот пат до дома. *Вар.* *Ако оји ѹо далечнијо ѹ'ш, ѹорано Ѹе фїасаи.* (Кав. 83).

1092. **The greatest WEALTH is contentment with a little.** Најголемото богатство е да се задоволиш со малку. *Sim. He hath enough who is contented with little. Content is more than a kingdom. He is rich enough that wants nothing.*

1093. **In fair WEATHER prepare for foul.** Кога е убаво времето, подготви се за лошо.

1094. **III WEEDS grow apace.** Коровот расне на секаде.

1095. **III WEEDS wax well.** Коровот најбргу расне.

1096. **All's WELL that ends well.** Се' е добро што добро Ѹе заврши.

1097. **Never be weary of WELL doing.** Да не бидеме уморни да правиме добро. (Galatians 6, 9 / Галатјани 6, 9).

1098. **The worst WHEEL of a cart creaks most.** Најлошото тркало на колата најмногу крцка. *Вар.* *Крцкаш (чкрайаш) како колце (оска) без кайран.* (Кав. 1777). *The worst wheel of a cart makes most noise.*

1099. **He who greases his WHEELS helps his oxen.** Кој ги подмачкува колцата им помага на воловите.

1100. **Every WHITE hath its black, and every sweet its sour.** Секое бело има свое црно, и секое слатко има свое горко.

1101. **Every WHY has its wherefore.** Секое зашто има свое затоа.

1102. **A fair WIFE and a frontier castle breed quarrels.** Убавата жена и по-границната тврдина секогаш предизвикуваат расправии.

1103. **A good WIFE's a goodly prize, saith Solomon the wise.** Добродетелната жена е венец на својот маж, рече мудриот Соломон. Кој нашол добра жена, ја нашол среќата и добил милост од Господа. Кој Ѹе најде добродетелна жена? Таа вреди повеќе од бисери. (Proverbs 12, 4; 18, 22; 31, 10 / Пословици 12, 4; 18, 22; 31, 10).

1104. **Refuse a WIFE with one fault, and take one with two.** Ако не земеш жена со една грешка, Ѹе земеш друга со две.

1105. **The cunning WIFE makes her husband her apron.** На лукавата жена

мажот и' е престилка.

1106. **He that WILL not when he may, when he will he shall have nay.** Кој не сака кога може, а кога ќе сака не ќе може.

1107. **Where there's a WILL, there's a way.** Ако има волја, ќе се најде и начин. *Sim. A willful man will have his way. Cf. Nothing is impossible to a willing HEART.*

1108. **Where your WILL is ready, your feet are light.** Ако твојата волја е спремна, нозете ќе ти бидат лесни.

1109. **Blow the WIND never so fast, it will fall at last.** Колку и да е силен ветрот, најпосле ќе стивне.

1110. **Come with the WIND, go with the water.** Донесено со ветрот, однесено со водата. *Sim. Light come, light go. Cf. EASY come, easy go. LIGHTLY gained, quickly lost.*

1111. **They that sow the WIND shall reap the whirlwind.** Посеја ветер, и ќе пожнеат бура. (Hosea 8, 7 / Осија 8, 7).

1112. **Good WINE needs no bush.** Доброто вино само се фали.

1113. **The best WINE is that a body drinks of another man's cost.** Најдоброто вино е она за кое друг плаќа.

1114. **When the WINE is in, the wit is out.** Кога виното ќе се испие, паметта се губи.

1115. **WINE is a turncoat.** Виното е вртикан. *Bap. Пријатели џо чаша не се вечни пријатели. Wine is a turncoat, first a friend, then an enemy.*

1116. **WINE makes glad the heart of man.** Виното го развеселува човечкото срце. (Psalms 104, 15 / Псалми 104, 15). Ќе им се радува срцето како од вино. (Zechariah 10, 7 / Захарија 10, 7). Виното го развеселува животот. (Ecclesiastes 10, 19 / Проповедник 10, 19).

1117. **He covers me with his WINGS, and bites me with his bill.** Со лажицата ме рани, со раката ми копа очи. *Bap. Со л'жица скра, (а) со опашката очите му изважда. (МНУ 5903).*

1118. **A fair day in WINTER is the mother of a storm.** Убавиот ден во зима е мајка на невремето.

1119. **Learn WISDOM by the follies of others.** Учи се на мудрост од лудоста на другите.

1120. **No WISDOM to silence.** Нема поголема мудрост од молчењето. (Ecclesiasticus 20, 5-6 / Сирах 20, 5-6). *Cf. SILENCE is often the best answer. SPEAK fitly, or be silent wisely. A WISE head makes a close mouth.*

1121. **WISDOM is better than strength.** Подобра е мудроста отколку јачината. (Ecclesiastes 9, 16 / Проповедник 9, 16; Proverbs 24, 5 / Пословици 24, 5).

1122. **A WISE head makes a close mouth.** Мудриот ја држи затворена уста. *Bap. Умниот џирае и прави. Cf. SILENCE is often the best answer. SPEAK fitly, or be silent wisely. No WISDOM to silence.*

1123. **He is WISE that is rich.** Богатиот човек се смета за мудар себеси. (Proverbs 28, 11 / Пословици 28, 11).
1124. **It is easy to be WISE after the event.** Лесно е да си мудар по настанот. *Cf. When a thing is done, ADVICE comes too late. When the HOUSE is burned down, you bring water. It is too late to shut the STABLE-DOOR after the horse has bolted.*
1125. **No man is WISE at all times.** Никој не може секогаш да биде мудар. *Cf. Every man is a FOOL sometimes and none at all times. Every man is MAD on some point.*
1126. **WISE men have their mouth in their heart, fools their heart in their mouth.** На мудрите устата им е во срцето, а на лудите срцето им е во устата. (Ecclesiasticus 21, 26 / Сирах 21, 28).
1127. **WISE men learn by other men's harms; fools, by their own.** Мудрите се учат на тугите грешки; лудите на своите. *Sim. It is good to beware by other men's harms. It is good to learn at other men's cost. He is happy whom other men's perils make wary. Cf. LEARN wisdom by the follies of others.*
1128. **A WOLF in sheep's clothing.** Волк во овча кожа. (Matthew 7, 15 / Matej 7, 15).
1129. **It never troubles a WOLF how many the sheep be.** Волкот не води сметка колку овци има.
1130. **Talk of the WOLF, and his tail appears.** Ние за волкот, а волкот зад врата. *Cf. Talk of the DEVIL, and he is bound to appear.*
1131. **The WOLF may lose his teeth, but never his nature.** Волко длаката ја менуат, ама кудта не ја менуат. (МНУ 890). *Var. В'лкои влакно-што ѝо менвиш, ама укоиш (шабиештоиш) не ѝо менвиш. (Кав. 421).* Волко овца не се чиниш. (Од лош човек никошаш не излеѓува арен.). (МНУ 901). Волко секоаш раќа волчиња, а не јагниња. (МНУ 896). *Cf. The FOX may grow gray, but never good.*
1132. **The WOLF preys farthest from his home.** Волкот во атарот не дави. *Var. Волко на синоро не дави. (МНУ 895). Sim. The fox preys farthest from his home (den).*
1133. **To set the WOLF to keep the sheep.** Да го оставите волкот да ги чува овците. (Matthew 10, 16 / Matej 10, 16). *Var. Волкоиш ѝо клале да (ги) вардииш овциште. (Поставиле да ја чува шашинайша и спокојството ѝо човек тој природа немирен и злоспорник.). (МНУ 898). Волко ако ѝо клаши да тиши таси овци, тој сите ќе тиши 'и издави. (МНУ 884). 'И осишајле мечкиште да 'и вардеши дренкиште. (Кав. 1241). You give the wolf the wether to keep. Sim. He sets the FOX to keep his geese.*
1134. **Who keeps company with the WOLF will learn to howl.** Кој се дружи со волци, ќе научи да завива. *Var. One must howl with the wolves.*
1135. **A bad WOMAN is worse than a bad man.** Лошата жена е полоша од лошиот маж.

1136. **A fair WOMAN without virtue is like palled wine.** Убавата жена без доблест е како изветреано вино.
1137. **A WOMAN, a dog, and a walnut tree, the more you beat them the better they are.** Жена нетепана и мотика неклепана не бива. *Var. A spaniel, a woman, and a walnut-tree, the more they're beaten the better they are.*
1138. **Dally not with WOMEN or money.** Да си немаш работа со жени и со пари.
1139. **Never choose your WOMEN or your linen by candlelight.** Жена и облека не се бираат на свеќа. *Var. Choose neither a woman nor linen by the candle-light.*
1140. **Three WOMEN and a goose make a market.** Три жени и една гуска цел пазар. *Sim. Many women, many words; many geese, many turds. Where there are women and geese, there wants no noise.*
1141. **When an ass climbs a ladder, we may find wisdom in WOMEN.** Магаре на скала и мудра жена, не може да биде.
1142. **WOMEN are as changeable as the wind.** Жените се променливи како ветрот (времето). *Var. Women are as wavering as the wind. Sim. A woman is a weathercock. A woman's mind and winter wind change oft.*
1143. **WOMEN are the devil's nets.** Жената е од опашката на ѓаволот.
1144. **He cannot see the WOOD for the trees.** Не може да ја види шумата од дрвото. *Var. You cannot see the wood for the trees. Sim. You cannot see the city for the houses.*
1145. **Like WOOD, like arrow.** Какво дрвце, такво свирче.
1146. **Better give the WOOL than the sheep.** Поарно нека отиде волната отколку овцата.
1147. **A WORD and a stone let go cannot be called back.** Збор што ќе се каже и камен што ќе се фрли, назад не се враќаат. *Sim. A word spoken is past recalling. Words have wings and cannot be recalled.*
1148. **A WORD to a wise man is enough.** На паметниот и еден збор му е доста. *Sim. Half a word is enough for a wise man. Cf. Few WORDS to the wise suffice.*
1149. **An honest man's WORD is as good as his bond.** Честа на човекот вреди колку што вреди неговиот збор.
1150. **From WORD to deed is a great space.** Мнозина знаат да зборуваат, а малцина знаат да работат. *Var. Долѣ е йајтой од зборот до дејтото. Cf. SAYING and doing are two things. SAYING is one thing, and doing another.*
1151. **Many a true WORD is spoken in jest.** Во шегата има многу вистина. *Var. Во шеѓајта има љоловина вистина.*
1152. **Fair WORDS fill not the belly.** Со убави зборови не се полнат цепови. *Var. Од зборој љојара не се јраји. (Кав. 2632). Cf. Good WORDS fill not a sack.*

1153. **Fair WORDS hurt not the mouth.** Од убави зборови нема да ти падне устата. Cf. *Fair WORDS break no bones.*
1154. **Few WORDS to the wise suffice.** На паметниот и еден збор му е доста. *Bap. За разбранјоӣ и ајида да збрчий, досиа е.* (Кав. 990). За *неразбранјоӣ и тӯ'ян да бијеӣ не е досиа.* (Кав. 980). Cf. *A WORD to a wise man is enough.*
1155. **Fine WORDS butter no parsnips.** Убавите зборови не се мачкаат на леб. *Bap. Со убави зборови не се йолнай ҷейови.*
1156. **Good WORDS anoint us, and ill do unjoint us.** Добрите зборови ги ставаат мечовите во кании.
1157. **Good WORDS cool more than cold water.** Добрите зборови ладат под-брю од вода. Cf. *A soft ANSWER turneth away wrath.*
1158. **Good WORDS fill not a sack.** Со зорој пильаф не се праит, оти сака орис и мас. (МНУ 5883). Cf. *Fair WORDS fill not the belly. Many WORDS will not fill a bushel.*
1159. **Kind WORDS go a long way.** Љубезните зборови далеку патуваат. *Sim. A man's hat in his hand, never did him any harm. Cf. LIP-HONOUR costs little, yet may bring in much. Љубезните зборови се како мед.* (П.Д. 1718). *Арнаӣ реч царскайа ӯорӣ я оӣвараӣ.* (МНУ 302).
1160. **Many WORDS will not fill a bushel.** Со зборови не се полнат кошени. *Bap. Арен ши е збороӣ, ама шиквен ши е ӯрошиоӣ.* (МНУ 294). Cf. *Good WORDS fill not a sack.*
1161. **WORDS and feathers the wind carries away.** Зборовите и пердувите ги носи ветрот. Sim. *Words are but wind. Words fly, writings remain.*
1162. **WORDS cut more than swords.** Мнозина паднале од меч, но не толку како од јазикот. (Ecclesiasticus 28, 18 / Сирах 28, 19). *Bap. Гзикоӣ сечий ӯоосӣро од сабја.* (Кав. 1323).
1163. **After the WORK is done, repose is sweet.** По работата, слатка е почивката.
1164. **As the WORK, so the pay.** Каква работа, таква плата. Секој ќе ја прими својата награда според својот труд. (I Corinthians 3, 8 / I Коринтјани 3, 8; II Corinthians 5, 10 / II Коринтјани 5, 10; Revelation 22, 12 / Откровение 22, 12). Господи, Ти му враќаш секому според делата. (Psalms 62, 12 / Псалми 62, 12; Proverbs 24, 12 / Пословици 24, 12). Ќе им платам според нивните работи и според делата на нивните раце. (Jeremiah 25, 14 / Еремија 25, 14; Matthew 16, 27 / Mateј 16, 27; II Timothy 4, 14 / II Тимотеј 4, 14). *Bap. Кој како работай, шака е и лайен.* (Кав. 1576).
1165. **He that will not WORK shall not eat.** Ако некој не сака да работи, нека и не јаде! (II Thessalonians 3, 10 / II Солунџани 3, 10). Var. *If you won't work, you shan't eat.* Sim. *No mill, no meal. A horse that will not carry the saddle must have no oats.* Cf. *No PAINS, no gains. No SWEET without some sweat.*

1166. **The WORK shows the workman.** Работата го фалит мајсторот. (Кав. 3093). *Вар. Занаётчијатаа работатаа го фалии.* (Кав. 978). Cf. *The WORKMAN is known by his work.*
1167. **WORK today, for you know not how much you may be hindered tomorrow.** Кој сакат на старост да си починит, на младост требит да се потит. (Кав. 1659).
1168. **A bad WORKMAN quarrels with his tools.** Лошиот занаетчија се кара со својот алат.
1169. **The WORKMAN is known by his work.** Мајсторот се познава по неговата работа. Cf. *The WORK shows the workman.*
1170. **The WORLD is a ladder for some to go up and some down.** Живот је мердиван, еден слага, друг се качуе. (Недељ. стр. 186). *Вар. Свейо е мердивен: едни се качуаи, а други слеваи.* (МНУ 5500). Sim. *Thus fareth the world, that one goeth up and another goeth down. In the world, who knows not to swim goes to the bottom.*
1171. **Even a WORM will turn.** И црвот да го нагазиш ќе се сврти. Var. *Tread on a worm and it will turn.* Cf. *The FLY has her spleen and the ant her gall. И б'лвана имаи ж'лчка.* (Кав. 1131).
1172. **It is not wise to open old WOUNDS.** Не отворај стари рани.

Y

1173. **It will be all the same a hundred YEARS hence.** Водата секогаш тече кон реката. *Вар. Крадеџои секогаи ќе си осијане крадеџ.* *It will be all one a thousand years hence.* Еднаш на стисо години и ипачена ѡуска може да леїша.
1174. **YEARS know more than books.** Главата е постара од книгата.
1175. **Better be the head of the YEOMARY than the tail of the gentry.** Подобро е да си прв во село отколку последен во град.
1176. **YESTERDAY will not be called again.** Изгубеното време назад не се враќа.
1177. **If the YOUNG man would and the old man could, there would be nothing undone.** Ако младиот направеше се' што стариот знаеше, ништо не ќе останеше незавршено. *Вар. Младосија да тија имам, срцејто да тији го немам.* (Кав. 1972).
1178. **If you lie upon roses when YOUNG, you'll lie upon thorns when old.** Ако на младост лежиш на рози, на старост ќе лежиш на трње. *Вар. Кој на младоси не учии (не се учи), на староси ќе се м'чи.* (Кав. 1604). Cf. *An idle YOUTH, a needy age.*
1179. **What's YOURS is mine, and what's mine is my own.** И се' Мое - е Тое, и Твоето - Мое. (John 17, 10 / Јован 17, 10).
1180. **An idle YOUTH, a needy age.** Ако на младост ништо не си собирал,

на старост ништо нема да најдеш. (*Ecclesiasticus 25, 3 / Сирах 25, 5.*)
Var. A young courtier, an old beggar. Cf. If you lay upon roses when YOUNG, you'll lie upon thorns when old.

1181. **Eident** (diligent) **YOUTH makes easy age.** Којшто сака да си починит на старос, нека се помачит на младос. (МНУ 3201).
1182. **What YOUTH is used to, age remembers.** Упатувај го детето по него-виот пат, па кога и ќе остане, нема да отстапи од него. (Што научил во лулка, ќе му остане до гроба). *Sim. Whoso learneth young forgets not when he is old. Cf. What we first LEARN, we best know.* (*Proverbs 22, 6 / Пословици 22, 6*).
1183. **YOUTH will have its course.** Младост(а) течит како река, ама не е за два века. (Младоста поминува, кратковремена е: таа не трае многу, а скоро си истекува.). (МНУ 3763). *Var. Младосија не е довека. (Кав. 1973).*

S U B J E C T I N D E X
of the most commonly used key words and proverbial expressions

A

above 1054
abroad 151, 204
absence 1, 2, 890; absent 4; long ~ 3;
    master ~ 609
abundance 5, 6, 383
accord 7; good ~ 612; according 519
accounting 8, 976
accuser 225
ache 245, 379; aching tooth 1025
acorn 9
action 10; actions 262
Adam 11
adder 12
ado 13
advantage 931
adversity 14, 316, 680, 771, 803
advice 15, 16, 17, 436, 936
afar off 1087
affection 566
afraid 868, 873
after 948, 1163; ~ death 621; ~ joy 760 ~
    pleasure 760; afterwards 986
again 980, 1176; won ~ 1009; against
    614, 933
age 18, 516, 605, 912, 1182; easy ~ 1181;
    needy ~ 1178, 1180; old ~ 19, 807, 912
agreement, ill 1068; lean ~ 20
air 114; ill ~ 21
akin 832
alike 957
all 293, 719, 829, 854, 874, 957, 967,
    1096; ~ arts 679, 784; ~ costs 227; ~
    covet 234; ~ doors 655; ~ evil 580; ~
    grasp 234; ~ honey 875; ~ lose 234; ~
    maids 584; ~ meats 584; ~ men 623,
    624, 759, 988; ~ parties 759; ~ perils
    742; ~ rivers 837; ~ sides 716; ~ sores
    724; ~ things 620, 726, 772, 811, 1002,

1003, 1004, 1005, 1079; ~ times 297; ~
    truths 1061; ~ vice 450
alms 23
alone 24, 25
altar 26
always 973, 980
amends 32
amiss 27
ample provision 807, 912
an hour 430, 431
angel 28
anger 29, 30, 955; angry 31, 32
annoy 467, 760
another 156, 168, 441, 710, 753, 779,
    910, 921; ~ day 845, 1019, 1020; ~ de-
    vil 673; ~ hand 363; ~ man 544; ~
    man's 971, 1113; ~ nail 673; ~ poison
    673; ~ thing 421, 85; 7; ~ turn 1063;
    another's 156; ~ death 889; ~ hand 971;
    ~ house 907; ~ loaf 988; ~ trencher 971
answer, best 925; like ~ 814; soft ~ 33
ant 1171
anvil 34, 35, 362
apace 691, 1094
ape 36
apparel 217
appearance 37, 38
appetite 39
apple 40, 42; rotten ~ 41; apples 764
April 43
apron 1105
architect 44
arm 213, 519; arms 555; silver ~ 896
army 45
arrow 46, 644, 933; like ~ 1145
art 47, 48, 49, 698, 1001, 1012; all arts
    679, 784
ascended 938
ashamed 783
ashes 42, 806
asking 50, 51, 52
asleep 917, 984

ass 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62,
63, 64, 65, 66, 67, 150, 250, 369, 402,
540, 716, 792, 1141; ass's tail 813
at last 1109; ~ once 956, 1066
aunt 68
authority 1036
avoided, half 269
axe 1047

B

Bacchus 69, 195
back 70; ~ door 711; called ~1147
bad 71, 72, 97, 455, 462, 721, 756, 822; ~
dog 396; ~ job 1075; ~ man 1135; ~
market 600; ~ masters 315; ~ news 690,
691; ~ paymaster 727; ~ woman 1135;
~ workman 1168
bag 237, 259, 1029, 1067
baker 371
balk 74
ball 899
barber 75
bare 887; barefoot 889, 989
bark 276, 362; barkers, great 276; barking
278, 657; ~ dog 276
barn 43
battle 100, 530, 742, 817
bead 77; beads 246
bean 78; hard beans 439
bear 80, 421
beard 83, 84, 149
beast 12, 43, 53, 418
beaten 1137
beauty 85, 86, 793
bed 19, 87, 88, 89, 90; strange bedfellows
680
bee 91, 403
before 986; ~ breakfast 502; ~ supper 502
beggar 93, 94, 200, 484, 674; enriched ~
484; old ~ 1180; beggar's brother 449,
903; ~ purse 555
beginning 39, 97, 98, 99, 570, 723; every
~ 937
behind 899
believed 521; quick believers 1049; be-
lieving 865
bell, cracked 103

belly 104, 105, 106, 107, 108, 546, 679,
749, 784, 1152, 1158; bellyful 109
beloved 682
below 861
best 120, 377, 386, 464, 504, 516, 577,
615, 724, 816, 885, 976, 992, 1065,
1075, 1182; ~ answer 894, 925; ~ cart
185; ~ pear 396; ~ teacher 300; ~ things
985; ~ wine 1113
bestir 111
betimes 759
better 78, 92, 95, 96, 105, 110, 112, 114,
151, 152, 267, 295, 296, 311, 318, 332,
340, 347, 369, 376, 501, 518, 606, 675,
682, 809, 865, 874, 888, 907, 913, 922,
972, 1032, 1069, 1137, 1146, 1175; ~
children 839; ~ corn 345; ~ late 560; ~
some 809; ~ thing 751; better-natured
113
between 947
big fish 319; two bigs 1067
bill 1117
bird 114, 117, 118, 119, 120, 123, 124,
168, 247, 248, 498, 688; bitter ~ 122,
475; each ~ 115; early ~ 121; ill ~ 116,
749; birds 217, 536, 779, 920, 921
birth 125
bit 126
bitch 984; hasty ~ 127
bite 276; biters 276; bitten 868; once ~
189, 277
bitter bird 122, 475
blab 128, 129
black 122, 130, 264, 741, 1100; ~ clouds
212, 948; ~ hen 391; ~ sheep 878;
black-brows 122, 475
blamed 1058
blessed 347; blessing 616
blind 134, 135, 231, 442, 566; ~ man 131,
132; ~ men 133; ~ whelps 127; blind-
worm 12
block, every 824; old ~ 207, 660
blood 136, 137, 605
blossom 86, 793
blow 34; first ~ 100; blows 418, 940
boast, great 138, 148, 975
body 374, 1113; little ~ 139; sound ~ 636
boisterous horse 414
bold 333, 478

SUBJECT INDEX

---

bolted 436
bond 1149
bone 19, 140, 141, 866, 1027; good ~ 396; bones 940, 1153
books 1174
born 142, 143, 550, 593, 611, 624, 759, 997
borrower 144; borrowing 145
bosom 46, 247, 909, 933
both hands 363; ~ sides 956
bottom 922, 973, 1170; bottomless 94
bough 146
bow 644
boy 147
braggers, great 148, 975
brains 149, 373, 855
brass 595; ~ kettle 781
brave 333
braying 150, 792
bread 9, 154, 171, 1034; dry ~ 151, 152; eaten ~ 153; no ~ 913
breakfast, before 502
breaking 474
breast 246
breath 155, 156
bred 141
bridge 80, 158, 159
bridle 64, 805; rough ~ 414
brim 922
broad shoulders 1049
broken 755
broom, new 160
broth 155, 226; good ~ 161
brother 683, 900; beggar's ~ 449, 903; two brothers 162
bruit 148; much ~ 975
buffet 126
building 163; built 699, 840
bull 165
bulrush 165
bung-hole 738
burden 53, 63, 166; own ~ 733 great burdens 409
burned down 436, 936; burnt child 203, 277; burnt-arse 122, 475
bush 114, 168, 779, 921, 1112; bush natural ~ 167; each ~ 982
bushel 341, 1158, 1160
business 169, 590
butcher 170, 427
butter 9, 171, 371, 1155
buyer 172
C
cabbage 173, 740
cable 665
Caesar 174
cake 175, 779
calendar 258
call 122; called 596, 1176; calling 590
calm 948
camel 176, 177
candle 178, 179, 180; candle-light 1139
capon 9; fat ~ 152
capuche 77, 246
caravan 278, 657
carcass 181
care 182, 835; much ~ 835; great cares 916; little cares 916
carrion 821
cart 184, 1098; best ~ 185; creaking ~ 183
castle 386; frontier ~ 1102
cat 186, 188, 190, 191, 192, 193, 194, 392; ~ in gloves 187; scalded ~ 189, 277; cat's paw 201; sober cats 221
cause 32
cellar 43
Ceres 195
chain 196, 993
changeable 1142
charity 197, 198
cheer, good 153
cherry 200; cherries 454
chestnuts 201
chickens 202
child 204, 254, 496, 839, 969; burnt ~ 203; own ~ 722; children 163, 204, 205, 206; children, better ~ 839; children, twice ~ 707; children's teeth 310
chip 207, 660
chosen 596
Christmas 208
church 209, 854
churls' play 758

city 963, 1144
civility 543
clad 36
claws 540
clean 160, 702, 754, 963; cleanliness 210
clear weather 212, 948
climbers, hasty 211
cloak 954
close mouth 667, 1122
cloth 213, 519; sheep's clothing 1128
clouds, black 212, 948
clown 313, 457
coat 213, 214, 215, 216, 217, 218, 241,
    519, 883; large ~ 672
cobbler 219
cock 220, 435, 478; old ~ 252
coin, much 835
cold 195; ~ hands 364; ~ water 189, 277,
    1157
colour 133
colt 221, 477
comb 422
comfit 78
comforter's head 222
common horse 423; commonly 393
company 355, 585, 1134
compelled 563
concord 1070
conscience, good 224; guilty ~225, 982
consent 895
constant dropping 282; ~ guest 320, 360
content 191, 635; little ~ 1092; contented
    1092; ~ mind 635; contentment 1092
continual fear 225, 982; ~ feast 224, 635
cookery 439; many cooks 226
cool 43
core 42
corn 43, 768, 924, 1068; better ~ 345;
    good ~ 864
cost 1113; at head's ~ 1026; little ~ 672;
    more ~ 409; all costs 227
cough 562
counsel 228, 229, 693, 863; many coun-
    sellors 229
country 231, 232, 841; own ~ 801; many
    countries 230, 493
couple, happy 442
course 565, 1183
courtesy 233; young courtier 1180
cousin 940
cover 780; covered 746; coverlet 519
covet 234; covetous man 235, 236, 772,
    966; covetousness 237, 1029
cow 238, 239, 240, 1088; neighbour's ~
    345
cowl 215, 241
crabbed knot 994; ~ wedge 994
crab-tree 242
cracked bell 103
craft 233, 323; craft's master 610; creak-
    ing cart 183; ~ door 183
creditors 243
crime 782; criminal 721
cripple 244
crooked logs 553
cross 245, 246, 379
crow 131, 247, 248, 909; evil ~ 117;
    crows 249
cruel 463; cruelty 721
crupper, embroidered 250; new ~ 250,
    598
crust 191
cry 13; much ~ 148, 975
cuckold 444
cunning wife 1105
cupboard 107
cured 676; half ~ 269
cushion, devil's 446
custom 251; ill ~ 395; many customs 230,
    493
cuts, desperate 270
cycles 952

D

dam 252, 477
danger 260, 742, 877, 1046; ~ foreseen
    269; ~ past 253; dangerous 1020
dark 194; darkest 681
daughter 254, 660, 800, 914, 1010; scab-
    by ~ 839; daughter-in-law 662
dawn 681
day 293, 398, 503, 695, 699, 726, 840;
day, another ~ 845, 1019, 1020; every ~
    748; fair ~ 1118; first ~ 610; rainy ~
    807, 912; whole ~ 18, 807, 912; three
days 320

SUBJECT INDEX

---

dead 255, 480, 549, 788, 889; ~ house 609; deadly disease 827
deaf 256, 442
deal, great 924
death 156, 173, 257, 258, 259, 569, 827, 900, 901; after ~ 621; another's ~ 889; fair ~ 267; glorious ~ 267; feast ~ 1082
debt 88, 797; debtors 243; ill ~ 727; debts 260
deceit 1049; deceived 393, 1049; deceiving 37; deceptive 37
deed 856, 1150; good ~ 261, 558; deeds 262
deemed, ill 676
deep 768, 1089; deep waters 881
defiled 702, 754
delay 1006; delays 1020
den 1132
descent, greater 211
design 882
desperate cuts 270; ~ diseases 270; ~ remedies 270
destruction 389, 908
Devil 77, 179, 209, 246, 263, 264, 265, 484, 540, 1130; another ~ 673; one ~ 673; devil's cushion 446; devil's nets 1143
dicing 908
died 759
diet, slender 413
difficult 99, 937
diligence 182; diligent youth 1181
dinner 621; little ~ 971
dirt 268; dirty linen 539; ~ puddings 279; ~ water 1085
discretion 713
disease 826, 826; ~ known 269; deadly ~ 827; diseases 271, 638; desperate ~ 270
disgrace 454, 783; open ~ 789
dish 125
disputants, two 272
distaff 352
distrust 1049
ditch 134
divided 482, 1070
doctor 257, 621, 746, 826, 959
doers 975; little ~ 148, 975
dog 66, 220, 369, 478, 866, 939, 1137; bad ~ 396; barking ~ 276; scalded ~ 277; dog's foot 201; ~ tooth 428; dogs 278, 281, 657; great ~ 921; hungry ~ 279; little ~ 168, 921
doing 856, 857, 1150; ~ nothing 280, 450; well ~ 1097; done 851, 852, 1163
door 220, 335, 336, 476, 552, 785, 963; back ~ 711; creaking ~ 183; open ~ 711; doors 937; all ~ 655; open ~ 281; doorstep 963
doublet 216, 883
doves 869
dower 85
down, burned 936
dozen 1028
drabbing 908
drink 109, 911; drinking 908
dropping, constant 282; many drops 283, 597, 737
drouth 911
drowned 69, 70, 671, 850; drowning man 284
drunkenness 911, 1074
dry 43, 1088; ~ bread 151, 152
duck 285
due 179; ~ time 448
dumb 916
dunghill 220; own ~ 478
dust 286; tomorrow ~ 1015

E

each bird 115; ~ bush 982; ~ other 467
eagle 181; eagles 287
ear 177, 288; one ~ 1068; sow's ~ 813; ears 108, 312, 540, 1081; two ~ 289; wide ~ 377, 728
early 89; ~ bird 121
earnest 200, 464
earth 227, 259, 622, 746, 1040; earthen pot 781
ease 711, 759; at ~ 31; easier 810; ~ said 851; easily 388; easy 290, 936, 939, 1124; ~ age 1181; ~ come 534; ~ go 534
East 386, 757; East Indies 850
eaten 875; ~ bread 153; eating 39

Bone Veličkovski

---

eavesdroppers 545
ebbest 950
edge 310
educated 839; education 292
egg 117, 152, 751; white ~ 391; eggs 474
eident youth 1181
elbow 915
elephant 327
eleven 819
ell 313, 457
embroidered crupper 250
empty 94; ~ heads 627; ~ sack 848; ~ vessels 1073
end 293, 294, 723, 986; ending 97, 98, 570
enemy 47, 647, 969, 981, 1115; familiar ~ 295; open ~ 295; enemies 350; many ~ 870; reconciled ~ 173
Englishman's home 386
enough 863, 1029, 1092, 1148; long ~ 889, 1026; rich ~ 1092
enriched beggar 484
envied 296
equal 259, 605
estate 644
Eve 11
even reckoning 823
evening 293, 430
event 436, 936, 1124
ever 521, 980
every beginning 937; ~ block 824; ~ day 748; ~ flock 878; ~ foot 884; ~ man 963, 976; ~ miller 634; ~ one 1047; ~ pedlar 732, 733; ~ shoe 884; ~ sin 897; ~ stone 859; ~ sweet 1100; ~ white 1100; ~ why 1101
everybody 759
everyone 759, 832, 885, 976
everything 537, 862, 996, 1079; ~ new 689
evil 46, 721, 933, 964; ~ crow 117; ~ fruit 1041; ~ gotten 298, 453; ~ manners 508; ~ spent 298, 453; ~ way 494; all ~ 580
excuse 4
experience 300
eye 301, 302, 303, 384, 890; ~ of a needle 176; one ~ 304; eyes 200, 247, 249,

312, 909, 1081; four ~ 304; hundred ~ 172; two ~ 289, 304; eyewitness 865

F

face 209, 306, 363, 468, 789, 933, 1051; fair ~ 85, 305, 385; good ~ 675; scratched ~ 1056
fade 86
failure 451
fain 687
faint heart 380
fair 42, 180, 305, 461, 468, 689, 904; ~ day 1118; ~ death 267; ~ face 85, 305; ~ feathers 729; ~ lady 380; ~ water 1086; ~ weather 1093; ~ wife 419, 1102; ~ without 305; ~ woman 1136; ~ words 1152, 1153, 1158; fairest 248; ~ rose 844
faith 472
fall 794; greatest ~ 1046; lower ~ 211; fallen 1047; falling house 820; sudden falls 211
false friend 295; ~ prophets 802
familiar enemy 295
fanned fires 563
far 904, 905, 1037; far-dwelling kinsman 340, 682, 683; farthest 1132
fast 397, 846; so ~ 1109; faster 902
fasting 106
fat 78; ~ capon 152; ~ judgement 20; ~ kitchen 483; ~ land 344; ~ paunches 104
fate 671, 307; fated 671
father 141, 309, 1010; like ~ 660; miserly ~ 308, 641; thrifty ~ 308; fathers 310
fault 4, 439, 670; one ~ 1104; faultless 297; faults 564, 589; physicians' ~ 746; two ~ 1104
fear 152, 311, 579, 828, 982; continual ~ 225, 982; feared 826; fears 835
feast, continual 224, 635; death's ~ 1082
feather 114, 123, 536; featherbed 387; feathers 217, 358, 1161; fair ~ 729
fed 971
feeling 865
feet 192, 259, 368, 1108; foul ~ 729; leaden ~ 353
felled 699

fellowship 771, 804
fence 345
few 596; ~ words 1148, 1154
fiddler 434
fields 312, 1081
fierce 264
file 1007
fill 35
filth 770
fine 689, 819; ~ words 1155
finger 313, 457; fingers 702, 754, 946, 990
fire 201, 203, 204, 277, 314, 315, 316, 317, 341, 357, 371, 686, 703, 906, 907, 1085, 1087; great ~ 924; hot ~ 1086; little ~ 924; no ~ 906; fanned fires 563; straight ~ 553
first 318, 367, 500, 504, 516, 701, 722, 793, 986, 1115, 1182; ~ blow 100; ~ day 610; ~ gaining 735; ~ love 577; ~ step 937
fish 81, 192, 202, 320, 321, 322, 323, 360
fish, big 319; fresh ~ 320; great ~ 319; little ~ 319; small ~ 319; fisherman 1033; fishing 324
fitly 894, 925
flax 352
flesh 9, 140, 141, 932
fling 760
flock, every 878; whole ~ 876
flogged 839
flower 86, 325, 793; one ~ 961
fly 326, 327, 1171; flies 287, 401, 405, 667, 875, 983
flying 307, 328, 671
foes 1055
folk, rich 812, 833
folly 505, 572; follies 1119
fool 15, 60, 75, 297, 329, 330, 373, 495; fool's paper 1080; ~ tongue 1026; foolish man 412; ~ tongues 1028; ~ pound 738; fools 206, 331, 1126
foot 271, 332, 638, 670; dog's ~ 201; every ~ 884
forbidden fruit 343, 764, 1090
forced love 563
forecast 713
forehead 384
forepart 716
foreseen, danger 269
forever 490
forgetful head 368
forgotten 578; God ~ 80, 253; soon ~ 3, 153, 890
fork 141
formidable 45
fortune 44, 333, 334, 335, 336, 354, 458, 713; good ~ 713; ill ~ 382; fortune's wheel 337
foul 702, 754; ~ feet 729; ~ heart 305; ~ water 1086; ~ weather 1093; ~ within 305; foulest weeds 344
fountains, little 283
four eyes 304; ~ legs 417
fowl 114
fox 338, 359, 541, 1132, 1133; old ~ 323
France 60
free 623, 983, 988, 991; horse ~ 418
fresh fish 320
friar 241, 274
Friday 502
friend 153, 197, 339, 341, 484, 647, 812, 1115; false ~ 295; good ~ 340, 683; true ~ 743; friends 350, 512, 771, 804; long ~ 823; many ~ 812, 833; old ~ 342; friendship 316
frontier castle 1102
frugality 458
fruit 148, 474, 571, 1042, 1044, 1045; evil ~ 1041; forbidden ~ 343, 764, 1090; good ~ 1041; little ~ 975; stolen ~ 343
frying-pan 475, 939
full 106, 389, 749, 971; full ~ 812, 833
furrow, straight 714
fury 538

G

gain 156, 559; lightly gained 290, 534; gained, penny ~ 735; first gaining 735; no gains 718, 965
gall 1022, 1171
gallon 401
gallows 981
game 554; gamesters 554; gaming 908

garden 311, 344; gardener 311; garland 325, 961
garment 217
gate 335
geese 345, 1133; many ~ 1140
generous 623, 988
gentle 573; gentleman 11, 215, 644, 979
gentry 1175
gift horse 346
Gill 462
girdle 1022
given horse 346; giving much 774
glad 777, 1116; gladness 467, 502, 849
glass 370; ~ houses 371
glorious death 267
gloves, cat in ~ 187
gluttony 104
goat 83
God 209, 349, 350, 351, 352, 353, 354, 588, 592, 613, 616, 984, 1078, 1089; ~ forgotten 80, 253; godliness 210; God's help 681
going 387; gone 1015; so ~ 534
gold 55, 62, 78, 316, 356, 357, 386, 432, 476, 492, 552, 586, 675, 1030; today ~ 1015; golden 615, 816, 893, 929; ~ key 476, 552
good 24, 72, 74, 96, 98, 105, 111, 179, 255, 338, 455, 464, 465, 509, 545, 605, 659, 721, 766, 862, 964, 1149; ~ accord 612; ~ bone 396; ~ broth 161; ~ cheer 153; ~ conscience 224; ~ corn 864; ~ deed 261, 558; ~ face 675; ~ fortune 713; ~ friend 340, 683; ~ fruit 1041; ~ heart 382; ~ horse 418; ~ intentions 390; ~ key 720; ~ land 494; ~ laws 508; ~ market 600; ~ memories 523; ~ morrow 682; ~ mother 661; ~ mouse-hunt 190; ~ name 675; ~ neighbour 682; ~ ruler 701; ~ seed 864; ~ servants 315; ~ shepherd 880; ~ smack 741; ~ store 171; ~ thing 1029, 1088; ~ things 984, 985; ~ tree 1041; ~ turn 261, 558, 1063; ~ ware 1083; ~ watch 1084; ~ wife 1103; ~ wine 1112; ~ words 543, 1152, 1156, 1157, 1158, 1160; goodly prize 1103; goods 623, 988; men's ~ 623
goose 285, 1140; king's ~ 358
gotten, evil 453; ill ~ 453

governance, short 511
gowd's worth 757
gown 241
grain 546
grapes 359, 1074; sour ~ 310
grass 43, 345, 420, 859
grave 142, 463
gray 194, 338; ~ head 373
great 72, 125, 283, 597, 737; ~ barkers 276; ~ boast 138, 148, 975; ~ braggars 148, 975; ~ burdens 409; ~ cares 916; ~ deal 924; ~ dogs 921; ~ fire 924; ~ fish 319; ~ healer 1003; ~ honours 409; ~ liar 974; ~ loss 559; ~ oaks 514, 699, 944; ~ persons 200; ~ price 1076; ~ promises 798; ~ revenges 1072; ~ riches 376; ~ ship 514, 881, 944; ~ sorrows 916; ~ soul 139; ~ space 856, 1150; ~ talker 974; ~ thieves 983; ~ treasure 816, 893; ~ wain 514, 944; ~ wasters 163; greater descent 211; greatest fall 1046; ~ sound 1073; ~ step 937; ~ talkers 975; ~ wealth 1092
greener 345
grief 408, 724; thousand griefs 762
groat 111
ground 74, 947; neighbour's ~ 345
guest, constant 320, 360; unbidden ~ 361; uncalled ~ 361; unserved ~ 361; guests 320, 360; new-come ~ 320
guide 821
guilty conscience 225, 982
gutter 829

H

habit 241
hail storm 662
hair, more 167
half 85, 100, 101; ~ a loaf 913; ~ a word 1148; ~ avoided 269; ~ cured 269; ~ hanged 676
hammer 35, 362
hand 77, 114, 246, 313, 457, 495, 543, 879, 969, 1159; ~ play 758; another ~ 363; another's ~ 971; left ~ 458; one ~ 169, 170, 363; right ~ 458; short ~ 975, 1023; strong ~ 29; handful 1030; both

SUBJECT INDEX

---

hands 363; cold ~ 364; iron ~ 353;
many ~ 365
hanged 630, 671, 704, 842, 983; half ~
676
happiness 635; happy 788; ~ couple 442
hard 99, 366, 395, 759, 937; ~ beans 439;
~ words 940; harder 473
hare 921
harm 543, 753, 1048, 1159; harmless
869; harms 1127
harp 58, 131, 168, 239, 367
hasty bitch 127; ~ climbers 211
hat 543; man's ~ 1159
hatched 202
hawks 249
hay 43, 461
head 46, 67, 322, 369, 370, 371, 374, 445,
1175; comforter's ~ 222; forgetful ~
368; gray ~ 373; mickle ~ 372; shoo-
ter's ~ 933; wise ~ 1122; headed 630;
head's cost 1026; empty heads 627;
many ~ 375, 626
healer, great 1003
health 376; healthy 89
hearing 633; ten hear-so's 865
heart 1, 6, 77, 245, 246, 303, 379, 381,
383, 410, 468, 573, 890, 1022, 1039,
1116, 1126; faint ~ 380; foul ~ 305;
good ~ 382; lord's ~ 555; warm ~ 364;
willing ~ 382, 1107; heart's letter 384; ~
mirth 385
hearth 386; own ~ 757
heaven 150, 176, 387, 602, 792, 933
heavy 940
hedge 388, 956; low ~ 388
heed 173
heel, horse's 428; heels 368, 502, 1056
heir 591, 981
hell 389, 390
help, God's 681; helpers 398
hen 392, 435, 546; black ~ 391; hens 359
hence 1173
herb 576
here 1015
herring 935; herringman 1033
hid 562
high 259; too ~ 164; higher mountain
211; ~ standing 211; highest 681; ~ tree
1046
highway 393, 394
hill 861
himself 875, 910
hind part 716
hindered 1167
hinges 183
hire 491; hired horse 415
hog 395; worst ~ 396
hole 545, 591, 666, 711
holiday 398; holy water 265
home 60, 151, 197, 204, 220, 386, 478,
539, 757, 954, 1038, 1091, 1132, 1132;
like ~ 757; homely 386
honest man's 1149; honesty 399
honey 91, 326, 400, 401, 402, 403, 404,
405, 406; ~ tongue 1022; all ~ 875
honour 267, 407, 408, 801, 1046; more ~
409; great honours 409
hood 241, 672
hope 410, 411, 413, 533; much ~ 412
horn 440, 813, 854; horns 177, 715
hornets 983
horse 57, 59, 60, 184, 221, 416, 417, 420,
421, 424, 425, 426, 427, 436, 672, 718,
936, 965; boisterous ~ 414; common ~
423; free ~ 418; gift (given) ~ 346;
good ~ 418; hired ~ 415; running ~
418; scabbed ~ 422; white ~ 18, 419,
807, 912; horseback 271, 484, 638;
horse's heel 428
host 429
hot 461; ~ fire 1086
hour, an 430, 431; morning ~ 432; two
hours 430
house 164, 370, 433, 434, 435, 436, 604,
711, 842, 908, 936; dead ~ 609; another's ~ 907; falling ~ 820; man's own ~
907; neighbour's ~ 686; own ~ 478; rich
~ 808; whole ~ 829; household 437;
houses 1144; glass ~ 371
human 297
hundred 329; ~ eyes 172; ~ steps 448; ~
years 1173
hunger 413, 438, 439, 679, 784; hungry
191; ~ dogs 279

hunters 440, 854; hunting 762
hurt man 595
husband 442, 443, 444, 445, 915, 1105

I

idle 447; ~ people 448; ~ person 446; ~ youth 1178, 1180; idleness 280, 449, 450, 571, 903
ignorance 47, 451; ignorant 47
ill 255, 280, 450, 452, 454, 603, 980, 1156; ~ agreement 1068; ~ air 21; ~ bird 116, 749; ~ custom 395; ~ debtors 727; ~ deemed 676; ~ fortune 382; ~ gotten 298, 453; ~ luck 455; ~ man 591, 981; ~ name 676; ~ news 691, 692; ~ pennyworth 399; ~ spent 298, 453; ~ turn 456, 1064; ~ weeds 1094, 1095; ~ wound 676
image 901
impossible 382, 1107
impoverishing, sweet 163
in 1114
inch 313, 457
inconvenience 782
index 306
industry 458
infallible 297
infirmities 564
injuries 595; injuring 721
intentions, good 390
invention 679, 784
iron 459, 460, 461, 847; ~ hands 353

J

Jack 462; ~ of all trades 1935
jealousy 463, 567
jest 200, 464, 1151; long jesting 465
jewel 1076
Jill 462
job, bad 1075
Jove 466
joy 467, 468; after ~ 760
judged 470; fat judgement 20
just 472; little justice 507

K

keep 18; keeping 473
kennel 66, 474
kettle 122, 475; brass ~ 781
key 449, 903; golden ~ 476, 552; good ~ 720
kick 477
kid 252
kin 484
kind 190; ~ words 543, 1159
king 188, 200, 231, 259, 478, 479, 480, 481, 496, 696; king's goose 358; kingdom 176, 231, 1092; kingdoms 482; kings 510
kinsman, far-dwelling 340, 682, 683
kirtle 216, 883
kitchen, fat 483
kitten, wanton 221
knave 484, 980
knife 170, 427, 460
knot 829; crabbed ~ 994; knotty timber 994
knowledge 486, 487, 488; known 118, 119, 585, 1042; disease ~ 269

L

labour 67, 902; labourer 491
ladder 938, 1141, 1170
lady, fair 380
lame 244
Lammas 490
land 493, 495, 496, 861; fat ~ 344; good ~ 494
larder 497
large coat 672; ~ shives 988; ~ streams 283; ~ thongs 623, 988
larks 498; roasted ~ 498
last 444, 499, 500, 501, 504, 560; ~ year 124; at ~ 1109
late 501, 603, 971; better ~ 560; too ~ 830, 936
laughing 515; much laughter 505
law 493, 506, 508, 509, 678; much ~ 507; lawfully 509; laws 510, 983; good ~ 508; wrong ~ 511; lawsuits 512; lawyer's opinion 513
leaden feet 353
leaf 1001, 1012
leak, small 514, 944

SUBJECT INDEX

---

lean 78; ~ agreement 20; ~ pates 104
learning, much 517
least 975; ~ doers 975; ~ leisure 448
leather 623, 988
leaves 742
lecture 384
left hand 458
legs 368, 519; four ~ 417; short ~ 528
leisure, least 448
lender 144
length 519
lent 416
lessons, many 1002
lest 464, 1056
letter 520; heart's ~ 384
leveller 259
liar 521, 522, 524, 583; great ~ 974; liars
523; lie 525, 526, 527; lies 528; long ~
1036
liberty 78
life 49, 520, 529, 530, 531, 532, 533, 549,
706, 930; shameful ~ 267; whole ~ 267;
lifeless 297; nine lives 186
light 452, 1108; ~ come 1110; ~ go 1110;
~ work 365; lightly 854; ~ gained 290,
534
like 263, 535, 536; ~ answer 814; ~ arrow
1145; ~ father 660; ~ home 757; ~ of-
fering 853; ~ question 814; ~ saint 853;
~ son 660; ~ wood 1145; likeness 123,
536; liking 123, 536
limit 537, 538
linen 1139; dirty ~ 539
link 196, 993
lion 45, 54, 220, 264, 369, 478, 540;
lion's share 542; ~ skin 541
lip-honour 543
lips 544
listeners 545
little 378, 543, 546, 668, 775, 1092; ~
body 139; ~ cares 916; ~ content 1092;
~ cost 672; ~ dinner 971; ~ doers 148,
975; ~ dogs 168, 921; ~ fire 924; ~ fish
319; ~ fountains 283; ~ fruit 975; ~ jus-
tice 507; ~ roast 148, 975; ~ stone 514,
944; ~ strokes 514, 944; ~ thieves 983;
~ wit 368, 372; ~ wool 148, 975; many
a ~ 597; too ~ 863
live 142; living 549
lizard 277, 369
loaded, tree 1044
loaf, another's 988; half a ~ 913
lock 476, 552
logs, crooked 553
lone man 877; sheep ~ 877
long 551, 846; ~ absent 3; ~ enough 889,
1026; ~ friends 823; ~ jesting 465; ~
lies 1036; ~ pain 762; ~ rope 889; ~
tongue 975, 1023; ~ way 543, 1159; ~
ways 1036; ~est 504; ~ way 1091;
lookers-on 554; looking-glass 132
loophole 506
Lord 7, 555, 556, 612, 776; Lord's heart
555
lose, all 234; loser 557; loss 72, 156, 557,
559; great ~ 559; lost 105, 261, 501,
503, 558, 672, 1088; occasion ~ 1009;
quickly ~ 290, 534; time ~ 1009
louse 9
love 2, 152, 384, 561, 562, 563, 564, 565,
566, 567, 568, 569, 570, 571, 572, 573,
574, 575, 576, 580, 762, 785, 890; first
~ 577; forced ~ 563; old ~ 578; perfect
~ 579; true ~ 565; old lover 581; lovers'
perjuries 466
low 259; ~ hedge 388; too ~ 164; lower
fall 211; lowest 388
luck 182, 582, 952; ill ~ 455
lying 522, 583

M

mackerel 935
mad 354, 517, 712, 939; madman 969;
short madness 30
Mahomet 663
maid 254; all maids 584
main sea 742
Mammon 613
man 7, 12, 14, 24, 44, 68, 89, 142, 154,
156, 159, 166, 174, 197, 217, 241, 245,
266, 297, 335, 355, 379, 427, 478, 479,
509, 531, 543, 582, 585, 586, 587, 588,
589, 590, 592, 593, 594, 599, 608, 610,
612, 613, 644, 653, 672, 694, 715, 788,
800, 839, 842, 897, 908, 1015, 1034,

1116, 1125; another ~ 544; bad ~ 1135;
blind ~ 131, 132; covetous ~ 235, 236;
drowning ~ 284; every ~ 963; hurt ~
595; ill ~ 591; lone ~ 877; naked ~ 674,
680; no ~ 701; one-eyed ~ 231; poor ~
834; rich ~ 176, 832, 834; slothful ~
449, 903; unfortunate ~ 70; valiant ~
232; willful ~ 1107; wise ~ 701, 712,
1148; man's hat 1159; ~ own house
907; ~ praise 787, 867; ~ store 774;
another ~ 971, 1113; men 28, 43, 64,
69, 259, 388, 517, 550, 715, 727, 762,
908; all ~ 623, 624, 759, 988; blind ~
133; many ~ 375, 626; more ~ 628; old
~ 839; other ~ 625; patient ~ 726; tall ~
627; wise ~ 329; men's shoes 889; other
~ 623, 988, 1127
manners, evil 508; other ~ 1013
many 5, 22, 495, 596, 737, 739, 971,
1151; ~ a little 597; ~ cooks 226; ~
counsellors 229; ~ countries 230, 493;
~ customs 230, 493; ~ drops 283, 597,
737; ~ enemies 870; ~ friends 812, 833;
~ geese 1140; ~ hands 365; ~ heads
375, 626; ~ lessons 1002; ~ masters
164; ~ men 375, 626; ~ minds 375, 626;
~ opinions 375, 626; ~ servants 870; ~
small 283, 597, 737; ~ strokes 699; ~
trades 1034; ~ turds 1140; ~ women
1140; ~ words 1059, 1140, 1158
marble stone 595
March 43, 142
mare 427, 599; old ~ 250, 598; smith's ~
887
mark 131, 349, 899
market 60, 349, 568, 1140; bad ~ 600;
good ~ 600; quick markets 1083
marksman 601
marriage 605; marriages 602; marrying
163
master 56, 200, 479, 606, 607, 608, 610,
611, 612, 794; absent ~ 609; ~ of none
1935; bad masters 315; many ~ 164;
two ~ 613; mastery 786
May 43
meal 965, 1165; meals 532; meal-tub 973
mean 615; means 294, 616
measure 615, 617, 618, 620; own ~ 469

meat 9, 105, 109, 173, 621; roast ~ 151;
all meats 584
medicine 827
medlars 1001
meek 622
memories 243; good ~ 523
merchant 629
mercury 824
mercy 721
merry 854
messengers 630
mice 187, 190, 193, 392, 497
mickle 597; ~ head 372
middle way 615
mighty 541, 631, 632; mighty 765, 1054
milk 240, 345, 351
mill 965, 1165; own ~ 634; mill-clock
633; miller 633; every ~ 634
mind 303, 306, 384, 890; contented ~
635; sound ~ 636; woman's ~ 1142;
many minds 375, 626
mine 1179
mirror 302
mirth 502; heart's ~ 385
mischief 271, 441, 637, 638, 639
miser 640; miserly father 308, 641
misfortune 454, 1084; misfortunes 642
mistakes 451
mistress 254
moderation 620, 643
molehill 327; molehills 798
money 236, 512, 580, 644, 645, 646, 647,
648, 649, 650, 651, 652, 653, 654, 655,
656, 785, 891, 952, 1008, 1032, 1138
monk 241, 716
moon 278, 657, 658
more 53, 78, 82, 347, 659, 669, 766, 928,
930, 1029, 1062, 1174; ~ cost 409; ~
hair 167; ~ honour 409; ~ men 628; ~
pleasure 763; ~ worth 972; none ~ 887
morning 430, 432, 502; ~ hour 432; ~ sun
18, 807, 912
morrow, good 682
mortal 550, 624
moss 945
most 975; ~ noise 1098; ~ sound 1073
mother 254, 280, 450, 660, 679, 693, 784,
1032, 1049, 1118; good ~ 661; pitiful ~
839; mother-in-law 662

SUBJECT INDEX

---

mountain 327, 663; higher ~ 211; mountains 664, 798
mouse 9, 369, 433, 591, 664, 665, 666; good mouse-hunt 190
mouth 6, 46, 91, 170, 346, 381, 383, 396, 400, 402, 404, 427, 432, 498, 933, 1022, 1126, 1153; close ~ 667, 1122; own ~ 787, 867; oxen's ~ 717; ~ shut 667; unsavoury ~ 138
much 43, 378, 543, 659, 668, 669, 766, 775, 1037; ~ bruit 975; ~ care 835; ~ coin 835; ~ cry 148, 975; ~ hope 412; ~ laughter 505; ~ law 507; ~ learning 517; ~ science 487; ~ sorrow 487; ~ work 368; giving ~ 774; too ~ 799, 863, 1029
mulberry-tree 1001, 1012
mule 670, 716
multitude 198
Muses 432
musk 66
mustard 621
my own 1179

N

nail 263, 672; another ~ 673; one ~ 673
naked 879; ~ man 674, 680; ~ truth 865
name, good 675; ill ~ 676
natural 142, 624; ~ bush 167; nature 48, 141, 289, 338, 677, 1131; second ~ 251
nay 1106
near 483, 883; ~ neighbour 340, 682, 683; too ~ 1056; nearer 140, 883; nearest 197, 681; ~ relation 340, 683
necessity 678, 679, 784, 1075
neck 77, 454
need 339, 680, 681; needles 732; needy age 1178, 1180
needle, eye of a ~ 176
neighbour 41, 684, 685; good ~ 682; near ~ 340, 682, 683; neighbours 682, 687; neighbour's cow 345; neighbour's ~ 345; neighbour's ~ 686
Neptune 69
nest 116, 120, 124; own ~ 749
net 688; devil's nets 1143

never 276, 501, 558, 560, 705, 955, 973, 1018, 1048, 1097, 1139; ~ welcome 320, 360
new broom 160; ~ crupper 250, 598; ~ shame 898; ~ things 689; ~ way 393; everything ~ 689; nothing ~ 958; new-come guests 320
news, bad 690, 691; ill ~ 691, 692
nighest 681
night 90, 194, 312, 502, 681, 693, 694, 695
nine 829, 942; ~ lives 186
no biters 276; ~ bread 913; ~ fire 906; ~ gains 718, 965; ~ man 297, 701, 1066; ~ one 886; ~ pains 718, 965; ~ place 757; ~ pleasure 760, 761; ~ smoke 906; ~ sooner 852; ~ sweet 718, 965; ~ wisdom 894
noblest 1072
noise 1007, 1140; most ~ 1098
none 611, 706, 709, 913, 1015, 1027; more ~ 887
nose 70
notary 162
note 118, 119
nothing 481, 488, 489, 543, 555, 623, 677, 696, 697, 718, 728, 799, 809, 815, 913, 952, 966, 988, 1052, 1092, 1107, 1177; ~ new 958; ~ worse 295; doing ~ 280, 450
nought 697; nought's 481
number 709
nurture 698
nut 474; nuts 201

O

oak 699; oaks 700; great ~ 514, 699, 944; tall ~ 699
oats 718, 727, 965
obedient 649
occasion lost 1009
offering, like 853
officer 982
oft 1142; oft times 672; often 546, 894, 971; so ~ 755; too ~ 692
oil 702, 703, 754, 1054

Bone Veličkovski

---

old 18, 516, 547, 704, 708, 807, 912, 1002, 1178; ~ age 19, 807, 912; ~ beggar 1180; ~ block 207, 660; ~ cock 252 ; ~ fool 373; ~ fox 323 ; ~ friends 342 ; ~ love 578 ; ~ lover 581; ~ man 16, 19, 1177; ~ mare 250, 598; ~ men 707, 839, 1036; ~ ox 714 ; ~ pot 161 ; ~ sin 898 ; ~ sow 252; ~ way 393 ; ~ wife 680 ; ~ wine 342; ~ wounds 1172; so ~ 706; too ~705
omelette 474
once 521, 550, 619, 980; ~ bitten 189, 277; at ~ 956
one 495, 709, 710, 863, 921, 947, 972; ~ devil 673; ~ ear 1068; ~ eye 304; ~ eyewitness 865; ~ fault 1104; ~ flower 961; ~ hand 169, 170, 363; ~ nail 673; ~ pleasure 762; ~ poison 673; ~ stomach 943; ~ stroke 699; ~ swallow 961; ~ thing 421, 857; ~ tongue 289; one-eyed 841; ~ man 231
oneself 753, 910
onion 9
open disgrace 789; ~ door 711; ~ doors 281; ~ enemy 295
opinion, lawyer's 513; many opinions 375, 626
opportunity 335, 711
oppression 712
other manners 1013; ~ men 625; ~ men's 623, 988, 1127; ~ other side 345, 764; ~ times 1013; others 223, 275, 753, 910, 1119
ounce 271, 638, 713
out 1114
owl 248
own 120; ~ burden 733; ~ child 722; ~ country 801; ~ dunghill 478; ~ hearth 757; ~ house 478; ~ measure 469; ~ mill 634; ~ mouth 787, 867; ~ nest 749; ~ pack 733; ~ reward 1077; ~ shadow 873; ~ shoe 885, 886; ~ throat 1026; owner 311
ox 152, 238, 715, 716, 751; ox, old ~ 714; oxen 1099; oxen's mouth 717

P

pace, soft 905

pack, own 733; small packages 985
pail 240, 351
pain 760, 761, 915; long ~ 762; no pains 965
painted 264
pair, weary (of heels) 368
palled wine 1136
paper 719; fool's ~ 1080
paradise 720
parcels, small 985
pardoning 721; pardons 1072
parsnips 1155
parson 722
part 49, 829; hind ~ 716; all parties 759
passion 723
past recalling 1147; danger ~ 253; river ~ 253
pates, lean 104
patience 538, 724, 725, 726; patient men 726
Paul 838
paunches, fat 104
paw, cat's 201
pawn 259
pay 1164; bad paymaster 727
peace 152, 377, 682, 685, 728, 926
peacock 729
pear 730; best ~ 396; pears 200
pearls 731
peas 200
pedlar, every 732, 733
penny 283, 597, 734, 736, 737, 739, 752; ~ gained 735; ~ saved 735; ~ wise 738; ill pennyworth 399; pence 739; two ~ 752
pens 719
people 371, 479, 721, 1044, 1078; idle ~ 448
pepper 740, 741
perchance 131
perfect 786; ~ love 579
performances, small 798; performing 800
perils, all 742
perjuries, lovers' 466
person, idle 446; great persons 200
Peter 838
petticoat 216, 883
petty thieves 983
philosopher 84

SUBJECT INDEX

---

physic 827; physician 743, 744, 745, 827;
physicians' faults 746
pie 809, 913
pig 747, 748, 749, 750; young ~ 252;
pig's tail 813; pigs 984
pike 369
pillow 693; soft ~ 224
pin 751
pinch 734
pine 908
pipe 824; piper 752
pippins 242
pit 753, 910
pitch 702, 754
pitcher 755, 756
pitied 296; pitiful mother 839; pity 776
place 232, 386, 1043; no ~ 757
plaster 724
play 464, 908; churls' ~ 758; hand ~ 758;
players 554
pleasantness 1072; pleasure 1074; pleasure,
after ~ 760; pleasure, more ~ 763;
pleasure, no ~ 760, 761; pleasure, one ~
762; pleasure, short ~ 762; pleasures
765; stolen ~ 764, 1090
plenty 659, 740, 766, 767, 804
plough 227, 769; ploughman 769;
ploughshares 970
plum-tree 484
poison 263; another ~ 673; one ~ 673
poke 747, 750
pools, standing 770
poor 23, 125, 765, 775, 776; ~ folk 771; ~
folks 777; ~ man 771, 772, 778, 779,
804, 834; ~ man's tale 773
porridge 155, 777
portion 85
possessors 236
post 1046
pot 9, 122, 400, 475, 499, 780; earthen ~
781; old ~ 161
pottage 544
pound 271, 638, 713, 734, 736; ~ foolish
738; pounds 739
poverty 449, 483, 679, 771, 782, 783,
784, 785, 804, 903
power 292, 476, 486, 552
practice 488, 786
praise 790; man's ~ 787, 867
prayers 792
preach 83
presence 2; present 4, 1020; ~ time 763
pretence 939
prettiness 793
price, great 1076
prickles 987
pride 484, 767, 794
priest 716
prince 479; princes 1050
prison 78
prize, goodly 1103
procrastination 796, 1020
prodigal son 308, 641
proffered 750
profit 72; small ~ 559
promise 797; great promises 798; promising 800
prophet 801; false prophets 802
prosperity 771, 803, 804, 805
provision 808; ample ~ 807, 912
public 539
pudding 644, 809, 913; dirty puddings
279
punishment 897
purchase 1031
pure 811
purse 94, 400, 546, 646; beggar's ~ 555;
full ~ 812, 833; silk ~ 813
putting in 973

Q

quarrels 1102
question, like 814
quick 549, 1089; ~ believers 1049; ~
markets 1083; quickly 290, 348, 666,
939; ~ come, ~ go 534; ~ lost 290, 534
quietness 442, 816, 893

R

race 817
rage 818
rain 43, 819, 908; rainy day 807, 912
rats 820
raven 122, 181, 475, 821

Bone Veličkovski

---

razor 1022
ready 1108; ~ roasted 498
reason 566, 572, 818; reasons 773
recalling, past 1147
receiver 822
reckoning, even - short ~ 823
recommendation 787, 867
reconciled enemies 173
redeemed 1009
reed, every 824; reeds 700, 825
relation, nearest 340, 683
remedy 724, 826, 827, 828; desperate
    remedies 270
repentance 723, 761, 830
reputed 831
rest 377, 512, 728
revenges, great 1072
reward 407; own ~ 1077
rich 14, 831, 833, 979, 1123; ~ enough
    1092; ~ folk 812, 833; ~ house 808; ~
    man 176, 832, 834; riches 236, 555,
    675, 835, 836; great ~ 376
rider 672
rifled 674
right 481, 632, 696; ~ hand 458
ripe 730
river 80; river ~ 253; all rivers 837
road 390; roadside 164
roast meat 151; little ~ 148, 975; small ~
    138; roasted larks 498; ready ~ 498
rod 839
rolling stone 945
Romans 841; Rome 60, 318, 699, 840,
    841
root 580
rope 277, 842, 868, 930; long ~ 889
rose 843; fairest ~ 844; roses 1178
rotten apple 41
rough 1089; ~ bridle 414
round 651, 654, 1091
ruler, good 701
running horse 418
rust 459, 847, 902

S

sack 1152, 1160; empty ~ 848
saddle 59, 718, 965
sadness 467, 502, 849

safe 850; ~ wading 950; safely 905, 905;
    safety 1049
said 852; easier ~ 851
sail 461
saint 711; like ~ 853; saints 854
salmon 935
salt 228, 341, 855
saluted 831
same 1173
satin 1001, 1012
sauce 439
saved, penny 735
saying 856, 857, 858, 1150
scab 129
scabbard 968
scabbed horse 422; ~ sheep 876
scabby daughter 839
scalped cat 189, 277; ~ dog 277
scarlet 36
scathe 710
scholar 607
science 47; much ~ 487
scolding wife 908
score 899
scorn 710
scorpion 859
scot 481
scratched face 1056; scratching 39
scrip 94
sea 582, 742, 791, 837, 861, 981; main ~
    742
season 808, 862
second 318; ~ nature 251; ~ thoughts 992
secret 863
sedan 387
seed, good 864
seeing 865; seen 871; seldom ~ 890
seldom 31, 892, 1033; ~ seen 890
self-praise 787, 867
seller 172
serpent 277, 868; serpents 869
servant 144; good servants 315; many ~
    870; service 1032, 1033
seven 819; ~ years 341, 431
Seville 871
shadow 872; own ~ 873
shame 267, 557, 783, 795; new ~ 898;
    shamed 1058; shameful life 267
share 49; lion's ~ 542

SUBJECT INDEX

---

sharp 915; ~ wedges 994; sharper 949
shaving 75
sheep 405, 875, 879, 880, 1129, 1133,
  1146; black ~ 878; lone ~ 877; scabbed
  ~ 876; sheep's clothing 1128
sheets 888
shepherd, good 880
ship, great 514, 881, 944; sinking ~ 820
shirt 216, 882, 883
shives, large 988
shoe 672, 886; every ~ 884; own ~ 885;
  shoemaker 219; shoemaker's wife 887;
  shoes 888; men's ~ 889
shooter 46; shooter's head 933
shore 80, 253
short 49, 393, 915; ~ governance 511; ~
  hand 975, 1023; ~ legs 528; ~ madness
  30; ~ pleasure 762; ~ reckonings 823; ~
  tongue 377, 728; ~ wit 167; shortest
  way 1091
shoulders, broad 1049
showen 416
shower 283, 597, 737
shut mouth 667
shy, twice 189, 277
sick 410, 745; sickness 19
side, other 345, 764; all sides 716; both ~
  956
sieve 813
sight 303, 688, 890
sign 891, 975, 1023
silence 816, 892, 893, 894, 895, 925, 928,
  929, 1120; silent 331, 894, 916, 925,
  999
silk 36, 400; ~ purse 813
silver 400, 893, 929; ~ arms 896
sin 198, 508, 782; every ~ 897; old ~ 898
singly 454, 642
sinking ship 820
skin 54, 81, 883; lion's ~ 541
skirt 882; skirts 371
sky 498
slander 899; slanders 1072
slavery 78
sleep 900, 901
sleeve 213, 297, 383, 519
sleight 541, 631
slender diet 413
sloth 449, 902; slothful man 449, 903
slow 904; slowly 905
sluggard 448; sluggards 398, 768
smack, good 741; sweet ~ 741
small 72; ~ fish 319; ~ leak 514, 944; ~
  packages 985; ~ parcels 985; ~ performances
  798; ~ profit 559; ~ roast 138;
  ~ sorrows 916; ~ spark 924; many ~
  283, 597, 737
smith's mare 887
smock 216, 883
smoke 317, 907, 908; no ~ 906
snake 247, 859, 909
snare 753, 910
so fast 1109; ~ gone 534; ~ got 534; ~
  often 755; ~ old 706
soap 67
sober cats 221; soberness 911
soft answer 33; ~ pace 905; ~ pillow 224;
  softly 904, 905
soldier 555; soldiers 1036
solemn voice 831
Solomon (the wise) 1103
some 809, 913; ~ sweat 718, 965; ~
  things 772; something 455, 807, 809,
  912, 913
son 141, 309, 914; like ~ 660; prodigal ~
  308, 641
song 95
soon 102, 456, 459, 482, 973; ~ forgotten
  3, 153, 890; sooner 113, 949; sooner,
  no 852; soonest 388, 499
sores, all 724
sorrow 145, 487, 502, 680, 855, 915, 917,
  1074; much ~ 487; great sorrows 916;
  small ~ 916
soul 229, 302; great ~ 139
sound body 636; ~ mind 636; greatest ~
  1073; most ~ 1073
soup 577
sour 359, 570, 964, 1100; ~ grapes 310
sow, old 252; sow's ear 813
sowing 920
space, great 856
spaniel 1137
sparing 672, 735
spark, small 924
sparrows, two 1068

Bone Veličkovski

---

speech 892, 893, 928, 929
spending 931; evil spent 453; ill ~ 453
spice 741
spigot 738
spindle 352
spirit 520, 932
spleen 1171
spoken 1151; word ~ 1147
spoonful 401
spots 297
sprat 935
spread 688
spur 418
stable-door 436, 936
staff 425, 939
stag 45
standers-by 554; standing pools 770;
    higher ~ 211
starling 122, 475
stars 658
stealing 979
steed 936
steel 595, 1027
step 938; first ~ 937; greatest ~ 937; hun-
    dred steps 448
stick 217, 939; sticks 940
still 925, 941; ~ waters 1089
sting 91, 760
stitch 829, 942
stock 260
stolen 936; ~ fruit 343; ~ pleasures 764,
    1090; ~ waters 343, 1090
stomach 406; one ~ 943; two stomachs
    943
stone 137, 200, 282, 329, 756, 1147; ~
    wall 366; ~ walls 575; every ~ 859; lit-
    tle ~ 514, 944; marble ~ 595; rolling ~
    945; stones 370, 371, 940, 946, 990,
    1044
stool 361; two stools 947
store, good 171; man's ~ 774
storm 700, 948, 949, 1118; hail ~ 662
straight fires 553; ~ furrow 714
strange bedfellows 680; stranger 960, 981
straw 284, 371, 586, 591, 981, 1001
stream 950; large streams 283
strength 1070, 1121
stricken 628

stroke, one 699; little strokes 514, 944;
    many ~ 699
strong 569, 817; ~ hand 29; stronger 196,
    993
sturgeon 369
substance 872
success 451, 952
sudden falls 211
suet 644
summer 325, 961
sun 297, 371, 461, 658, 746, 954, 955,
    956, 957, 958, 959; morning ~ 18, 807,
    912
Sunday 502, 1034
supper, before 502; supperless 88, 90
sure 896, 904; surely 960
suspected 521
swallow 325; one ~ 961
swans 345
sweat, some 718, 965
sweet 343, 439, 570, 764, 964, 1090,
    1163; ~ impoverishing 163; ~ smack
    741; ~ torment 565; every ~ 1100; no ~
    718, 965; sweeter 140; sweetest 764;
    sweetness 404
swift 817; ~ wings 639
swine 731, 966
sword 21, 416, 967, 968, 969; swords
    970, 1162

T

table 125, 971
tail 64, 91, 238, 369, 1088, 1130, 1175;
    ass's ~ 813; pig's ~ 813
tailor 829
taken 666, 715; taking out 973
tale, poor man's 773
talker, great 974; greatest talkers 975
tall men 627; ~ oaks 699
taste 8, 976
teacher 679, 784; best ~ 300; teaching
    977
tea-cup 70
tears 765
teeth 29, 338, 1056, 1131; children's ~
    310
tempest 662
ten hear-so's 865

SUBJECT INDEX

---

test 316
Thames 850
thief 93, 522, 524, 583, 674, 711, 796, 822, 978, 979, 980, 981, 982, 1020; great thieves 983; little ~ 983; petty ~ 983; thieving 522, 583
thin 919
thing 436, 927, 936; another ~ 421, 857; better ~ 751; good ~ 1029, 1088; one ~ 421, 857; all things 620, 726, 772, 811, 1002, 1003, 1004, 1005, 1079; best ~ 985; good ~ 984, 985; new ~ 689; some ~ 772; three ~ 908; two ~ 1066
this year 124
thistle 62; thistles 987
thongs, large 623, 988
thorn 843; thorns 946, 989, 990, 1178
thought 991; second thoughts 992
thousand griefs 762; ~ years 1173
thread 196, 993
threatened 628
three 863; ~ days 320; ~ things 908; ~ women 1140; thrice 619
thrifty father 308
throat, own 1026
Tib 951
tied 56
timber, knotty 994
time 64, 471, 512, 665, 796, 804, 829, 942, 995, 996, 997, 998, 999, 1000, 1001, 1002, 1003, 1004, 1005, 1006, 1007, 1007, 1008, 1010, 1011, 1012, 1020; ~ lost 1009; due ~ 448; present ~ 763; times 1014; all ~ 297; oft ~ 672; other ~ 1013
tired 415
today 972, 1015, 1016, 1017, 1018, 1167; ~ gold 1015
toll 991
Tom 951
tomorrow 796, 1015, 1016, 1017, 1018, 1019, 1020, 1021, 1167; ~ dust 1015; tomorrows 972
tongue 332, 383, 400, 715, 1025, 1026, 1027; fool's ~ 1026; honey ~ 1022; long ~ 975, 1023; one ~ 289; short ~ 377, 728; foolish tongues 1028
too high 164; ~ late 830, 936; ~ little 863; ~ low 164; ~ much 799, 863, 1029; ~ near 1056; ~ often 692; ~ old 705
tools 1168
tooth 301; aching ~ 1025; dog's ~ 428
torment, sweet 565
trade 49, 590, 1030, 1031, 1032; many trades 1034
traitor 1038
traveller 1036; travellers 1036
treachery 1038
treason 1049
treasure 620, 1039; great ~ 816, 893; treasures 1040
tree 40, 362, 474, 1042, 1043, 1045, 1047; loaded ~ 1044; good ~ 1041; highest ~ 1046; trees 1144
trencher, another's 971
trouble 419, 565, 1048; troubled waters 324
trough 749
true 64, 692; ~ friend 743; ~ love 565; ~ word 1151
trust 1049, 1050
truth 206, 521, 1010, 1051, 1052, 1053, 1054, 1055, 1056, 1057, 1058, 1059, 1060; naked 865; all truths 1061
turd 1062; many turds 1140
turn, another 1063, 1064; good ~ 261, 558, 1063; ill ~ 456
turncoat 1115
twenty 771, 804
twice 348, 619; ~ children 707; ~ shy 189, 277
twig 1065
two 863, 972, 1033; ~ bigs 1067; ~ broth-
ers 162; ~ disputants 272; ~ ears 289; ~ eyes 289, 304; ~ hours 430; ~ masters 613; ~ pence 752; ~ sparrows 1068; ~ stomachs 943; ~ stools 947; ~ things 1066, 1150; ~ witness 162

U

unbidden guest 361
unborn 1069
uncalled guest 361
uncle 68, 80

under 859
understanding 354, 368
undone 113, 1177
unfortunate man 70
union 1070; united 1070
unkind 647
unknown water 950
unsavoury mouth 138
unsent 691
unserved guest 361
untaught 1069
unworthy 529
upright 848
used 459

V

vain 677, 688
valiant 220; ~ man 232
valued 1088
vanity 1071; vanities 1071
variant 334
varlet 36
vengeance 1072
Venus 195
vessels, empty 1073
vice 280, 782; all ~ 450
village 318
vine 1074
vinegar 401
vineyard 311
viper 247
virtue 407, 725, 1075, 1076, 1077, 1136
voice 1078; solemn ~ 831

W

wading, safe 950
wain, great 514, 944
wall 764, 899; stone ~ 366; white ~ 1080;
  walls 312, 1081; stone ~ 575
wallet 81, 158, 202
walnut tree 1137
want 5, 18, 640, 672, 912
wanted 833
wanton kitten 221
war 152, 762, 1082
ware, good 1083
warm heart 364; warmer 272

wasters, great 163
watch, good 1084
water 136, 137, 268, 290, 315, 426, 436,
  534, 634, 825, 890, 936, 1087, 1088,
  1110; cold ~ 189, 277, 1157; dirty ~
  1085; fair ~ 1086; foul ~ 1086; holy ~
  265; unknown ~ 950; deep waters 881;
  stolen ~ 343, 1090; troubled ~ 324
wavering 1142
wax 371
way 382, 514, 574, 703, 1107; evil ~ 494;
  long ~ 543, 1159; longest ~ 1091; mid-
  dle ~ 615; new ~ 393; old ~ 393; short-
  est ~ 1091; long ~ 1036; wayside 164
weak 165, 932; weakest 196, 993
wealth 376; greatest ~ 1092; wealthy 89
wearer shoe, own 886; weary 1097; ~ pair
  (of heels) 368
weather, clear 212, 948; fair ~ 1093; foul
  ~ 1093; weathercock 1142
websters 680
wedge, crabbed 994; sharp wedges 994
weeds 344; foulest ~ 344; ill ~ 1094,
  1095
weeping 515
welcome, never 320, 360
well 26, 27, 96, 100, 103, 255, 551, 563,
  769, 923, 1095, 1096; ~ doing 1097;
  well (n.) 268, 329, 755, 1088
West 386, 757
wet 43
whale 935
wheel 183; fortune's ~ 337; worst ~ 1098;
  wheels 1099
whelps, blind 127
wherefore 1101
whipped 424
whirlwind 1111
white 130; ~ egg 391; ~ horse 18, 419,
  807, 912; ~ wall 1080; every ~ 1100
whole 244, 745; ~ day 18, 807, 912; ~
  flock 876; ~ house 829; ~ life 267
why, every 1101
wicked 792
wide ears 377, 728
wife 416, 442, 445, 587, 1104; cunning ~
  1105; fair ~ 419, 1102; good ~ 1103;
  scolding 908; shoemaker's ~ 887
Will 462

will 382, 925, 941, 1107, 1108
willful man 1107
willing 932; ~ heart 382, 1107; willingly
    104
wind 290, 461, 534, 933, 1109, 1110,
    1111, 1142, 1161; winter ~ 1142
window 302, 785
wine 908, 1053, 1114, 1115, 1116; best ~
    1113; old ~ 342; palled ~ 1136
wings 328, 690, 691, 836, 1006, 1117,
    1147; swift ~ 639
winning 473
winter 1118; ~ wind 1142
wisdom 218, 1119, 1120, 1121, 1141; no
    ~ 894; wise 14, 89, 232, 297, 331, 436,
    708, 869, 936, 1103, 1123, 1124, 1125,
    1126, 1127, 1148, 1154, 1172; ~ head
    1122; ~ man 701, 712, 1148; ~ men
    329, 1126, 1127; penny ~ 738; wisely
    894, 925
wit 1114; little ~ 368, 372; short ~ 167
withered 844
without, fair 305
witness, two 162
woe 25, 496; woeful 437
wolf 338, 405, 438, 875, 877, 978, 1128,
    1129, 1130, 1131, 1132, 1133, 1134
woman 15, 437, 586, 716, 1137; bad ~
    1135; fair ~ 1136; woman's mind 1142;
    women 180, 908, 1138, 1139, 1141,
    1142, 1143; many ~ 1140; three ~ 1140
won again 1009
wonder 871; wonders 1011
wood 81, 742, 1144; like ~ 1145; woods
    312, 438, 1081
wool 66, 1146; little ~ 148, 975
word 10, 119, 856, 1147, 1148, 1149,
    1150; spoken ~ 1147; half a ~ 1148;

true ~ 1151; words 262, 715, 940, 1147,
    1161, 1162; fair ~ 1152, 1153, 1158;
few ~ 1148; fine ~ 1155; good ~ 543,
    1152, 1156, 1157, 1158, 1160; hard ~
    940; kind ~ 543, 1159; many ~ 1059,
    1140, 1158, 1160, 1160
work 293, 593, 1163, 1164, 1166, 1169;
    light ~ 365; much ~ 368; workman
    1166, 1169; bad ~ 1168
world 337, 593, 612, 654, 1170
worm 121, 1171
worse 71, 276, 374, 555, 581, 826, 1062,
    1135, 1135; nothing ~ 295; worst 778;
    ~ hog 396; ~ wheel 1098
worship 742
worth 78, 111, 114, 513, 586, 713, 734,
    1088; gowd's ~ 757; more ~ 972; wor-
    thy 491
wound, ill 676; wounds 742; old ~ 1172
wrapped up 985
wrath 33, 955
wreck 612
writings 1161; written 595
wrong 4, 272; ~ laws 511
wroth 499

Y

year 208, 706; last ~ 124; this ~ 124;
    years 1174; hundred ~ 1173; seven ~
    341; thousand ~ 1173
yeomary 1175
yesterday 1176
young 18, 516, 704, 807, 912, 1178; ~
    courtier 1180; ~ man 1177; ~ pig 252
yours 1179; yourself 875, 977
youth 516, 1182, 1183; diligent ~ 1181;
    eident ~ 1181; idle ~ 1178, 1180

ИЗВОРИ И КРАТЕНКИ / SOURCES AND ABBREVIATIONS

Анастас Таховски, Грчко-македонски паралели I-II, "Македонски јазик", Скопје, 1956, кн. 1, 2, стр. 41-72, 174-193.

Augusto Arthatber, Dizionario comparato di proverbi e modi proverbiali italiani, latini, francesi, spagnoli, tedeschi, inglesi e greci antichi con relativi indici sistematico-alfabetici, Ulrico Hoepli, Milano, 1981.

B.V. - Bone Velickovski, Collection of proverbs and sayings, Archives of the Institute of Folklore, Skopje, 2001.

Библија (Свето писмо): Стариот и Новиот завет. Превод: Д-р/Д-р Душан X. Константинов. Битола: Еуролибер, 1999.

Biblja. Stari i Novi zavjet. Zagreb: Kršćanska sadašnjost, 1974.

Цеп. = Марко К. Цепенков, Македонски народни умотворби : во десет книги / ред. Кирил Пенушлиски; [главен уредник] Блаже Ристовски ; [одговорен уредник] Томе Саздов; јазичен уредник Тодор Димитровски. - Скопје : "Македонска книга" ; Институт за фолклор, 1972. Кн. VIII. - Пословици, поговорки, гатанки, клетви, благослови. (5032 пословици).

Council of Europe Le Conseil d'Europe, Proverbs, Sayings.

English-Romanian Dictionary of Equivalent Proverbs. © Teodor Flonta, 1995. First edition 1992, published by Teopa, Bucharest. Second edition 1995. ISBN 1 875943 00 5. Published by arrangement with Teopa, Bucharest.

Jerzy Gluski, "Proverbs, A Comparative Book of English, French, German, Italian, Spanish and Russian Proverbs with a Latin Appendix", 1971.

Кав. = Филип Каваев, Народни пословици и гатанки од Струга и Струшко, собрал и приредил Филип Каваев, Скопје, Филозофски факултет, Институт за македонски јазик, 1961.

La Sainte Bible. Traduite sur les textes originaux hébreu et grec. Nouvelle édition d'après la traduction de Louis Segond. London: Trinitarian Bible Society, 1970.

МНП = Македонски народни пословици, собрал Апостол Поп Јовановски, Скопје, Студентски збор, 1991. (4.098 пословици).

МНУ = "Македонски народни умотворби", том IV, книга 1, *Пословици*, во редакција на Харалампие Поленаковиќ и Кирил Пенушлиски, Скопје, Книгоиздателство "Кочо Рацин", 1954. (6979 пословици).

Недељ. - Душан Недељковић, *Основне етнографско-етнолошке карактеристике скопског народног живоја*, "Гласник Скопског научног друштва", 1925, књ. И, св. И, стр. 177-204. (Вкупно: 282 пословици).

Oxford Dictionary of English Proverbs, 3rd ed. By F. P. Wilson, 1970.

П. Д. = Петко Домазетовски, Апостол Поп - Јовановски: "Зрно по зрно погача, камен по камен - палата": Македонски народни пословици и поговорки. Собрале и приредиле Петко Домазетовски и Апостол Поп - Јовановски. Јабланица: "Вишарица", 2002.

Rosalind Fergusson, The Penguin Dictionary of Proverbs, 1983.

Slovarw anglijskih poslovic i frazeologij=eskikh vyra-enij. Sostavitelw A. A. Hazan. Smolensk: Rusi=, 2001.

Свето писмо на Стариот и Новиот завет, со благослов на Светиот Архијерејски синод на Македонската Православна Црква, Свирон, Британско иностррано Библиско друштво, во соработка со Македонска книга, Скопје, 1991.

The New Testament of our Lord and Saviour Jesus Christ with Psalms and Proverbs. 1973. London: The Gideons International. Пословици и изреки на стр. 574-614.

Thomev, Jim, Small Tales, Great Wisdom: Macedonian Sayings and Fables: Exercises in the Art of Astonishment, Black on White Publication, Queenscliff, Victoria, Australia, 1999.

Yurtba{x, Metin, A Dictionary of Turkish Proverbs (More then 5,000 Turkish proverbs with their translations, explanations and equivalents in English, arranged into 172 categories, 172 illustrations, Turkish and English indexes), Turkish Daily News, Ankara, 1993.

Yurtba{x, Metin, Turkish Proverbs and their equivalents in fifteen languages (3,500 Turkish proverbs, 35,000 world proverbs, 172 categories, 172 illustrations, Index). Introduction by Steven E. Hegaard, Préface par Prof. Jean-Paul Roux, Einleitung von Prof. Wilfried Buch. Instanbul: Metin Yurtba{x, 1996.

СОДРЖИНА / CONTENTS

стр.

ДЕЛ I / PART I

Македонско-англиски пословични паралели / Macedonian-English parallels of equivalent proverbs	5
Вовед	7
Македонски и английски пословици и поговорки	35
Индекс на клучните зборови и покарактеристичните термини	151

ДЕЛ II / PART II

English-Macedonian parallels of equivalent proverbs / Англиско-македонски пословични паралели	179
Introduction	181
A Dictionary of English and Macedonian equivalent proverbs	201
Subject index of the most commonly used key words and proverbial expressions	287
Извори и кратенки / Sources and abbreviations	309
Содржина	311

ИНСТИТУТ ЗА ФОЛКЛОР „МАРКО ЦЕПЕНКОВ“ - СКОПЈЕ

За издавачот:
Д-р Севим Пиличкова, директор

Рецензенти:
Д-р Севим Пиличкова, научен советник
Д-р Ермис Лафазановски, висок научен соработник

Секретар:
Д-р Кокан Грчев

Техничко уредување, графичко и ликовно обликување:
Горан Шкулоски

Печат:
„БороГрафика“ - Скопје

Тираж: 500 примероци

CIP - Каталогизација во публикација
Народна и универзитетска библиотека „Св. Климент Охридски“, Скопје

398.9(=163.3) : (=111)
398.9(=111) : (=163.3)

ВЕЛИЧКОВСКИ, Боне

Македонско-англиски и английско-македонски пословични паралели / Боне Величковски. - Скопје : Институт за фолклор „Марко Цепенков“, 2002. - 311 стр.; 22 см. - (Посебни изданија / Институт за фолклор „Марко Цепенков“ ; кн. 49)

На наспор. насл. стр.: Macedonian-English and English-Macedonian parallels of equivalent proverbs / Bone Velickovski. - Фусноти кон воведот. - Библиографија: стр. 309-310.

ISBN 9989-642-01-X, (ед.)
ISBN 9989-642-46-X, (кн. 49)

a) Македонски народни поговорки - Англиски народни поговорки - Компаративни анализи б) Англиски народни поговорки - Македонски народни поговорки - Компаративни анализи
COBISS.MK-ID 0

Изданието е финансирано со средства од Министерството за
Образование и наука на Република Македонија

Институт за фолклор „Марко Цепенов“

Скопје

**9989-642-01-X, едиција
9989-642-46-X, книга 49**